Daniela Strat
Manuela Popescu
Geografia continentelor
Geografia Europei
Manual pentru clasa a VI-a

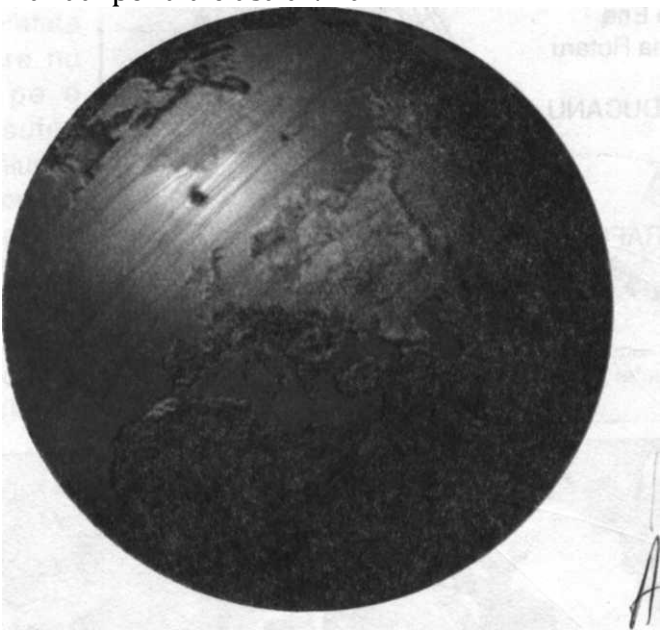

Teora
Titlul: Geografia continentelor – Geografia Europei – Manual pentru clasa a VI-a
Copyright © 2000, 1998 Teora
Toate drepturile asupra acestei cărţi aparţin Editurii Teora.
Reproducerea integrală sau parţială a textului sau a ilustraţiilor din această carte este posibilă numai cu acordul prealabil scris al Editurii Teora.
Distribuţie
Sibiu: Sos. Alba Iulia nr. 40; tel. /fax: 069/21.04.72
Teora – Cartea prin poştă
CP 79 – 30, cod 72450 Bucureşti, România
Tel/Fax: 252.14.31
e-mail: cppteora. kappa.ro

Teora
CP 79 – 30, cod 72450 Bucureşti, România
Fax: 210.38.28
e-mail: teorateora. kappa.ro
Contribuţia autorilor: Daniela Strat: lecţiile: 1 – 3, 6 – 11, 13, 14, 21 – 23, 25 – 27, 29 – 32, 40, 42, 44, 45, 54
Manuela Popescu: lecţiile 4, 5, 12, 15 – 20, 24, 33 – 37, 39, 43, 46 – 53, 55 Daniela Strat, Manuela Popescu: lecţiile 28, 38, 41
Redactare: Alina Teodoru Corectură: Cristina Mihai, Dorina Ene
Tehnoredactare computerizată şi grafică pe calculator: Cris Cad Produserv SRL Cartografie: Cătălin Ciubuc, Radu Săgeată Coperta: Valentin Tănase Şef de redacţie: Dorina Ene Director Editorial: Diana Rotaru
Preşedinte: Teodor RĂDUCANU
NOT 4241 MAN GEOGRAFIE 6 ISBN 973 – 601 – 750 – 8
Printed in România

Reprezentarea suprafeţei terestre

Reprezentarea suprafeţei Pământului se face cu ajutorul globului geografic şi al hărţilor geografice.

Globul geografic redă imaginea exactă a Terrei, dar micşorată de foarte multe ori. Cu ajutorul globului se demonstrează forma reală a planetei, înclinarea axei Pământului, mişcarea de rotaţie, forma reală a continentelor şi oceanelor. *Amintiţi-vă de câte feluri sunt globurile geografice*! *Prin ce se deosebesc ele*?

Harta este o reprezentare plană şi micşorată a unei părţi din suprafaţa Pământului. A face o hartă a întregii suprafeţe terestre este ca şi cum ai întinde coaja unei portocale pe masă. Ca şi coaja portocalei, reprezentarea suprafeţei Terrei este supusă modificării, ruperii şi deformării (fig. 1). Cu alte cuvinte, suprafaţa sferică a planetei noastre nu poate fi reprezentată pe o suprafaţă plană fără a suferi deformări. În funcţie de porţiunea terestră ce trebuie reprezentată (cartografiată) se alege şi sistemul de proiecţie (fig. 2 şi 3).

O hartă este cu atât mai exactă cu cât suprafaţa din natură reprezentată este mai mică, iar scara hărţii este mai mare (fig. 4).

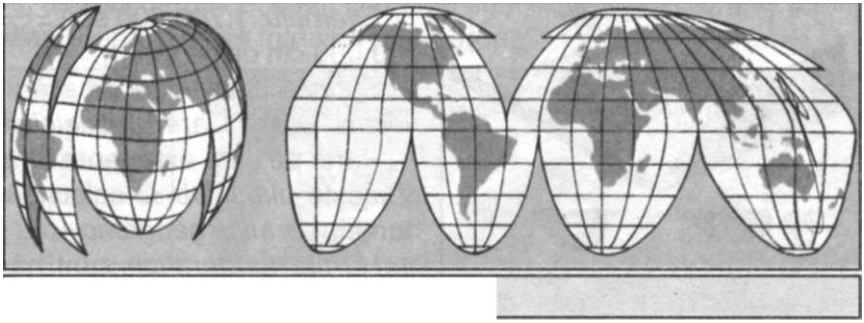

Fig. 1: Desfăşurarea suprafeţei Pământului.

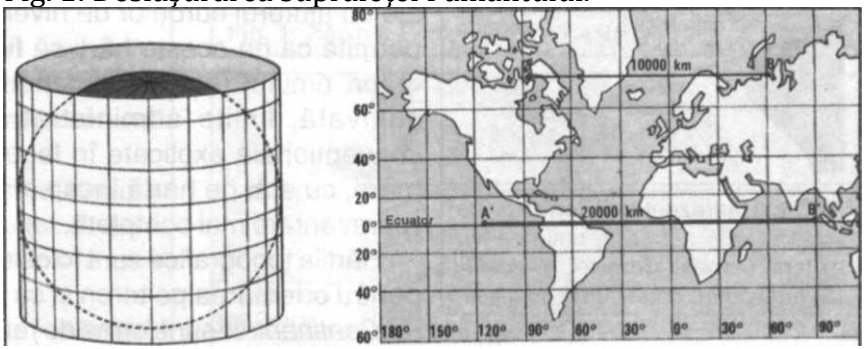

Fig. 2: Proiecţia cilindrică – numită şi Mercator, după numele celui care a inventat-o – deformează regiunile polare. Distanţa AB pare egală cu A'B, iar Groenlanda pare la fel de mare ca Africa, deşi este de 14 ori mai mică decât acest continent.

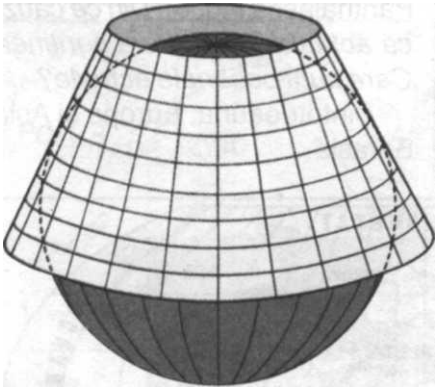

„L"!

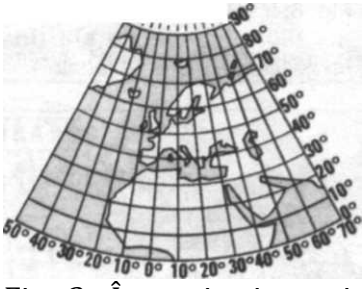

Fig. 3: În proiecţia conică, regiunile aflate la latitudini mari suferă deformări majore.

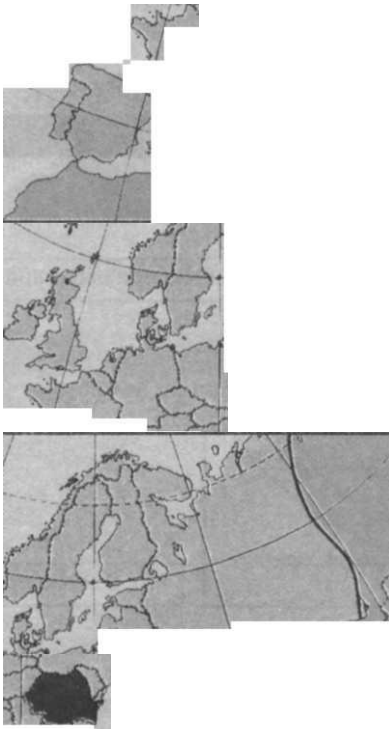

¿3

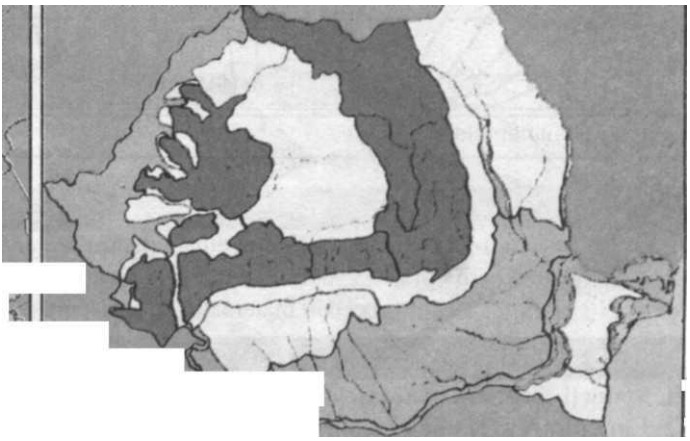

Fig. 4: Hărţile din imagine sunt la fel de mari ca dimensiuni, dar suprafeţele reprezentate sunt de mărimi diferite. *Căutaţi în atlas şi alte asemenea exemple*!

Podiş Vale Podiş Câmpie

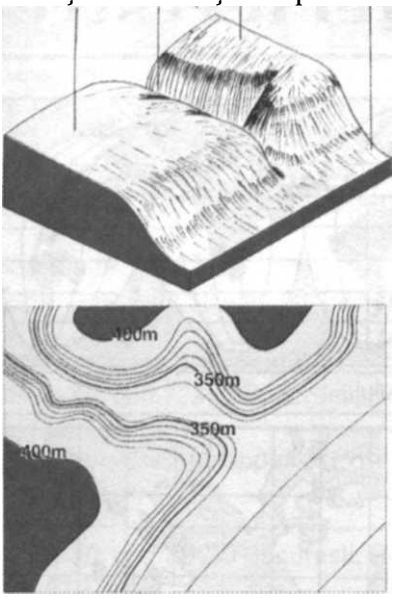

Fig. 5: Reprezentarea formelor de relief – vale, versant, colină – cu ajutorul curbelor de nivel. *Calculaţi distanţa dintre două curbe de nivel*!

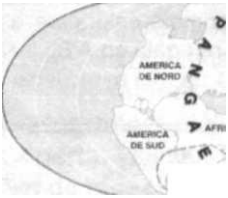

Fig. 6: Pământul în urmă cu mai mult de 200 milioane de ani (în era Mezozoică – era dinozaurilor).

Scara hărţii este raportul dintre lungimea de pe hartă şi lungimea t... lungimea de pe hartă de pe teren şi se scrie sub forma unei fracţii:

K lungimea de pe teren.

Exemplu: 1: 700.000 sau 70.000 (1 cm se pe nartreprezintă 700.000 cm de pe teren).

Spuneţi câte tipuri de scări cunoaşteţi! *Care este importanţa fiecărei scări*? *Care sunt celelalte elemente ale unei hărţi*?

Harta pe care este reprezentată întreaga suprafaţă a Terrei se numeşte *planiglob*. O colecţie de hărţi, scheme şi grafice poartă numele de *atlas geografic*.

Hărţile topografice sunt hărţi construite la scări mari (între 1: 10.000 şi 1: 1.000.000), iar formele de relief sunt reprezentate pe ele cu ajutorul curbelor de nivel (fig. 5). Scara hărţilor topografice permite ca pe aceste hărţi să fie trecute şi elemente realizate de mâna omului (aşezări omeneşti, căi de comunicaţie, vegetaţia cultivată, limite administrative etc), folosindu-se semnele convenţionale explicate în legenda hărţii. Cu cât scara este mai mare, cu atât pe hartă încap mai multe elemente, oferind astfel o reprezentare mai completă.

Hărţile topografice sunt folosite în construcţii, minerit, agricultură, pentru orientarea pe teren şi ca hărţi militare.

Conf/ nente/sunt forme de relief planetare, cele mai mari întinderi de uscat ale Terrei sau, altfel spus, porţiunile de scoarţă cele mai groase. Toate continentele-Asia, Africa, Europa, America de Nord, America de Sud, Australia şi Antarctida – provin dintr-un singur mare continent, numit Pangaea, care era înconjurat de oceanul Panthalassa (fig. 6). *Din ce cauză s-a fragmentat Pangaea*? *Credeţi că actuala înfăţişare a continentelor şi oceanelor este definitivă*? *Care sunt*

oceanele actuale?

Dintotdeauna, Europa şi Asia au format un singur mare uscat – Eurasia.

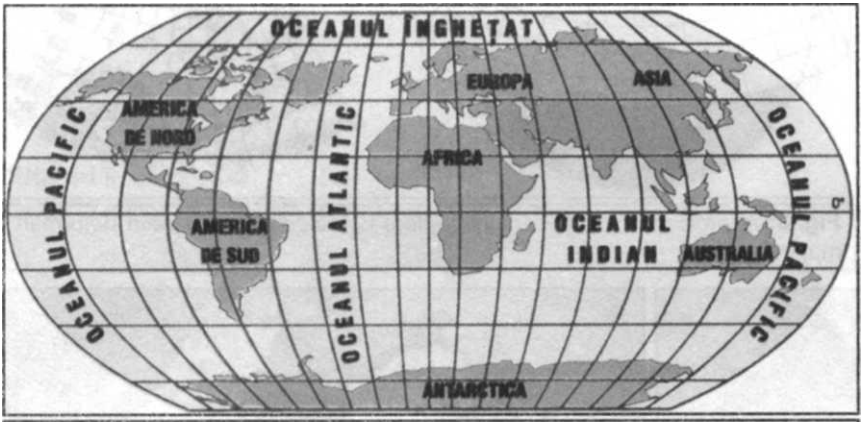

Fig. 7: Continentele şi oceanele.

uscat

71% apă

Fig. 8: Proporţia uscat-apă.

VOCABULAR

cartografiere = totalitatea operaţiilor efectuate pentru reprezentarea suprafeţei Pământului pe hartă; aerofotograma = fotografie a suprafeţei terestre, făcută din avion; proiecţie cartografică = procedeu matematic de transpunere a suprafeţei terestre pe o suprafaţă plană.

1. Spuneţi care sunt avantajele construirii şi utilizării hărţilor geografice.

2. Care dintre cele două forme de reprezentare a fost prima: harta sau globul geografic?

3. Explicaţi formarea continentelor şi a bazinelor oceanice.

4. Ce este planiglobul?

Ce se înţelege prin Europa?

Adesea vorbim despre europeni, asiatici sau americani. Dar cine sunt europenii? Sunt locuitorii continentului Europa. Atunci, ce este Europa şi ce se înţelege prin Europa?

unul din cele şapte continente ale lumii.

Numele de *Europa* vine, poate, potrivit mitologiei greceşti, de la numele Europei, fiica regelui fenician Agenor, ce a fost răpită de Zeus şi dusă în Insula Creta (fig. 1), sau, poate, de la cuvântul fenician *ereb*, care înseamnă apus. Pentru asiatici, Europa este pământul unde apune soarele.

un continent situat în centrul emisferei nordice. *Priviţi harta I şi spuneţi între ce paralele şi meridiane este cuprins continentul Europa*!

un continent aflat între Marea Mediterană, Oceanul Atlantic, Oceanul îngheţat şi Asia.

Localizaţi pe hartă mările şi oceanele care înconjoară Europa!

un continent ale cărui limite sunt dificil de stabilit

Fig. 1: Răpirea Europei – pictor anonim.

Fig. 2: Europa văzută de greci.

În antichitate, pentru greci. Europa însemna toate teritoriile însorite din jurul Mării Mediterane, ferite de vânturile reci din nord. Pentru romani, Europa însemna toate teritoriile şi popoarele

controlate, organizate şi unificate de ei în junii Mării Mediterane (fig. 2 şi 3).

Harta 1: Europa – aşezare geografică.
Popoare SLAVE
Vandali
Ostrogoţi
Vizigoţi V

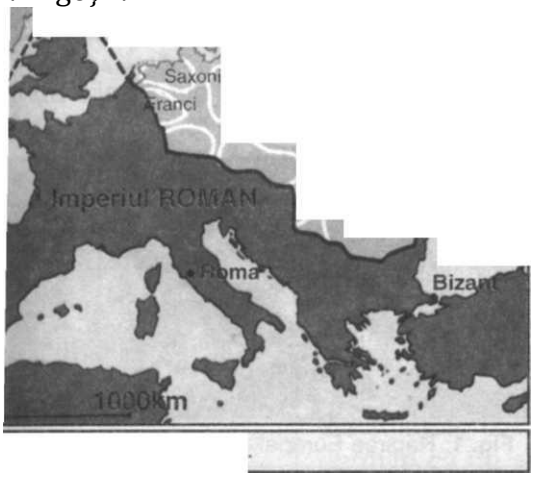

uropa văzută de romani

În vest, Islanda (insulă vulcanică), care aparţine Europei, este mai aproape de Groenlanda, insulă a continentului America, decât de Insulele britanice. Urmăriţi harta şi spuneţi care este cel mai vestic cap continental!

În sud, strâmtoarea Gibraltar separă net Europa de Africa, dar Insulele Madeira (din Oceanul Atlantic), aflate la aceeaşi latitudine cu oraşul Casablanca din Africa, aparţin Spaniei.

La est, fluviul Ural şi Munţii Ural formează limita răsăriteană a Europei, deşi nu separă Europa de Asia. Ba mai mult, Rusia şi Turcia sunt ţări europene şi, deopotrivă, asiatice. Strâmtorile Bosfor şi Dardanele împreună cu Marea Marmara despart Peninsula Balcanică de Peninsula Asia Mică.

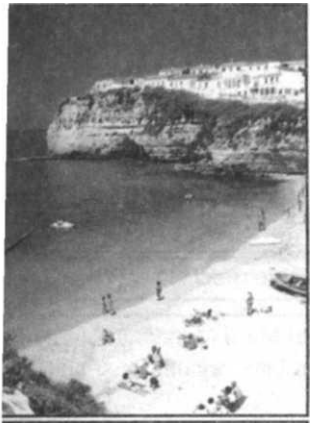

ărm înalt.

Nuferi în Delta Dunării.

un continent care, împreună cu Asia, formează o mare masă continentală numită Eurasia. *Priviţi harta lumii şi observaţi că Europa arată ca o mare peninsulă a Asiei*!

un continent cu contur neregulat, cu mari peninsule (Balcanică, Iberică, Italică, Scandinavică), cu multe golfuri şi insule. *Arătaţi pe hartă principalele golfuri şi cele mai mari insule*. *Care sunt mările mărginaşe*?

un continent cu o mare varietate de ţărmuri: înalte şi joase, aflate sub influenţa mareelor sau lipsite de această influenţă. Lungimea ţărmurilor europene este de 43.000 km. *Amintiţi-vă care este lungimea ecuatorului*!

un continent mic, dar bine situat în raport cu celelalte continente, deţinând o poziţie centrală în cadrul uscatului Terrei. *Enumeraţi continentele planetei noastre*! *Care este cel mai mare continent*?

un continent situat aproape în totalitate în zona climei temperate

(între 35° şi 71" latitudine nordică)

un continent bine populat, având cea mai mare densitate a populaţiei continentul – lumea veche – care a descoperit şi colonizat lumea nouă (celelalte continente – America, Australia)

continentul unde a început revoluţia industrială, dar unde au izbucnit şi două războaie mondiale.

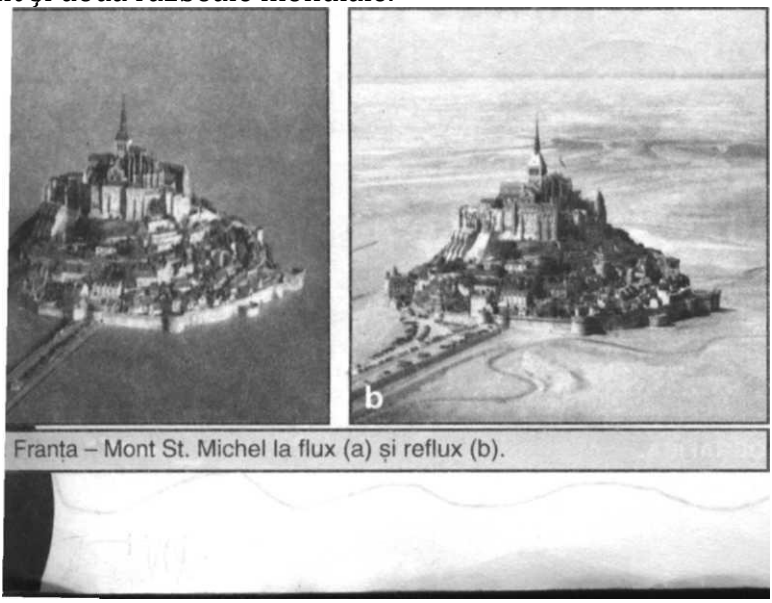

Franţa – Mont St. Michel la flux (a) şi reflux (b).

1. Stabiliţi pe hartă limitele Europei.

2. Spuneţi care credeţi că sunt cauzele ce au făcut ca Europa să fie cel mai dezvoltat continent al lumii din punct de vedere economic.

3. Căutaţi pe hartă principalele arhipelaguri ce aparţin Europei, în ce mare se găsesc cele mai multe insule?

Actualul relief al decursul timpului categorii de agent *se mai numesc agi de agenţi externi*! *agenţii interni*?

Europa nu es altitudinea sa med o mare diversitate câmpii – unele foi cum sunt Munţii S

Din punct de va separată în două r şi Europa tânără modelare au erod de relief au altitud

Priviţi harta 2 şi Ce observaţi? *Ci forme de relief su* în centrul şi no şi munţi foarte vei locul bazinelor de in urmă cu ma clima Pământului mare parte din e glaciară (fig. 4). erodându-le. Pe de ea s-au depus „urme" glaciare şi Europei (fig. 5).

Relieful Europei

Actualul reliefai Europei este rezultatul evoluţiei continentului, în decursul timpului geologic, sub acţiunea combinată a celor două categorii de agenţi de modelare a scoarţei – interni şi externi. *Cum se mai numesc agenţii de modelare a scoarţei terestre*? *Daţi exemple de agenţi externi*! *Ce fel de forme de relief creează aceştia*? *Dar agenţii interni*?

Europa nu este un continent prea înalt, lucru dovedit şi de altitudinea sa medie, de doar 330 m. În schimb, acest continent are o mare diversitate de forme de relief – munţi, podişuri, dealuri şi câmpii – unele foarte tinere, cum sunt deltele, altele foarte vechi, cum sunt Munţii Scoţiei.

Din punct de vedere al vârstei formelor de relief Europa poate fi separată în două regiuni inegale ca întindere: Europa veche în nord şi Europa tânără în sud (vezi harta 1). În Europa veche agenţii de modelare au erodat puternic şi au netezit relieful, astfel că formele de relief au altitudini mici. *Arătaţi-le pe hartă*!

Priviţi harta 2 şi urmăriţi linia de separaţie dintre cele două Europe. *Ce observaţi*? *Care dintre ele are cea mai mare întindere*? *Care forme de relief sunt dominante în fiecare dintre ele*?

În centrul şi nord-vestul Europei se află bazine de sedimentare* şi munţi foarte vechi. Ei apar astăzi ca masive muntoase (fig. 1). Pe locul bazinelor de sedimentare s-au format podişuri şi câmpii.

În urmă cu mai multe milioane de ani, în era cuaternară*, când clima Pământului era mult mai rece decât cea din zilele noastre, o mare parte din continentul Europa a fost acoperită de o calotă glaciară (fig. 4). Aceasta a acoperit formele de relief existente, erodându-le. Pe

măsura topirii calotei, materialele rupte şi cărate de ea s-au depus sub forma unor movile numite morene. Asemenea „urme" glaciare se întâlnesc în marile câmpii din nordul şi nord-estul Europei (fig. 5).

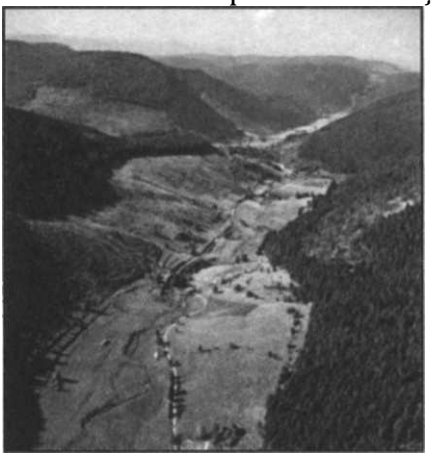

Fig. 1: Munţii Vosgi – munţi vechi, care au înălţimea unor dealuri.

Fig. 2: Peisaj din Bazinul Parizian.

]] Calotă glaciară

Fig. 3: Munţi vechi, Norvegia.

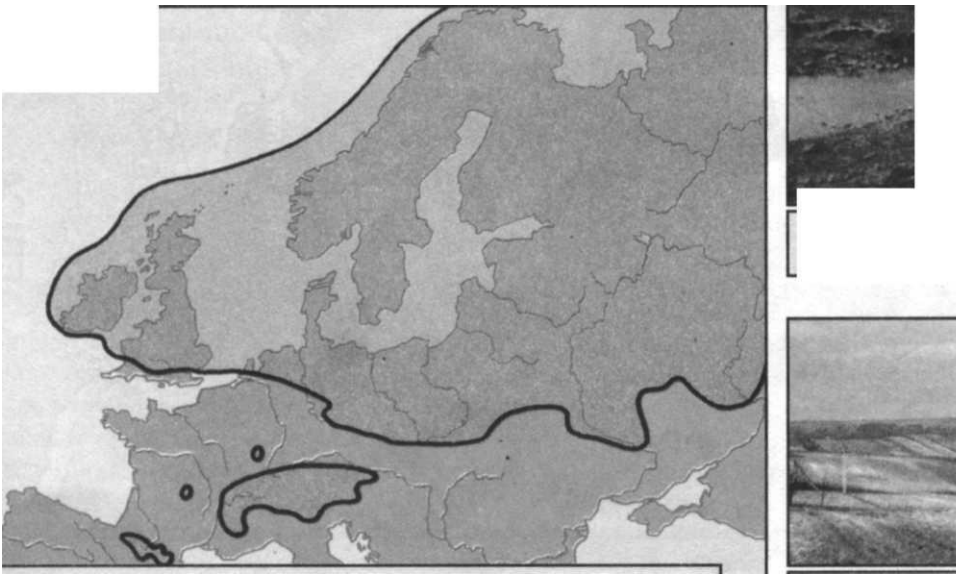

Fig. 4: Limitele calotei glaciare în Europa.

Care sunt formele de relief create de gheţarii de calotă? *Definiţi calota glaciară*! *Unde mai există calote glaciare pe glob*?

Fig. 5: Aspect din Câmpia Germano-Poloneză – coline morenaice. În depresiunile formate între morene s-a adunat apă, formându-se lac

Harta 1: Europa – harta formelor de relief.

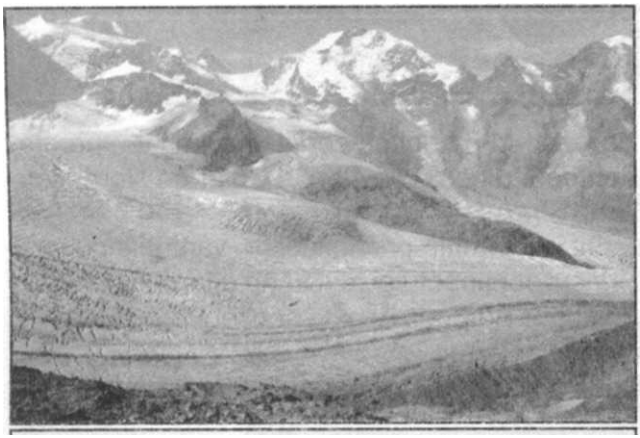

Fig. 6: Munţii Alpi. *Comparaţi peisajul Munţilor A*! *pl cu cel al Munţilor Vosgi şi faceţi diferenţa dintre Europa tânără şi cea bătrână*. *Descrieţi aceste peisaje*.

Fig. 7: Conurile vulcanice au „perforat" un podiş vechi, alcătuit din roci foarte dure.

Din cauza nisipurilor şi argilelor care le acoperă, a mulţimii lacurilor glaciare, a mlaştinilor şi turbăriilor, la care se adaugă clima rece, aceste câmpii sunt lipsite de fertilitate.

În sudul Europei, mai multe lanţuri muntoase închid depresiuni şi câmpii (vezi harta 1). Munţii Sierra Nevada, Pirinei, Alpi, Apenini, Dinarici, Carpaţi, Caucaz fac parte din sistemul Alpino-Carpato-Himalaian. Vârful Mont Blanc din Munţii Alpi este cel mai înalt din Europa. În Alpi, Pirinei şi Sierra Nevada se află gheţari. De *ce în Munţii Carpaţi nu sunt gheţari*? *Au fost vreodată*? *Cum ne putem da seama*?

Activitatea vulcanică din sudul Europei se datorează subducţiei plăcii africane sub cea europeană. Etna, Vezuviu şi Stromboli sunt vulcani activi. Islanda, cu al său vulcan Hekla, este cea mai mare insulă vulcanică de pe Pământ. Ea este, de fapt, vârful unui munte submarin format în procesul expansiunii fundului oceanic. *Căutaţi pe hartă aceşti vulcani*!

ocabular

Fig. 8: Vale în cheie în Bazinul Parizian. *Observaţi dispunerea orizontală a straturilor geologice*.

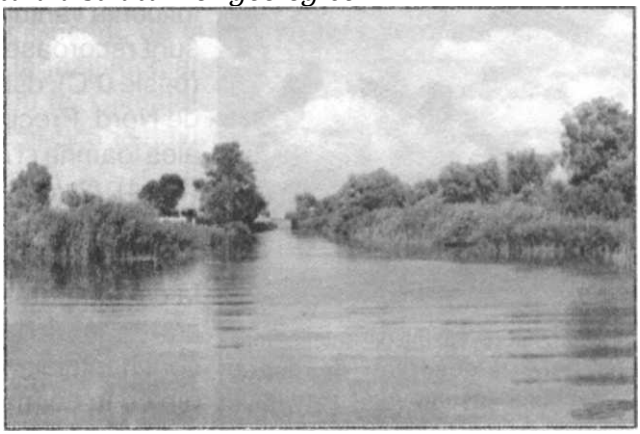

Fig. 9: Delta Dunării. Deltele sunt câmpii litorale joase şi mlăştinoase, formate la gura de vărsare a fluviilor în mări şi oceane.

era cuaternară = a patra eră geologică, în care ne aflăm. Ea durează de 1, 8 milioane de ani; bazin de sedimentare = adâncitură, scobitură, excavaţie a scoarţei terestre în care s-au acumulat sedimente; masiv muntos = unitate muntoasă ce ocupă o suprafaţă restrânsă în comparaţie cu un lanţ muntos şi care este înconjurată de forme de relief mai joase. Are versanţi abrupţi şi o fragmentare redusă; geologie = ştiinţă care se ocupă cu studiul interiorului scoarţei terestre, al compoziţiei, structurii şi evoluţiei Pământului.

Timpul geologic se măsoară în milioane de ani.

Note:

1. Comparaţi, din punct de vedere al formelor de relief, Europa tânără cu Europa bătrână.

2. Urmăriţi pe atlas marile fluvii europene şi spuneţi care dintre ele au format delte la gura de vărsare.

3. Spuneţi face formă de relief este situată localitatea voastră. Descrieţi această formă de relief şi spuneţi care sunti avantajele situării localităţii voastre în această formă de relief.

Clima Europei

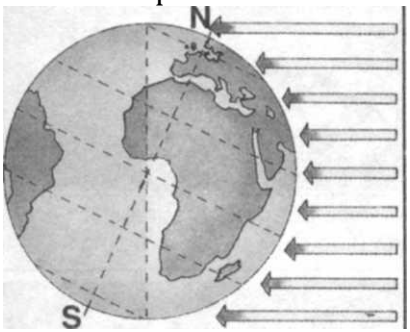

Fig. 1: Datorită formei sferice a Pământului, razele Soarelui formează cu suprafaţa planetei noastre unghiuri din ce în ce mai mici spre cei doi poli. Aşa se explică scăderea temperaturii de la ecuator spre poli.

Europa, cuprinsă între 35° şi 71° lat N, aparţine aproape în întregime zonei de climă temperată. Doar o mică parte (6%) din suprafaţa continentului, situată dincolo de Cercul Polar de Nord, este cuprinsă în zona rece.

Temperatura aerului, repartiţia precipitaţiilor, vânturile nu sunt aceleaşi pe tot cuprinsul continentului, existând diferenţe – uneori importante – între regiunile Europei. Aceste deosebiri se datorează unor factori naturali cum ar fi:

— Creşterea latitudinii, care face să scadă temperatura aerului. *De* ce? (vezi fig. 1).

— Vânturile de vest, care aduc precipitaţii şi aer cald de deasupra Oceanului Atlantic. Vânturile de vest pătrund adânc în continent, dacă nu sunt oprite de bariere muntoase.

— Curentul Atlanticului de Nord, ale cărui ape calde ridică temperatura aerului pe ţărmurile de vest şi de nord ale Europei (fig. 7).

— Relieful înalt, care determină scăderea temperaturii aerului şi creşterea cantităţii de precipitaţii.

Din aceste cauze, în cadrul climei temperate se disting (se deosebesc) mai multe tipuri de climat: mediteranean, oceanic şi continental.

— Climatul mediteranean (subtropical) se întâlneşte în ţinuturile din jurul Mării Mediterane, de unde-i vine şi numele (vezi harta climei). Clima mediteraneană are veri calde, secetoase şi ierni blânde, ploioase. *Calculaţi amplitudinea termică* la Roma*!

— Climatul temperat-oceanic caracterizează vestul Europei (vezi harta climei). În această zonă se face simţită cel mai puternic influenţa vânturilor de vest şi a Curentului Atlanticului de Nord. Verile sunt răcoroase şi iernile blânde, cu temperaturi în general pozitive (peste O°C), datorită influenţei binefăcătoare a Curentului Atlanticului de Nord. Precipitaţiile bogate, aduse de vânturile de vest, cad mai ales toamna şi iarna. Ceaţa este un fenomen frecvent în acest climat (fig. 4). *Calculaţi amplitudinea termică la Londra*!

— Climatul temperat-continental se întâlneşte în centrul şi estul Europei (vezi harta climei). Trecerea de la climatul temperat-oceanic la cel temperat-continental se face treptat, prin climatul temperat-continental de tranziţie. Pe măsură ce înaintăm în interiorul continentului, verile devin mai calde şi iernile mai reci. Precipitaţiile, din ce în ce mai reduse, cad mai ales primăvara şi vara (fig. 5). În estul Europei, climatul temperat-continental este excesiv, adică iernile sunt lungi şi aspre, în schimb verile sunt scurte şi călduroase. Precipitaţiile – reduse – cad mai ales vara. *Calculaţi amplitudinea termică la Bucureşti şi la Moscova*!

Fig. 2: Europa văzută din satelit. Norii pe care îi observaţi deasupra Oceanului Atlantic sunt rezultatul întâlnirii a doua mase de aer diferite: una caldă şi una rece. Acest fenomen este urmat de schimbarea în rău a vremii. Schimbarea vremii poate fi prevăzută cu ajutorul sateliţilor meteorologici.

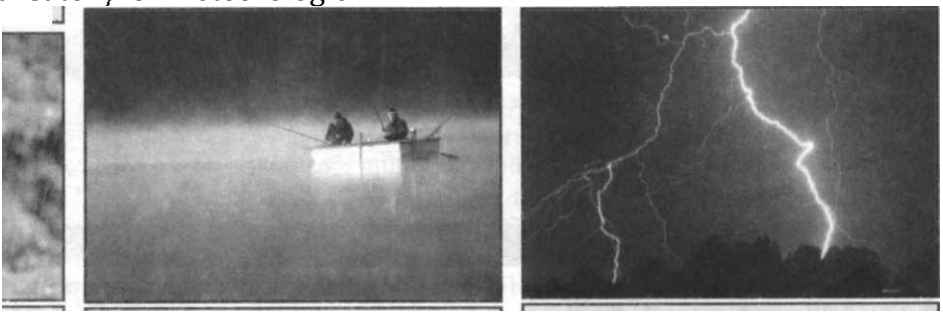

Fig. 3: Ploile sunt mai dese în vestul Europei. *Ce climat caracterizează astă zonă*?

Fig. 4: Ceaţa este un fenomen frecvent în zona temperat-oceanică. *De ce*?

Fig. 5: De multe ori, în climatul temperat-continental, ploile de vară sunt însoţite de descărcări electrice.

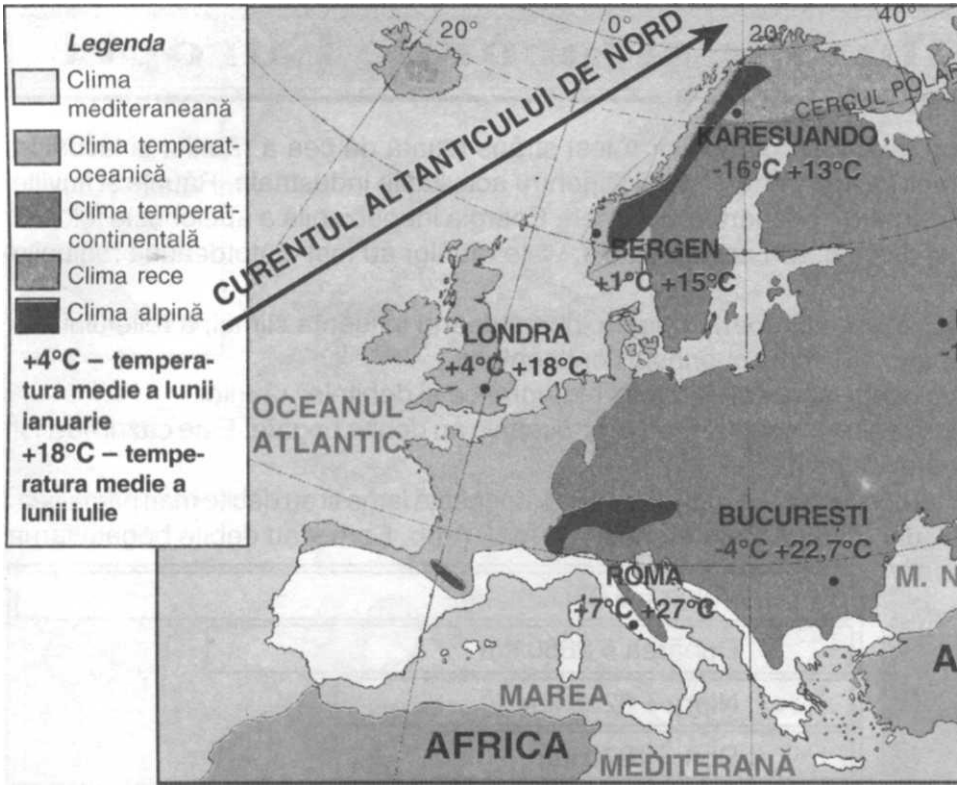

Harta 1: Europa – harta climei.

Zona de climă rece se întinde la nord de Cercul Polar de Nord (vezi harta climei). Iernile, foarte aspre, durează 8 – 9 luni pe an, verile sunt scurte şi răcoroase. Precipitaţiile – reduse – cad sub formă de ninsoare (fig. 6). *Calculaţi amplitudinea termică la Karesuando*!

Climatul alpin este propriu munţilor ce depăşesc 2000 m altitudine. Peste această înălţime, temperaturile medii anuale sunt negative (sub O°C).

De exemplu, la Vârful Omu (2.505 m) din Munţii Bucegi, de la noi din ţară, temperatura medie anuală este de – 2, 6°C. Zăpezile permanente apar la înălţimi mai mari de 3.000 m şi, în nordul Europei, la peste 1600 m. Climatul alpin caracterizează Munţii Alpi, Pirinei, Carpaţi, Alpii Scandinavi ş.a. *Arătaţi aceşti munţi pe harta reliefului Europei*!

amplitudine termică = diferenţa dintre temperatura lunii iulie, considerată cea mai caldă lună a anului, şi a lunii ianuarie, cea mai rece.

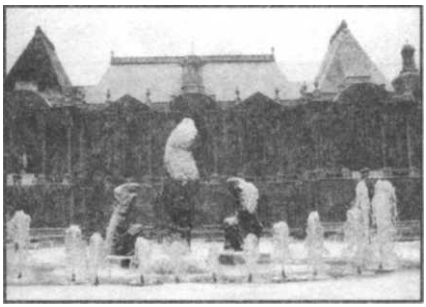

Fig. 6: lama, zăpada şi chiciura sunt fenomene obişnuite pentru climatul temperat-continental.

Vreau să ştiu mai mult!

„Caloriferul Oceanului Atlantic" îşi datorează numele cantităţii uriaşe de apă caldă pe care o transportă: de 25 de ori mai multă decât toate râurile Pământului la un loc. Ţărmurile europene primesc de la Curentul Atlanticului de Nord o căldură echivalentă (egală) cu cea dată de arderea a 500.000 tone de cărbuni anual. Astfel, temperaturile medii de pe ţărmurile vestice ale Europei sunt cu 10°C mai ridicate decât ar fi normal. Vânturile de vest aduc apoi masele de aer cald de deasupra oceanului spre interiorul continentului. Datorită Curentului cald al Atlanticului de Nord, ţărmurile vestice şi nordice ale Europei nu îngheaţă în timpul iernii, rămânând accesibile navigaţiei. *Subliniaţi importanţa Curentului Atlanticului de Nord pentru ţările Europei Vestice şi Nordice*!

Fig. 7: Traseul Curentului Atlanticului de Nord

Note:

1. Ce curent oceanic încălzeşte clima ţărmurilor de vest şi de nord ale Europei?

2. De ce este mai frig la Moscova decât la Londra? Dar la Bergen faţă de Roma?

3. Cu câte grade scade temperatura aerului la fiecare 1.000 m înălţime? De la ce altitudine apar zăpezile permanente şi gheţarii, în zona temperată? Există la noi în ţară zăpezi permanente?

4. De ce cantitatea de precipitaţii scade spre interiorul continentului?

Râurile, fluviile şi lacurile Europei

Din cele mai vechi timpuri, existenţa oamenilor a fost strâns legată de cea a râurilor şi lacurilor. Acestea furnizează apa potabilă*, apa pentru irigaţii şi pentru activităţile industriale. Râurile şi fluviile constituie" cele mai ieftine căi pentru transporturi şi comerţ. Energia inepuizabilă a apelor este folosită pentru producerea curentului electric. Din aceste cauze, văile râurilor au fost dintotdeauna regiunii cele mai bine populate.

Reţeaua hidrografică* a Europei este foarte bogată, dar, suferind influenţa climei, a reliefului şi a solurilor, nu este uniform repartizată pe tot cuprinsul continentului

Clima afectează, prin precipitaţii, densitatea reţelei hidrografice şi debitele* râurilor.

Astfel, râurile care curg prin regiuni cu climat temperat-oceanic au debite bogate. Este cazul fluviilor Sena, Tamisa, Rin, Elba. *Arătaţi-le pe hartă*!

Râurile din regiunile cu climat continental – Volga, Don, Ural îngheaţă iarna şi au debite mari primăvara.

Râurile din sudul Europei, din climatul mediteranean – Tibru, Arno, Ebro – au debite bogate iarna şi mici vara. *Căutaţi-le pe hartă*!

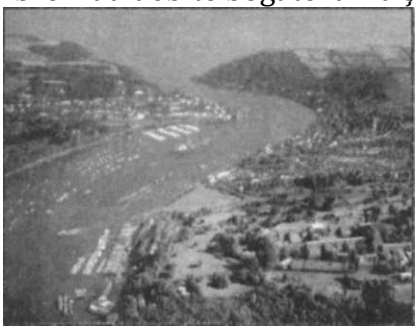

Fig. 2: Fluviile din vestul Europei au debite bogate, estuare adânci, sunt favorabile navigaţiei şi comerţului.

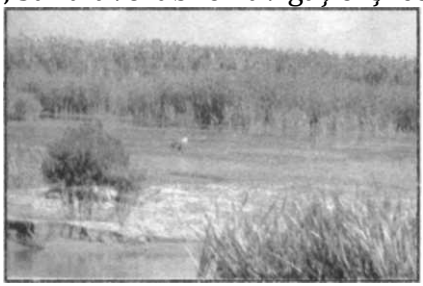

Fig. 3: Imagine din Delta Volgăi, cel mai lung fluviu european.

Fig. 4: Important fluviu al Europei Centrale, Elba izvorăşte din Cehia şi traversează Germania. În estuarul său se af a unul dintre cele mai mari porturi europene: Hamburg.

Volga = 3700 km	
Dunărea = 2860 km	

Nipru = 2285 km
Don = 1870 km
Fig. 1: Lungimile celor mai mari fluvii europene.

Dunărea

Lungimea: 2.860 km

Suprafaţa bazinului hidrografic*: 805.300 km^2 Debitul la vărsare: 6.500 m^3/s

Dunărea este al doilea fluviu din Europa şi al 25-lea din lume. Izvorăşte din Munţii Pădurea Neagră (Germania) şi traversează Europa Centrală de la vest spre est. În drumul său către Marea Neagră, trece prin 10 ţări: Germania, Austria, Slovacia, Ungaria, Croaţia, Iugoslavia, România, Bulgaria, Moldova şi Ucraina. Dunărea traversează patru capitale (mari porturi fluviale): Viena, Bratislava, Budapesta şi Belgrad. *Arătaţi pe harta reliefului Europei cursul Dunării de la izvor până la vărsare*!

După ce primeşte numeroşi afluenţi – cei mai importanţi fiind: Inn, Sava, Tisa, Şiret – Dunărea se varsă în Marea Neagră printr-o deltă formată din trei braţe. *Care sunt acestea*?

Cantitatea mare de aluviuni transportată de fluviu face ca delta să înainteze în mare, în medie, cu 30 m anual. Din cauza climatului temperat-continental, debitul Dunării variază, fiind mai mare primăvara şi mai mic toamna.

Dunărea are mare importanţă pentru ţările riverane (pe care le străbate), constituind o cale navigabilă foarte circulată. Importanţa pentru comerţul şi transporturile europene a crescut şi mai mult prin construcţia Canalului Dunăre-Main-Rin. Prin intermediul acestui canal se poate traversa Europa de la Marea Neagră la Marea Nordului. *Arătaţi pe harta Europei acest traseu*!

Apele Dunării sunt folosite pentru irigaţii şi pentru obţinerea energiei electrice. Cele mai mari hidrocentrale sunt la Porţile de Fier (construită de România în colaborare cu Iugoslavia) şi la Gabcikovo (Slovacia).

Poluarea din ce în ce mai mare pune în pericol calitatea apelor Dunării şi poate duce la dispariţia unor specii de plante şi animale. *Ce*

măsuri ar trebui luate pentru reducerea poluării Dunării?

Legenda

Estuar

Deltă i; *L. LADOGA*

2 *L. ONEGA*

3 *L. GENEVA* 4; *L. BODEN* ©*L. BALATON*

<OCEANUL ÀTI/ANTIC

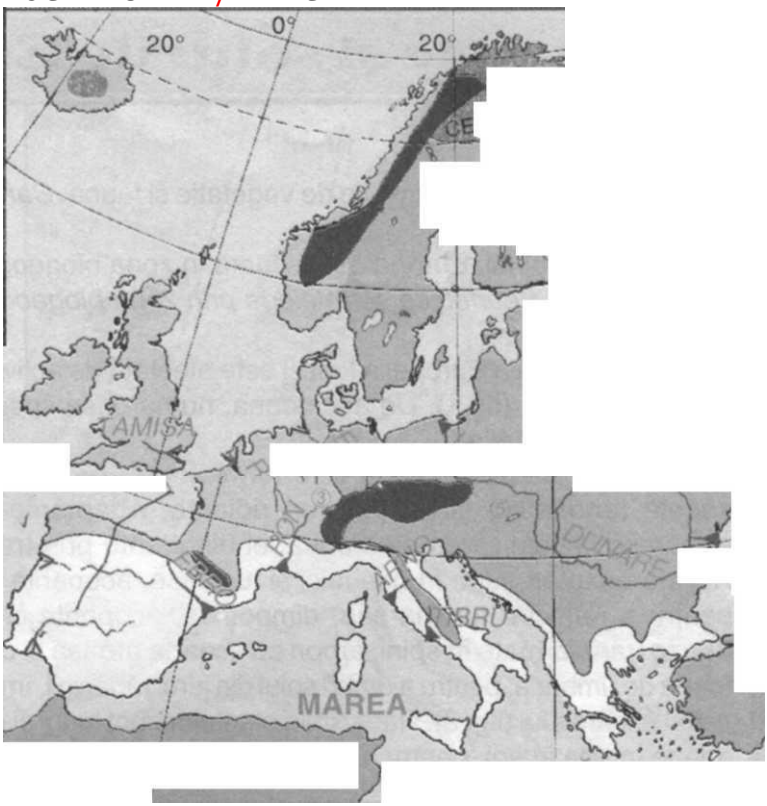

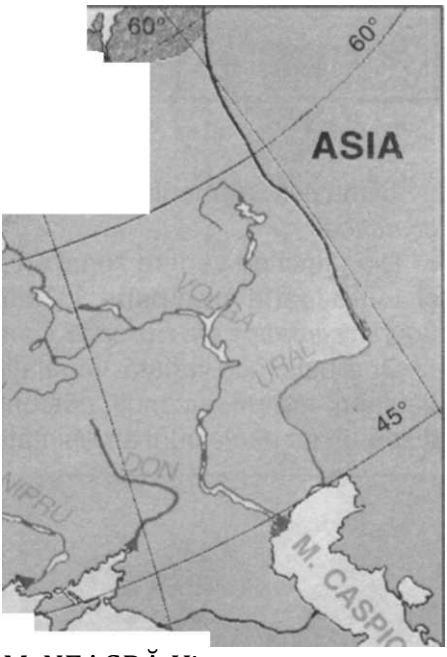

M. NEAGRĂ *Vim*
ASIA!
AFRICA
DITERANA de *
fi 1 170 * O 170 340 51C km
Harta 1: Europa – clima, fluviile şi lacurile.
Lacurile Europei

Lacurile Europei sunt numeroase, dar, în general, mici ca suprafaţă. Cele mai multe se găsesc în nordul Europei şi pe munţii înalţi. Aceste lacuri sunt în majoritate de origine *glaciară*: Lacul Geneva, Lacul Boden, din Munţii Alpi, Lacul Ladoga şi Lacul Onega, din nordul Europei.

Lacurile tectonice sunt puţin numeroase, de exemplu Lacul Balaton, din Ungaria.

Lacurile vulcanice sunt răspândite în Franţa, Italia, Islanda.

Lacurile artificiale, construite pentru obţinerea curentului electric, pentru irigaţii, piscicultura, alimentarea cu apă potabilă, sunt numeroase în Europa. Cele mai mari sunt amenajate pe Volga. *Daţi*

exemple de lacuri de acumulare de la noi din tară!

Fig. 5: Dunărea la Cazane. Defileul Dunării din România este cel mai lung din Europa.

abular apă potabilă = apă bună pentru băut; bazin hidrografic = suprafaţa de pe care un râu îşi adună afluenţii; debit = cantitatea de apă transportată de un râu; se măsoară în metri cubi pe secundă; reţea hidrografică = totalitatea cursurilor de apă dintr-un teritoriu.

1. Din ce se alimentează râurile şi lacurile?
2. Care sunt cele mai mari fluvii ale Europei?
3. Găsiţi pe hartă fluviile care se varsă prin estuare şi pe cele care se varsă prin delte! De ce se formează estuarele? Dar deltele?

Vegetaţia, animalele şi solurile Europei

Fig. 1: Pădure arzând.

Clima este elementul natural care impune un anumit tip de vegetaţie şi faună. *Care sunt elementele climatice*?

Din punct de vedere zonal adică latitudinal, Europa este situată în zona biogeografică temperată şi, într-o foarte mică parte, în zona rece. *Spuneţi ce se înţelege prin zonă biogeografică*. *Care sunt tipurile climatice din Europa*? *Caracterizaţi-le*!

Deşi este încă variată, vegetaţia naturală a Europei a fost şi este afectată de activitatea omului prin defrişări, arături, incendii, păstorit, poluare (fig. 1). De asemenea, numeroase specii de animale au dispărut, iar altele sunt ameninţate cu dispariţia.

Pădurea, maquisul şi ganga sunt formaţiunile vegetale din regiunile cu climat mediteranean.

Vegetaţia mediteraneană este formată din plante adaptate la secetă (ariditate*) şi temperaturi ridicate. Adaptările plantelor urmăresc împiedicarea pierderii apei din plante prin transpiraţie. Aceste adaptări sunt: frunze mici şi lucioase, acoperite cu ceară, pentru a reflecta* lumina sau, dimpotrivă, acoperite cu perişori; frunze transformate în spini; arbori cu scoarţa groasă şi coroana în formă de umbrelă, pentru a umbri solul din jurul rădăcinii, împiedicând astfel uscarea lui (fig. 3). Rădăcinile plantelor sunt lungi şi puternice, adânc înfipte în sol, pentru a le aproviziona cât mai bine cu apă şi săruri minerale.

Pădurea mediteraneană este rară şi luminoasă, alcătuită din arbori scunzi (rar depăşesc 10 m), ce nu-şi pierd frunzele toamna: stejarul veşnic verde, stejarul de plută, pinul de Alep, pinul maritim.

Pădurea mediteraneană este fragilă. Distrusă prin incendii sau defrişări, ea nu se mai regenerează. În locul ei cresc noi asociaţii

vegetale, numite maquis şi ganga.

Maquisul este o vegetaţie deasă, greu de străbătut, formată din arbuşti mai mici de 2 m şi tufe (ienupăr, mirt etc.) ce secretă substanţe aromatice. Această vegetaţie mirositoare protejează solul împotriva eroziunii torenţiale.

Pe solurile calcaroase creşte ganga, o vegetaţie mai rară decât maquisul. Printre tufe şi arbuşti apar porţiuni de rocă fără sol şi vegetaţie formată din plante mirositoare (levănţică, cimbru, rozmarin, merişor) şi stejari pitici. Vegetaţia mediteraneană creşte pe soluri galbene şi roşii (terra rosa).

Animalele caracteristice sunt: şacalul, scorpionul, broascaţ estoasă şi magotul – singura specie de maimuţă care trăieşte în Europa.

Stepa, pădurea de foioase şi taigaua sunt formaţiunile vegetale din regiunile cu climat temperat-continental. *Caracterizaţi climatul temperat-continental*!

În Europa de est, unde precipitaţiile sunt puţine (în jur de 400 mm/m^2 anual), câmpia este acoperită de stepă sau vegetaţia ierburilor mărunte, care nu acoperă în întregime solul. Stepa se găseşte pe cele mai fertile soluri – cernoziomurile. Rădăcinile ierburilor care mor putrezesc complet, îmbogăţind solul în materie organică (humus), care îi sporeşte fertilitatea. Animalele stepei sunt rozătoarele (hârciogul, popândăul, şoarecele de câmp, iepurele), reptilele (şerpi, şopârle), insecte şi păsări mici.

Fig. 2: Din cauza poluării cu petrol (mareea neagră*), foarte multe păsări marine mor.

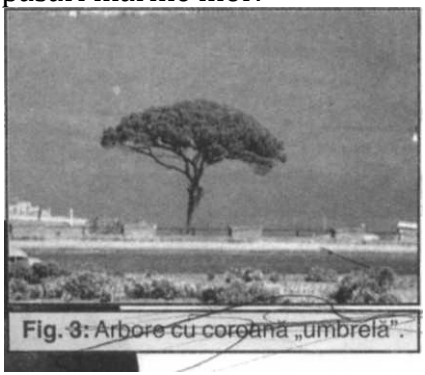

Fig. 3: Arbore cu coroană „umbrelă”.

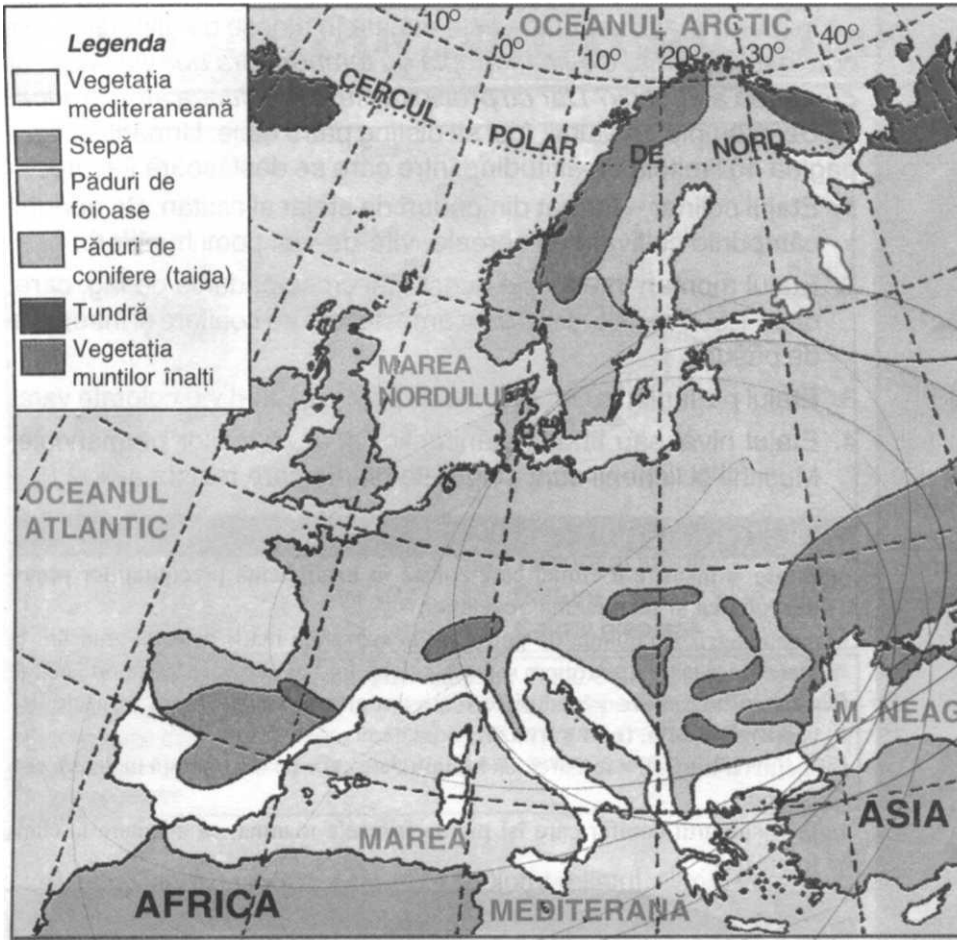

Harta 1: Europa – harta vegetaţiei.

Pădurile de foioase (caducifoliate*) sunt alcătuite din stejar, frasin, tei, ulm, arţar şi alte specii de arbori. Printre arbori cresc arbuşti – măceş, alun, soc şi păducel. Primăvara, înainte ca pădurea să înfrunzească, solul se acoperă cu plante ierboase cu flori – vestitorii primăverii: ghiocei, viorele, zambile, violete, păştiţe, ciuboţica-cucului, clopoţei şi brebenei.

Solurile pe care creşte pădurea – brune de pădure, brun-roşcate – au o fertilitate mai scăzută decât a cernoziomurilor.

Cerbul, căprioara, porcul mistreţ, lupul, vulpea, bursucul şi

numeroase păsări sunt locuitorii pădurilor de foioase care cresc în zonele de podişuri şi dealuri. *Urmăriţi harta şi spuneţi în ce parte a Europei creşte pădurea de conifere*!

Între Munţii Scandinaviei şi Munţii Ural, dincolo de paralela de 55° latitudine nordică, unde temperatura medie a verii este de 10°C, se întinde taigaua sau pădurea boreală, formată din arbori care nu-şi pierd frunzele toamna. Solul pe care creşte – podzolul – îngheaţă pe întreaga grosime în timpul iernii. *Spuneţi ce formă de relief este acoperită de către taiga*!

Pădurile de fag şi landele sunt formaţiunile vegetale din regiunile cu climat temperat-oceanic. * *Urmăriţi pe hartă răspândirea tundrei*. *Ce observaţi*?

Tundra este o formaţiune vegetală joasă, adaptată gerurilor mari, zăpezii, vânturilor puternice şi verilor scurte şi răcoroase. Este formată din plante mici, care cresc la nivelul solului: ierburi, muşchi, licheni, arbori pitici. Dintre animalele care o populează amintim: iepurele, vulpea polară, renul, iar în apropierea ţărmurilor-ursul polar, foca, morsa.

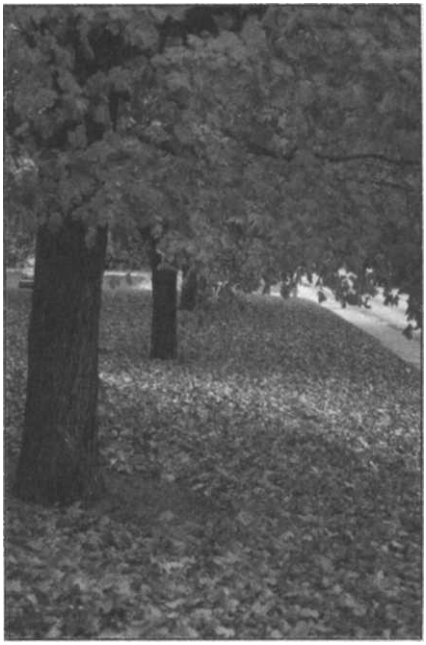

Fig. 4: Frunzele arborilor care cad în fiecare toamnă acoperă solul cu un covor numit litieră. Litiera putrezeşte treptat şi se transformă în humus.

În 5: Taiga în Rusia europeană. În această pădure liniştită şi întunecoasă, formată mai ales din molid, brad, pin şi zadă*, trăiesc lupul, vulpea, elanul, hermelina şi multe păsări: potârnichea zăpezii, gaiţa, forfecuţa ş.a.

Fig. 6: Renul este cel mai mare erbivor din regiunile reci.

În munţii înalţi, vegetaţia este etajată în funcţie de *affluafete*, *aş<z* cum este şi clima. *Ce se întâmplă cu temperatura aerului odată cu creşterea altitudinii*? *Dar cu precipitaţiile şi presiunea atmosferică*?

De exemplu, în Munţii Alpi se disting patru etaje. Urmăriţi în fig. 4 pagina 40 limitele de altitudine între care se desfăşoară fiecare:

1. Etajul colinar – format din păduri de stejar şi castan. Se

adaugă câmpurile cultivate cu cereale, viţă-de-vie, pomi fructiferi.

2. Etajul montan inferior. În acest etaj cresc pădurile de fag, care, de la 1.500 m altitudine, sunt amestecate cu conifere şi întrerupte de păşuni.

3. Etajul pădurilor cu arbori pitici şi plante cu flori viu colorate vara.

4. Etajul nival sau ţinutul stâncăriilor şi al zăpezilor permanente. Muşchii şi lichenii sunt singurele plante care rezistă aici.

vocabular ariditate = însuşire a climei care constă în insuficienţa precipitaţiilor pentru dezvoltarea şi menţinerea vegetaţiei; maree neagră = pelicula de petrol de la suprafaţa mării datorită aruncării în mare a deşeurilor petroliere sau a accidentelor navelor care transportă petrol; păduri caducifoliate = păduri formate din arbori care îşi pierd frunzele (lat.

caducus = vechi, folia = frunză); reflectarea luminii = întoarcerea luminii care cade pe o suprafaţă lucioasă, pe o oglindă; zadă = singunil conifer care îşi pierde frunzele toamna, ca adaptare la clima foarte rece.

1. Folosind harta 1, identificaţi tipurile de vegetaţie din România. Cum credeţi că este vegetaţia în Munţii Carpaţi?

2. Comparaţi vegetaţia mediteraneană cu vegetaţia din regiunile cu climat temperat-continental.

3. Care sunt adaptările plantelor din zona mediteraneană?

Vreau să ştiu mai mult!

O formaţiune (asociaţie) vegetală este un ansamblu de plante asemănătoare între ele, care creşte pe un anumit teritoriu, în anumite condiţii climatice şi de sol. Astfel, o pădure este un ansamblu, o populaţie de arbori, iar stepa este o asociaţie de ierburi mărunte care

nu acoperă în totalitate solul.

O formaţiune vegetală este un peisaj natural. O pajişte artificială (creată de om), o plantaţie de pomi fructiferi, viţă-de-vie sau un ogor cu cereale nu sunt formaţiuni vegetale, ci culturi agricole.

Fig. 8: Barza – vestitorul primăverii.

Fig. 9:

Fig. 7: Tundra în Scandinavia. Solurile de tundră, foarte subţiri, sunt 8 – 9 luni din an îngheţate şi lipsite de fertilitate, improprii pentru agricultură. *Ce alte elemente naturale fac imposibilă practicarea agriculturii în această regiune*?

Peisajele naturale din Europa

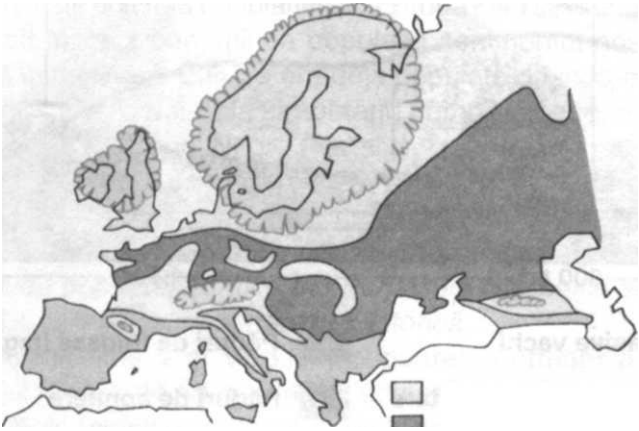

Deşert de pietre Tundră şi stepă Pădure – Calota glaciară

Fig. 1: Europa în timpul ultimei glaciaţiuni (cu 9.000 de ani î.Hr.). *Observaţi întinderea calotei glaciare*! *Ce vegetaţie era specifică pe teritoriul României*? *Ce vegetaţie este astăzi*? *Remarcaţi faptul că, la vremea respectivă, numai în Europa sudică erau păduri. Ce fel de climă este acum în această regiune şi ce fel de vegetaţie*?

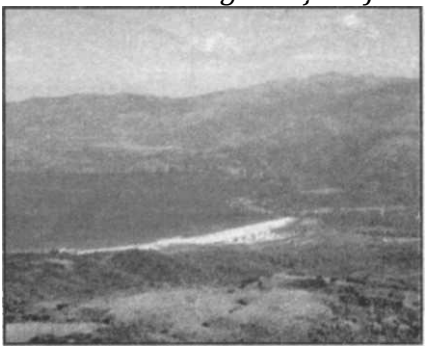

Relieful, tipul de roci în care este sculptat relieful, clima, vegetaţia, solurile, apropierea sau depărtarea de mare sunt câteva din elementele naturii care, alăturate şi în relaţie unele cu altele, alcătuiesc peisajul natural. Atunci când unul dintre aceste elemente este mai vizibil decât altele, subliniind o anumită trăsătură a mediului relevantă pentru imaginea sau aspectul acestuia, peisajul poartă numele acelui element, de exemplu: peisajul munţilor înalţi, peisajul litoral, peisajul câmpiilor mlăştinoase, peisajul stepelor, al pădurilor de foioase şi conifere. *Identificaţi elementele naturale care stau la baza definirii*

fiecăruia dintre peisajele enumerate mai sus. Încercaţi şi voi să daţi exemple de alte tipuri de peisaje!

Peisajele naturale sunt schimbătoare. Cu excepţia reliefului (prin altitudine), clima este elementul natural care impune, cel mai adesea, trăsătura definitorie a peisajului natural. Cu alte cuvinte, unui anumit tip de climă îi corespunde un anumit tip de vegetaţie, care creşte pe un anumit tip de sol, iar asociaţia vegetală respectivă adăposteşte numai anumite specii de animale, adaptate să trăiască în climatul respectiv.

Dacă se schimbă clima – se încălzeşte sau, dimpotrivă, se răceşte-formaţiunea vegetală existentă se modifică, se adaptează noilor condiţii apărute sau se schimbă complet.

În trecut, mai ales în ultima sută de ani, peisajele naturale europene au fost modificate radical de activitatea umană. Stepa a fost arată şi transformată în terenuri cultivate cu cereale, suprafeţe întinse de păduri au fost defrişate fie pentru obţinerea de terenuri agricole, ca în Câmpia Română, fie pentru extinderea păşunilor, ca în Marea Britanie. Construirea de drumuri, fabrici, baraje, oraşe, porturi, mărirea vechilor oraşe, extragerea minereurilor ş.a. sunt tot atâtea activităţi prin care omul a contribuit la restrângerea, modificarea şi dispariţia peisajelor naturale. Influenţa negativă a omului asupra naturii continuă.

Fig. 2: Munţii tineri vin adesea în contact direct cu marea. De aceea, ţărmurile sunt înalte, cu faleze modelate în roci dure, cel mai adesea în calcare. *Caracterizaţi vegetaţia acestui tip de peisaj*!

Fig. 3: Levănţica – iniţial plantă mediteraneană spontană* – este astăzi cultivată pentru întrebuinţările ei în industria farmaceutică şi cosmetică.

Fig. 4: Irlanda. Munţii Kerry. Vegetaţia de landă – ierburi şi tufişuri scunde – îmbracă versanţii, iar turbăriile ocupă micile depresiuni. Pe continent, la aceeaşi altitudine cresc pădurile de stejar şi fag, iar la aceeaşi latitudine, în estul Europei se află taigaua. *Explicaţi de ce apar aceste diferenţe de vegetaţie*!

N-V
Bazinul Londrei
Oceanul Atlantic
M-tii Cambrieni
Bazinul Parizian
N-E
Vânturile de vest M. Mâne
Podişul Ardeni

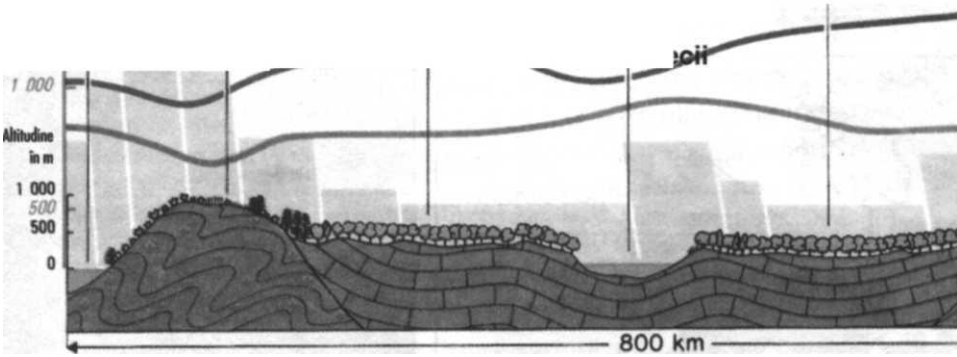

Temperatura medie în ianuarie
Temperatura medie în iulie Precipitaţii anuale
Masive vechi
Bazin de sedimentare
Landă
Păduri de foioase (fag) Păduri de conifere
Fig. 5: Profil geografic prin Europa de Vest. *Observaţi*

diferenţierea tipurilor de peisaje. *Explicaţi de ce temperatura medie a lunii ianuarie este mai mică în Podişul Ardeni decât pe litoralul oceanic*. *Cum este temperatura medie a lunii iulie*? *Comentaţi variaţia cantităţii de precipitaţii din lungul profilului*.

Fig. 6: Peisaj din taiga.

Fig. 7: Laguna Razelm de pe litoralul românesc al Mării Negre. Cordoane de nisip închid golfurile, transformându-le în lacuri. Cu timpul, aceste lacuri sunt invadate de vegetaţie şi umplute cu

sedimente, transformându-se, astfel, în câmpii.

Tipuri de peisaje naturale

Peisajul mediteranean este specific Europei sudice, cu climă caldă şi uscată vara, blândă şi ploioasă iarna. Domină relieful înalt.

Peisajul Europei oceanice

Peisajul munţilor tineri. Munţii Alpi, Pirinei, Carpaţi, Apenini, Dinarici sunt munţi cu altitudine mai mare de 2.400 m. Ei sunt alcătuiţi, în general, din roci dure, au creste ascuţite şi versanţi abrupţi şi sunt străbătuţi de râuri repezi, care au săpat văi înguste – chei şi defileuri. *Care dintre aceste lanţuri muntoase sunt mai înalte*?

Relieful glaciar (circuri glaciare, văi glaciare, lacuri glaciare, morene) este caracteristic celor mai înalţi munţi. Alpii şi Pirineii păstrează şi astăzi gheţari. *Spuneţi care sunt etajele de vegetaţie din munţii înalţi*. *Sunt ele întâlnite şi în Munţii Carpaţi*? *În ce condiţii s-ar forma gheţari în Munţii Carpaţi*? *Cum credeţi că ar fi atunci clima la Bucureşti*?

Peisajul taigalei (fig. 6). Câmpia joasă şi mlăştinoasă din partea de nord-est a Europei este acoperită de o pădure de conifere întreruptă de lacuri, bălţi şi mlaştini. Acestea se formează din cauza inundaţiilor de primăvară, provocate de râurile ce curg spre nord. Solul îngheţat nu permite infiltrarea apei.

Peisajul pădurilor de foioase este schimbător, în funcţie de succesiunea celor patru anotimpuri. Dealurile, podişurile şi câmpiile înalte sunt formele de relief îmbrăcate de aceste păduri. *Spuneţi în ce parte a Europei cresc pădurile de foioase*!

Peisajele lagunare şi deltaice. Elementul natural caracteristic este apa. Abundenţa de umezeală favorizează o vegetaţie bogată şi variată, care adăposteşte o faună interesantă (fig. 7).

plantă spontană = plantă care face parte din vegetaţia naturală, nu este cultivată.

Populaţia Europei

Care este originea populaţiei din Europa? Nu se ştie cu exactitate când au început oamenii să populeze continentul nostru, dar se ştie că în preistorie Europa era deja populată de indo-europeni. Ei au venit (migrat) din Asia străbătând câmpiile joase, acoperite de

stepa din nordul Mării Negre (harta 1).

Spuneţi ce înseamnă migraţie. Urmăriţi pe hartă direcţiile de migraţie. Ce observaţi? Ce obstacole i-au împiedicat pe indo-europeni să ajungă în Peninsula Iberică? Amintiţi-vă de la istorie care erau popoarele antice din Peninsula Balcanică şi Peninsula Italică şi care a fost importanţa lor istorică.

Între secolele V şi VI d.Hr., popoarele germanice au distrus Imperiul Roman de Apus. Francii, englezii, lombarzii, saxonii şi alte populaţii germanice au lăsat numele lor unor state sau provincii europene*. Încercaţi să le identificaţi*!

Mai târziu, slavii au pătruns în Peninsula Balcanică, iar între secolele IX şi X s-au stabilit în Europa vikingii şi ungurii. *Urmăriţi harta şi spuneţi de unde a pornit invazia vikingilor*!

Câteva secole, sudul Europei a fost sub stăpânirea unor popoare de limbă, religie şi cultură diferite de cele ale europenilor. Deşi arabii (maurii) au stăpânit Spania 800 de ani, iar turcii au ocupat 500 de ani Peninsula Balcanică, ei n-au influenţat şi n-au schimbat prea mult populaţia băştinaşă.

În Europa există patru tipuri umane principale: nordicii, slavii, alpinii şi mediteraneenii. Europenii fac parte din rasa* albă, dar condiţiile de mediu – relieful şi mai ales clima – hrana şi vechile ocupaţii fac să existe diferenţe în înfăţişarea lor de la o regiune la alta. Culoarea pielii, a părului şi a ochilor, statura, lungimea membrelor, forma capului sunt elementele antropologice după care se deosebesc (fig. 1 – 4).

Dar în Europa se întâlnesc şi reprezentanţi ai altor rase, ca rezultat al migraţiilor vechi (turci, laponi) şi recente (arabi, negri, asiatici).

Populaţia Europei alcătuieşte un mozaic de popoare, în care se vorbesc 128 de limbi şi dialecte*, se scrie cu patru alfabete (latin, grec, chirilic şi arab – fig. 5) şi se practică mai multe religii. *Urmăriţi pe harta nr. 2 principalele grupe de limbi vorbite de europeni, iar pe harta nr. 3, principalele religii practicate. Comparaţi cele două hărţi. Ce observaţi*?

Note:

1. Spuneţi care sunt elementele naturale ce stau la baza definirii

peisajelor naturale.

2. Faceţi o călătorie imaginară prin Europa, plecând din Scandinavia şi având ca punct de sosire Insula Creta. Descrieţi peisajele străbătute. Treceţi şi prin România!

Fig. 1: Tipul nordic: păr blond, piele albă, ochi albaştri, statură înaltă.

Fig. 2: Tipul slav: păr şi ochi castanii, pomeţi proeminenţi.

Fig. 3: Tipul alpin: capul rotund, statura scundă şi robustă.

Fig. 4: Tipul mediteranean: statură mică, ochi migdalaţi, faţa smeadă.

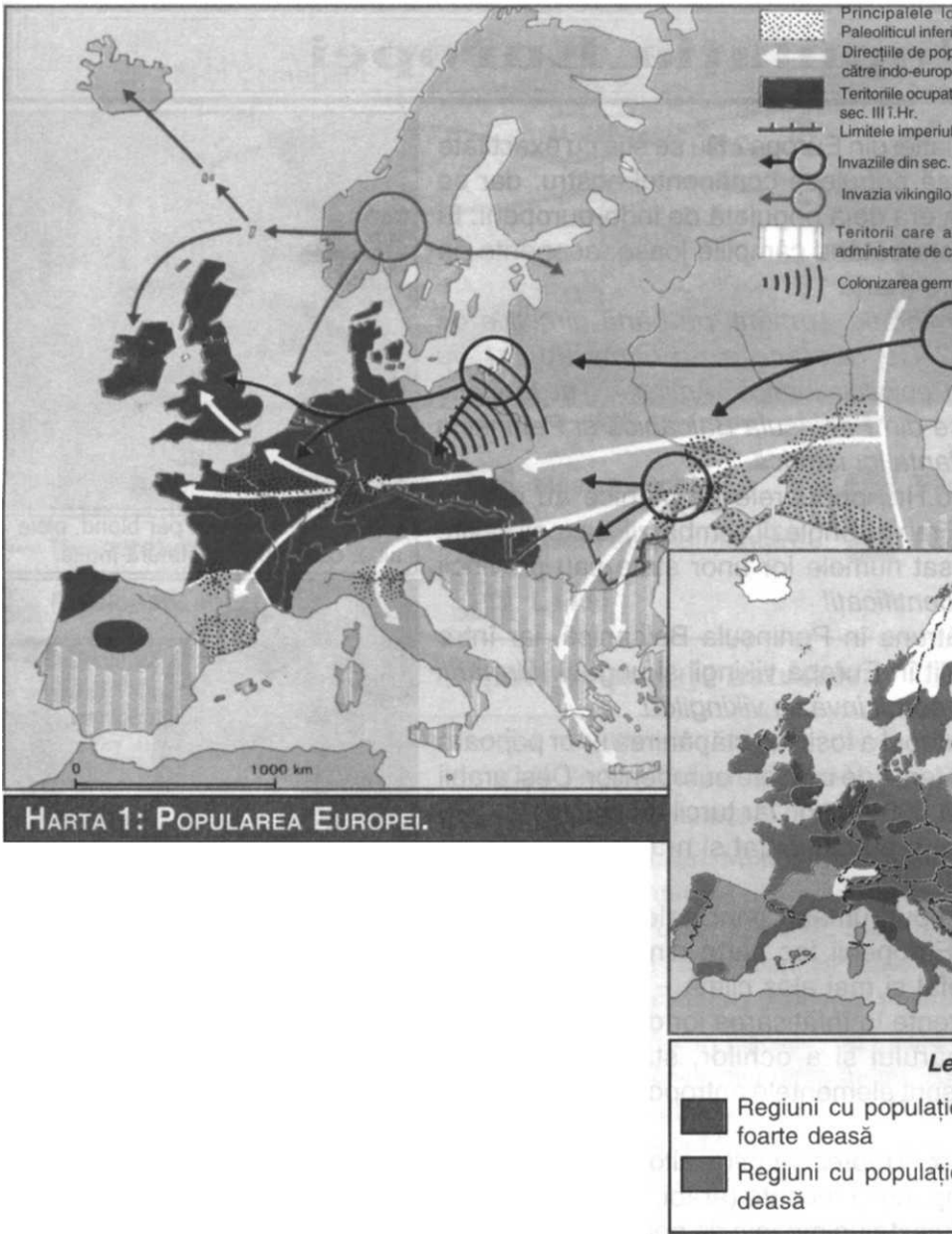

HARTA 1: POPULAREA EUROPEI.

Din punct de vedere al limbii vorbite şi al religiei practicate de

către popoarele sale, Europa se poate împărţi în trei mari lumi:

— O lume mediteraneană, latină şi catolică;

— O lume germanică, de religie protestantă;

— O lume slavă, de religie ortodoxă.

Comparaţi ariile de răspândire ale celor trei lumi (*vezi hărţile 3 şi 4*). *Căutaţi excepţiile de la această împărţire*. *Una dintre ele este România*. *De ce*?

Harta 2: Europa – densitatea populaţiei.

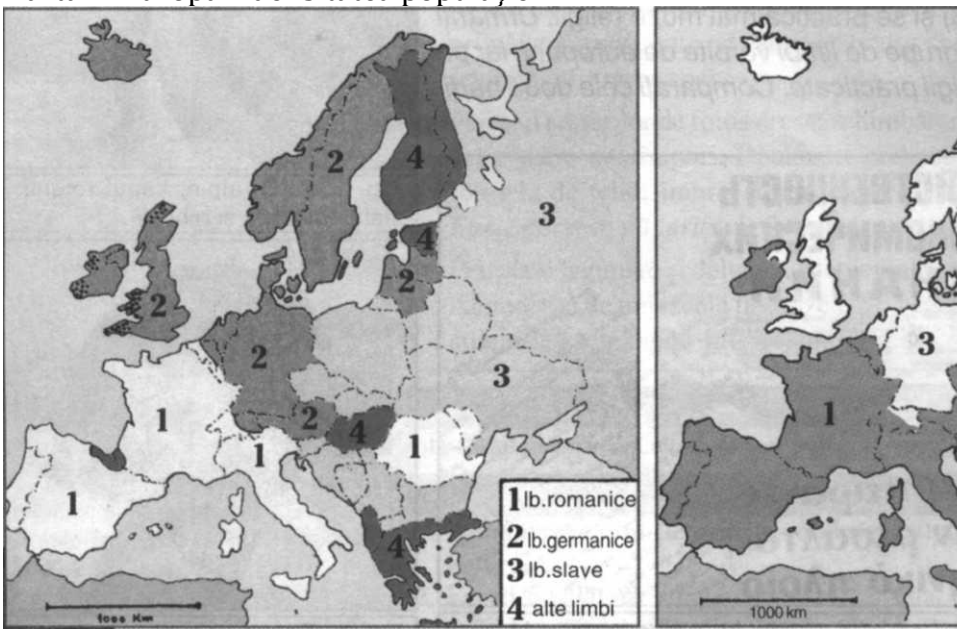

1 catolică

2 ortodoxă 3 protestantă 4 musulmană

Harta 3: Limbile vorbite în Europa.

Harta 4: Religiile din Europa.

Fig. 6: Diferite lăcaşe de cult:

a) catedrală catolică; b) biserică ortodoxă; c) moschee aparţinând cultului islamic.

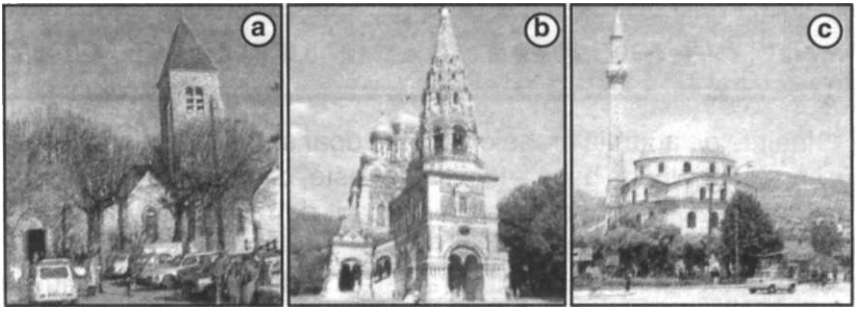

Cu o populaţie de 711 milioane de locuitori şi o densitate medie* de 68 loc/km^2, Europa este un continent bine populat, însă populaţia nu este egal răspândită în teritoriu. Dacă în Vatican densitatea populaţiei este de 1.702 loc. /km^2, în Insula Islanda este de numai 2 loc/km^2. *Cum explicaţi această diferenţă*? *Căutaţi pe harta nr. 2 regiunile cu cea mai mare densitate a populaţiei*. În unele regiuni industriale din Europa de Vest şi în oraşele metropolă, densitatea medie a populaţiei este de 4.000 loc/km^2.

Cauzele naturale (relieful, clima, vegetaţia, solul, resursele minerale), sociale (războaiele, industrializarea) şi regimul politic stau la baza popularii inegale a continentului. Populaţia Europei este concentrată în special în câmpiile fertile, în zonele urbanizate, în bazinele carbonifere, pe litoraluri şi pe văile marilor fluvii. *De ce*?

Majoritatea populaţiei trăieşte în mediul urban. Astfel, în ţările Europei de vest, ponderea populaţiei urbane este de peste 80%, iar în Europa de est de aproximativ 60%.

Europa este continentul în care populaţia înregistrează cea mai mare durată medie a vieţii – 75 de ani – comparativ cu Asia, unde durata medie a vieţii este de 60 de ani. Pe ansamblu se remarcă o tendinţă de „îmbătrânire" a populaţiei europene, deoarece, în timp ce numărul locuitorilor cu vârsta mai mare de 60 de ani creşte, numărul celor cu vârsta cuprinsă între 0 şi 15 ani este în continuă scădere. *Cum explicaţi acest lucru*?

Note:

1. Comparaţi harta densităţii populaţiei din Europa cu harta reliefului. Ce observaţi?

2. Comparaţi densitatea din Europa de nord cu cea din Europa

de sud. Cum explicaţi diferenţele?

3. În ce regiune a Europei credeţi că sunt moschee? De ce?

rasă umană = fiecare dintre grupurile biologice de populaţie caracterizate prin culoarea părului, a pielii şi prin alte particularităţi exterioare; oraş metropolă = oraş mare, cu peste un milion de locuitori, de obicei capitală; epidemie = răspândirea unei boli contagioase într-un timp scurt, prin contaminare, la un mare număr de persoane dintr-o localitate, regiune etc; în anul 1720, epidemia de lepră a ucis în Marsilia (Franţa) 100.000 de oameni; dialect = variantă regională a unei limbi; densitate medie a populaţiei = raportul dintre numărul de locuitori care trăiesc pe un teritoriu şi suprafaţa acestui teritoriu, smeadă = despre faţa (tenul) omului – negricioasă şi palidă.

Vreau să ştiu mai mult! Ca şi populaţia globului, populaţia Europei a fost în continuă creştere, deşi au existat şi momente de descreştere dramatică din cauza epidemiilor* de ciumă neagră, care au bântuit între anii 1342 şi 1400, războaielor – cum au fost invazia mongolă din anul 1250 şi cele două războaie mondiale – sau chiar migrării masive spre alte continente în secolul XX, 40 milioane de oameni au abandonat Europa. *Urmăriţi harta şi spuneţi din ce regiuni ale Europei au plecat şi în ce direcţii*.

Creşterile şi descreşterile s-au reflectat şi în ponderea populaţiei Europei în cadrul populaţiei Globului: 10, 6% ui anul 600 d.Hr. şi 18, 1% în anul 1900.

În secolul XVII, Europa avea 100 milioane de locuitori, pentru ca, la sfârşitul secolului XIX, populaţia continentului să se tripleze. În anul 1978 erau 660 milioane de locuitori, ceea ce însemna că, la nivel planetar, un om din 6 era european. Pentru anul 2000 se preconizează că doar unul din 8 locuitori ai Pământului va fi european, iar pentr-anul 2075 – unul din 15.

Scăderea ponderii populaţiei Europei în totalul populaţiei mondiale se datorează creşterii populaţiei altor continent (Africa, Asia, America de Sud) şi scăderii sporului natural şi deci a numărului de locuitori din Europa.

Aşezările rurale din Europa înainte de apariţia oraşelor existau doar sate. Satele sunt aşezări omeneşti mici (un grup de case) în care

ocupaţia de bază a locuitorilor este, de obicei, agricultura – cultivarea pământului şi creşterea animalelor. Dar sunt şi sate de pescari, de mineri sau de vânători şi tăietori de lemne. Satul este format din vatră şi moşie.

Mărimea satului, modul de aranjare a caselor în vatra satului, felul în care sunt construite acestea, materialele din care sunt clădite şi mărimea lor reflectă modul de adaptare a omului la condiţiile de mediu, obiceiurile şi tradiţiile fiecărui popor, ocupaţiile sătenilor, dar şi nivelul de dezvoltare economică al regiunii în care se află.

În ţările dezvoltate din vestul Europei, satele s-au modernizat foarte mult, mai ales cele din apropierea marilor oraşe, încât ele arată ca nişte orăşele.

Casa în care locuieşte săteanul (ţăranul), împreună cu celelalte construcţii din jurul ei, unde sunt adăpostite animalele şi se păstrează recoltele şi uneltele, alcătuiesc gospodăria. Gospodăria unui crescător de animale se deosebeşte net de cea a unui viticultor sau a unui cultivator de cereale. Într-o gospodărie pot să trăiască una sau mai multe familii înrudite între ele: părinţii cu copiii care, la rândul lor, au familie şi copii. În această situaţie, dacă familia respectivă este înstărită, gospodăria este foarte mare, cu mult pământ şi numeroase vite. Sunt şi situaţii în care într-o gospodărie mică trăieşte o familie numeroasă. Acest fapt este cauzat de sărăcie. Membrii tineri ai familiei nu părăsesc casa părintească deoarece nu au venituri suficient de mari pentru a-şi construi propria gospodărie. De cele mai multe ori, tinerii care provin din asemenea familii pleacă la oraş pentru a lucra în industrie sau în alte domenii de activitate. Fenomenul poartă numele de exod rural şi s-a manifestat intens în ultimele decenii, mai ales în fostele ţări comuniste. Exodul rural are ca efect scăderea populaţiei rurale şi îmbătrânirea ei.

Rareori se întâmplă ca un sat să nu aibă biserică. Cel mai adesea, casele se grupează în jurul bisericii – cea mai impunătoare construcţie a satului. Pentru creştini, biserica este locul unde se desfăşoară ceremoniile corespunzătoare celor trei momente importante din viaţa fiinţei umane – botezul, căsătoria şi trecerea în nefiinţă.

Tipuri de case în general, materialele folosite pentru construcţia

caselor sunt cele care se găsesc în zonă.

Izba este o casă din lemn construită în taigaua rusă. Pentru a împiedica formarea noroaielor, vara, în timpul dezgheţului, drumurile sunt pavate cu buşteni.

Iglu este o casă zidită din „cărămizi" de gheaţă şi căptuşită cu blănuri de animale. În fiecare an, eschimoşii îşi clădesc o nouă casă.

Fig. 1: Franţa – Gospodărie care închide o curte. În jurul unei curţi în care se poate intra pe poartă cu căruţa se află casa de locuit, grajdurile şi hambarele. În afara curţii sunt hangarele*, în care se păstrează maşinile agricole, şi grădina de zarzavaturi.

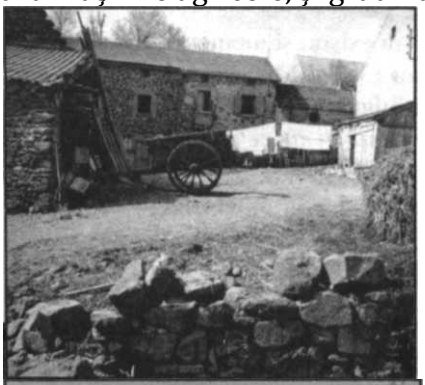

Fig. 2: Masivul Central Francez gospodărie zidită din piatră.

Fig. 3: Gospodărie de pescari cu acoperiş din stuf – Delta Dunării. Casele din pământ (lut) se construiesc în zonele cu vegetaţie de stepă, unde lipsesc lemnul şi piatra. Din lut amestecat cu paie se fac vălătucr sau chirpici*, cu care de zideşte casa. În zilele noastre, acoperişul din paie de grâu sau coceni de porumb a fost înlocuit cu tablă sau ţiglă.

Fig. 4: Casă tradițională din Scoția.

Fig. 5: Casă din Croația.

Tipuri de sate din Europa

1. *Satul adunat*. Gospodăriile au curţi mici, iar câteodată nu au deloc. Uneori, casele sunt lipite unele de altele (fig.10).

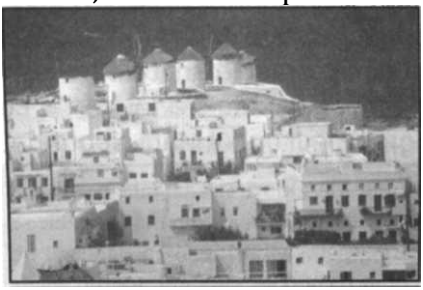

Fig. 6: Sat mediteranean sau „sat stup”. Casele albe, lipite între ele, „îmbracă” versanţii stâncoşi.

Fig. 7: Sat în Munţii Alpi. Casele sunt grupate la poalele versantului, într-o mică depresiune. Sătenii se ocupă cu creşterea animalelor şi turismul.

2. *Satul risipit*. Casele se află la mari distanţe unele de altele şi sunt înconjurate de fâneţe*, păşuni şi mici suprafeţe de teren cultivate

cu cereale (fig.8).

3. *Satul răsfirat* este specific regiunilor deluroase. Gospodăriile au grădini mari şi livezi. O parte din terenul agricol se află în afara vetrei satului. Asemenea sate sunt frecvente în România în Podişul Moldovei şi în Podişul Transilvaniei.

4. *Satul linear* sau *alungit este* format din două rânduri de case aşezate de o parte şi de alta a şoselei sau a unui râu. Uneori, aceste sate au lungimi de zece sau chiar mai mulţi kilometri (vezi fig. 11).

Fig. 8: Sat Munţii Carpaţi, risipit în culoarul Rucăr-Bran.

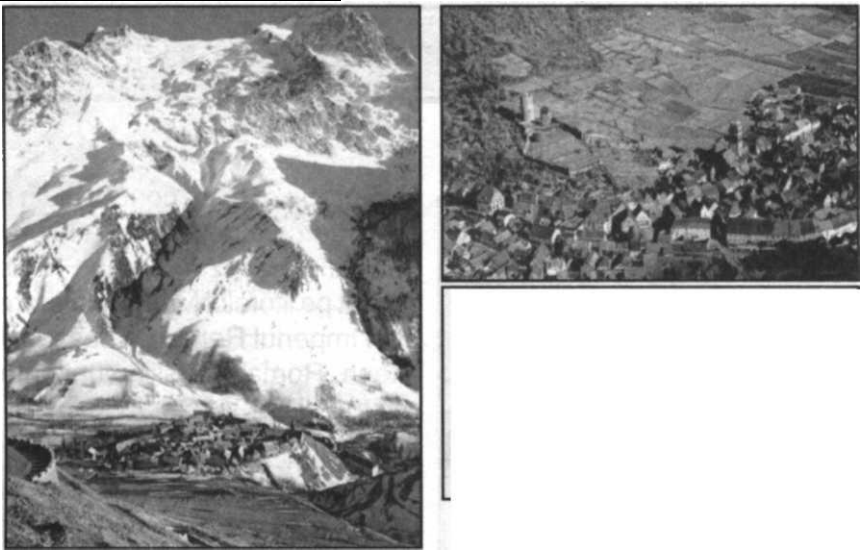

Fig. 9: Alsacia (Franţa). Sat mare de viticultori, cu case etajate. Gospodăriile sunt lipsite de grădini. Terenurile agricole se află în afara vetrei satului. Veniturile locuitorilor sunt obţinute din cultivarea viţei-de-vie şi din comerţul cu vin.

Fig. 10: Sat adunat, aflat la câmpie. Observaţi geometria parcelelor agricole.

vălătuc – bucată de lut moale, amestecat cu paie, folosită la clădirea caselor ţărăneşti; chirpici = material de construcţie în formă de cărămidă, făcut dintr-un amestec de lut, paie şi bălegar, uscat la soare; hangar = construcţie destinată adăpostirii, reparării şi întreţinerii maşinilor agricole; şindrilă = scândurică de brad, îngustă şi subţire, din care se confecţionează acoperişul caselor; fâneaţă = teren cu iarbă care se coseşte pentru fân.

Fig. 11: Sat linear.

1. Aveţi bunici la ţară? Dacă da, spuneţi în ce tip de sat trăiesc ei. Descrieţi gospodăria bunicilor voştri şi muncile agricole pe care le fac.

2. Cum explicaţi că, la câmpie, satele sunt de tip adunat?

3. Care sunt condiţiile naturale ce impun un anumit tip de sat?

4. Dacă trăiţi la ţară, descrieţi satul vostru natal. Unde este aşezată biserica? Comparaţi cele mai vechi case din sat cu cele nou construite. Ce observaţi? Care sunt materialele de construcţie folosite în ambele cazuri?

Oraşele Europei

Fig. 1: Apeduct roman la Segovia (Spania). Această construcţie, care oferea aşezării statutul de oraş-cetate, era în acelaşi timp expresia materială şi simbolică a „stăpânirii" urbane asupra celei rurale.

Fig. 2: Roma – Colosseum. Capitală a Imperiului Roman, important centru cultural şi comercial, Roma era legată de cele mai îndepărtate colţuri ale Imperiului printr-o reţea de drumuri foarte moderne la vremea aceea, de unde şi zicala „Toate drumurile duc la Roma”.

Fig. 3: Stralsund – oraş medieval din Germania. Importantele construcţii publice, palate, biserici şi catedrale, sunt aşezate în jurul unei pieţe centrale.

Europa este un continent cu multe oraşe. Fiecare epocă istorică este marcată de o generaţie de oraşe cu înfăţişare caracteristică.

Primele aşezări urbane (oraşe) datează din antichitate. Ele au apărut pe litoralul Mării Mediterane în jurul anului 2000 î.Hr., în Grecia şi în Imperiul Roman. Knossos din Insula Creta, Micene, Siracuza, Atena, Roma, Marsilia sunt câteva dintre oraşele antice care s-au păstrat şi azi. Altele au dispărut în timp, aşa cum s-a întâmplat cu

Histria – oraş-cetate întemeiat de greci pe litoralul Mării Negre.

Oraşele greceşti erau oraşe-cetăţi înconjurate de ziduri şi adaptate perfect la condiţiile naturale – relief şi climă. Clădite, cel mai adesea, pe o înălţime, ele se numeau acropole. Potrivit arhitectului Hipodam din Milet, cel care clădea oraşe aliniate cu grijă, cetatea ideală trebuia să aibă 10.000 de cetăţeni. Platon era de părere că numărul cetăţenilor dintr-o cetate trebuia să fie destul de mare pentru a o putea apăra împotriva vecinilor săi sau pentru a le putea da ajutor acestora în caz de nevoie, dar destul de restrâns pentru ca locuitorii să se poată cunoaşte între ei şi să-şi poată alege conducători de bună credinţă. El a stabilit acest număr folosind un procedeu pitagoreic: lzăx4 x5 xbx7 = 5.040. Cu toate acestea, Atena, cel mai mare oraş-cetate din vechea Grecie, a fost probabil primul oraş din istorie cu 100.000 de locuitori.

Civilizaţia romană se confundă cu civilizaţia urbană. Din oraşele romane nu lipseau construcţii ca: forumuri*, terme*, teatre, amfiteatre, circuri, apeducte.

Oraşele medievale erau, de asemenea, oraşe întărite – oraşe-cetăţi înconjurate de ziduri – cu străzi înguste şi o mare concentrare de clădiri, Ele aveau funcţii comerciale şi meşteşugăreşti. Dintre oraşele medievale care s-au păstrat şi s-au dezvoltat foarte mult în zilele noastre amintim: Hamburg, Strasbourg, Moscova, Viena, Sighişoara, Braşov, Sibiu.

Urbanizarea a cunoscut o creştere rapidă odată cu revoluţia industrială. Astfel, au apărut oraşe noi, cu funcţii industriale siderurgice, petroliere, miniere, oraşe-porturi – dar s-au dezvoltat şi cele deja existente. La început, aceste oraşe noi au apărut în Anglia, Franţa, Germania, apoi, cu timpul, şi în celelalte ţări.

Asemenea oraşe industriale sunt: Les Baux, St. Étienne (Franţa), Saarbrücken, Duisburg, Dortmund (Germania), Petroşani, Lupeni, Vulcan (România).

Clasificarea oraşelor după mărime (numărul de locuitori). În ţările foarte dezvoltate sunt multe oraşe mari, de peste un milion de locuitori. Unele dintre ele au o populaţie comparabilă cu populaţia unor state mai mici. Asemenea oraşe sunt foarte mari. De exemplu, Londra are 7 milioane de locuitori, iar Elveţia – 6, 8 milioane. Alte

oraşe mari sunt: Paris, Berlin, Bonn, Madrid, Roma, Moscova. De obicei, în fiecare ţară, cel mai mare oraş este capitala. *Căutaţi pe hartă cele mai mari oraşe*!

Există şi oraşe mici, de numai câteva mii de locuitori, cum este Sulina, aflat la gura de vărsare a unuia dintre cele trei braţe ale Dunării. *Spuneţi care sunt cele mai mari oraşe din România*! Oraşele mijlocii au o populaţie cuprinsă între câteva zeci de mii şi câteva sute de mii de locuitori.

după funcţia pe care o îndeplinesc:

a) oraşe industriale – Galaţi, Torino, Milano, Bilbao; b) oraşe-porturi – Marsilia, Liverpool, Oslo, Rotterdam, Hamburg, Gdańsk, Constanţa etc; c) oraşecapitală. *Arătaţi pe hartă oraşele-capitală din ţările vecine României*!

d) oraşe comerciale – Leipzig; e) oraşe financiar-bancare – Zürich; f) oraşe miniere – Petroşani; g) oraşe turistice – Veneţia.

Fig. 4: Moscova.

Fig. 5: Londra.

Fig. 8: Năvodari – oraş industrial. Poluarea afectează mediul natural şi sănătatea oamenilor.

Fig. 7: Berlin, capitala Germaniei – un oraş cu o istorie interesantă. Burg medieval, Berlinul s-a dezvoltat rapid, astfel că la începutul celui de-al doilea război mondial era unul dintre cele mai mari centre Industriale şi culturale ale Europei. Ultimele zile ale războiului l-au transformat în ruine şi i-au înjumătăţit populaţia. În 1945, după semnarea păcii, puterile învingătoare (Franţa, Anglia, S.U.A. şi Uniunea Sovietică) au împărţit Berlinul în patru zone de ocupaţie militară; zona sovietică, denumită Berlinul de est şi având funcţia de capitală, ocupa 45% din suprafaţa vechiului Berlin.

Un zid înalt de 3, 5 m şi lung de 45 km – Zidul Berlinului – a împărţit oraşul în Berlinul de est şi Berlinul de vest, acesta din urmă aparţinând Republicii Federale Germania. În 1990, odată cu unirea celor două Germanii a dispărut şi zidul, iar Berlinul a devenit iarăşi un singur şi mare oraş, capitala Germaniei unite.

forum = construcţie romană care servea ca loc pentru adunări, ca tribunal; terme = băi publice la romani.

Fig. 9: Veneţia – vedere aeriană. Este unul dintre cele mai frumoase şi mai curioase oraşe din lume. Istoria şi înfăţişarea ei vin în sprijinul acestei afirmaţii. Veneţia se află în Laguna Veneţiei. Prima impresie pe care o lasă oraşul este că palatele sale plutesc, iar apa se află peste tot. Dar, în realitate, clădirile sunt construite pe sute de insuliţe care au fost întărite şi fixate cu ajutorul a mii de piloni din lemn de pin. Străzile sunt înlocuite de canale. Aceste insule au fost locuite de pescari din perioada romană, dar oraşul s-a născut în evul mediu, întregul oraş a fost declarat monument de artă. Turismul este singura activitate economică. Aici nu se circulă cu maşina.

Note:

1. Spuneţi care sunt marile oraşe apărute în antichitate.
2. Care sunt trăsăturile comune ale oraşelor antice şi ale celor medievale?
3. Prin ce se caracterizează oraşele contemporane?
4. De când credeţi că datează capitala ţării noastre, Bucureşti?

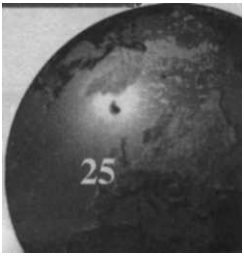

Europa – harta politica

Fig. 1: San Marino.

Fig. 2: Monaco se află în sudul Franţei, pe coasta Mării Mediterane şi are densitatea populaţiei de 16.000 loc/km^2. În această ţară sunt doar trei oraşe: Monaco-Ville – capitala, Monte Carlo şi La Condamine.

Teritoriul Europei este împărţit într-un număr de 44 de state sau ţări. Unele dintre acestea sunt foarte mari, aşa cum sunt Rusia, Germania, Franţa, altele foarte mici, de dimensiunea unui oraş, aşa cum sunt Vaticanul şi Monaco. *Căutaţi pe harta 3 aceste state*.

Ţările sunt despărţite unele de altele prin graniţe* sau hotare naturale (ape curgătoare, lacuri) ori convenţionale. *Urmăriţi pe harta politică a Europei din atlas tipurile de graniţe. Care dintre ele precumpănesc*?

Hărţile politice* nu sunt definitive. Înfăţişarea lor se modifică în timp, în funcţie de evenimentele politice şi istorice. Astfel, apar state noi sau dispar altele, se modifică graniţele, creşte sau se micşorează numărul de state, unele state pierd sau câştigă teritorii. Probabil, harta politică a Europei a fost şi este una dintre cele mai schimbătoare faţă de hărţile celorlalte continente.

Din 1990 şi până în prezent, numărul statelor europene a

crescut, în urma dezmembrării Uniunii Sovietice şi a Iugoslaviei. *Comparaţi hărţile 1 şi 2 cu harta 3 şi spuneţi care sunt statele nou apărute pe harta Europei*. *Ce aveţi de spus în privinţa Germaniei*?

Unele state se întind pe două continente, aşa cum este cazul Rusiei şi al Turciei. Altele deţin insule în Oceanul Atlantic şi Pacific. Astfel, Groenlanda, cea mai mare insulă a Terrei, aparţine Danemarcei. *Căutaţi Groenlanda pe harta lumii*. *Comparaţi suprafaţa insulei cu cea a Danemarcei*. *Ce observaţi*?

Statele care au ieşire la mare sunt ţări cu litoral, iar cele fără ieşire la mare se numesc ţări continentale. *Arătaţi pe hartă câteva ţări cu ieşire la mare*. *Ce avantaje au ele*? *Care sunt ţările continentale*? *Care este tara care are litoral la mai multe mări*?

Până în 1990, din punct de vedere politic, Europa era împărţită în două regiuni: regiunea de est, din care făceau parte ţările comuniste,

şi regiunea de vest, în care erau încadrate ţările capitaliste. Astăzi, această separaţie a dispărut (vezi harta 2).

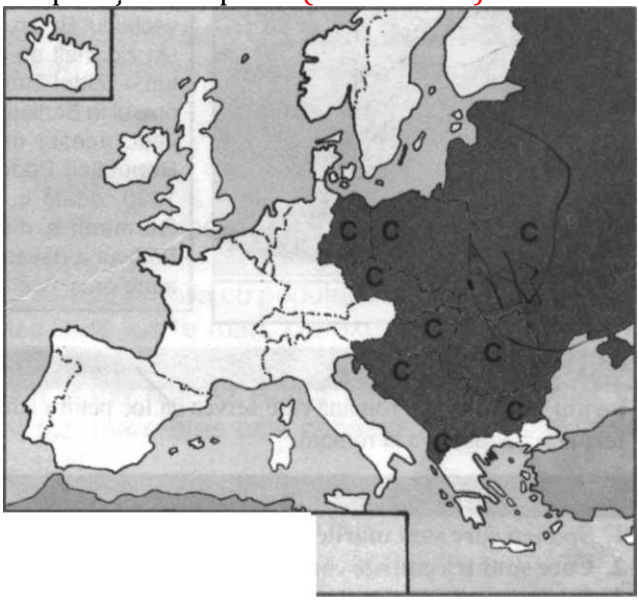

] – Ţăricapitaliste – Ţări comuniste

Harta 1: Europa – harta politică (1918).

Harta 2: Europa – harta politică (1989).

Legenda

— BELGIA

— OLANDA

— SLOVENIA

— CROAŢIA

— BOSNIĂ-HERŢEGOVINA – MOLDOVA – ALBANIA i – MACEDONIA i – IUGOSLAVIA

ISLANDA

ATLANTIC

ELVEŢIA e AUSTRIA

CEHIA e SLOVACIA UNGARIA

NORVEGIA
SUEDIA
Oslo
Stockholm
MAREA BRITANIE
Dublin
DANEMARCA
Copenhaga
Londra
Amsterdam
Berlin
POLONIA
Bruxelles
GERMANIA
Varsovia
Paris
Praga
Bratislava
FRANTA
Berna
Viena
Budapesta
Ljubliana
Zagreb
Belgrad
Sarajevo
SPANIA
Lisabona
Madrid
I. Corsica
Roma
I. Baleare
ITALIA
Tirana
I. Sardinia
I. Sicilia
AFRICA
I. Creta

1.2.3.4.5.6.7.
R M

Statele mici

ANDORRA – Andorra la Velia LUXEMBURG – Luxemburg LIECHENSTEIN – Vaduz MONACO – Monaco SAN MARINO – San Mari VATICAN – Vatican MALTA – Valletta

IRLANDA

republică: monarhie

Portugalia

Harta 3: Europa – harta politica.

Fig. 3: Malta – stat insular din Marea Mediterană, aflat în apropierea Insulei Sicilia. Capitala este oraşul Valletta.

Fig. 4: Andorra este aşezată în Munţii Pirinei, la graniţa dintre Franţa şi Spania. Capitala este Andorra la Velia.

Ţări ca Italia, Spania, Portugalia, Norvegia, Suedia sunt ţări peninsulare, în timp ce Cipru, Marea Britanie şi Islanda sunt ţări insulare. *Spuneţi în ce peninsulă se află fiecare dintre ţările menţionate. Ce fel de ţară este Grecia*?

După forma de guvernământ, ţările Europei se diferenţiază în: republici (şeful statului este preşedintele ales de popor), regate (şeful

statului este regele), principate (conduse de un principe) şi state religioase, cum este Vaticanul, care este condus de Papă.

Cele mai mici state ale Europei sunt: Andorra, Monaco, Malta, San Marino, Vatican, Cipru şi Lichtenstein. Cu excepţia Lichtensteinului, care se găseşte în Europa centrală, toate celelalte stătuleţe fac parte din regiunea sudică a Europei.

ţară (stat) = teritoriu locuit de un popor şi având organizare proprie din punct de vedere politic şi administrativ. Ţările sunt despărţite între ele prin graniţe (hotare); graniţă (frontieră, hotar) = linie naturală sau convenţională care desparte teritoriul unui stat de teritoriile altor state sau întinderi de ape care nu fac parte din teritoriul său; graniţă convenţională = graniţă stabilită de comun acord între două state vecine hartă politică = hartă pe care sunt reprezentate statele unui continent sau statele lumii, împreună cu oraşele-capitală.

1. Arătaţi pe hartă statele care au graniţe naturale.

2. Consultaţi hărţile 1 şi 2 şi spuneţi în ce parte a Europei s-a modificat radical harta politică. Care sunt statele nou apărute?

3. Explicaţi prin ce se deosebeşte o hartă politică de una fizică. Credeţi că actuala hartă politică a Europei este definitivă?

Fig. 4: Luxemburg.

Fig. 5: Harta politică a lumii în secolul al XVI-lea.

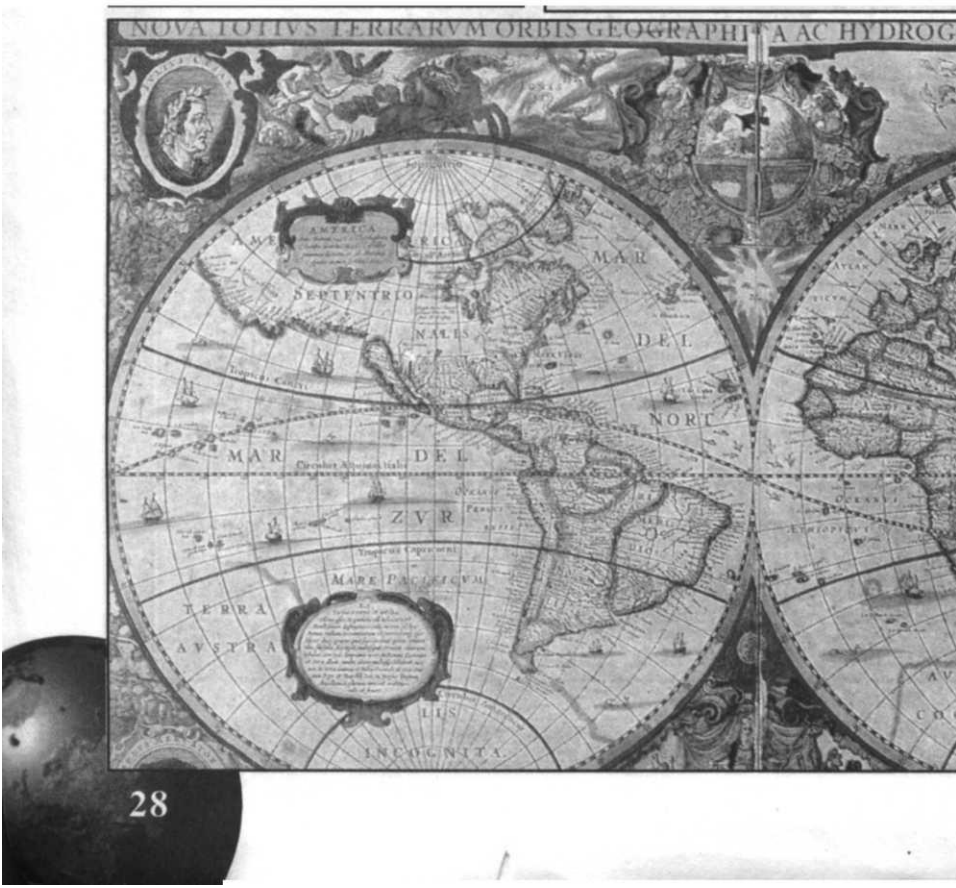

Resursele naturale şi repartiţia lor

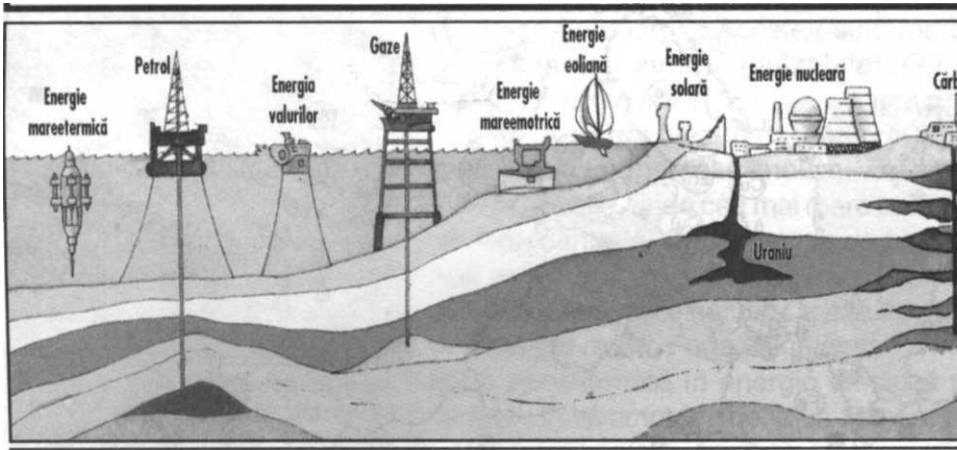

Fig. 1: Resursele de energie.

Resursele naturale sunt mijloacele de existenţă oferite omului de către mediul înconjurător. Resursele naturale se împart în două mari categorii:

— Resurse epuizabile (care se pot termina), cum sunt: petrolul, cărbunii, minereurile etc.

— Resurse inepuizabile: apa, aerul, energia solară etc.

Pentru a putea fi folosite, resursele naturale sunt prelucrate de către industrie.

Foarte importante pentru viaţa oamenilor sunt resursele energetice. *Daţi exemple de întrebuinţări ale energiei electrice*!

Printre resursele energetice epuizabile se află combustibilii fosili (se numesc aşa pentru că s-au format acum câteva milioane de ani). Cărbunii, petrolul şi gazele naturale sunt arse în termocentrale pentru obţinerea căldurii şi a curentului electric. Ele au şi alte întrebuinţări: prin prelucrarea în cadrul industriei chimice, sunt transformate în medicamente, detergenţi, cauciuc sintetic, cocs, mase plastice, îngrăşăminte pentru agricultură etc. *Cărbunii* se găsesc în cantităţi mari în Europa. *Arătaţi pe hartă ţările care au rezerve de cărbuni*! *Daţi un exemplu de bazin carbonifer din România*!

Petrolul. Cu excepţia zăcămintelor din Rusia şi din Marea Nordului, acestea din urmă împărţite între ţările riverane, statele europene nu au mari rezerve de petrol.

Gazele naturale se extrag atât împreună cu petrolul, cât şi separat. Cele mai bogate ţări din acest punct de vedere sunt Rusia, Olanda, România.

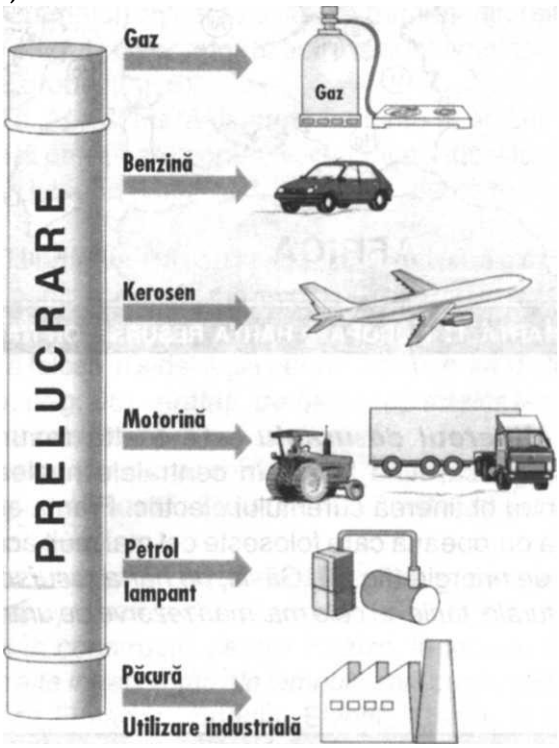

Fig. 2: Produsele obţinute prin rafinarea petrolului.

Fig. 3: Centrala nucleară Chinon din Franţa. Un kg de uraniu furnizează o energie egală cu cea obţinută prin arderea a 3.000 tone de cărbuni. *Unde se află centrala nucleară de la noi din ţară*?

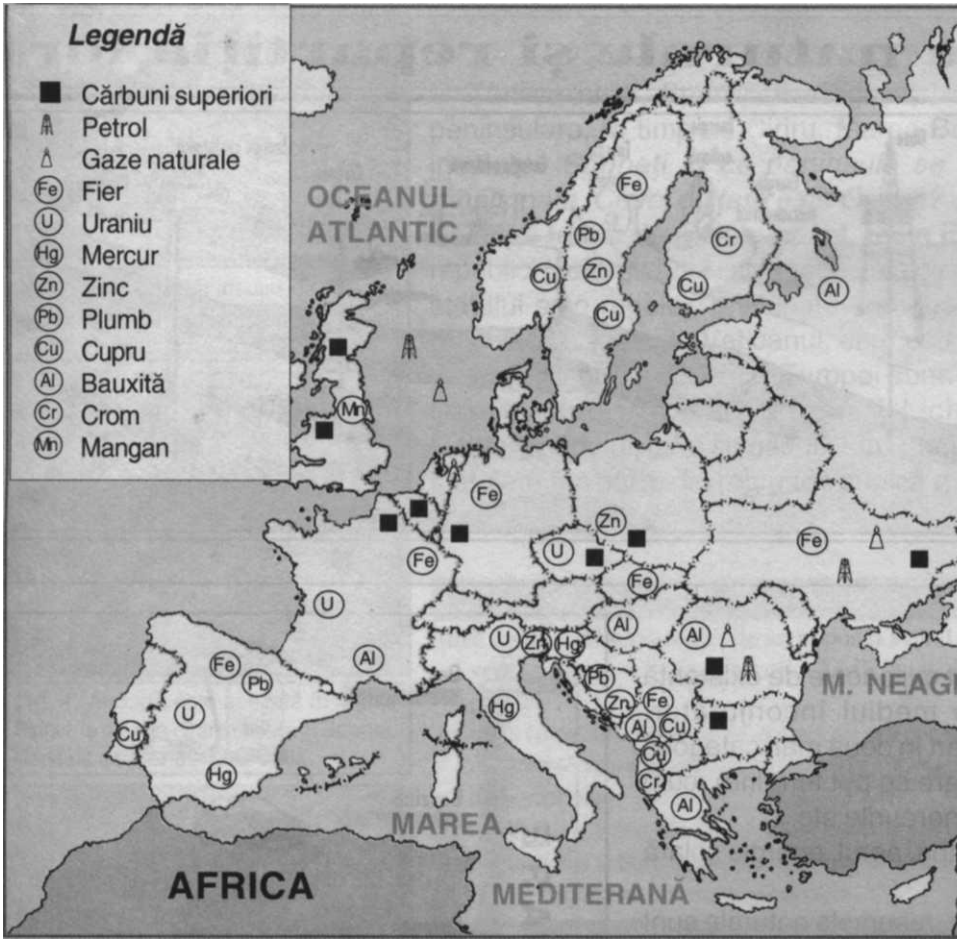

Harta 1: Europa – harta resurselor naturale.

Minereul de uraniu este o altă resursă energetică, fiind folosit în centralele nucleare pentru obţinerea curentului electric. Franţa este ţara europeană care foloseşte cel mai mult acest tip de energie (fig. 3). *Găsiţi, pe harta resurselor naturale, ţările cu cele mai mari rezerve de uraniu*!

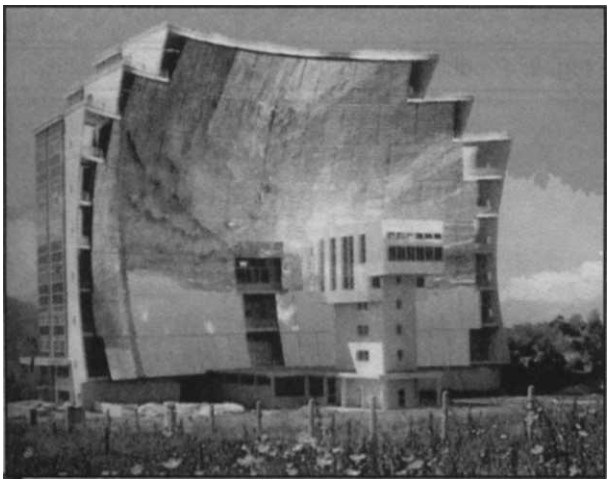

Fig. 4: Captată cu ajutorul unor oglinzi, căldura soarelui permite încălzirea locuinţelor sau producerea curentului electric. Captatoarele solare nu pot fi folosite decât atunci când străluceşte soarele.

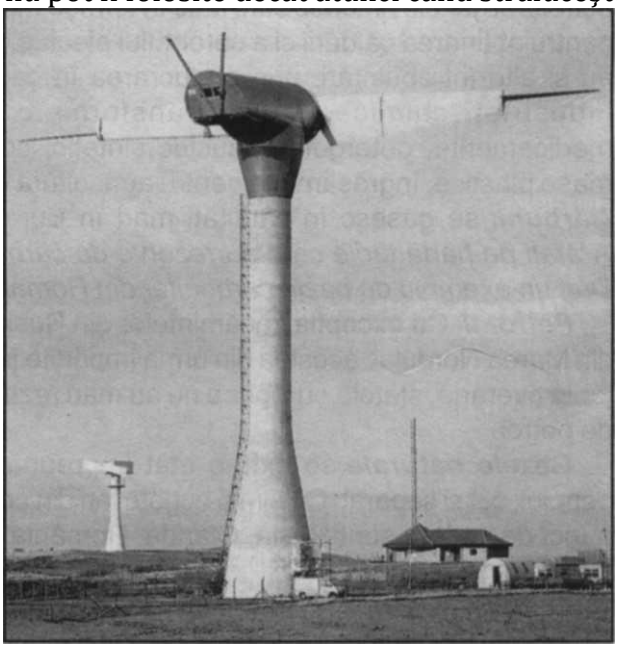

Fig. 5: Cu ajutorul acestor elice învârtite de vânt se obţine curent electric în numeroase ţări: Marea Britanie, Olanda, Franţa, Germania. *Ce se întâmplă când nu bate vântul*?

Fig. 6: Plantaţie de puieţi de brad. Tăierea copacilor fără plantarea altora în loc înseamnă distrugerea acestei bogăţii naturale. *De ce pădurile sunt considerate „plămânii" Terrei*?

Fig. 7: Poluarea este cel mai mare duşman al mediului înconjurător.

Fig. 8: Apele uzate sunt curăţate în staţiile de epurare.

Dezvoltarea economiei cere din ce în ce mai multă electricitate.

O dată la 10 ani, cererea de curent electric se dublează. Dar, combustibilii fiind epuizabili, oamenii au fost nevoiţi să găsească noi surse de energie. Acestea sunt foarte variate, ieftine şi au un mare avantaj: sunt inepuizabile! *Găsiţi resursele energetice inepuizabile din fig. 11*

Hidroenergia (vezi fig. 5, pag. 123). Râurile europene au un potenţial hidroenergetic* ridicat. Există ţări, cum sunt Norvegia, Suedia, Elveţia, unde cea mai mare parte a energiei electrice provine din hidrocentrale. *Daţi exemple de hidrocentrale de la noi din ţară*! Apa nu este doar o resursă energetică, ci şi cea mai importantă dintre toate bogăţiile naturii. *Ce alte întrebuinţări ale apei cunoaşteţi*?

Energia mării. Forţa valurilor sau a mareelor, temperatura apei pot fi transformate în energie electrică (fig. 1). Un exemplu este centrala mareemotrică de la La Rance, din Franţa.

Energia solară. Între ţările Europei, Franţa se distinge prin folosirea acestei energii. *Care credeţi că sunt dezavantajele folosirii energiei solare*? (fig.4)

Energia eoliană (a vântului) a fost folosită de oameni din cele mai vechi timpuri. *Cum*? (fig. 1) Generatoare eoliene sunt amplasate în numeroase ţări ale Europei (fig. 5).

Energia geotermică. Apa subterană foarte fierbinte serveşte la încălzirea locuinţelor şi la producerea energiei electrice. Acest lucru are loc pe scară largă în Islanda (vezi fig. 8, pag. 128). *De ce tocmai acolo*?

Aproape de suprafaţa pământului sau la adâncimi mai mari există alte bogăţii importante pentru oameni: minereurile (roci care conţin metale).

Minereul de fier este folosit în siderurgie pentru producerea fontei şi a oţelului (vezi fig. 5, pag. 95). *Arătaţi, pe harta resurselor ţările care au rezerve mai importante de minereu de fier*!

Minereurile neferoase (cupru, aluminiu, aur, plumb etc.) sunt prelucrate de metalurgia neferoasă. Ele sunt răspândite inegal în Europa (vezi harta resurselor).

Daţi exemple de obiecte ce au în componenţă fier sau alte metale! *Minereurile sunt resurse epuizabile sau inepuizabile*?

Lemnul este folosit în construcţii, pentru încălzit, la fabricarea pastei pentru hârtie. *Ce alte întrebuinţări ale lemnului mai cunoaşteţi*? Ţări bine împădurite, ca Finlanda, Suedia, Elveţia, Cehia, şi-au dezvoltat o puternică industrie a lemnului. În România, pădurile ocupă mai mult de un sfert din suprafaţa ţării.

Alte resurse naturale sunt: *solurile*, *plantele* şi *animalele*. *De ce sunt considerate resurse*? *Sunt epuizabile sau inepuizabile*?

În ultimul timp se vorbeşte din ce în ce mai mult despre resursele umane. *Este omul o resursă*? *Ce părere aveţi*?

potenţial hidroenergetic = cantitate de energie electrică pe care ar putea să o producă o apă curgătoare.

Vreau să ştiu mai mult!

Apă se găseşte peste tot în natură, dar apa pe care o putem folosi este, de fapt, foarte puţină. Din 100 de litri de apă de pe Terra, 96 de litri sunt de apă sărată (în mări şi oceane). Din cei 4 litri de apă dulce rămaşi, 3, 96 litri se află în gheţari, ape subterane, atmosferă. Câtă apă ne rămâne?

Astăzi se consumă de 7 ori mai multă apă decât acum 100 de ani. Prin folosire, apa este poluată (murdărită) şi apoi deversată (aruncată) în natură. Apa poluată pune în pericol viaţa plantelor, a animalelor şi a oamenilor. *Ce măsuri trebuie luate împotriva poluării*?

Îndeletnicirile tradiţionale şi activităţile industriale

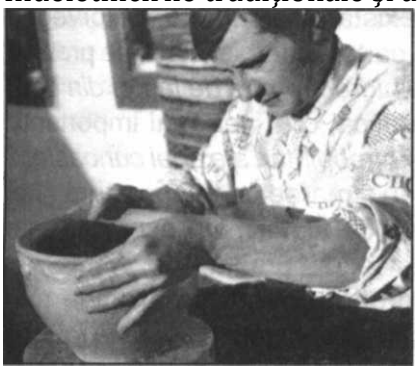

Fig. 1: Olăritul. Deşi olăritul este una dintre cele mai vechi îndeletniciri ale omului (înainte să prelucreze fierul, omul a modelat vase din lut) şi, de aceea, şi una dintre cele mai răspândite, în zilele noastre se mai practică în foarte puţine locuri şi de către un număr mic

de meşteri. Forma obiectelor realizate, ornamentele şi culorile folosite reflectă locul unde sunt produse, dar şi stilul personal al meşterului olar.

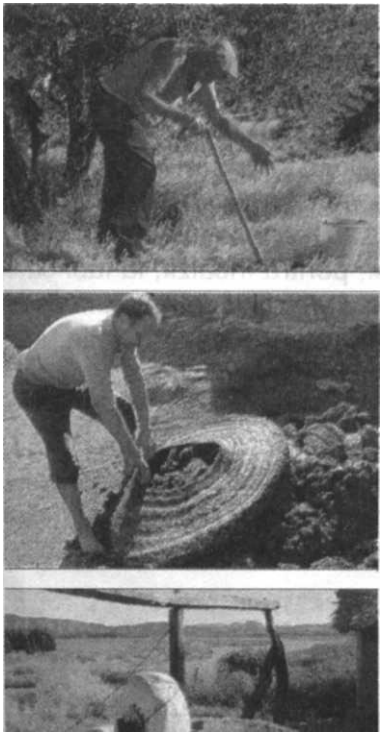

3.2: Grecia măsline.

Producerea uleiului îndeletnicirile tradiţionale sunt acele ocupaţii specifice numai anumitor grupe de populaţie dintr-o anumită regiune. Asemenea îndeletniciri se transmit pe cale orală (prin viu grai) din generaţie în generaţie.

În timpul uceniciei, tinerii află „secretele" meseriei de la meşterii bătrâni. Lucrătorii muncesc de obicei cu unelte simple, uneori rudimentare, iar când este cazul se ajută şi de puterea animalelor. De cele mai multe ori, uneltele necesare sunt construite de aceiaşi lucrători care le şi folosesc.

Cultivarea pământului într-un anumit fel, cultivarea anumitor plante şi prelucrarea lor într-un anumit mod, creşterea animalelor, pescuitul, olăritul, ţesutul, torsul, prelucrarea metalelor, arta

confecţionării bijuteriilor, construirea de obiecte şi unelte necesare în gospodărie sunt numai câteva dintre aceste îndeletniciri. Unele dintre ele s-au păstrat şi s-au transmis din antichitate, altele sunt pe cale de dispariţie ca urmare a modernizării societăţii umane, a dezvoltării ştiinţei şi tehnicii.

Condiţiile mediului natural, materiile prime şi tradiţiile istorice sunt factori care au determinat apariţia şi menţinerea unor îndeletniciri specifice pentru o regiune sau un grup de populaţie. Cu totul diferite sunt îndeletnicirile locuitorilor unui sat de pe litoralul mediteranean (pescuitul, cultivarea măslinului, obţinerea uleiului de măsline) de ale celor ce trăiesc în nordul Scandinaviei. *Ce tipuri umane trăiesc în aceste două regiuni*? *Prin ce se diferenţiază ele*?

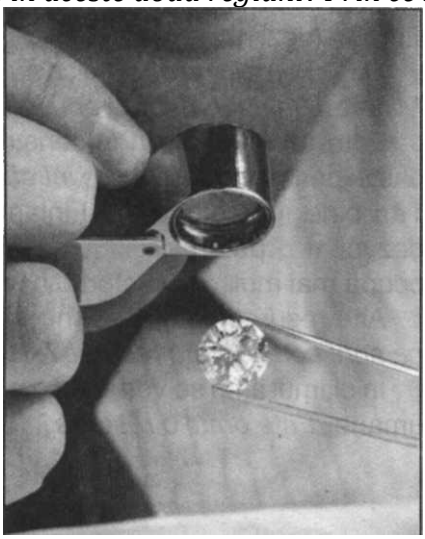

ftar

Fig. 3: Şlefuirea şi tăierea diamantelor este o ocupaţie foarte veche în Olanda. Chiar dacă astăzi se folosesc mijloace moderne, această îndeletnicire rămâne una tradiţională pentru această tară mică.

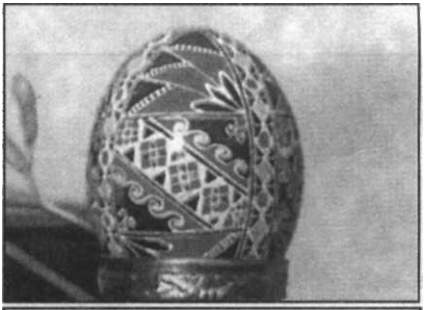

Fig. 4: Încondeierea ouălor de Paști.

Fig. 5: Păstoritul transhumant: turmele de oi sunt vărate la munte şi iernate la câmpie. Această modalitate de creştere a ovinelor se mai practică, dar din ce în ce mai puţin, în Franţa, România şi Spania.

naturale şi ţi produse nece în secolul surse de em mijloace de t abur) au mar *din clasa a* V Revoluţia ţările din ves Americii şi J (*în Statele Ui* Apariţia în fabrici cu producţie. *C* Prima rr Importanţa metalurgice industriale: Localiza materiilor p Până la localizată îi saxonia dii Ucraina. S metal, tex vagoane, 1< *minerale* şi *între resur* După r chimică, di de autome în prezi Marea Bri Belgia, O european Ocara că existei prezenţa alte regiu ţări euro] dezvoltai care au r

Activităţile industriale au ca scop exploatarea bunurilor naturale şi transformarea lor, cu ajutorul mijloacelor tehnice, în produse necesare omului.

În secolul XVIII, descoperirea maşinii cu abur, folosirea noilor surse de energie (cărbune, petrol, electricitate), folosirea noilor mijloace de transport (trenul, iar mai apoi automobilul, vaporul cu abur) au marcat începutul revoluţiei industriale. *Aduceţi-vă aminte din*

clasa a V-a ce se înţelege prin revoluţie industrială!

Revoluţia industrială s-a născut în Anglia. La început a cuprinstările din vestul Europei, apoi restul continentului, Statele Unite ale Americii şi Japonia. *Cum explicaţi pătrunderea revoluţiei industriale în Statele Unite ale Americii*?

Apariţia industriei a însemnat adunarea maşinilor şi a muncitorilor în fabrici (uzine) foarte mari, în defavoarea micilor ateliere de producţie. *Cum explicaţi acest lucru*?

Prima mare industrie modernă a fost cea a bumbacului. Importanţa ei a scăzut puţin câte puţin în favoarea industriei metalurgice, ale cărei produse erau cerute de celelalte ramuri industriale: construcţiile de maşini, industria chimică.

Localizarea industriei în anumite regiuni este legată de prezenţa materiilor prime, a forţei de muncă, a oraşelor-porturi. *De ce*?

Până la cel de-al doilea război mondial, industria Europei era localizată îndeosebi în nordul şi centrul Angliei, în regiunile Ruhr şi Saxonia din Germania, în nordul Franţei, în Silezia din Polonia şi în Ucraina. Se produceau mai ales fier, oţel, produse fabricate din metal, textile, îmbrăcăminte, încălţăminte, vapoare, motoare, vagoane, locomotive şi multe altele. *Aduceţi-vă aminte ce resurse minerale se găsesc în Europa şi unde se găsesc*. *Ce legătură există între resursele minerale şi localizarea industriei*?

După război s-au dezvoltat foarte mult industriile moderne: chimică, de echipamente electronice (calculatoare), electrotehnică, de automobile.

În prezent, marile regiuni industriale sunt localizate îndeosebi în Marea Britanie, estul şi sudul Franţei, Germania, Italia de nord, Belgia, Olanda, Polonia, sudul Norvegiei şi al Suediei, Rusia europeană şi Ucraina.

O caracteristică a industriei europene contemporane este aceea că existenţa ei într-o anumită regiune nu mai este strict legată de prezenţa materiilor prime necesare. Importurile de materii prime din alte regiuni rezolvă această problemă. Aşa se explică de ce unele ţări europene, deşi sărace în resurse minerale, au o industrie dezvoltată, cum este cazul Elveţiei. Dar sunt şi situaţii inverse: ţări care au resurse,

dar nu sunt industrializate.

Fig. 6: Franţa – Prepararea celebrei şampanii franţuzeşti.

Încondeia = a împodobi ouăle de Paşti cu desene făcute cu condeiul (unealtă de scris în formă de beţişor la care se pune o peniţă).

1. Explicaţi noţiunile: *îndeletniciri tradiţionale*, *revoluţie industrială*.

2. Spuneţi care sunt activităţile industriale din Europa.

3. Ce factori determină apariţia unor activităţi industriale într-o anumită regiune?

4. Daţi exemple de câteva îndeletniciri tradiţionale din România.

Fig. 7: Industria siderurgică în Spania. *Care sunt efectele acestei industrii asupra mediului înconjurător*?

Fig. 8: Italia. Aspect dintr-o fabrică de calculatoare.

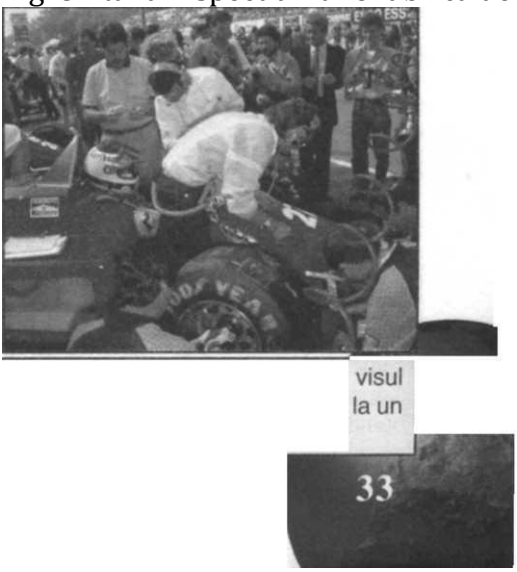

Fig. 9: O maşină Ferrari este oricărui tânăr italian. Aspect de raliu automobilistic.

Agricultura Europei

Europa dispune de un potenţial natural (relief, climă, soluri) favorabil agriculturii. *Care sunt formele de relief favorabile culturilor agricole*? *Dar cele favorabile creşterii animalelor*? *De ce*? *în ce parte a Europei sunt cele mai fertile soluri*? *Cum se numesc ele*?

Agricultura (cultivarea plantelor şi creşterea animalelor) datează, ca activitate economică, din antichitate. Iniţial, ea cuprindea regiunea mediteraneană, unde se practicau irigarea şi terasarea

versanţilor. Înmulţirea populaţiei a dus la creşterea nevoilor de hrană. De aceea, treptat, noi suprafeţe de terenuri au fost desţelenite şi defrişate pentru a fi transformate în ogoare. În acest mod, peisajul natural a fost transformat şi înlocuit cu un peisaj nou, creat de om – peisajul agricol, în timp, forma de proprietate asupra pământului (de stat sau particulară), relieful, condiţiile climatice, solurile, tipurile de culturi agricole, obiceiurile şi tradiţiile au determinat diferenţierea a trei tipuri principale de peisaje agricole: peisajul câmpurilor deschise, peisajul câmpurilor închise şi peisajul mediteranean.

Agricultura Europei este modernă, cu o productivitate ridicată, datorată lucrării pământului cu maşini agricole perfecţionate, folosirii îngrăşămintelor chimice pentru sporirea fertilităţii solului, cultivării unor soiuri alese de plante.

În Europa, agricultura este mixtă, adică în aceeaşi regiune se cultivă o mare varietate de plante agricole şi se cresc animale.

Agricultura ţărilor vest-europene este specializată în asigurarea zilnică a populaţiei cu produse lactate, ouă, carne, legume şi fructe, în estul Europei domină cultura cerealelor.

Fig. 1: Peisajul agricol de tip câmp deschis se întâlneşte în regiunile de câmpie din Franţa, Germania şi Europa de est. Suprafeţe întinse de teren sunt cultivate cu un singur tip de plante agricole. În fostele ţări socialiste, marile ferme de stat au fost desfiinţate, iar pământul a fost împărţit, în parcele, ţăranilor.

Fig. 2: în Europa mediteraneană, peisajul agricol caracteristic este acela al terenurilor terasate, cultivate cu măslini, viţă-de-vie şi pomi fructiferi. În spaţiile irigate, numite *huertasân* Spania, se cultivă legume, fructe, cereale (grâu, orez, porumb), tutun, bumbac, sfeclă-de-zahăr.

Fig. 3: Peisajul de tip câmp închis (bocage) este caracteristic mai ales Europei de vest. Păşunile şi câmpurile cultivate care aparţin unor familii diferite sunt despărţite unele de altele prin garduri vii. Acest peisaj tinde să dispară din cauza mecanizării lucrărilor agricole.

Un anumit tip de climă permite cultivarea numai a anumitor plante agricole. Pentru Europa sudică sunt specifice plantele care au nevoie de multă căldură şi lumină şi se mulţumesc cu puţină apă. Acestea sunt citricele (lămâiul, portocalul, mandarinul, clementinul), măslinul, viţa-de-vie, tutunul. Nu trebuie uitate florile. Se cresc ovine, caprine, albine şi viermi de mătase.

În Europa de est, câmpurile întinse se cultivă cu grâu, porumb, floarea-soarelui. *Caracterizaţi relieful şi clima acestei regiuni. Cum explicaţi absenţa livezilor de pomi fructiferi? Cum este rezolvată problema cantităţilor reduse de precipitaţii?*

— J Peisaj agricol de tip câmp închis cu sate răsfirate Peisaj agricol de tip câmp închis cu sate adunate Peisaj agricol mediteranean

FIII Pe sa Je agricole mixte (câmp închis, câmp deschis) *M* Peisaj agricol de tip câmp *C*? deschis din estirf Europei $

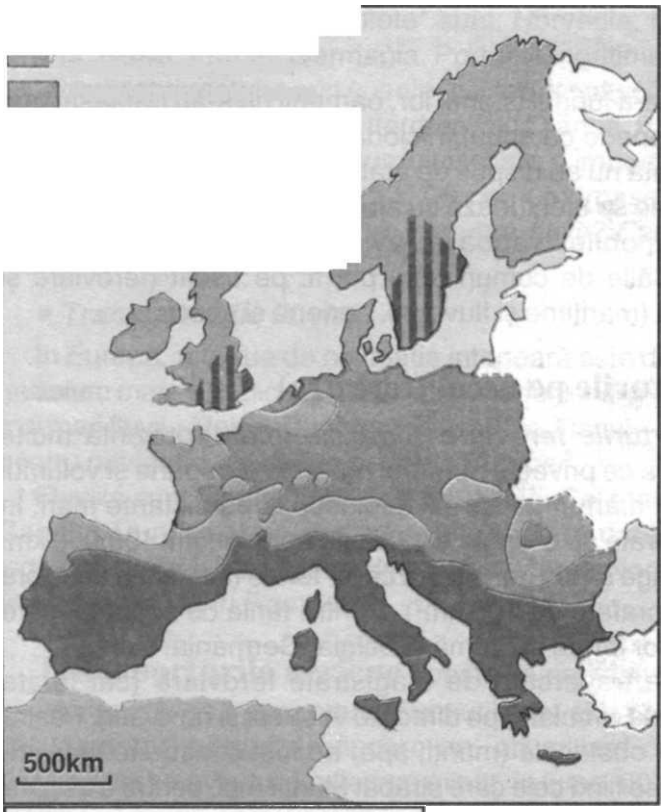

Harta 1: Europa – tipuri de peisaje agricole.

Creşterea animalelor (bovine, ovine, porcine şi păsări) se face în ferme mari, pe baza plantelor furajere cultivate. *De ce nu se folosesc*

păşunile naturale, *ca în alte regiuni*?

Orzul, ovăzul, secara, cartoful şi sfecla de zahăr sunt plante care preferă climatul mai umed şi mai răcoros din Europa vestică.

În ţările din nordul Europei, contribuţia agriculturii în cadrul economiei este mică. *Care credeţi că sunt cauzele*? *Care dintre ramurile economiei este mai dezvoltată*?

Note:

1. Descrieţi peisajele agricole din Europa. Ce fel de peisaje agricole credeţi că sunt în România?

2. Prin ce se deosebeşte agricultura ţărilor din Europa vestică de cea a ţărilor estice?

3. Care sunt culturile agricole specifice Europei sudice?

Fig. 4: În ţările foste comuniste din sud-estul şi estul Europei, lucrul pământului se mai face încă prin metode tradiţionale, astfel că o parte însemnată din populaţie lucrează în agricultură.

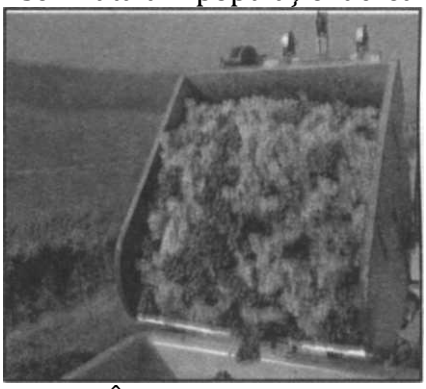

Fig. 5: În vestul Europei, datorită mecanizării şi tehnicizării lucrărilor agricole, numai 3 – 5% din populaţie muncesc în agricultură.

Vreau să ştiu mai mult!

Numărul total de animale crescute într-o regiune, ţară, continent poartă numele de şeptel.

Porumbul, tomatele, vinetele, cartoful şi tutunul sunt plante aduse în Europa din America.

Viermii de mătase au fost aduşi din China.

În Insulele Baleare se cultivă bananierul, astfel că Spania, care deţine aceste insule, este singura ţară europeană producătoare de

banane.

Fig. 6: În Europa nordică, creşterea renilor este o ocupaţie tradiţională. Aceste animale se cresc pentru lapte, carne, piele şi pentru tracţiune.

Căile de comunicaţie şi

9 9

t i-i nsporturile

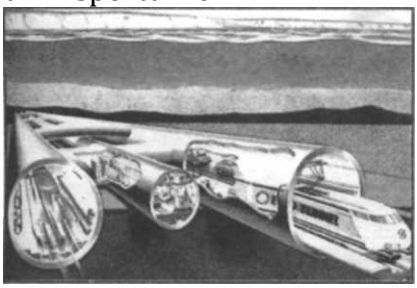

Fig. 1: Eurotunelul leagă Marea Britanie de Franţa pe sub Marea Manecii.

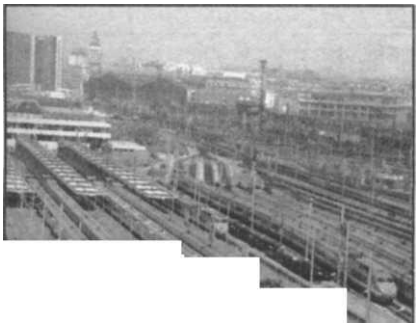

Fig. 2: Gara oraşului Lyon, Franţa. *Puteţi aprecia dacă este o gară mare sau mică*?

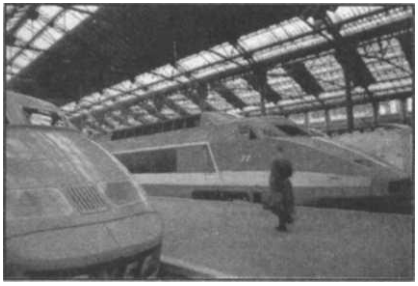

Fig. 3: Cel mai rapid tren din Europa este TGV-ul (Franţa).

Fig. 4: Autostradă în Belgia. Autostrăzile sunt şosele moderne cu mai multe benzi de circulaţie. *Cunoaşteţi o autostradă în România*?

Niciodată, de-a lungul istoriei lor, oamenii nu s-au deplasat atât de mult şi de repede ca acum, niciodată nu au transportat atâtea mărfuri, niciodată nu au dispus de atâtea mijloace de transport.

Transporturile se efectuează cu ajutorul *mijloacelor de transport* (trenuri, automobile, vapoare, avioane etc.) şi a *căilor de comunicaţie*. Căile de comunicaţie pot fi: pe uscat (feroviare şi rutiere), pe apă (maritime şi fluviale), aeriene şi speciale.

Transporturile pe uscat (terestre)

Transporturile feroviare (*pe căile ferate*) prezintă multe avantaje în ceea ce priveşte numărul mare de persoane şi volumul considerabil de mărfuri pe care îl deplasează pe distanţe mari. În Europa, căile ferate au o lungime totală de aproximativ 400.000 km. Europa se distinge şi prin densitatea căilor ferate (lungimea acestora raportată la suprafaţa de 100 km^2). Printre ţările cu cea mai mare densitate a căilor ferate se numără Belgia, Germania, Cehia.

Europa este traversată de magistrale feroviare (căi ferate importante, foarte circulate) pe direcţiile vest-est şi nord-sud. Pentru depăşirea unor obstacole (munţi, ape) au fost construite tuneluri, foarte numeroase fiind cele care străbat Munţii Alpi, pentru a asigura legăturile între Franţa, Elveţia, Austria şi Italia.

Acolo unde nu există poduri sau tuneluri, legătura feroviară peste mări sau fluvii se face cu ajutorul ferry-boat – ului (citeşte feribot). Cele mai multe linii de ferry-boat leagă Peninsula Scandinavă

de restul continentului.

Un tip deosebit de transport feroviar este metroul, foarte necesar pentru circulaţia intensă din marile oraşe. Cele mai lungi şi mai circulate linii de metrou din Europa se află la Moscova, Londra, Paris, Berlin. *În ce oraş din România există metrou*?

Transporturile rutiere (*pe şosele*) sunt mai comode, mai rapide şi ajung în locuri mai greu accesibile. De aceea, ele se află pe primul loc în ceea ce priveşte numărul de persoane transportate. Ţara europeană cu cea mai lungă reţea de drumuri este Franţa. Alte ţări cu densitate mare a şoselelor sunt Belgia, Olanda, Germania, Marea Britanie. Magistralele rutiere au, în general, acelaşi traseu cu cele feroviare, traversând Europa în toate direcţiile. Drumurile europene sunt notate cu litera „E", de exemplu: E60, E85, E70. Aceste şosele traversează şi ţara noastră.

Peste fluvii, golfuri sau strâmtori au fost construite poduri rutiere. Cele mai lungi poduri sunt cele construite peste Strâmtoarea Bosfor, peste estuarul fluviului Tajo, peste Dunăre – la Cernavodă.

Transporturile pe apă (navale)

Transporturile maritime asigură deplasarea unor mari cantităţi de mărfuri (minereuri, petrol, lemn, produse alimentare ş.a.) la mari distanţe. Două treimi din mărfurile lumii sunt transportate cu vapoarele.

Ţările europene cu mari flote* sunt: Norvegia, Marea Britanie, Grecia, Rusia, Franţa, Germania. Porturile maritime sunt legate de interiorul continentului prin şosele, căi ferate sau căi fluviale.

Cel mai mare port este Rotterdam, din Olanda. Prin poziţia sa, la vărsarea Rinului în Marea Nordului, el are o importanţă deosebită pentru o mare parte a Europei. *De ce numeroase porturi au fost construite la gurile de vărsare ale unor fluvii*? *Care este cel mai mare port maritim al României*?

Transporturile fluviale în Europa, reţeaua de navigaţie interioară este densă şi asigură un volum mare al traficului (circulaţiei) mărfurilor şi persoanelor. Cele mai mari fluvii – Volga, Dunărea, Rinul, Elba, Ronul – sunt amenajate pentru navigaţie. *Arătaţi-le pe harta Europei*!

Fluviile sunt legate între ele prin canale. Cel mai important este Canalul Dunăre-Main-Rin, prin intermediul căruia s-a realizat legătura fluvială între Marea Neagră şi Marea Nordului. *Ce canal important există în România*?

Transporturile aeriene constituie cel mai rapid, dar şi cel mai scump tip de transporturi. Sunt utilizate atât pentru persoane, cât şi pentru mărfuri. În fiecare an, un miliard de pasageri se deplasează cu avionul. La fiecare minut, în lume, 20 tone de mărfuri îşi iau zborul cu avionul. Cele mai mari aeroporturi europene sunt la Paris, Londra, Moscova, Frankfurt, Atena, Roma, Copenhaga. *Care este cel mai mare aeroport din România*?

Transporturile speciale sunt: transportul curentului electric prin linii de înaltă tensiune, transporturile prin conducte (apă, petrol, gaze naturale). Telecomunicaţiile (telefon, telegraf, radio, televiziune etc.) folosesc pentru transmiterea informaţiilor la distanţă fire electrice aeriene şi subterane, cabluri submarine. Cel mai lung cablu este cel care leagă Marea Britanie de Australia (36.000 km). Începând din anul 1960, sateliţii de telecomunicaţii uşurează transmiterea emisiunilor de televiziune şi radio, a convorbirilor telefonice, a telegramelor etc.

VOCABULAR

ferry-boat = vapor utilat cu şine de cale ferată, pentru a putea transporta locomotive şi vagoane; flotă = totalitatea vapoarelor care aparţin unei ţări.

Fig. 5: Rotterdam, cel mai mare port al lumii, primeşte produse din 90 de ţări. Aceste mărfuri sunt transportate spre alte părţi ale

Europei pe apele Rinului.

Fig. 6: Canalul Midi din Franţa leagă fluviile Garonne şi Ron.

Comerţul şi turismul

Fig. 1: Tancurile petroliere sunt vapoare construite special pentru transportul petrolului, iar metanierele – pentru gaze naturale.

Fig. 2: Unele mărfuri sunt ambalate (împachetate) şi transportate în astfel de containere.

Comerţul reprezintă circulaţia mărfurilor de la producător la consumator. Nicio ţară nu se poate dezvolta fără comerţ. Mărfurile cu care se face comerţ sunt foarte variate. Ele pot fi totuşi clasificate în: produse de bază (produse alimentare, materii prime, combustibili) şi produse prelucrate (metale, produse chimice, maşini, utilaje, mijloace de transport). Comerţul exterior poate fi comparat cu „respiraţia" uneiţări: importul este inspiraţia şi exportul – expiraţia.

Din punct de vedere al volumului de mărfuri comercializate, Europa ocupă locul I în lume.

Cantitatea şi tipul mărfurilor importate şi exportate de către o ţară oferă multe informaţii despre economia ţării respective. Ţările puternic industrializate au un comerţ foarte dezvoltat. În Europa, pe primele locuri se află Germania, Franţa, Marea Britanie, Italia, Olanda, Belgia, Elveţia, Suedia şi Spania. Aceste ţări exportă în primul rând produse prelucrate şi importă materii prime, combustibili, produse agricole. Ţările mai puţin dezvoltate economic exportă în special materii prime şi produse agricole.

Ţările europene fac comerţ între ele, dar şi cu restul statelor lumii. Ţările Uniunii Europene au strânse relaţii comerciale unele cu altele. Fostele ţări socialiste fac schimburi comerciale mai ales cu Rusia şi cu celelalte ţări ale Comunităţii Statelor Independente. Ţările scandinave exportă mai mult în Marea Britanie şi Germania. Ţările africane şi asiatice din bazinul Mării Mediterane trimit spre ţările Europei petrol, gaze naturale, minereuri, produse agricole. Unele dintre aceste ţări – foste colonii – au relaţii mai strânse cu fostele lor metropole, de exemplu Cipru cu Marea Britanie, Maroc şi Algeria cu

Franţa.

Ţara europeană cu cel mai mare volum al comerţului exterior este Germania. Având o industrie foarte dezvoltată, Germania exportă foarte multe produse prelucrate, dar are nevoie de o cantitate mare de materii prime şi combustibili, pe care le importă din alte ţări. De asemenea, Germania importă o mare parte din produsele alimentare de care are nevoie, deoarece agricultura nu acoperă tot consumul populaţiei.

Fig. 3: *Aţi recunoscut staţiunea Mamaia*?

Fig. 4: *Care sunt atracţiile turistice ale munţilor*? *Ce staţiuni montane cunoaşteţi la noi în ţară*?

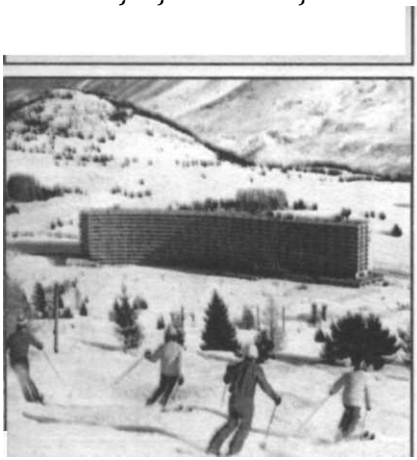

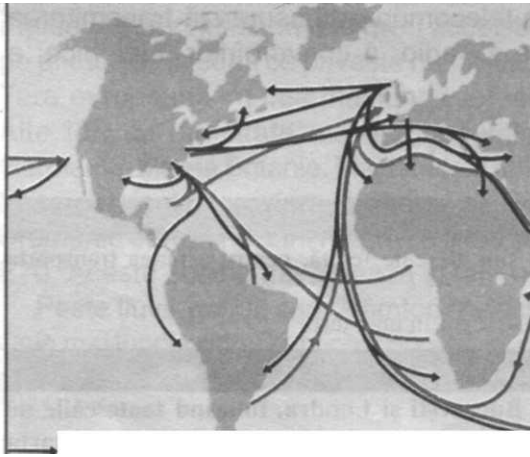

Produse prelucrate

Fig. 5: Legăturile comerciale dintre Europa şi celelalte continente.

Turismul este activitatea recreativă care presupune deplasarea oamenilor la distanţe mai mici sau mai mari.

Europa este continentul cel mai vizitat de către turişti, atât pentru frumuseţea şi varietatea peisajelor, cât şi pentru oraşele, monumentele istorice, muzeele şi festivalurile sale. Ţările cele mai vizitate sunt Spania, Italia, Franţa, Austria şi Grecia. Turismul joacă un rol atât de important în aceste ţări, încât a devenit o adevărată „industrie", care aduce venituri foarte mari.

În Europa se practică mai multe tipuri de turism. Acestea sunt:

— *Turismul litoral în* staţiuni situate mai ales pe ţărmurile mediteraneene, dar şi la Marea Neagră sau la Oceanul Atlantic (fig. 3);

— *Turismul montan şi al sporturilor de iarnă*, având ca principal obiectiv turistic Munţii Alpi (fig. 4);

— *Turismul balnear*, care se practică în staţiuni cu izvoare minerale şi termale folosite pentru vindecarea unor boli. *Daţi exemple de astfel de staţiuni de la noi din ţară*!

— *Turismul cultural*, cu numeroase şi variate atracţii pentru turişti: castele (fig. 8), muzee (fig. 9), biserici şi catedrale, oraşe, festivaluri de teatru sau muzică (fig. 10) etc;

— *Turismul religios*, având ca principal obiectiv Vaticanul reşedinţa Papei (fig. 6).

Vreau să ştiu mai mult!

Banii sunt „sufletul" comerţului. Ce înseamnă acest lucru? Că pentru orice marfa sau serviciu pe care-l cumperi sau îl vinzi trebuie să dai sau să primeşti bani. Banii sunt folosiţi din cele mai vechi timpuri. La început, oamenii foloseau în loc de bani diverse obiecte cu oarecare valoare: scoici, boabe de cacao, sare etc. Monedele – apărute prima dată în China – erau confecţionate din aur sau argint. Ulterior (după aceea) au apărut bancnotele de hârtie. Fiecare ţară are o monedă diferită de a altor ţări. O ţară nu trebuie să fabrice (să tipărească) mai mulţi bani decât bogăţiile (aur, argint) pe care le deţine. Dar bogăţii sunt considerate şi o economie dezvoltată, resurse naturale importante etc. Monedele cele mai valoroase la ora actuală sunt: dolarul american, marca germană, yenul japonez, lira sterlină. Băncile sunt foarte importante pentru circulaţia banilor. Întreprinderile şi persoanele particulare depun bani la bănci, care le plătesc dobânzi pentru dreptul de folosire a acestor bani. Cei care au nevoie de bani îi împrumută şi plătesc dobânzi băncilor.

Cine are bani depuşi la o bancă are un cont deschis acolo şi primeşte un carnet de cecuri sau o carte de credit (card) cu care se poate plăti la fel ca şi cu banii (fig. 7).

Note:

1. Ce legătură există între dezvoltarea economică a unei ţări şi volumul comerţului său?

2. Ce fel de mărfuri exportă ţările cu o economie slab dezvoltată? Dar cele dezvoltate economic?

3. Cum se transportă mărfurile? (vezi lecţia „Transporturile şi căile de comunicaţie”)

4. Ce tipuri de turism cunoaşteţi? Pe care dintre acestea le-aţi practicat şi voi?

Fig. 6: Unii turişti merg în pelerinaj, adică într-o călătorie cu scop religios. Ei vizitează locuri considerate sfinte sau biserici în care sunt păstrate moaşte ale unor sfinţi.

Fig. 7: Ecu este moneda Uniunii Europene. Alături vedeţi cărţi de credit.

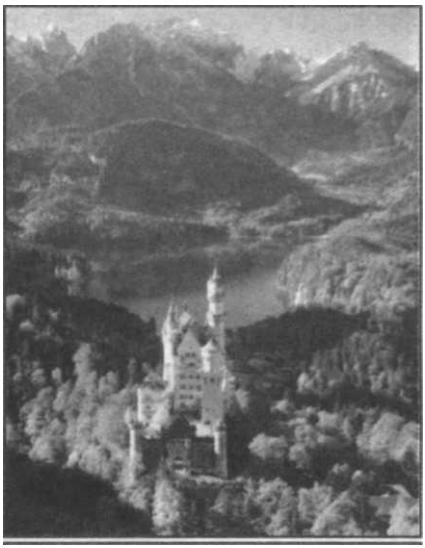

Fig. 8: Castelul lui Ludovic de Bavaria (Germania) pare desprins din poveştile cu zâne.

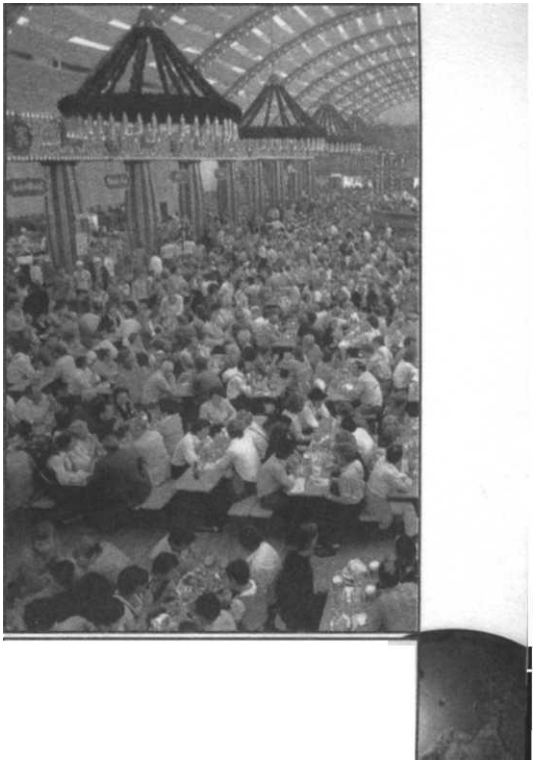

Fig. 10: Festivalul Berii are loc în München (Germania) în luna octombrie şi atrage un mare număr de turişti.

Regiunile geografice ale Europei

Europa este un continent foarte variat, atât din punct de vedere al condiţiilor naturale (relief, climă, ape, vegetaţie etc), cât şi din punct de vedere al răspândirii populaţiei şi al dezvoltării economice. Astfel, în Europa se disting mai multe regiuni geografice.

Regiunea geografică este un teritoriu unde condiţiile naturale au caracteristici asemănătoare pe toată suprafaţa sa.

Dacă ţinem seama mai ales de factorii naturali şi istorici, putem distinge în Europa cinci mari regiuni geografice diferite. Acestea sunt:

Europa centrală, care cuprinde următoarele ţări: Germania, Elveţia, Liechtenstein, Austria, Polonia, Cehia, Slovacia, Ungaria, România, Republica Moldova. *Care este cea mai mare dintre ele*?

Regiunea Europei Centrale are un relief variat, un climat

temperat de tranziţie, de la cel oceanic la cel continental şi o reţea hidrografică bogată. Majoritatea ţărilor Europei Centrale sunt bine populate şi dezvoltate din punct de vedere economic.

Europa sudică (mediteraneană), care cuprinde: Italia, Spania, Portugalia, Grecia, Bulgaria, Albania, Macedonia, Bosnia-Herţegovina, Iugoslavia, Croaţia, Slovenia, Andorra, Monaco, San Marino, Vatican, Malta, Cipru.

Această regiune este caracterizată de un relief tânăr, predominant înalt, de un climat cu veri secetoase şi ierni umede. De aceea, râurile au mari variaţii de debit şi vegetaţia este adaptată la uscăciune. În Europa sudică există diferenţe între ţări, unele dintre ele fiind marcate de o oarecare întârziere economică.

Europa estică, care include: Rusia (partea europeană), Belarus, Ucraina.

Relieful este în general monoton. *Ce formă de relief predomină în această parte a continentului*? Clima temperat-continentală are un caracter excesiv: ierni aspre, veri calde, precipitaţii reduse. *Ce vegetaţie corespunde acestui climat*? *Ján\e* Europei estice au bogate resurse de subsol, o agricultură profilată pe cultura cerealelor şi a plantelor tehnice, în schimb nivelul de trai al locuitorilor este scăzut din cauza fostului regim socialist.

Europa atlantică (vestică), ce cuprinde: Franţa, Belgia, Olanda, Luxemburg, Marea Britanie şi Irlanda. Aceste ţări, cu excepţia Luxemburgului, au ieşire la mările Oceanului Atlantic. Clima temperat-oceanică, umedă, determină existenţa unei reţele hidrografice dense. *Daţi exemple de fluvii din această regiune*!

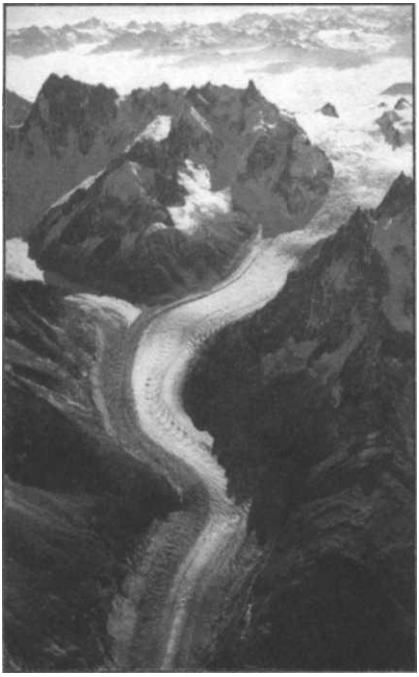

Fig. 1: Gheţar în Munţii Alpi.

Fig. 2: În Alpi, aşezările omeneşti se înşiră de-a lungul văilor.

PĂŞUNI ALPINE

Fig. 3: Usturoiul sălbatic şi arnica sunt întâlnite pe pajiştile aflate la i 2000 m înălţime.

— 2000 m
CONIFERE
1300 ml
Fig. 4: Etajarea vegetaţiei în Munţii Alpi.

Vegetaţia specifică pentru climatul temperat-oceanic este cea a pădurilor de foioase, a landelor şi a pajiştilor. Ţările acestei regiuni sunt bine populate şi industrializate, fiind printre cele mai dezvoltate din Europa.

Europa nordică, ce include: Danemarca, Norvegia, Islanda, Suedia, Finlanda, Estonia, Letonia şi Lituania. Prin ce se deosebeşte această regiune de celelalte regiuni ale Europei? Prin aşezarea sa nordică, relieful îmbătrânit şi erodat, clima rece, numeroasele lacuri glaciare, râurile scurte şi repezi, pădurile întinse de conifere care fac trecerea spre tundră. Regiunea Europei nordice cuprinde ţări slab populate, din cauza condiţiilor naturale nefavorabile, dar cu economii bine dezvoltate datorită varietăţii resurselor naturale: fier, petrol, lemn etc.

OCEANUL ATLANTIC T
Vultur auriu

Saxífraga
Floare de colţ
Fig. 5: Plante şi animale care trăiesc în etajul alpin.

Regiunea Munţilor Alpi. O unitate de relief (indiferent dacă se află într-o singură ţară sau pe teritoriul mai multor state) poate fi considerată o regiune geografică.

Prin aşezare, înălţime, dar şi datorită importanţei lor

economice, Munţii Alpi ocupă o poziţie privilegiată în Europa. *Arătaţi-i pe harta reliefului Europei*! Munţii Alpi formează un arc orientat nord-sud şi apoi vest-est între Marea Mediterană şi Bazinul Vienei. Munţii Alpi se întind pe trei dintre cele cinci regiuni europene: în Europa atlantică (Franţa), în Europa centrală (Elveţia, Germania, Austria), în Europa sudică (Italia, Slovenia). Lanţul alpin, lung de 1200 km şi lat de 300 km, este cel mai înalt din Europa, culminând cu 4.807 m în vârful Mont Blanc. Munţii Alpi sunt munţi tineri, de încreţire şi s-au format ca rezultat al întâlnirii plăcii eurasiatice cu cea africană. Sunt formaţi din roci dure, cristaline. Munţii Alpi au versanţi abrupţi, văi adânci, forme de relief glaciar: văi şi circuri.

Clima este rece, temperatura scăzând odată cu altitudinea, iar dincolo de 3.000 m se află zăpezile permanente.

Versanţii îndreptaţi spre vest şi nord primesc mai multe precipitaţii şi prezintă temperaturi mai scăzute în comparaţie cu versanţii sudici şi estici.

Munţii Alpi constituie un important castel de apă* al Europei. Din Alpi izvorăsc Rinul şi Ronul. Lacurile glaciare sunt numeroase.

Vegetaţia este etajată, pădurile de foioase şi de conifere sunt fiind înlocuite de păşuni alpine dincolo de altitudinea de 2000 m (fig. 4).

În ciuda înălţimii lor, Munţii Alpi sunt cei mai populaţi munţi ai Europei. Văile sunt bine populate, iar aşezările urcă şi pe versanţi (cea mai înaltă localitate se află la 2.045 m altitudine). Locuitorii din Alpi se ocupă cu agricultura, în special cu creşterea vacilor şi a oilor, şi, mai ales în timpul iernii, lucrează în turism.

Forţa apelor curgătoare este folosită în hidrocentrale. În apropierea acestora s-a dezvoltat industria, de exemplu industria metalurgică, care foloseşte curentul electric ieftin produs de hidrocentrale. Deşi înalţi, Munţii Alpi nu constituie un obstacol greu de depăşit. Şoselele şi căile ferate urmează văile râurilor şi uneori traversează tuneluri care uşurează circulaţia.

castel de apă = rezervor de apă aflat la înălţime, de unde apa curge spre locurile mai joase.

Ţările Europei în organizaţii internaţionale

— A

Fig. 1: Sigla Organizaţiei Naţiunilor Unite (O.N.U.)

Fig. 2: Drapelul Uniunii Europene.

Fig. 3: Robert Schuman, om politic francez, a fost unul dintre fondatorii Uniunii Europene.

Fig. 4: Bruxelles (Belgia). Comisia Europeană propune legi şi aplică hotărârile luate de Consiliul de miniştri.

Pentru a face faţă numeroaselor probleme pe care le-au avut în ultimele zeci de ani, ţările europene au considerat necesară rezolvarea în strângerea relaţiilor dintre ele. Astfel, statele Europei s-au asociat în organizaţii mondiale sau la nivelul continentului.

Organizaţia Naţiunilor Unite (O.N.U.) a luat naştere la sfârşitul celui de-al II-lea război mondial, având ca obiective (scopuri) menţinerea păcii şi dezvoltarea cooperării internaţionale. Aproape toate ţările lumii, deci şi ţările Europei (cu foarte puţine excepţii), sunt membre ale acestei organizaţii. În 1948, O.N.U. a adoptat Declaraţia universală a drepturilor omului, pe care toate ţările membre trebuie să

o respecte. Articolul 1 al Declaraţiei spune: „Toţi oamenii se nasc liberi şi egali în drepturi. Ei sunt dotaţi cu raţiune şi conştiinţă şi între ei trebuie să existe un spirit de fraternitate”.

Una dintre instituţiile O.N.U. este Organizaţia Naţiunilor Unite pentru educaţie, ştiinţă şi cultură (U.N.E.S.C.O.). Aceasta se ocupă cu promovarea (dezvoltarea) educaţiei. Astfel, ea susţine un vast program de alfabetizare în toată lumea, respectând articolul 26 din Declaraţia drepturilor omului: „Orice om are dreptul la educaţie…”

Sediile unor instituţii ale O.N.U. se află în Europa, la Paris, Geneva, Roma, Viena, Berna, Londra. *Arătaţi aceste oraşe pe harta Europei*!

Uniunea Europeană (U.E.) Continentul european este format din numeroase state, cele mai multe mici şi mijlocii ca suprafaţă şi număr de locuitori. De aceea, majoritatea ţărilor Europei, luate separat, nu poate concura cu mari ţări şi puteri economice ca, de exemplu, Statele Unite ale Americii. Istoria frământată a Europei, rivalitatea (duşmănia) dintre unele ţări ale sale au dus la războaie dezastruoase. Este motivul pentru care, în 1957, a fost înfiinţată Comunitatea Economică Europeană – o asociaţie a şase ţări europene dezvoltate.

În anul 1993, Comunitatea Economică Europeană şi-a schimbat numele în Uniunea Europeană. Ea constituie cea mai importantă organizaţie europeană, fiind formată din 15 ţări. *Arătaţi aceste ţări pe hartă*! Ţările Uniunii Europene au hotărât să-şi construiască un viitor comun. În ciuda diferenţelor mari dintre ele (economice, de limbă şi cultură etc), ele doresc să trăiască în pace, să joace un rol important în politica mondială, să îmbunătăţească viaţa şi condiţiile de muncă ale cetăţenilor lor. Aceştia, indiferent de ţara de origine, au dreptul să muncească şi să trăiască oriunde în cadrul Uniunii Europene. Întreţările Uniunii Europene, circulaţia mărfurilor este scutită de taxe vamale. Unificarea europeană nu s-a încheiat, există multe ţări, printre care şi România, care aşteaptă să îndeplinească toate condiţiile necesare pentru a deveni membre ale Uniunii Europene.

Comunitatea Statelor Independente (C.S.I) a luat fiinţă în anul 1991, în urma destrămării Uniunii Sovietice (U.R.S.S.). Ţările europene care fac parte din C.S.I. sunt: Rusia, Ucraina, Belarus, Moldova.

OCEANUL ATLANTIC
Legendă
U.E. C.S.I.
Consiliul Europei
N.A.T.O.
A.E.L.S.

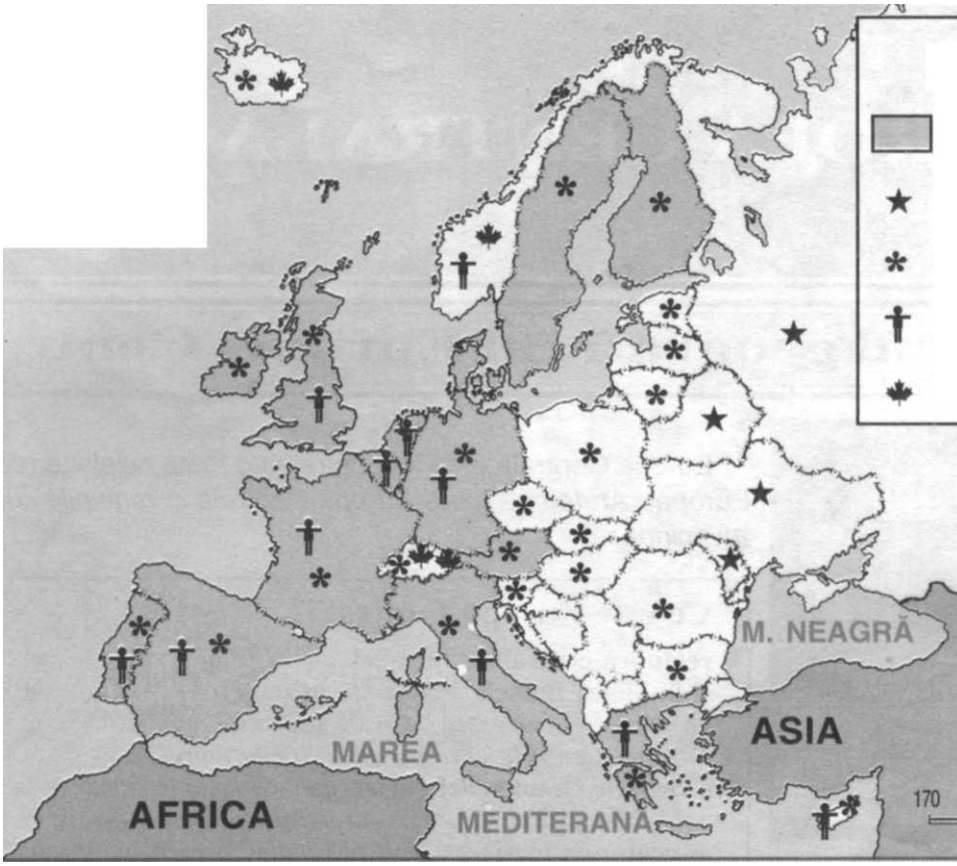

Harta 1: Europa – harta organizaţiilor.

Consiliul Europei este format din mai multe state europene şi are ca obiective apărarea democraţiei, a drepturilor omului, colaborarea dintre ţări. Consiliul Europei are sediul la Strasbourg (Franţa).

Alte asociaţii şi grupări. Pe plan militar se distinge N.A.T.O.

(Organizaţia Tratatului Atlanticului de Nord) – o alianţă între Statele Unite ale Americii, Canada şi un număr de ţări europene (vezi harta).

Pe plan economic, o asociaţie importantă este A.E.L.S. (Asociaţia Europeană a Liberului Schimb), care cuprinde patru dintre ţările dezvoltate ale Europei şi are ca scop extinderea (lărgirea) comerţului prin eliminarea taxelor vamale. *Arătaţi aceste ţări pe hartă*!

Fig. 5: Strasbourg. Parlamentul european votează legile propuse de Comisie şi le înaintează Consiliului.

Fig. 6: Luxemburg. Consiliul de miniştri al Uniunii Europene ia hotărâri pe baza propunerilor Comisiei Europene şi ale Parlamentului.

Fig. 7: Luxemburg. Curtea de justiţie supraveghează aplicarea legilor adoptate de Parlamentul European.

Fig. 8: Importanţa Uniunii Europene pe plan mondial

Tara	U.E.	SUA	Japonia
Populaţia (milioane de locuitori)	364	246	125
Autovehicule (milioane de bucăţi pe an)	15	11	13
Oţel (milioane tone pe an)	134	83	99

Energie electrică
(miliarde kwh anual)
1821
2872 754
EUROPA CENTRALA

Specificul geografie al Europei Centrale

Europa Centrală este înconjurată de toate celelalte regiuni ale Europei. *Arătaţi pe hartă Europa Centrală şi regiunile cu care se învecinează*!

În 1: Alpii Austriei.

În 2: Câmpia Poloniei, importantă igiune agricolă.

În 3: Rinul în apropiere de Mainz sermania). *Ce ţări traversează inul de la izvor până la vărsare*?

În 4: Berlin, capitala celei mai mari îi din Europa Centrală-Germania

Ce este Europa Centrală?

— regiunea centrală a Europei, cu ieşire în nord la Marea Nordului şi la Marea Baltică şi cu ieşire în sud-est la Marea Neagră. *Ce fel de mări sunt acestea*? *Cu ce oceane comunică*? *Arătaţi ţările Europei Centrale care nu au ieşire la mare*!

— o regiune cu un relief variat, care coboară în trepte de la sud spre nord. Munţii din sud, tineri şi înalţi, Alpii şi Carpaţii, se continuă în centru cu masive şi podişuri vechi şi erodate: Masivul Renan, Podişul Cehiei. În nord se întinde Câmpia Germano-Poloneză – partea centrală a Câmpiei Europei. *Arătaţi pe hartă aceste forme de relief*!

O regiune de tranziţie de la Europa Vestică, temperat-oceanică, la Europa de Est, temperat-continentală excesivă, cu precipitaţii care scad de la vest spre est. Tot de la vest spre est creşte amplitudinea termică: verile sunt mai calde şi iernile mai reci. Relieful, foarte variat, nuanţează clima. *Cum*?

— o regiune cu o reţea hidrografică foarte bogată, alimentată din ploi şi din topirea zăpezilor. Munţii Europei Centrale sunt adevărate castele de apă ale Europei. Dunărea, cel mai important fluviu al Europei Centrale, traversează regiunea de la vest la est. *Care sunt celelalte mari fluvii*? *Unde se varsă*? *De ce direcţia lor de curgere este de la sud spre nord*?

O regiune în care peisajele naturale au suferit modificări

profunde în urma dezvoltării agriculturii şi a industriei. Pădurile de foioase (fagi, stejari) au fost restrânse mult ca suprafaţă, pentru a se mări terenurile agricole. Fauna, odinioară bogată, a sărăcit din cauza restrângerii pădurilor şi vânării excesive. Solurile brun-roşcate şi brune de pădure sunt favorabile agriculturii (fig. 5).

— o regiune cu o veche şi densă populare, favorizată de condiţiile naturale propice. *Citiţi de pe hartă statele Europei Centrale*! Această regiune este împărţită între popoarele de limbi germanice, din vest, şi cele slave, din est. O singură „insulă" de latinitate se află în Europa Centrală. *Aţi recunoscut-o*?

O regiune bogată în resurse naturale: cărbuni, metale, păduri, ape, terenuri agricole. *Ce plante se cultivă la această latitudine*?

O regiune cu diferenţe economice între ţările din vest, bine industrializate, şi cele din est, cu întârzieri datorate fostului regim socialist. *Arătaţi pe hartă fostele state socialiste*! *Care este cea mai mare şi mai dezvoltată ţară a Europei Centrale*?

— o regiune cu o densă reţea de transporturi. *Cum suplinesc ţările fără ieşire la mare acest handicap* (*lipsă*)? *Arătaţi pe hartă marile artere fluviale** *de transport*!

MAREA NORDULUI

Harta 1: Europa Centrală – harta fizică şi politică

Fig. 5: Solurile brun-roşcate de pădure sunt favorabile agriculturii.

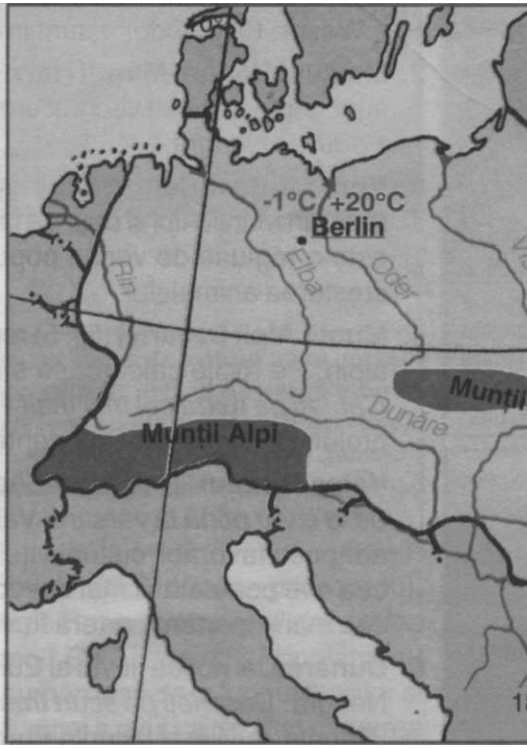

arteră fluvială = cale fluvială importantă, foarte circulată.

Harta 2: Europa Centrală – harta mediului natural.

1. Alcătuiţi o scurtă compunere folosind următoarele cuvinte: *Oceanul Atlantic*, *Marea Neagră*, *munţi*, *câmpii**, *climă*, *castel de apă*, *resurse*, *slavi*, *ţări dezvoltate*.

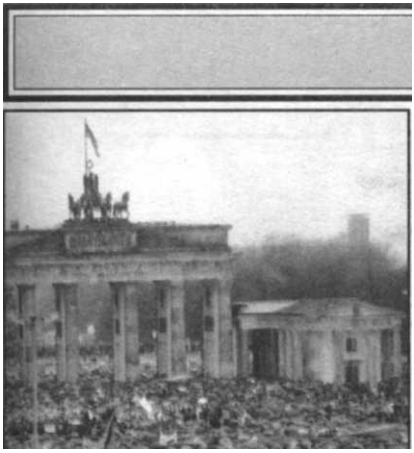

Germania
Germania
Suprafaţa: 356.900 km²
Populaţia: 81, 3 mii. loc.
Densitatea medie: 228 loc/km²
Capitala: Berlin (3.282.000 loc.)
Limba: germană
Religia: protestantă şi catolică
Moneda: marca
Membră a Uniunii Europene

Fig. 1: Poarta Brandenburg este un simbol al oraşului Berlin. În 1990, mii de oameni s-au adunat aici pentru a sărbători unirea celor două Germanii şi a oraşului Berlin. Acesta fusese şi el împărţit între cele două ţări printr-un zid cunoscut sub numele de Zidul Berlinului.

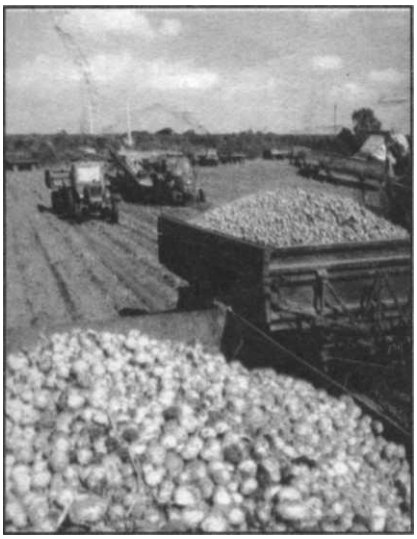

Fig. 2: Culturile de cartofi ocupă suprafeţe importante în Câmpia Germaniei. Cartoful este un aliment de bază, dar şi materie primă în industria amidonului şi a alcoolului.

Fig. 3: Munţii Pădurea Neagră. În pădurile de foioase şi conifere trăiesc mistreţi, căprioare, jderi şi păsări.

După ce a fost învinsă în cel de-al doilea război mondial, Germania a fost împărţită în Republica Federală Germania şi Republica Democrată Germană. Reunificarea Germaniei a avut loc în anul 1990.

Mediul natural

GecHiatlia este cea mai mare ţară a Europei Centrale. Ea are ieşir-n nord la Marea Nordului şi la Marea Baltică. *Arătaţi pe hartă*

ygfimii Germaniei!

Relieful Germaniei coboară în trepte de la sud spre nord. *Arătaţi pe hartă principalele forme de relief*!

1. Câmpia Germaniei poartă urmele eroziunii glaciare: morene şi lacuri. Clima, răcoroasă şi umedă, este favorabilă culturii orzului, cartofului (fig. 2) şi sfeclei-de-zahăr. Fluviile care o traversează – Weser, Elba, Odersunt importante căi navigabile.

2. Masivul Renan, Munţii Harz şi Munţii Pădurea Neagră (fig. 3) sunt forme de relief vechi şi erodate. *Ce fluviu izvorăşte din Munţii Pădurea Neagră*?

3. Podişul Bavariei (fig. 4) s-a format din materialele aduse de râuri din Munţii Alpi şi depuse la poalele acestora. Podişul Bavariei este o regiune de veche populare şi o zonă importantă pentru creşterea animalelor.

4. Munţii Alpii Bavariei (fig. 5) reprezintă versantul nordic al lanţului alpin. Pe rocile calcaroase s-a format un relief foarte pitoresc. *Căutaţi pe hartă cel mai înalt vârf*! Clima este aspră, cu îngheţuri prelungite şi ninsori abundente.

5. Valea Rinului. *Urmăriţi pe harta Europei traseul acestui fluviu de la izvor până la vărsare*! Valea Rinului are un climat blând, de adăpost, favorabil culturii viţei-de-vie (fig. 6). Rinul traversează cea mai populată şi mai dezvoltată regiune a Germaniei şi este cea mai importantă arteră fluvială a Europei.

6. Dunărea, al doilea fluviu al Europei, izvorăşte din Munţii Pădurea Neagră. *Descrieţi pe scurt traseul acestui mare fluviu*! (vezi lecţia „Râurile, fluviile şi lacurile Europei”). *Prin intermediul cărui canal este Dunărea legată de Rin*?

7. Lacul Boden (sau Constanţa), mare lac glaciar, este împărţit de Germania cu vecinele sale Elveţia şi Austria (fig. 7).

MAREA NORDULUI

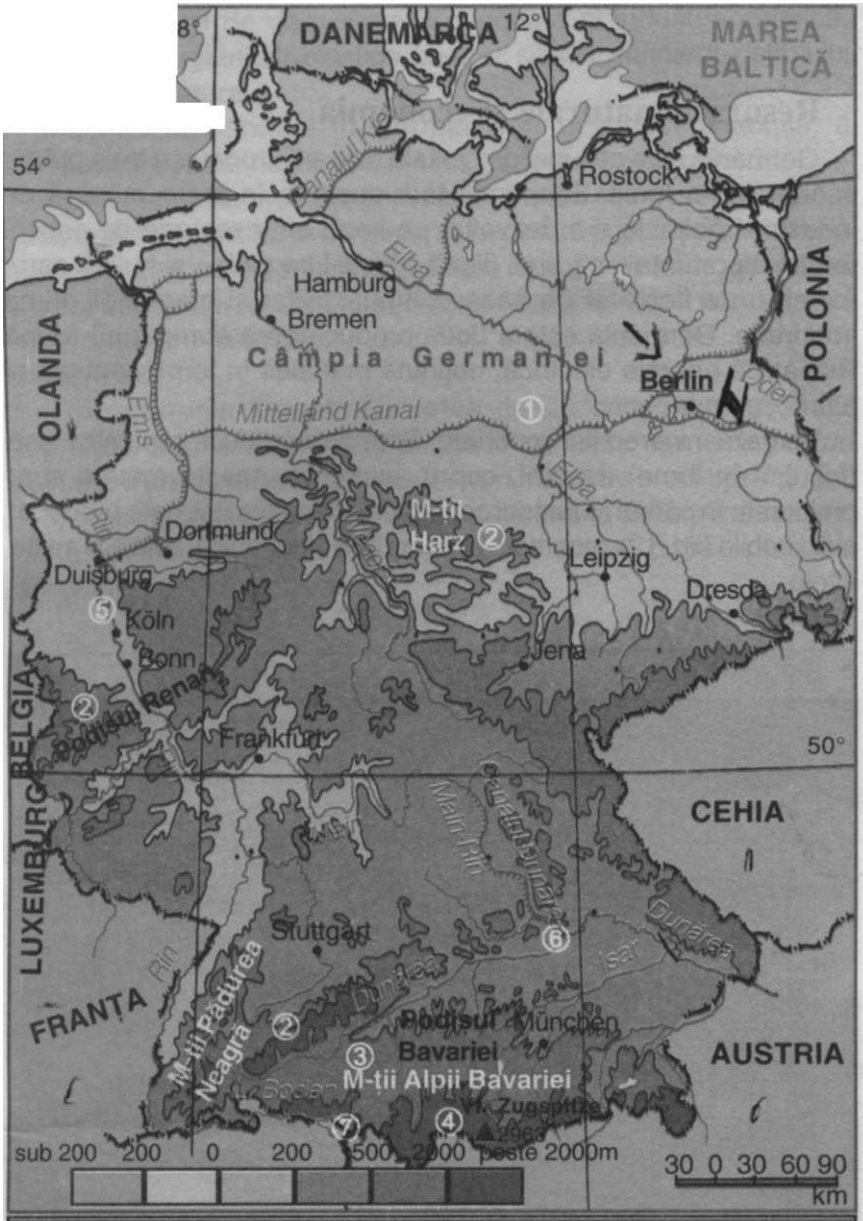

HARTA 1: GERMANIA – HARTA FIZICĂ.

Populația și orașele

Fig. 4: și tere peisaj

Fig. 5 vârful este c *este c*

Germanii sunt cunoscuţi în lume ca un popor de oameni muncitori şi disciplinaţi, dar şi ca mari iubitori de muzică, artă şi natură. Cultura germană, extrem de bogată, este o parte importantă a culturii universale. Printre marile personalităţi artistice se numără compozitorii Johann Sebastián Bach, Ludwig van Beethoven, scriitorii Johann Wolfgang Goethe şi Thomas Mann.

Fig. 6: Valea Rinului este considerată „coloana vertebrală" a Germaniei. De-a lungul Rinului se înşiră numeroase oraşe, care formează cea mai importantă aglomeraţie industrială a Europei: Ruhr (6 milioane de locuitori).

Germania are o populaţie numeroasă: (81, 3 milioane de locuitori), situându-se pe locul II în Europa, după Rusia. *Comparaţi densitatea medie a populaţiei cu cea a Europei*! *Ce observaţi*? Populaţia nu este repartizată uniform, fiind mai numeroasă de-a lungul fluviilor şi estuarelor. Dezvoltarea rapidă a industriei a avut ca rezultat migrarea (mutarea) populaţiei rurale la oraşe, astfel încât, astăzi, populaţia urbană reprezintă 84% din total.

Cel mai mare oraş este capitala, Berlin (fig. 8). *Ce populaţie are*? *Citiţi din figura 9 numele celor mai mari oraşe şi apoi arătaţi-le pe hartă*! *Care dintre ele sunt porturi*?

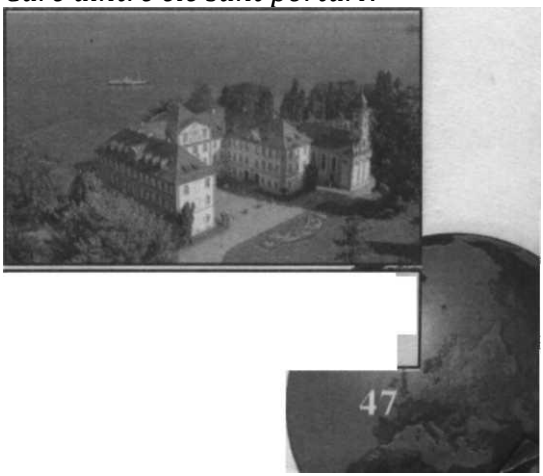

Fig. 7: Insula Mainau de pe Lacul Boden este o importantă atracţie turistică.

Fig. 8: Turnul Televiziunii din Berlin. Cel mai mare oraş şi, după

unificarea Germaniei, capitală a ţării, Berlinul este un important centru industrial şi nod de comunicaţii al Europei. În Berlin se află Universitatea şi Muzeul „Humboldt", numite aşa în onoarea marelui geograf Alexander von Humboldt.

Resursele naturale şi economia

Germania este cea mai dezvoltată ţară a Europei şi a treia putere economică a lumii. Economia ţării depinde în mare măsură de industrie. Aceasta s-a dezvoltat pe baza unor resurse de subsol foarte importante – cărbuni (lignit – locul I pe glob – şi huilă), sare, minereu de fier – şi pe baza combustibililor şi materiilor prime importate. Germania este a doua producătoare europeană (după Rusia) de energie electrică, obţinută mai ales în termocentrale şi atomocentrale.

Pe baza minereurilor importate, Germania produce cantităţi uriaşe (locul V în lume) de oţel, cupru, aluminiu. Aceste metale sunt prelucrate în cadrul industriei constructoare de maşini, care produce: automobile (fig. 12), locomotive, aparatură electronică, utilaje şi multe altele.

Fig. 9: Marile oraşe ale Germaniei:

HAMBURG	1, 6 mil. loc.
MÜNCHEN	1, 2 mil. loc.
KÖLN	0, 9 mil. loc.
FRANKFURT	0, 62 mil. loc.
STUTTGART	0, 56 mil. loc.
LEIPZIG	0, 54 mil. loc.
DUISBURG	0, 52 mil. loc.
DRESD	0, 52

A	mil. loc.

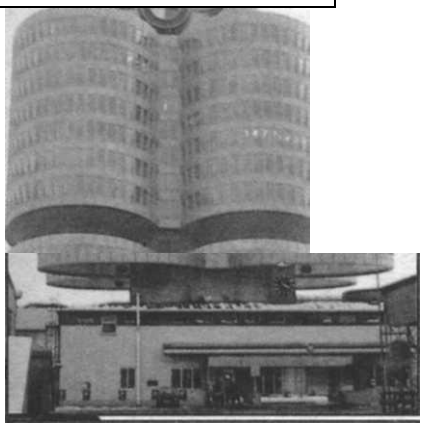

Fig. 10: München – sediul firmei BMW, producătoare de automobile.

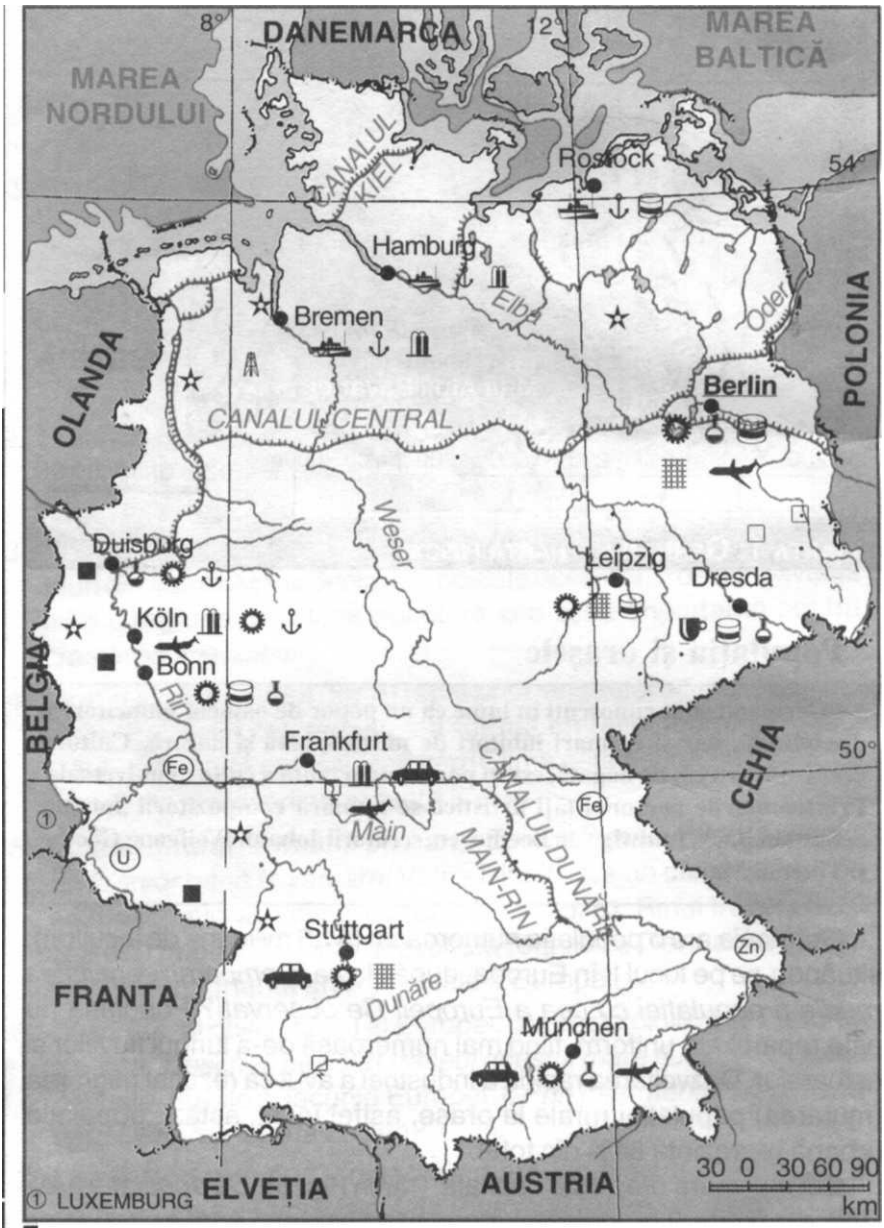

Harta 2: Germania – harta economică.

Acelaşi nivel de dezvoltare îl cunoaşte şi industria chimică: îngrăşăminte, materiale plastice, cauciuc sintetic, rafinarea petrolului şi a gazelor naturale etc.

Industrii tradiţionale în Germania sunt: industria textilă, a porţelanului, industria alimentară (zahăr, bere, panificaţie).

Agricultura este mai slab dezvoltată. Pentru că nu produce decât două treimi din cantitatea de alimente necesară populaţiei, Germania este cel mai mare importator de produse agricole din lume. Specificul agricol al Germaniei constă în creşterea animalelor – porci şi vaci – şi în cultura cerealelor, cartofilor, sfeclei-de-zahăr, plantelor furajere etc.

Transporturile formează o reţea densă care acoperă toată suprafaţa Germaniei. *Arătaţi pe hartă canalele şi marile porturi fluviale*! *Care sunt cele mai mari porturi maritime şi aeroporturi*?

Germania este cel mai mare exportator mondial. Exportă maşini, produse chimice, cărbuni şi importă minereuri, petrol, produse agricole.

Fig. 12: Asamblarea unui automobil în Uzinele Mercedes. Germania este a treia producătoare mondială de automobile, după Japonia şi Statele Unite ale Americii. *Ce mărci germane de automobile cunoaşteţi*?

na H", i îi…

Fig. 11: Imagine obişnuită pentru numeroase oraşe din Germania.

Fig. 13: Poluarea este o problemă gravă în Germania. Substanţele toxice, provenite din coşurile fabricilor şi din ţevile de eşapament ale maşinilor, ajung în atmosferă, afectând grav calitatea mediului înconjurător.

ACUM ŞTIU CA GERMANIA…

este o ţară importantă a Europei.

are un relief variat, o climă temperată de tranziţie, o reţea hidrografică densă.

are o populaţie mare, preponderent (în cea mai mare parte) urbană. Industria germană, foarte dezvoltată, reprezintă o treime din industria Uniunii Europene. Economia, foarte productivă, asigură cetăţenilor un nivel de trai ridicat.

1. Ce forme de relief coboară treptat de la sud spre nord?
2. Caracterizaţi clima Germaniei.
3. De ce fluviile Germaniei (cu excepţia Dunării) curg de la sud

spre nord? De ce se varsă prin estuare?

4. Aflaţi de pe harta economică industriile prezente în oraşele enumerate în figura 9.

5. De ce este Germania cel mai mare importator de produse agricole?

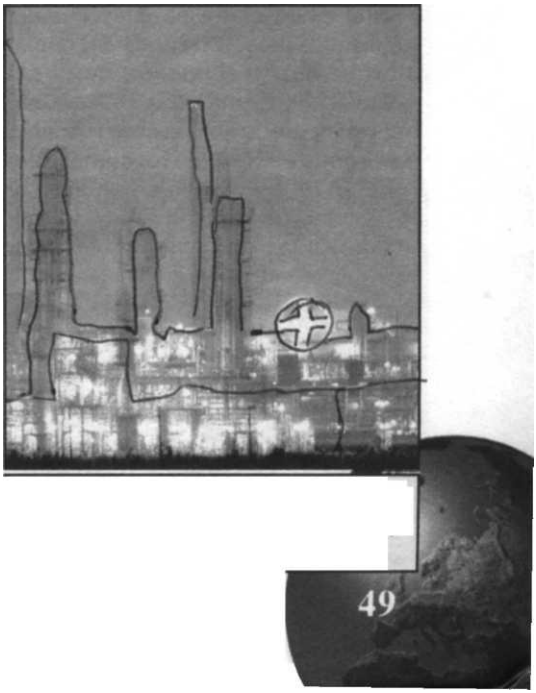

Fig. 14: Bayer este cea mai cunoscută firmă de medicamente şi produse chimice din Germania.

Elveţia

Fig. 1: Munţii Alpi.

Fig. 2: Lacul Neuchitel. Pe malurile fiecărui lac se află câte o aşezare – sat sau oraş – care este şi staţiune turistică. *Căutaţi pe hartă oraşele de pe malul lacurilor*.

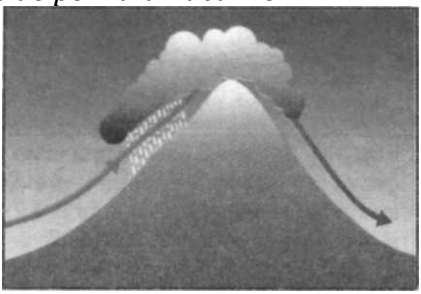

Fig. 3: Formarea foehnului. Foehnul este un vânt cald şi uscat care bate pe pantele adăpostite ale munţilor. Aerul umed care vine din sud este obligat să urce. Ridicându-se, odată cu creşterea altitudinii, aerul se răceşte. Temperatura lui scade până când vaporii de apă pe care-i conţine se condensează, formându-se precipitaţii. Pe cealaltă parte a muntelui, pe versantul opus, aerul coboară, iar temperatura lui creşte pe măsură ce scade altitudinea.

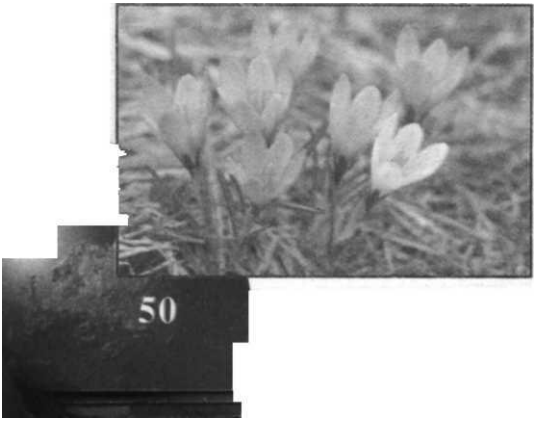

Elveţia

Suprafaţa: 41.293 km^2 Populaţia: 6, 9 mii. loc. Densitatea: 169 loc/km^2 Capitala: Berna Limbile vorbite: germana, franceza, italiana, rheto-romana Religia: catolică, protestantă Moneda: franc elveţian

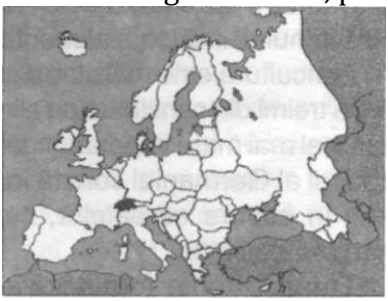

Mediul natural în Elveţia domină muntele. Elveţia este cea mai înaltă ţară europeană, adică are cea mai mare altitudine medie. *Priviţi harta 1 şi spuneţi care este altitudinea dominantă*!

Aşezată în centrul Europei, este o ţară continentală fără ieşire la mare. *Spuneţi care sunt vecinii Elveţiei*. *Arătaţi pe hartă graniţele naturale ale Elveţiei*.

Peste trei sferturi din teritoriu este ocupat de munţi: Munţii Alpi aflaţi în partea centrală şi de sud a ţării, şi Munţii Jura, situaţi în partea de nord-vest. *Care dintre aceşti munţi credeţi că sunt mai tineri*?

În timp ce Alpii sunt foarte înalţi (fig.1), cu vârfuri ascuţite, cu gheţari şi zăpezi permanente, Munţii Jura (pădure în limba celtică) sunt mult mai scunzi şi, după cum le spune şi numele, acoperiţi cu

păduri. *Comparaţi altitudinile celor două lanţuri muntoase*. *Cum explicaţi diferenţele*?

Între cele două sisteme muntoase şi două lacuri – Geneva şi Boden, se află Podişul Elveţiei. Este un podiş foarte îngust cu o altitudine de 300 – 400 metri. *Urmăriţi harta şi spuneţi ce fluviu străbate Podişul Elveţiei*.

Două mari fluvii europene – Rinul şi Ronul – izvorăsc din Elveţia şi adună majoritatea celorlalte ape curgătoare din ţară. Uriaşul potenţial energetic al acestor fluvii este valorificat în cadrul hidrocentralelor construite pe cursul lor. *Urmăriţi pe harta Europei cursurile celor două fluvii de la izvor până la vărsare*! *Ce forme de relief străbat ele*? *Prin ce se deosebesc ele*?

Elveţia este renumită pentru lacurile deosebit de frumoase: Neuchitel, Leman, Boden, Zürich, Lacul celor Patru Cantoane. Râurile se alimentează mai ales din gheţari şi zăpezi.

Relieful înalt determină etajarea climei pe verticală. Astfel, pe munţii mai mari de 2 800 m, zăpada persistă tot timpul anului. În Podişul Elveţiei şi pe văile largi este o climă temperată (temperatura medie este de 10°C) cu veri calde, ierni reci şi precipitaţii bogate. Iarna, dinspre nord bate un vânt foarte rece, numit *bise*. În restul anului, dinspre sud-est bate foehnulun vânt uscat şi cald.

În Elveţia, pădurile sunt răspândite între 550 şi 1 900 m altitudine. Dincolo de limita superioară a pădurii domină vegetaţia alpină. Animalele specifice Munţilor Alpi sunt marmota şi capra neagră.

Fig. 4: Primăvara, în etajul alpin, brânduşele sunt printre primele flori care ies de sub zăpadă.

L Boden

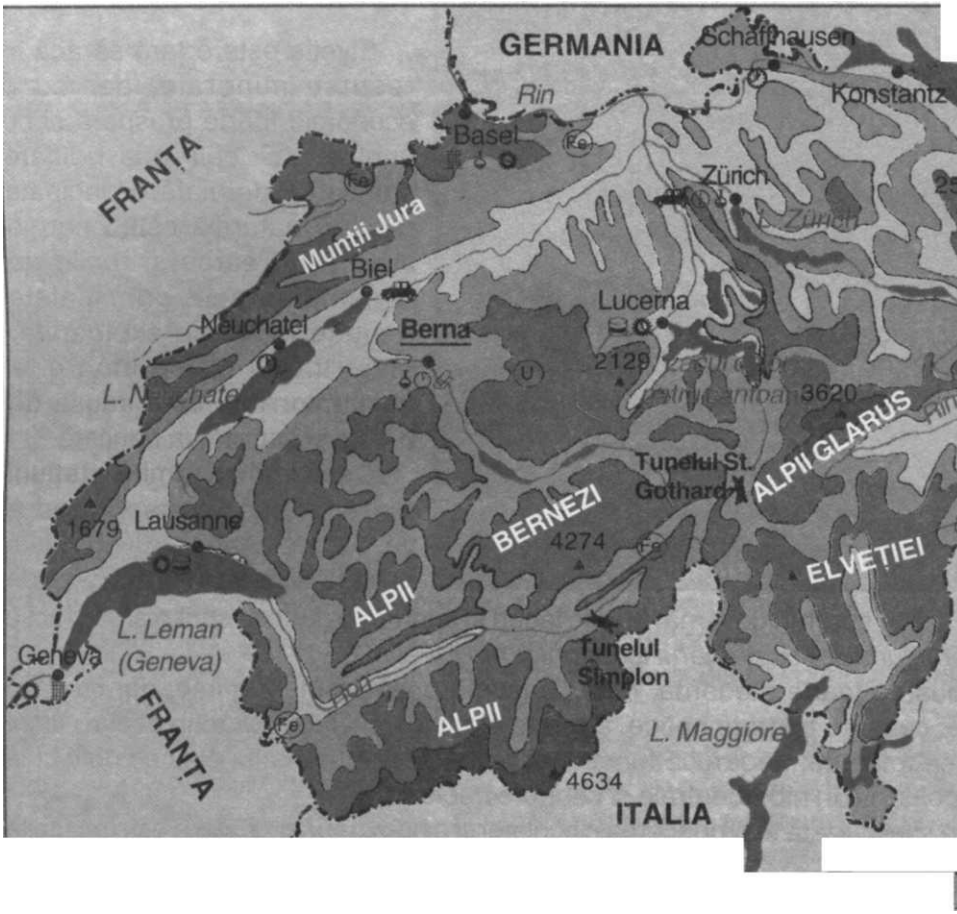

Harta 1: Elveţia – harta fizică şi economică.

Populaţia, oraşele şi economia

Relieful înalt este elementul natural care a determinat o răspândire inegală a populaţiei în teritoriu. Podişul Elveţiei este cea mai populată regiune. Majoritatea elveţienilor trăiesc la oraş, dar niciun oraş nu are o populaţie mai mare de 500.000 de locuitori. Berna, oraşul capitală, este pe locul patru ca mărime după Zürich, Basel şi Geneva.

Elveţia este ţara cu patru limbi naţionale: germana, franceza, italiana şi reto-romana care este vorbită numai de 1 % din elveţieni. Primele trei limbi sunt oficiale ceea ce înseamnă că toate legile ţării

sunt publicate în cele trei limbi: franceză, germană şi italiană. Cea mai numeroasă etnie este cea vorbitoare de limbă germană, astfel că ziarele şi cărţile se tipăresc în limba germană. În emisiunile de radio şi televiziune, piesele de teatru şi slujbele bisericeşti se foloseşte limba germană.

Elveţia şi-a proclamat independenţa în urmă cu aproape 800 de ani. Azi este o republică federală formată din 23 de state numite cantoane, de unde şi numele de „ţara cantoanelor". Din 1515, în urma unei înfrângeri militare suferite în faţa Franţei, Elveţia a hotărât să devină un stat neutru din punct de vedere militar. Ca şi în Austria, în Elveţia se află sediul unor organizaţii internaţionale. Sediul central al Organizaţiei Naţiunilor Unite pentru Europa se află la Geneva, deşi Elveţia nu este membră a acestei organizaţii.

Fig. 5: Munţii oferă elveţienilor şi turiştilor străini multiple posibilităţi de recreere. Schi-ul este sportul naţional. Majoritatea populaţiei schiază.

Fig. 6: Zürich. La Zürich şi Geneva se află cele mai multe dintre băncile elveţiene. Neutralitatea, garantarea secretului bancar şi stabilitatea economică a Elveţiei sunt motivele pentru care oamenii din lumea întreagă îşi depun economiile în băncile elveţiene.

Berna

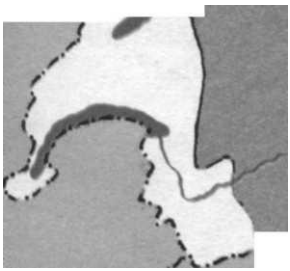

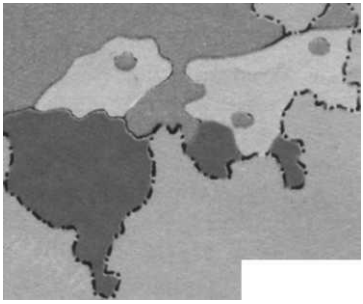

17, 5 O 17, 5 35 km

Harta 2: Elveţia – repartiţia limbilor naţionale.

Elveţia este o ţară săracă în resurse minerale, dar cu o economie foarte prosperă şi cu unul dintre cele mai ridicate standarde de viaţă. Principala resursă naturală este energia apelor, iar sarea şi rocile de construcţie sunt principalele resurse minerale exploatate. Majoritatea covârşitoare a veniturilor ţării este adusă de turism şi activitatea bancară.

Cele mai renumite staţiuni turistice sunt: Davos, Gstaad şi St. Moritz. Anual, Elveţia este vizitată de peste 11 milioane de turişti, care vin să facă schi şi alte sporturi de iarnă. Marile lacuri şi sporturile nautice sunt o altă atracţie turistică. *Comparaţi numărul turiştilor cu numărul locuitorilor din Elveţia*!

Elveţia şi-a creat o industrie foarte modernă, care consumă puţine materii prime, dar creează produse de înaltă precizie: ceasuri, aparate optice, aparate electrice şi electronice. În acelaşi timp, industriile elveţiene sunt nepoluante, deoarece funcţionează pe baza curentului electric obţinut la rândul lui, prin metode nepoluante în hidrocentrale şi centrale nucleare.

Industria alimentară este specializată în producerea ciocolatei şi a brânzeturilor. Elveţia este renumită şi pentru produsele farmaceutice.

Creşterea animalelor – bovine şi ovine – este activitatea agricolă de bază. *Cum explicaţi acest lucru*?

Întreaga reţea de căi ferate este electrificată. Legătura feroviară între Franţa şi Italia se face trecând prin Elveţia. Pentru a se putea trece peste Alpi, în ţările vecine s-au construit mai multe tuneluri.

Tunelul Simplon (20 km lungime) leagă Elveţia de Italia. Şoselele urcă până la altitudini foarte mari, unde se află staţiunile turistice. Basel este port fluvial, iar la Zürich şi Berna sunt cele mai mari aeroporturi. Elveţia exportă ceasuri, medicamente, ciocolată, brânzeturi, produse chimice şi importă automobile, metale preţioase, minereu de fier, alimente.

Fig. 7: Industria ceasurilor este cea mai modernă din lume. Din valoarea unui ceas, costul materialelor reprezintă numai 5%. Restul este manoperă (munca). Peste 95% din ceasurile fabricate în Elveţia – cele mai precise – sunt vândute în toată lumea.

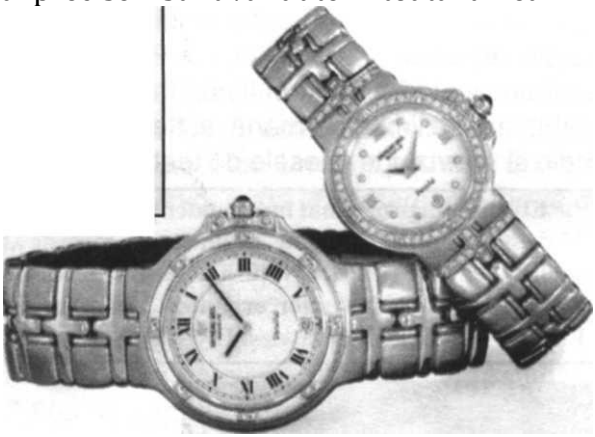

ACUM ŞTIU CA ELVEŢIA:

este o ţară alpină.

este o ţară neutră din punct de vedere militar şi cel mai sigur loc de păstrare a bogăţiilor.

are o populaţie numeroasă, dar inegal răspândită.

este renumită pentru producţia de ceasuri, ciocolată şi medicamente.

1. Spuneţi care sunt lacurile pe care Elveţia le împarte cu ţările vecine! 2. Spuneţi care sunt celelalte ţări europene în care se află porţiuni din lanţul Munţilor Alpi.

Austria

Fig. 1: La Viena încă se mai circulă cu trăsura.

Austria

Suprafaţa: 83.855 km^2 Populaţia: 8.013 mii. loc. Densitatea: 95 loc/km^2 Capitala: Viena Religia: catolică Limba: germană Moneda: şiling Membră a Uniunii Europene

Mediul natural

Austria este ţara muzicii şi a sporturilor de iarnă. Fără ieşire la mare, ţară dunăreană şi alpină, Austria este una dintre ţările mici şi

frumoase ale Europei. *Urmăriţi pe hartă traseul Dunării*! *De unde vine şi în ce ţară vecină îşi continuă cursul*? *Arătaţi pe hartă vecinii Austriei*!

Fig. 2: În micile ateliere, meşteşugarii confecţionează obiecte de artizanat tradiţionale, ca: sculpturi în lemn, bijuterii, ace de cusut, obiecte din sticlă şi porţelan, dulciuri.

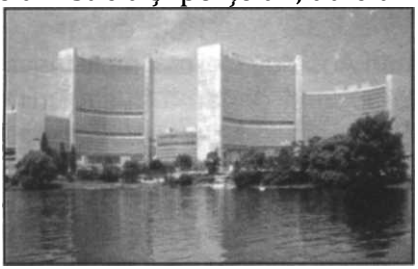

Fig. 3: Viena – Palatul O.N.U.

Fig. 4: Viena – Palatul Schönbrunn. Adesea, despre Austria se spune că este ţara muzicii. Mulţi dintre marii compozitori de muzică clasică s-au născut sau au trăit la Viena, oraş care, în secolele XVII-XVIII, a fost cel mai important centru muzical al lumii. Numeroase plăcuţe şi case memoriale amintesc despre toţi aceşti muzicieni. În fiecare an se organizează numeroase sărbători ale muzicii – festivalurile – la care participă muzicieni de pretutindeni. De asemenea, la Academia de muzică din Viena învaţă şi se perfecţionează studenţi din toată lumea.

Austria este un stat federal, care a devenit republică la sfârşitul primului război mondial (1914 – 1918), în urma destrămării Imperiului Habsburgic. Din 1955, Austria este o ţară neutră, adică nu face parte din niciun tratat militar internaţional. De aceea, adesea, această ţară serveşte ca loc de întâlnire reprezentanţilor altor ţări, în vederea rezolvării unor conflicte. Tot la Viena se află sediul unor organisme internaţionale, precum cel al Organizaţiei Naţiunilor Unite (O.N.U.)

Austria este o ţară muntoasă. Trei sferturi din teritoriu sunt ocupate de Munţii Alpi, la poalele cărora se întind dealuri. Bazinul Vienei, aflat în partea de nord-vest, este cea mai joasă regiune a ţării şi totodată principala zonă unde pot fi cultivate cereale. În rest se practică păstoritul. *Urmăriţi pe hartă formele de relief*! *Ce altitudine au*?

Deşi foarte înalţi, cu relief glaciar, gheţari şi zăpezi permanente, Munţii Alpi sunt fragmentaţi de văi transversale*, trecători şi păsuri. Ca şi în celelalte ţări alpine, în Austria se găsesc lacuri glaciare. Dunărea intră în Austria pe la Passau, îşi continuă cursul spre sud-est trecând prin Linz şi Viena, după care trece în Slovacia pe la Bratislava. Afluenţii ei principali sunt Inn şi Enns. *Arătaţi pe hartă şi alte ape curgătoare*!

O 500 3.000 peste 3.000 m
CEHIA
GERMANIA
L. Boder rtvv» ja
Salzburg v/7

cu
50 i
ITALIA
50 km

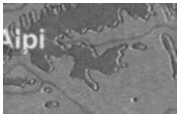

Graz i o *z*

SLOVENIA

Harta 1: Austria – harta fizică şi economică.

Austria are un climat temperat-continental, dar care variază în funcţie de altitudine. *Cum*? în est, diferenţele de temperatură de la iarnă la vară sunt mai mari decât în vest. *Cum explicaţi acest lucru*? Foehnul – vânt cald şi uscat care bate dinspre sud – scurtează iernile. El provoacă formarea ceţii, topirea bruscă a zăpezii, producerea de avalanşe*, dar împiedică îngheţul de primăvară. Pădurile de foioase acoperă regiunile colinare, iar cele de conifere – versanţii munţilor.

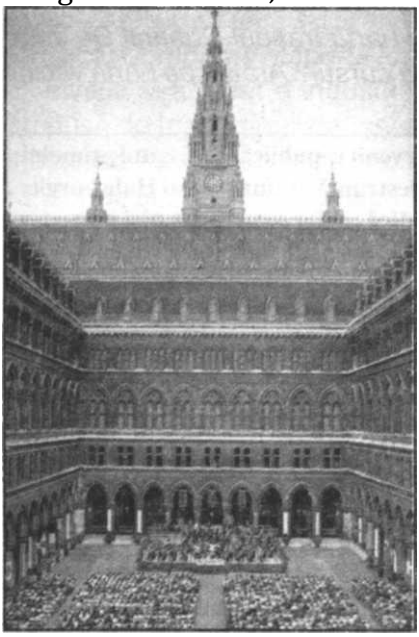

Fig. 5: Mulţi turişti vin în Austria pentru a vizita muzeele, sălile de concerte din Viena şi pentru a participa la festivalurile muzicale.

Populaţia, resursele şi economia

Austriecii sunt un popor germanic, dar în Austria locuiesc şi alte etnii: croaţi, unguri, sloveni, cehi şi, în număr mic, italieni, sârbi şi chiar români. O treime din locuitori trăieşte în cinci mari oraşe: Viena, Graz,

Linz, Salzburg şi Innsbruck, iar o cincime la Viena.

Austria este o ţară prosperă, a cărei industrie s-a dezvoltat după 1950 datorită investiţiilor venite din S.U.A. Ele au fost orientate spre industria extractivă de cărbune şi fier, spre producerea energiei electrice prin construirea de hidrocentrale, spre producerea de oţel şi fontă şi rafinarea petrolului. Industria mai produce: automobile, produse chimice, utilaje pentru industria alimentară, textile, dulciuri.

Agricultura asigură numai o parte din nevoile de hrană ale populaţiei. Restul se importă. Creşterea animalelor are o contribuţie mai importantă decât cultura plantelor. *Explicaţi de ce*! Fermele specializate în creşterea animalelor se află în zona montană, unde terenurile sunt prea abrupte şi fragmentate, iar clima prea rece pentru a se cultiva plante.

Turismul aduce venituri foarte mari Austriei. Cei mai mulţi turişti vin iarna pentru a face schi şi alte sporturi de iarnă în staţiunile turistice din Alpi, special amenajate în acest scop. Condiţiile naturale şi amenajările moderne fac posibilă organizarea unor importante concursuri sportive de iarnă.

vale transversală = vale care traversează în totalitate, transversal, un lanţ muntos; ex.: Valea Oltului, Valea Mureşului; avalanşă = cantitate mare de zăpadă care se desprinde de pe un versant de munte şi alunecă, se prăbuşeşte şi rostogoleşte spre o vale.

— ACUM ŞTIU CĂ AUSTRIA…

este o ţară muntoasă, alpină, este ţara muzicii şi a turismului de iarnă, are o reţea foarte bogată de ape curgătoare, este o ţară neutră din punct de vedere militar, are o economie dezvoltată.

este o ţară împădurită (80% din pădurile ţării sunt formate din conifere).

Enumeraţi câteva dintre motivele care v-ar determina să faceţi o excursie în Austria! Ce anotimp aţi prefera?

Circulaţia turiştilor şi legătura între diversele regiuni ale ţării se face prin reţelele de căi ferate şi şosele.

Prin construirea canalului Rin-Main-Dunăre, navele de pasageri şi de mărfuri pot ajunge la Marea Nordului sau la Marea Neagră. Principalii parteneri de comerţ ai Austriei sunt: Elveţia, Marea

Britanie, Cehia, Slovacia, Franţa, Italia şi S.U.A. Austria exportă îndeosebi oţel, fontă, maşini şi utilaje, automobile, hârtie şi importă alimente, petrol şi materii prime.

Fig. 1

Polonia

Fig. 1: Nova Huta – oraș siderurgic.

Polonia

Suprafaţa: 312.680 km^2 Populaţia: 38, 4 mii. loc. Densitatea: 123 loc/km^2 Capitala: Varşovia Limba: polonă Religia: catolică Moneda: zlot

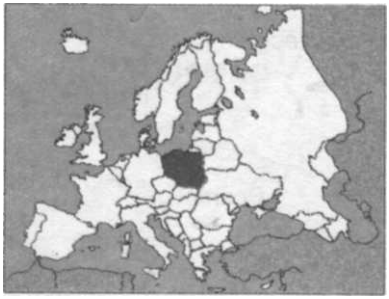

Mediul natural

Polonia este al doilea stat ca mărime din Europa Centrală cu o largă deschidere la Marea Baltică. *Urmăriţi harta şi spuneţi care sunt vecinii Poloniei*. *Ce fel de graniţe are Polonia în est şi vest*? *Cum sunt dispuse formele de relief*?

Relieful, variat şi dispus în trepte, creşte în altitudine de la nord la sud. *Priviţi harta Poloniei şi spuneţi care sunt formele de relief major din Polonia*!

Câmpia ocupă cea mai mare parte din teritoriul ţării. Ea face parte din Câmpia Europei Centrale, care, în timpuri geologice mai

vechi, a fost acoperită de o calotă glaciară. Stau mărturie a acestui fapt colinele morenaice şi micile depresiuni lacustre, turbăriile şi mlaştinile din nord şi câmpia nisipoasă şi argiloasă din partea centrală a Poloniei. Regiunea colinară din nord este numită Mazuria. Ea este împădurită. Pădurea Bialowieska, cu o suprafaţă de 1.250 km2, este una dintre cele mai bătrâne păduri din Europa. Este formată din fagi, stejari, carpeni, tei, frasini şi alte specii de arbori. Cei mai mulţi arbori au peste 40 m înălţime şi peste 500 de ani. Această pădure este singurul loc din Europa unde trăiesc în libertate zimbrii.

Podişurile şi munţii ocupă restul Poloniei. Munţii Beskizi şi Tatra fac parte din lanţul carpatic. Munţii Sudeţi ascund zăcăminte de cărbune şi cupru. Versanţii lor sunt acoperiţi cu păduri, în timp ce poalele lor şi văile largi care-i străbat sunt folosite pentru agricultură.

În Polonia se îmbină trăsăturile climatului continental cu cele ale climatului oceanic. *Caracterizaţi cele două tipuri de climă*. *Cum credeţi că este clima în nordul ţării*?

Majoritatea apelor curgătoare sunt adunate de Vistula şi Oder, care se varsă în Marea Baltică. *Arătaţi pe hartă cele mai mari ape curgătoare ale Poloniei*! Polonia are 9.300 de lacuri naturale, majoritatea glaciare şi 120 de lacuri artificiale.

Polonia este una dintre cele mai poluate ţări. Poluarea aerului se datorează fumului rezultat din arderea cărbunilor în cadrul industriei siderurgice şi energetice. În râuri ajung mari cantităţi de deşeurr industriale şi ape uzate, astfel că Marea Baltică este extrem de poluată. Trei pătrimi din arborii pădurilor poloneze sunt afectate de ploile acide (fig. 2 şi 3).

Populaţia, oraşele şi economia

97% din populaţia Poloniei sunt formate din polonezi, care vorbesc limba polonă şi practică religia catolică. Sudul ţării este regiunea cu cea mai mare densitate a populaţiei, cu cele mai multe oraşe şi sate. În nord-est şi nord-vest, populaţia trăieşte în sate mici, înconjurate de păduri. *Urmăriţi harta şi spuneţi care sunt cele mai mari oraşe ale Poloniei*. *Care sunt oraşele din nord*? *Ce funcţie au ele*? *Ce legătură există între ele şi cele din sud*?

Resursele minerale se găsesc în sud. Principala bogăţie a

Poloniei sunt cărbunii. Pe baza lor şi a fierului s-a dezvoltat industria grea: siderurgia, metalurgia neferoasă, construcţiile de maşini.

La nivelul Globului, Polonia se află pe locul IV la producţia de lignit, pe locul VII la huilă şi pe locul VI la producţia de argint. *Urmăriţi harta şi spuneţi ce alte resurse minerale are Polonia*!

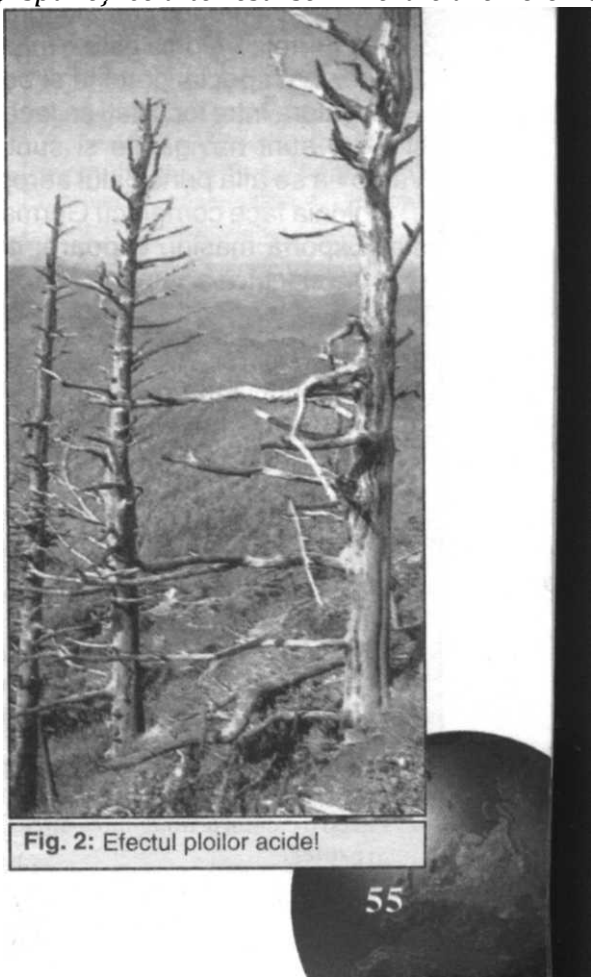

Fig. 2: Efectul ploilor acide!

CEHIA

200 O 500

2000 20

Harta 15: Polonia – harta fizică şi economică.

Polonia are o economie industrial-agrară. Industria este concentrată mai ales în jurul oraşelor Cracovia şi Varşovia. Ea produce maşini, utilaje, produse chimice, oţel, fontă, vapoare, textile, hârtie şi produse din hârtie, îmbrăcăminte, produse alimentare. *Arătaţi pe hartă şi alte centre industriale*!

În agricultură lucrează 29% din forţa de muncă. Majoritatea terenurilor agricole se află în proprietate privată. Fermele particulare şi cele de stat produc cereale (grâu, porumb, secară, ovăz), legume, fructe, cartofi. Polonia este o mare producătoare de sfeclă şi rapiţă. Se cresc în special porcine şi bovine.

Legătura între localităţi se face pe cale rutieră şi feroviară. Vistula şi Oder sunt navigabile şi sunt legate între ele prin canale. La Varşovia se află principalul aeroport. *Care sunt porturile maritime*?

Polonia face comerţ cu Germania, Rusia, Ucraina, Italia, Austriaș.a. Exportă maşini, vapoare, metale, produse chimice, cărbuni, energie electrică şi importă petrol, gaze, alimente, bumbac, lână ș.a.

deşeuri = resturi de materiale rezultate în urma fabricării unui produs şi care nu mai pot fi folosite în alte scopuri; zimbru – animal sălbatic mare, din familia bovinelor, cu corpul acoperit cu o blană deasă, pâsloasă, cu capul mare şi coarne scurte, întoarse în afară. Cândva a populat şi pădurile noastre. Astăzi este pe cale de dispariţie. În România, câteva exemplare aduse din Polonia se află în rezervaţia de la Haţeg.

Fig. 4: Colină morenaică şi lac.

Fig. 5: Portul Gdansk.

acum ştiu ca…

Polonia este o ţară în care predomină câmpia, care are suprafeţe întinse de păduri şi multe lacuri glaciare.

Sudul Poloniei este regiunea cea mai populată, cea mai bogată în resurse minerale şi cea mai dezvoltată economic.

Cum explicaţi faptul că, deşi câmpia domină în Polonia, această ţară nu este o mare producătoare de cereale?

Faceţi o călătorie imaginară între Gdańsk şi Cracovia şi descrieţi peisajele „văzute".

Fig. 6: Varşovia – capitala Poloniei şi important centru ştiinţific, cultural şi industrial – se află în partea central-estică a ţării, de o parte şi de alta a Vistulei. Oraşul datează din secolul IX, iar în secolul XVI a devenit capitala Regatului Poloniei. Pentru Varşovia, al doilea război mondial şi ocupaţia germană din perioada 1939 – 1944 au însemnat distrugerea părţii de vest a oraşului, demolarea a 90% din fabrici, ruinarea a 82 de clădiri istorice şi pierderea a 85% din cetăţeni. După război, oraşul vechi, medieval a fost reclădit şi reconstruit, în acest scop, adesea, pentru reconstituiri s-au folosit fotografii, picturi şi chiar schiţe şi gravuri.

	Cehia şi Slovacia	
Republica Cehă Republica Slovacă Suprafaţa: 78.864 km^2 Suprafaţa: 49.036 km^2 Populaţia: 10, 3 mii. loc. Populaţia: 5, 3 mii. loc. Densitatea medie: 130 loc/km^2 Densitatea medie: 109 loc/km^2 Capitala: Praga (1.212.000 loc.) Capitala: Bratislava (441.000 loc.) Limba: cehă Limba: slovacă Religia: catolică Religia: catolică Moneda: coroana cehă Moneda: coroana slovacă		

În 1918, Cehia şi Slovacia s-au unit într-un singur stat: Cehoslovacia. Separarea, de comun acord, a avut loc în anul 1993.

Cehia

Mediul natural

Găsiţi Cehia pe harta Europei Centrale! *Ce alte ţări ale Europei nu au ieşire la mare*?

Cehia este formată din două regiuni istorice: Boemia şi Moravia.

Boemia, aflată în vestul ţării, are un relief mai înalt, format dintr-un podiş vechi, Podişul Cehiei, înconjurat de munţi. Moravia, regiunea estică a Cehiei, este mai joasă, fiind formată din valea largă a Moravei şi din depresiunea Ostrava. *Arătaţi-le pe hartă*!

În ce zonă de climă se încadrează Cehia? Precipitaţiile bogate, datorate reliefului înalt, au determinat existenţa unei reţele hidrografice dense. Din Cehia izvorăsc două mari fluvii ale Europei Centrale, Elba şi Oder, şi un afluent important al Dunării: Morava. *Arătaţi pe harta Europei mările de care Cehia este legată prin intermediul acestor fluvii*! Cehia este bine împădurită cu foioase şi conifere. *Ce industrie s-a dezvoltat pe baza acestei resurse naturale*?

Populaţia, resursele şi economia

Din ce grupă de popoare fac parte cehii?

Observaţi că densitatea medie a populaţiei depăşeşte media europeană! Populaţia urbană este majoritară, 70% dintre cehi trăind în oraşe. Cel mai mare oraş este capitala Praga.

Arătaţi pe hartă alte oraşe din Cehia!

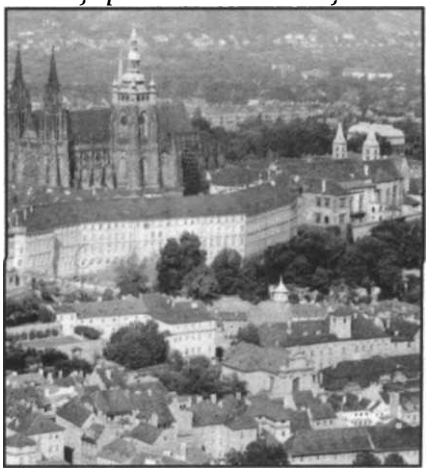

Fig. 1: Castelul Hrad din Praga, construit în secolul al X-lea, este astăzi reşedinţa preşedintelui Cehiei şi în acelaşi timp şi muzeu. „Oraşul de aur" este unul dintre cele mai vechi şi mai frumoase oraşe europene. Praga s-a afirmat încă din evul mediu ca un important centru meşteşugăresc, comercial şi cultural. De atunci datează clădirile pitoreşti din cartierul vechi, Stare Mesto, care reprezintă o adevărată

atracţie pentru turişti. În Praga se află cea mai veche universitate din Europa Centrală, Universitatea Carol.

Fig. *2*: Xarâovy-Vary, staţiune cunoscută pentru apele minerale şi cristalurile de Boemia produse aici.

200.500 2000 peste 2000 m

BOEMIA

MQRAVIA ostras

RNO

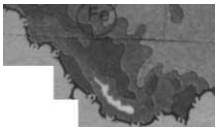

J
AUSTRIA".
17°
49°
O 25 50 75 km
Harta 1: Cehia – harta fizica şi economică.

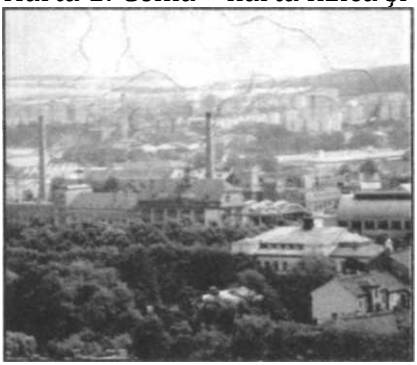

Dintre fostele ţări comuniste, Cehia este printre cele mai dezvoltate. Principala resursă o reprezintă cărbunii, exploataţi în bazinul Ostrava încă din evul mediu. Industria, diversificată, produce: foniă-şi oţel, locomotive, tractoare, automobile Škoda la Plzeň (citeşte Pilţen), alimente. Activităţi cu vechi tradiţii în Cehia sunt: producerea sticlăriei (cristalurile de Boemia), a porţelanurilor, a vitraliilor* şi a încălţămintei.

Arătaţi pe hartă regiunile agricole ale Cehiei! Agricultura se bazează pe creşterea vacilor şi a porcilor şi pe cultura cerealelor, cartofilor, pomilor fructiferi etc.

Cehia exportă oţel, maşini, bere, sticlărie, produse chimice şi importă petrol, fier, maşini.

Slovacia

De ce se spune despre Slovacia că este o ţară carpato-dunăreană? *Cunoaşteţi o altă ţară în care se află*, *de asemenea*, *Munţii Carpaţi şi Dunărea*? Slovacia este împărţită în două regiuni: una muntoasă în nord şi centru şi alta de câmpie în sud-vest.

Regiunea muntoasă a Slovaciei este formată din Munţii Carpaţi. *În ce alte ţări se întinde lanţul carpatic*? (vezi harta Europei!) Munţii au un relief pitoresc, cu văi şi circuri glaciare bine păstrate (fig. 4). Munţii

au o climă mai rece şi mai umedă şi o vegetaţie formată din păduri şi pajişti pe care pasc numeroase turme de oi şi vaci. Văile râurilor şi depresiunile sunt bine populate şi cultivate cu pomi fructiferi, cartofi, sfeclă-de-zahăr. Cel mai important oraş al regiunii este Košice (citeşte Coşite). *Citiţi de pe hartă industriile prezente în acest oraş*!

Câmpia Dunării, din sud-vestul Slovaciei, este o câmpie netedă, cu soluri fertile, fiind principala regiune agricolă a ţării. Ea este cultivată cu grâu, porumb, hamei*, plante furajere, cartofi etc.

Cel mai mare oraş este Bratislava, capitala Slovaciei. Traversată de Dunăre, Bratislava este un activ port fluvial şi, în acelaşi timp, şi cel mai industrializat oraş slovac. În Bratislava se produc maşini, vapoare, haine, alimente. Pe baza petrolului importat din Rusia prin oleoduct s-au dezvoltat petrochimia şi alte ramuri ale industriei chimice. Dunărea este foarte importantă pentru transporturile şi comerţul Slovaciei, iar, prin hidrocentrala de la Gabcikovo, şi pentru industria energetică a acestei ţări.

hamei = plantă folosită la fabricarea berii; vitraliu = fereastră formată din bucăţi de sticlă colorată, lipite între ele.

Cehia şi Slovacia au un relief predominant muntos şi de podiş, un climat temperat-continental, o reţea hidrografică bogată. Amândouă sunt ţări bine populate, dar cu diferenţe în dezvoltarea economică. Cehia are o economie mai puternică datorită rezervelor mari de cărbuni şi dezvoltării mult mai timpurii a industriei.

Fig. 3: Zona industrială a oraşului Plzeň, al doilea oraş ca mărime al Cehiei.

Fig. 4: Munţii Tatra, din Slovacia, sunt cei mai înalţi din tot lanţul carpatic. *Citiţi înălţimea lor maximă de pe hartă*! *Ce înălţime are vârful Moldoveanu*, *de la noi din tară*?

1. Comparaţi economia Cehiei cu cea a Slovaciei. Subliniaţi asemănările şi deosebirile.

2. Imaginează-ţi că eşti un copil ceh. Te cheamă Martin sau Martina şi trăieşti în Praga. Scrie o scrisoare unui prieten din România, în care să-i povesteşti despre ţara ta.

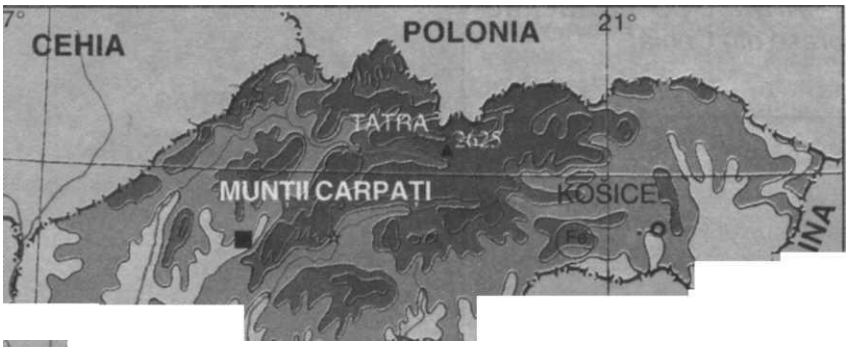

ratista

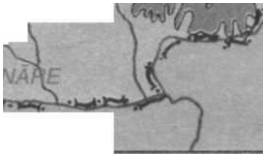

UNGARIA
75 km

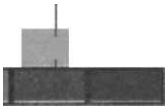

O 200.500 2000 peste 2000 m
Harta 2: Slovaciaharta fizică şi economică.
Ungaria

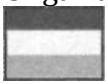

4

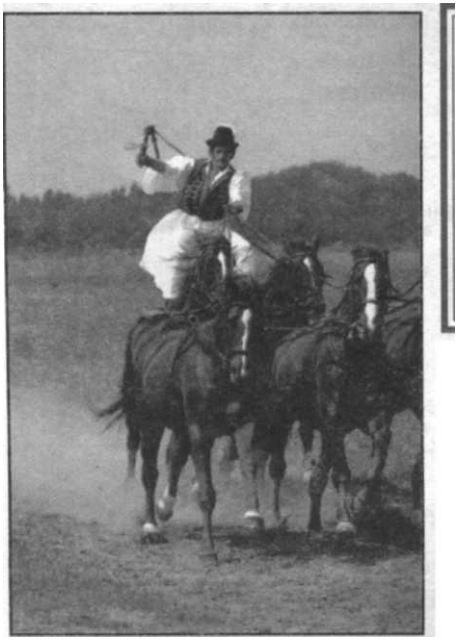

Fig. 1: Parcul natural Hortobâgy. Cât timp Ungaria a fost sub stăpânirea turcilor, între secolele XVI şi XVII, terenurile agricole din câmpie au fost transformate în păşuni de stepă, folosite pentru creşterea animalelor: oi şi cai. Prin pustă, cum este numită stepa în Ungaria, creşteau în libertate herghelii de cai sălbatici. Parcul Hortobâgy conservă o parte din această pustă.

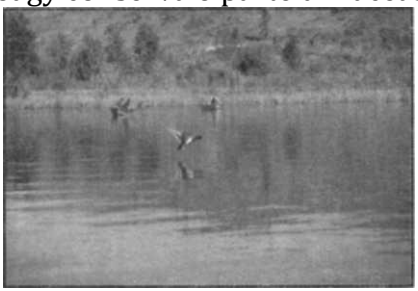

Fig. 2: La poalele Munţilor Bakony se află Lacul Balaton. Numit şi „marea" Ungariei, acest lac este cel mai întins din centrul Europei. Pentru maghiari, Lacul Balaton este principala atracţie turistică din timpul verii.

Fig. 3: Ţiganii – minorităţile Ungariei.

una dintre

Ungaria

Suprafaţa: 93.032 km^2 Populaţia: 10, 5 mii. loc. Densitatea: 109 loc. /km^2 Capitala: Budapesta Limba: maghiară Religia: catolică Moneda: forint

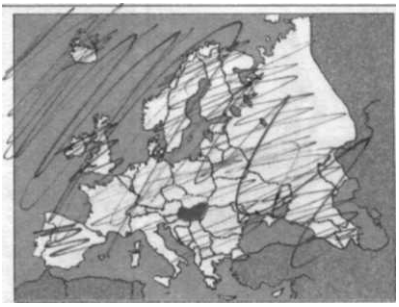

Mediul natural

Ungaria este o ţară central-europeană continentală, fără litoral. Fluviul Dunărea, care o traversează, îi asigură accesul la Marea Neagră şi astfel la oceanul planetar. *Arătaţi pe hartă vecinii Ungariei*!

Dunărea împarte Ungaria în două regiuni: Câmpia Alfold şi Transdanubia. Cu excepţia munţilor din nord, terjtorju Xdela est de Dunăre este o întinsă câmpie – Câmpia Alfold. (frâgwe Dtată) de văi, dune şi mici coline, această câmpie ocupă aproape jumătate din teritoriul Ungariei. Altă dată acoperită de o vegetaţie desteâpăjisjăjţi s-a transformat într-o importantă (f & qnjn-lgeuropeană.

Transdanubia, (rejjunea-aflată la vest de Dunăre, sâevrj-Nnalţi? Relieful este format din dealuri şi munţi, cu excepţia părţii de nord-vest, unde se află Câmpia Mică. Munţii, foarte scunzi, sunt de

origine vulcanică şi apar ca masive izolate. Din subsolul lor se extrag minereuri de metale neferoase (cupru, bauxită) şi radioactive (uraniu).

În câmpie, clima este temperat-continentală, cu ierni geroase şi veri calde şi secetoase. Munţii primesc mai multe precipitaţii. *Cum explicaţi acest lucru*?

Numai 15% din teritoriul Ungariei sunt acoperite de păduri. Acestea, alcătuite mai ales din fag şi stejar, se găsesc în regiunile înalte.

Deşi precipitaţiile sunt puţine, Ungaria are o reţea hidrografică densă. Aceasta se explică prin faptul că principalele râuri îşi au izvoarele în munţii din ţările vecine, dar străbat Ungaria pentru a se vărsa în Dunăre. *Arătaţi pe hartă principalele râuri*! *Ce râuri izvorăsc din România*?

Populaţia, oraşele şi economia

Alături de unguri (maghiari), care sunt majoritari, în Ungaria mai trăiesc români, germani şi ţigani. Limba vorbită – maghiara – se înrudeşte cu cele vorbite în Estonia şi Finlanda, dar este total diferită de limbile vorbite în ţările vecine Ungariei. *Care sunt limbile acestea*?

Peste 65% din populaţia ţării trăiesc în mediul urban, iar 2 milioane la Budapesta. *Căutaţi pe hartă şi alte oraşe*!

Economia Ungariei este supusă unor transformări ca urmare a trecerii de la economia de tip socialist la economia de piaţă.

Principalele produse industriale sunt: oţelul, fonta, aluminiul, autobuzele, vagoanele, produsele electrice şi electronice, produsele alimentare şi farmaceutice, textilele, încălţămintea şi dulciurile.

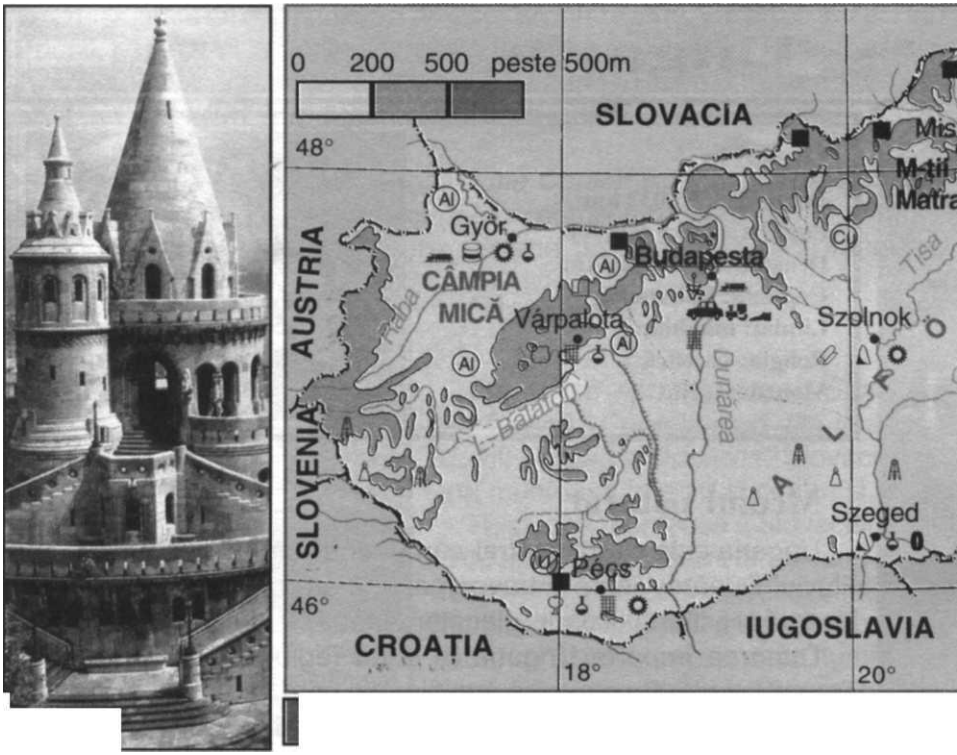

Harta 1: Ungaria – harta fizică şi economică

Fig. 4: Budapesta. Niciun alt oraş maghiar nu este atât de vechi, de frumos şi de interesant ca Budapesta. Fondat de romani în anul 100, cu numele de Aquínquim, Budapesta modernă are o suprafaţă de 525 km^2, aproape cât a Lacului Balaton. Oraşul se întinde pe ambele maluri ale Dunării. El s-a format prin unirea oraşelor Buda şi Pesta. Buda, reşedinţa permanentă a regilor unguri, se află pe malul drept al Dunării şi păstrează multe vestigii istorice care amintesc de trecutul militar al Ungariei. Pesta, aflată pe malul stâng al fluviului, s-a dezvoltat ca oraş în secolul XIX. Cele două oraşe s-au unit în 1873. Legătura între ele este asigurată de nouă poduri.

Vreau să ştiu mai mult!

— Numele de Ungaria vine de la numele unor triburi nomade asiatice, „on-ogurs", adică „poporul celor zece săgeţi". În secolul IX, aceste triburi s-au stabilit în Câmpia Dunării. Poporul maghiar este

urmaşul lor.

Solurile fertile şi clima favorabilă fac ca agricultura Ungariei să fie productivă. împotriva secetelor sunt folosite irigaţiile. Se cultivă cereale (grâu, porumb), cartof, sfeclă-de-zahăr, floarea-soarelui, soia, legume, pomi fructiferi şi viţă-de-vie. Vinul de Tokay este renumit în toată lumea.

Animalele crescute sunt ovinele, bovinele şi păsările. Porcinele, în număr foarte mare, se cresc pe baza porumbului şi a deşeurilor rezultate în urma prelucrării sfeclei-de-zahăr.

Prin Ungaria trec şosele moderne şi căi ferate care leagă Europa centrală şi vestică de Peninsula Balcanică. Navigaţia fluvială de mărfuri şi pasageri se face pe Dunăre şi Tisa (fig.5).

Ungaria exportă bauxită, produse agricole şi alimentare, cereale. Importă combustibili şi produse ale industriei constructoare de maşini.

Budapesta şi Lacul Balaton sunt principalele obiective turistice. Numărul turiştilor este de aproape 10 milioane anual. *Care este populaţia Ungariei*? *Comentaţi*!

Fig. 5: Dunărea înainte de Budapesta.

Ungaria…

este un stat central-european străbătut de Dunăre.

are un relief jos şi puţine păduri.

are o agricultură productivă şi un turism dezvoltat.

1. Arătaţi care este importanţa Dunării pentru Ungaria.

2. Cum explicaţi absenţa pădurilor din câmpia Alfold?

3. Ce minereu rar se extrage din munţii Ungariei? Popândăul – rozător din la ce este fOiosjt?

stepă.

România

Fig. 1: Munţii Făgăraş sunt cei mai înalţi munţi din Carpaţii Românești, în cuprinsul lor se află vârfurile Moldoveanu (2.544 m) şi Negoiu (2.535 m), cele mai mari altitudini de pe teritoriul României. Datorită altitudinii mari, masivităţii şi prezenţei reliefului glaciar, Carpaţii Meridionali şi în special Munţii Făgăraş au fost numiţi de către un geograf francez Alpii Transilvaniei.

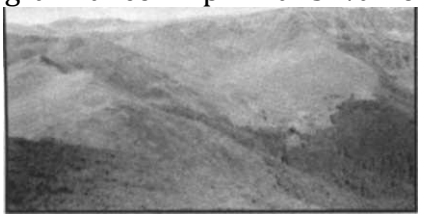

Fig. 2: Etajarea vegetaţiei.

Fig. 3: Câmpia Română este cea mai productivă regiune agricolă a ţării. În cuprinsul ei se găsesc cernoziomuri şi soluri brun-roşcate. Partea de est, cândva acoperită de stepă, se numeşte Bărăgan. Pădurile din partea centrală a Câmpiei Române – Codrii Vlăsiei – au fost defrişate, iar terenurile transformate în ogoare.

Fig. 4: Podişul Dobrogei s-a format în urma eroziunii munţilor. Din loc în loc, mici înălţimi ca nişte „cioturi" amintesc de foştii munţi.

România

Suprafaţa: 238.391 km^2 Populaţia: 22, 7 mii. loc. Densitatea: 95, 4 loc/km^2 Capitala: Bucureşti Limba: română Religia: ortodoxă Moneda: leul

Mediul natural

România este o ţară central-europeană, cu ieşire la Marea Neagră. *Priviţi harta şi spuneţi care sunt vecinii României. Ce fel de graniţe are România? Aţi întâlnit state fără graniţe naturale? Daţi exemple*!

Jumătatea sudică a României este traversată de paralela de 45° latitudine nordică, ce marchează jumătatea distanţei dintre Ecuator şi Polul Nord. România are toate formele de relief major: munţi, podişuri şi câmpii. *Vezi harta*! Ele ocupă suprafeţe aproximativ egale şi sunt dispuse în trepte concentrice. În centrul ţării se află Podişul Transilvaniei, care este înconjurat de lanţul Munţilor Carpaţi. La poalele Carpaţilor se află Subcarpaţii, care sunt dealuri formate la fel ca munţii – prin încreţirea sedimentelor. Urmează podişurile: Podişul Moldovei, Podişul Getic, apoi câmpiile: Câmpia Română şi Câmpia de Vest, numită şi Câmpia Banato-Crişană. Munţii Carpaţi au altitudini de până la 2.500 m şi păstrează urme ale modelării glaciare: creste ascuţite, văi şi lacuri glaciare.

Din Carpaţi izvorăsc mai toate râurile mari ale României: Olt, Mureş, Someş, Jiu, Argeş, Crişurile – Alb, Negru şi Repede. Unele dintre ele au săpat în munţi văi înguste, cu versanţi abrupţi, numite chei şi defileuri. *Ştiţi care sunt aceste defileuri*?

De la poalele munţilor spre vâri se succed următoarele etaje de vegetaţie: etajul pădurii de fag, etajul pădurii de conifere şi etajul pajiştilor alpine (fig.2). *Există vreo asemănare cu etajarea vegetaţiei din Munţii* A/p/? Dacă n-ar fi existat Carpaţii şi dealurile înalte, întreg teritoriul României ar fi avut un climat temperat-continental cu precipitaţii puţine şi o vegetaţie de stepă.

Pentru că este înconjurat de munţi, Podişul Transilvaniei mai este numit şi Depresiunea colinară a Transilvaniei. Părţi din suprafaţa sa sunt acoperite cu păduri şi păşuni, altele sunt cultivate cu cereale şi livezi. Subsolul său cohţine sare şi gaz natural.

Între Dunăre şi mare se află provincia istorică Dobrogea. *Care sunt celelalte provincii istorice ale României*? *Dacă* Podişul Dobrogei *h*> este cel mai vechi relief de pe teritoriul României, Delta Dunării este cel mai tânăr relief. Cu o vegetaţie de stepă şi soluri foarte fertile, Dobrogea este zona din România unde plouă cel mai puţin.

Cu excepţia micilor râuri dobrogene care se varsă direct în mare, Dunărea adună toate celelalte ape curgătoare ale ţării. Pe cursurilq râurilor, mai ales în zona montană, au fost construite lacuri d acumulare şi hidrocentrale. Pe Dunăre, la Porţile de Fier I se află cel

mai mare lac de acumulare din România.

Harta 1: România – harta fizica fizica şi economocă.

Populaţia, oraşele şi economia

Faţă de 1990, populaţia României a scăzut cu 300.000 de locuitori. Cauza principală este scăderea drastică a sporului natural, de la valori pozitive (6 – 7 la o mie de locuitori) la valori negative (-0, 6 la o mie de locuitori). Aceasta înseamnă că numărul deceselor este mai mare decât numărul naşterilor.

Aduceţi-vă aminte ce este sporul natural! O altă cauză sunt

emigrările numeroase. Din 1990, orice cetăţean român are dreptul la un paşaport şi are libertatea de a pleca din ţară, de a călători spre orice loc din lume, de a se stabili într-o ţară străină, dacă aceasta îi permite. Atraşi de posibilitatea obţinerii unor venituri mari, mulţi români au plecat definitiv sau temporar în străinătate.

În România, peste 90% din locuitori sunt români. Maghiarii, ţiganii, germanii, ucrainenii, turcii, tătarii, bulgarii, polonezii şi alţii alcătuiesc minorităţile naţionale conlocuitoare. Peste 8 milioane de români trăiesc în afara graniţelor României. Dintre aceştia, 4 milioane trăiesc în Basarabia.

Bucureşti este singurul oraş românesc care are o populaţie mai mare de un milion de locuitori. *Spuneţi care sunt celelalte oraşe mari din România*!

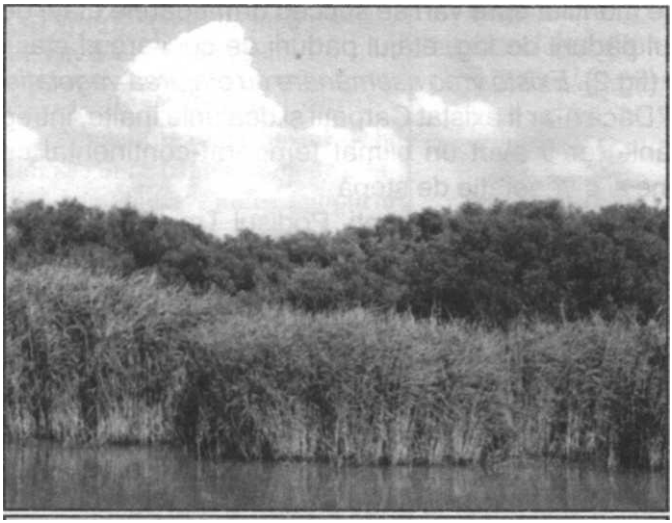

Fig. 5: Delta Dunării are o vârstă mai mică de 10.000 ani. Construită de Dunăre şi mare din aluviunile cărate de fluviu, această câmpie litorală este un mediu natural foarte fragil. Pentru a putea fi apărată împotriva stricăciunilor provocate de către oameni, Delta Dunării a fost declarată Rezervaţie a Biosferei.

Desfiinţarea proprietăţii de stat şi trecerea la economia de piaţă au bulversat economia românească. Toate ramurile ei au de suferit. Multe dintre întreprinderile industriei grele (minerit, siderurgie,

construcţii de maşini, chimică), devenite nerentabile, au fost închise sau desfiinţate. Din această cauză, a apărut în cadrul societăţii româneşti o nouă categorie socială, destul de numeroasă-şomerii, adică oameni care nu au un loc de muncă. Aceasta înseamnă că şi nivelul de viaţă al cetăţenilor ţării a scăzut. Industria românească produce textile, produse chimice, mobilă, încălţăminte, automobile, ciment.

Spuneţi care sunt plantele agricole cultivate în România!

După 1990, ţăranii şi-au primit pământul înapoi de la stat. Pentru că veniturile lor sunt foarte mici, ei nu-şi pot cumpăra maşini agricole şi îngrăşăminte chimice. De aceea, cei mai mulţi dintre ei lucrează pământul, bunul lor cel mai de preţ, cu metode tradiţionale. *Cum credeţi că va fi producţia agricolă*?

Pentru că România dispune de un valoros potenţial turistic natural şi cultural, se presupune că, într-un viitor apropiat, turismul va aduce venituri mari ţării. *Daţi exemple de obiective turistice pe care le-aţi vizitat*! Datorită poziţiei sale geografice, România este traversată de şosele şi căi ferate care fac legătura între ţările aflate la vest de ea şi cele din Peninsula Balcanică. Bucureşti-Otopeni este aeroport internaţional. România exportă produse ale industriei uşoare, mobilă, materiale de construcţii, vinuri, produse chimice şi importă automobile, produse electronice, alimente ş.a.

România este o ţară carpatică, dunăreană şi pontică. România are un relief variat şi peisaje deosebit de frumoase. Populaţia ţării este în descreştere şi are un nivel de viaţă scăzut. Economia suferă profunde transformări, rezultat al schimbărilor politice. Turismul ar putea deveni una dintre cele mai rentabile activităţi economice.

1. Comparaţi relieful României cu cel al ţărilor studiate.

2. Care sunt problemele economice cu care se confruntă România şi care sunt cauzele lor?

Fig. 7: Munţii Macin, aflaţi în partea de nord-vest a Dobrogei, au mai puţin de 500 m altitudine. Datorită influenţei climei asupra granitului, roca din care sunt formaţi aceşti munţi, s-a format un relief unic în România.

t *

Fig. 8: Bucureşti. Piaţa Universităţii este simbolul Revoluţiei din decembrie 1989.

1

Fig. 9: Cultura piersicului este specifică Dobrogei şi Olteniei.

Fig. 6: Mănăstirea Voroneţ. Mănăstirile din nordul Moldovei, ctitorii ale domnitorilor moldoveni, sunt puncte de pelerinaj pentru români, dar şi pentru turiştii străini.

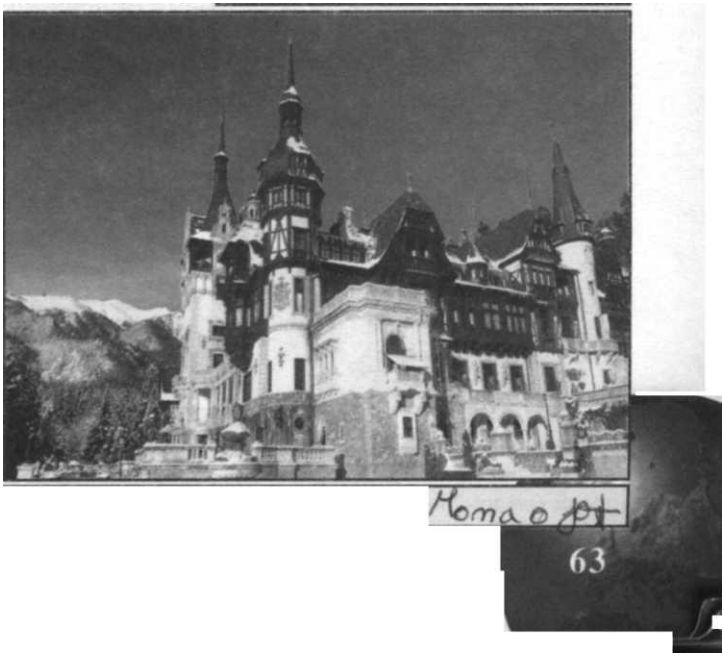

Fig. 10: Castelul Peleş din Sinaia

Gelo<H¿JL

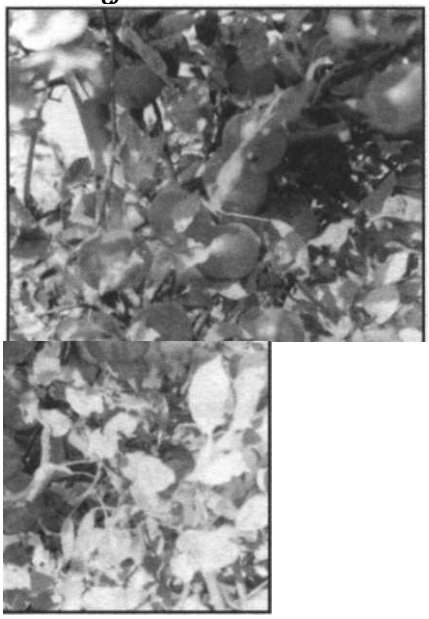

Fig. 1: Mere roşii din Moldova. Cultura pomilor fructiferi este foarte productivă în Basarabia.

Fig. 2: Capitala ţării este oraşul Chişinău (685.000 de locuitori). *Căutaţi pe hartă şi alte oraşe*!

T

Fig. 3: împletiturile din răchită – meşteşug tradiţional.

Moldovii

Moldova

Suprafaţă: 33.700 km^2 Populaţia: 4, 4 mii. loc. Densitatea: 131 loc/km^2 Capitala: Chişinău Limba: română Religia: ortodoxă Moneda: leul moldovenesc Membră a C.S.I.

Mediul natural

Unul dintre cele mai mici state ale Europei Centrale, Moldova se află în extremitatea estică a regiunii. *Arătaţi pe hartă vecinii Moldovei*! *Ce fel de graniţe are ea*?

Republica Moldova sau Basarabia este pământ românesc. împreună cu Bucovina de Nord, cu regiunea de la nord de braţul Chilia (aflate în componenţa teritorială a Ucrainei) şi cu Moldova din România forma odinioară Principatul Moldova.

Începând din 1812 şi până în 1991, în funcţie de conjuncturile

politice internaţionale, Moldova a aparţinut când Rusiei, când României, iar ultima dată U.R.S.S-ului. În 1812, Basarabia a fost anexată de Rusia ţaristă. La 27 martie 1918, ea s-a unit cu România, pentru ca în iunie 1940 să fie ocupată de armata U.R.S.S. în 1941 a fost eliberată de armata română şi a revenit României. Din 4 august 1944 a fost cucerită şi anexată de U.R.S.S., care a transformat-o în republică unională.

La 27 august 1991, Basarabia, fosta Republică Sovietică Socialistă Moldovenească, şi-a proclamat independenţa, adoptând denumirea de Republica Moldova.

Aproape întreg teritoriul Moldovei este un întins podiş. Acesta constituie continuarea la est de Prut a Podişului Moldovei din România. Altitudinea joasă a Câmpiei Bender – Tiraspol este pusă în evidenţă de cursul deosebit de meandrat al fluviului Nistru, care o străbate. *Căutaţi pe hartă celelalte ape curgătoare din Moldova*!

În sud, cei 500 m de graniţă naturală formată de Dunăre îi asigură ieşirea la Marea Neagră.

Clima este temperat-continentală, cu veri calde şi ierni geroase. Dacă în zona podişului cad anual aproximativ 600 mm de precipitaţii, în câmpiile din sud cad numai 350 mm, ceea ce indică existenţa unui climat continental accentuat. Păduri întinse de stejar, fag, jugastru şi tei acoperă partea centrală a Moldovei, de unde şi numele de Podişul Codru. Sub vegetaţia de stepă din câmpie s-au format soluri negre, foarte fertile, numite cernoziomuri.

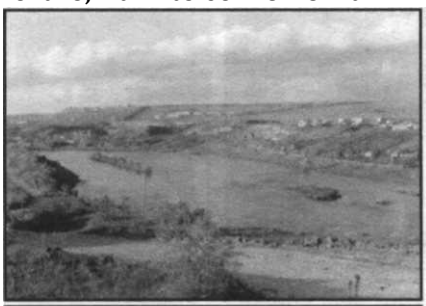

Fig. 4: Nistrul la Cosăuți.

Fig. 5: Cetatea Soroca.

Populaţia, oraşele şi economia

Din totalul populaţiei Moldovei, 65% sunt români. Alături de ei

trăiesc ruşi, ucraineni, găgăuzi, bulgari şi evrei. Mai mult de jumătate din populaţie trăieşte la oraş.

Prezenţa unui număr atât de mare de ruşi şi ucraineni în cadrul populaţiei Moldovei este rezultatul lungilor perioade de ocupaţie ucraineană şi rusească. În timpul epocii comuniste, U.R.S.S. a dus o politică de amestecare a populaţiei fiecărei republici cu locuitori ai celorlalte republici componente. Scopul urmărit era pierderea identităţii naţionale a popoarelor din cadrul U.R.S.S. Mulţi moldoveni au fost deportaţi în Siberia. În acea epocă, limba oficială a Moldovei a fost rusa, în timp ce limba română rămăsese doar limbă maternă. Din 1990, limba română a redevenit limba oficială a Republicii Moldova, iar alfabetul chirilic a fost înlocuit cu alfabetul latin.

Moldova este o ţară agrară. Peste 40% din veniturile ţării sunt aduse de agricultură. Principalele culturi agricole sunt cerealele (grâu, porumb, orz), dar se cultivă şi sfeclă-de-zahăr, floarea-soarelui, legume, tutun şi cânepă. Pe culmile deluroase şi însorite, orientate spre sud se află întinse vii şi livezi. Se cresc păsări, porcine, ovine şi bovine.

Lipsa resurselor minerale nu a permis dezvoltarea industriei grele. Industria uşoară, alimentară, care prelucrează produsele agricole din ţară, industria chimică şi a materialelor de construcţii sunt principalele ramuri industriale ale ţării. În subsolul Moldovei au fost identificate zăcăminte de petrol şi gaze naturale, dar ele nu sunt exploatate. De aceea, combustibilii (petrol, gaze naturale, cărbuni) şi energia electrică se importă din Ucraina şi Rusia.

Transporturile de mărfuri şi de călători se fac cu ajutorul reţelei de şosele şi căi ferate. Singurul aeroport se află la Chişinău.

Moldova exportă produse alimentare, tutun, produse textile şi încălţăminte, produse chimice. Ea face comerţ cu Rusia, Ucraina, Kazahstan, Uzbekistan şi România.

ACUM ŞTIU CA MOLDOVA…

…este un stat mic, cu relief de podiş şi câmpie.

…are puţine resurse minerale… depinde energetic de Ucraina… este o ţară agricolă… are limbă oficială limba română. Drapelul naţional al Moldovei este tricolorul, care are ca stemă bourul lui Ştefan

cel Mare.

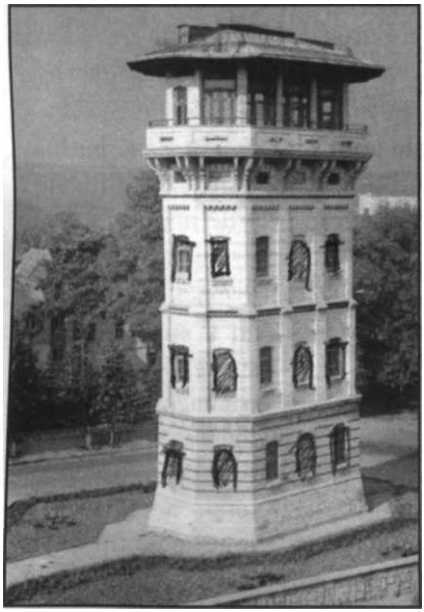

Fig. 6: Castel de apă – monument de arhitectură din secolul al XIX-lea.

HARTA 1: MOLDOVA – HARTA FIZICĂ SI ECONOMICĂ.

EUROPA SUDICA (MEDITERANEANĂ)

Specificul geografic al Europei Sudice în cadrul Europei, regiunea mediteraneană este o lume deosebită şi unică, plină de contraste* din punctul de vedere al mediului natural, al varietăţii popoarelor, al limbilor vorbite şi al culturilor.

Fig. 1: Capul Matapan, extremitatea sudică a Europei continentale.

Fig. 2: Peisaj mediteranean.

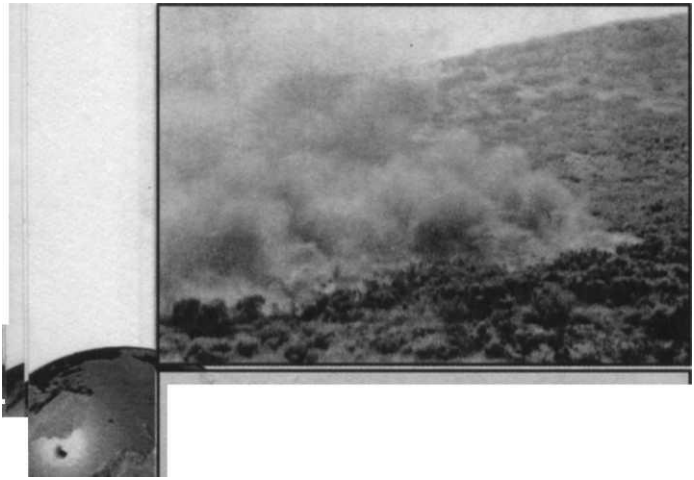

Fig. 3: Din cauza uscăciunii mari din timpul verii şi, uneori, a neglijenţei oamenilor, izbucnesc dese incendii.

Ce este Europa Mediteraneană?

regiunea Europei cu ieşire la Marea Mediterană.

Observaţi harta I de la pag. *64 şi spuneţi între ce continente se află Marea Mediterană*. *Cum se face legătura cu Oceanul Atlantic*? *Dar cu Marea Neagră*? Fiind o mare aproape închisă, Marea Mediterană are maree mici. Apele ei sunt sărate şi calde.

O regiune peninsulară şi insulară. Europa Mediteraneană cuprinde trei mari peninsule: *Iberică*, *Italică* şi *Balcanică*, numeroase insule şi arhipelaguri. *Căutaţi-le pe hartă*!

O regiune muntoasă şi cu puţine câmpii. Munţii sunt tineri, de încreţire: *Alpii*, *Pirineii*, *Balcanii*, *Apeninii*, *Alpii Dinarici*. Singura mare câmpie este cea formată din aluviunile aduse de fluviul Pad.

O regiune cu vulcani activi şi dese cutremure de pământ, deoarece pe fundul Mării Mediterane se află zona de subducţie a plăcii tectonice africane sub placa europeană.

O regiune afectată de secetă în timpul verii. Datorită climatului subtropical (mediteranean), cu ierni blânde şi ploioase şi cu veri fierbinţi şi uscate, Europa Sudică este cea mai „caldă" regiune a Europei. *Urmăriţi pe harta 2 de la* pag. *68 limita măslinului şi a climei mediteraneene*. *Ce tip de climă este la nord de această limită*?

O regiune în care râurile au multă apă iarna şi puţină vara. *De*

ce? Apele râurilor sunt folosite pentru irigaţii şi producerea curentului electric. Râurile mari formează la vărsare delte. *Găsiţi pe hartă cele mai mari fluvii şi spuneţi care este cauza formării deltelor*!

O regiune în care peisajul natural a suferit mari modificări. Direct afectate sunt solurile şi vegetaţia, înlăturarea vegetaţiei naturale prin păşunat intens, defrişărr şi incendii izbucnite vara a dus la degradarea solurilor de către ploile torenţiale. În locul pădurilor defrişate cresc tufişuri dese, ţepoase şi arbuşti veşnic verzi, care formează vegetaţia de maquis* (fig. 3, 4 şi 6). Solurile de tip *terra rosa* sunt specifice Europei mediteraneene (fig. 5). Ele sunt potrivite pentru culturile de măslini, citrice, viţă-de-vie.

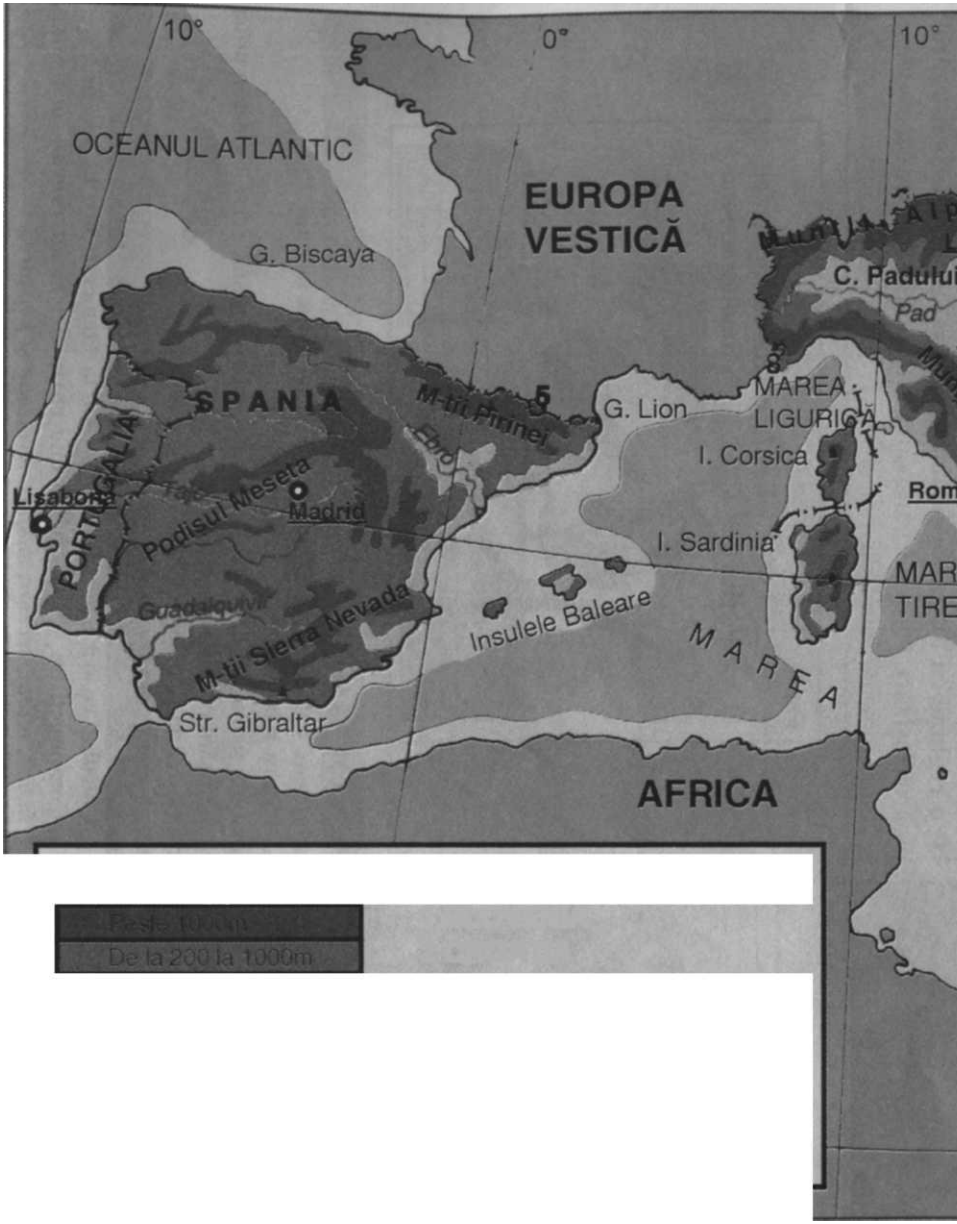

De la o la – 2000 m
Sub-2000 m

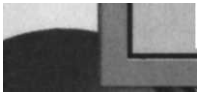

Vârf A Vulcan

Legendă

1 SLOVENIA
2 CROAŢIA
3 BOSNIA ŞI HERŢEGOVINA
4 MACEDONIA
5 ANDORRA
6 VATICAN
7 SAN MARINO
8 MONACO

500 km

Harta 1: Europa Sudica (Mediteraneana) – harta fizică şi politica

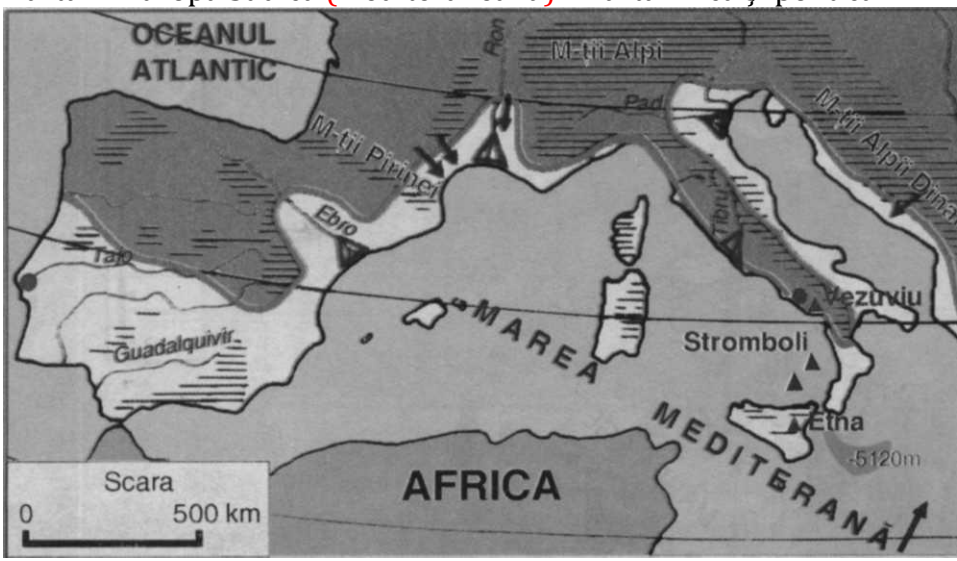

Munţi (climat montan) A Vulcan Cutremur fem Cea mai mare adâncime

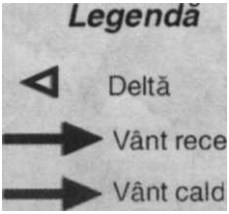

Limita nordică a măslinului
Climat mediteranean Climat temperat
Harta 2: Eu = opa Sudica (Medìteraheamàl
HARTA MEDIULUI NATURAL

Fig. 4: Eroziunea este mai puternică pe solurile lipsite de vegetaţie.

O veche vatră de populare şi civilizaţie. *Amintiţi-vă de la istorie care au fost popoarele mediteraneene cu importante contribuţii la cultura universală*. *Enumeraţi ţările Europei Sudice folosind harta I*! Această regiune este un mozaic de popoare (latini, slavi, greci, albanezi şi alţii).

O regiune cu diferenţe economice între ţări sau chiar în cadrul aceleiaşi ţări. Turismul, transportul pe mare şi agricultura aduc venituri importante ţărilor mediteraneene.

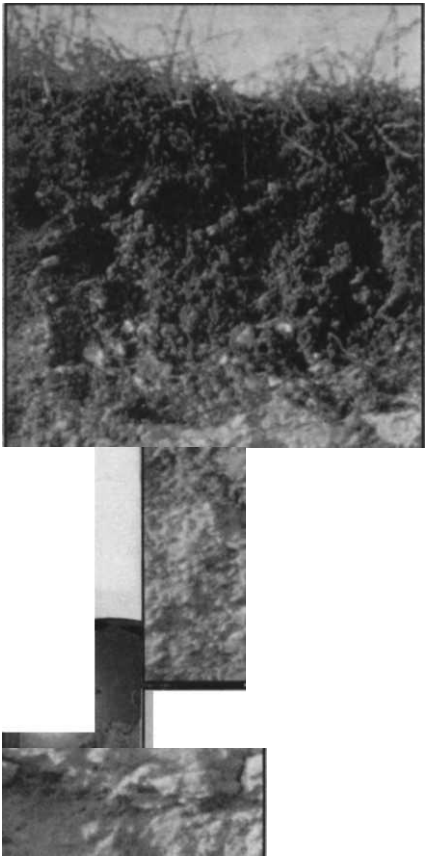

Fig. 5: „Terra-rosa” înseamnă pământ roşu.

Fig. 6

Pădure

Degradarea vegetaţiei mediteraneene

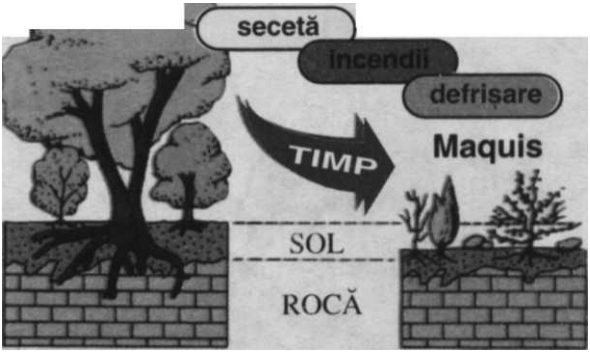

VOCABULAR

contraste = diferenţe mari între două sau mai multe lucruri; defrişare = înlăturarea pădurii prin tăiere:

maquis = amestec de tufişuri şi de arbuşti ţepoşi veşnic verzi, formal în urma defrişării pădurilor mediteraneene; ploi torenţiale = ploi bogate şi de scurtă durată.

1. Calculaţi ce oră este la Lisabona când la Atena este ora 12".

2. Compuneţi un scurt text folosind cuvintele: *mediteranean*, *peninsule*, *insule*, *munţi*, *secetos*, *maquis*, *civilizaţie* şi *popoare*.

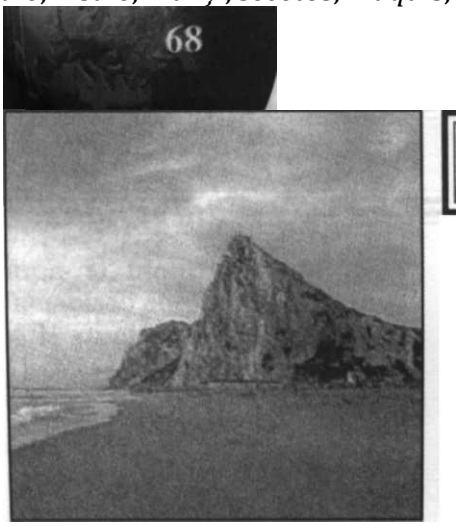

Peninsula Iberică

Fig. 1: Gibraitar = strâmtoare marină formată de Muntele Abyla din Maroc şi Muntele Calpe din Spania. Este lată de 15 km şi are o

adâncime de 350 m. În antichitate era numită „Coloanele lui Hercule”. Legenda spune că ea a fost creată de către Hercule, care a tăiat în două munţii ce uneau Africa şi Europa. Gibraitar = mică peninsulă aflată în sudul Spaniei. Numită şi Stânca Gibraitar, peninsula este un teritoriu aflat în stăpânirea Marii Britanii; a fost cucerită de la spanioli în anul 1704.

Peninsula Iberică este un teritoriu cu dublă deschidere la mare la Oceanul Atlantic şi la Marea Mediterană. *Arătaţi pe hartă paralelele şi meridianele care o străbat*! Peninsula Iberică este porţiunea de uscat a Europei cea mai apropiată de Africa, cele două continente fiind despărţite de Strâmtoarea Gibraltar, care leagă Marea Mediterană de Oceanul Atlantic.

În centrul peninsulei se află un mare şi vechi podiş înconjurat de munţi tineri şi înalţi. *Ce influenţă are asupra climei această dispunere a formelor de relief*?

Câmpiile – litorale şi fluviale – ocupă suprafeţe mici. Din punct de vedere climatic, Peninsula Iberică este împărţită în *Iberia mediteraneană* sau *uscată şi Iberia oceanică* sau *umedă* (vezi harta 2, pag. 68).

Latitudinea, altitudinea şi direcţia lanţurilor muntoase alterează* cele două tipuri distincte de climă.

Cele două ţări iberice – Spaniaşi Portugaliasunt membre ale Uniunii Europene. Ele au contribuit la marile descoperiri geografice şi au fost mari puteri coloniale.

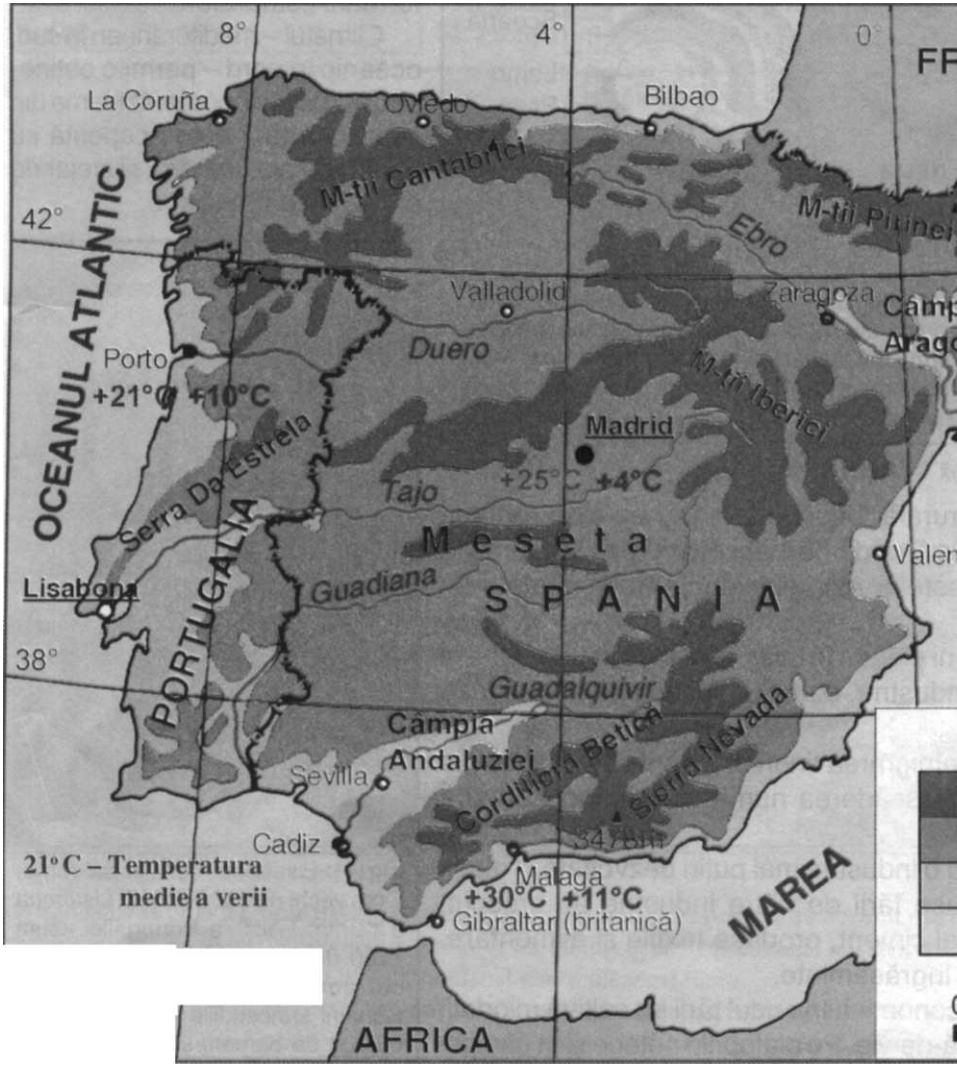

Str. Gibraltar *WC*-Temperatura medr a iernii
De la?.000 la Om
200 km *mm*.

Portugalia

Fig. 2: Pescuit tradițional.

Republica Portugalia

Suprafaţa: 92.082 km^2 Populaţia: 10, 5 mii. loc. Densitatea medie: 115 loc/km^2 Capitala: Lisabona Limba: portugheză Religia: catolică Moneda: escudo Membră a Uniunii Europene

Ghindă

Mediul natural

Portugalia este unul dintre statele *mici* ale *Europei*. Ea ocupă partea de vest a Peninsulei Iberice (vezi harta 1, pag. 69), astfel că trăsăturile mediului ei naturaf sunt cele ale peninsulei.

La nord de Munţii Serra Da Estrela, relieful de podiș, vechi şi muntos, reprezintă prelungirea Mesetei spaniole. În sud este un relief

de coline şi platouri netede, iar în vest se află câmpia costieră a Portugaliei. Râurile principale vin din Spania. Ele se varsă în ocean prin estuare *argi* şi *adânci*, la gura cărora au apărut şi s-au dezvoltat cele mai mari oraşe şi porturi ale Portugaliei – Lisabona şi Porto. *Arătaţi pe hartă fluviile Portugaliei şi spuneţi care este cauza formării estuarelor*!

Climatul – mediteranean în sud, oceanic în nord – permite obţinerea de recolte bogate. O *reime* din suprafaţa ţării este acoperită cu păduri de pin, în nord, şi stejar de *p**u**a*, în centru şi sud.

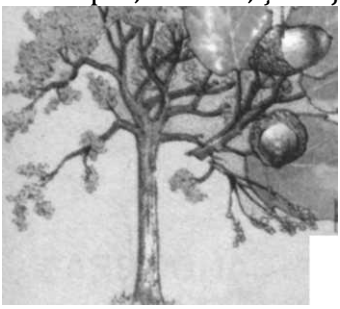

Frunză

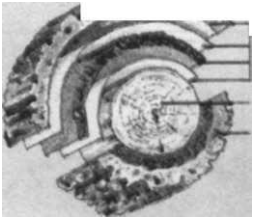

Scoarţă

Lemn Plută

Fig. 3: Stejarul de plută este un arbore care creşte în regiuni calde şi însorite. Din coaja lui, o dată la opt ani, cu un cuţit special, se desprinde un strat gros de material neted, poros*, impermeabil, elastic şi mai uşor decât apa, numit plută. Aceasta este folosită la fabricarea dopurilor, colacilor de salvare, tălpilor de încălţăminte şi plutelor de pescuit.

I

Populaţia, oraşele şi economia

Portugalia este o ţară rurală. Litoralul portughez este renumit

pentru micile sate pescăreşti, unde bărbaţii pescuiesc, iar femeile şi *copiii* spală şi curăţă peştele. Aici, obiceiurile tradiţionale s-au păstrat *foarte* bine.

Un mare număr de săteni pleacă la oraş, mai ales la Lisabona şi Porto, pentru a munci în industrie, construcţii sau alte domenii de activitate.

Reducerea natalităţii şi emigrarea tinerilor în ţările dezvoltate ale Europei au avut ca *rezuilal* scăderea numărului de locuitori şi a forţei de muncă.

Portugalia este o ţară cu o industrie mai puţin dezvoltată. Totuşi, după 1990, veniturile aduse ţării de către industrie au crescut. Aceasta produce în special ciment, produse textile şi alimentare, produse din plută, pantofi, îngrăşăminte.

Agricultura este baza economiei. În sudul ţării se cultivă migdali, *portocali*, stejar de plută, viţă-de-vie. Pe platourile netede şi în câmpie I se cultivă cereale – grâu şi orez. Pentru a împiedica eroziunea solurilor, relieful este terasat.

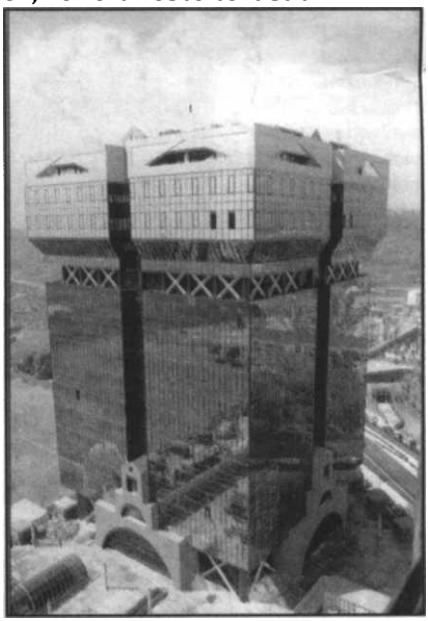

Fig. 4: Lisabona – clădiri moderne. Oraş vechi de 3.000 de ani, Lisabona a devenit capitala Portugaliei acum 1200 de ani. La 1

noiembrie 1755, cutremurul de pământ, valurile tsunami şi incendiile izbucnite au ucis 60.000 de oameni şi au distrus 2/3 din oraş. Refăcută, Lisabona este astăzi un oraş modern.

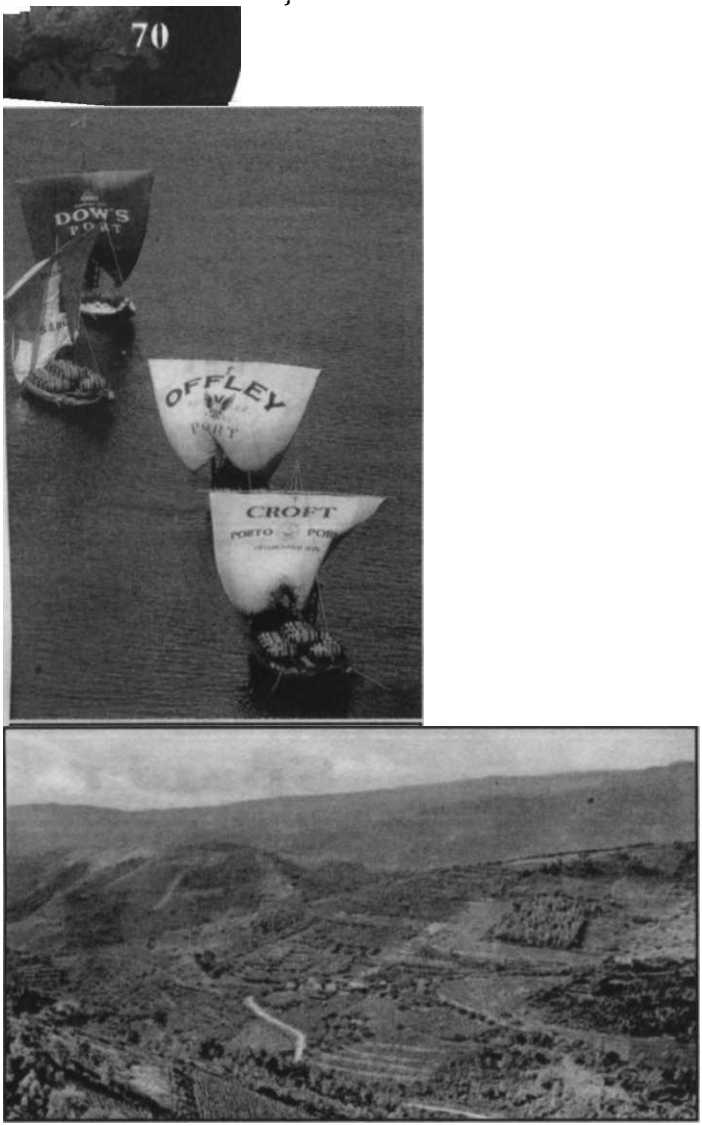

Fig. 5:
Culturi de viţă de vie pe terenuri terasate.

VOCABULAR

alterează – schimbă, modifică; colonie = teritoriu ocupat şi administrat de o ţară străină şi care depinde de aceasta pe plan politic şi economic; poros = proprietate a materialelor de a avea pori, goluri; putere colonială = stat cu una sau mai multe colonii.

Fig. 6: Din strugurii viilor de pe Valea fluviului Ducro se prepară celebrul vin de Porto. În fiecare an, la 24 iunie, de Sfântul Ion, este sărbătoarea vinului. Bărcile cu pânze, încărcate cu butoaie cu vin adunate de pe Valea Ducro, coboară spre oraşul Porto. De aici, vinul roşu de Porto este vândut în toată lumea.

ACUM ŞTIU CĂ…

Portugalia este o ţară cu un relief puţin înalt şi un climat umed.

Fostă putere colonială, Portugalia şi-a păstrat legăturile cu fostele colonii.

În lume sunt 165 milioane de vorbitori ai limbii portugheze.

1. Căutaţi pe harta 1 de la pag. 73 principalele resurse minerale din Portugalia.

2. Comparaţi economia Portugaliei cu cea a Poloniei şi a Germaniei.

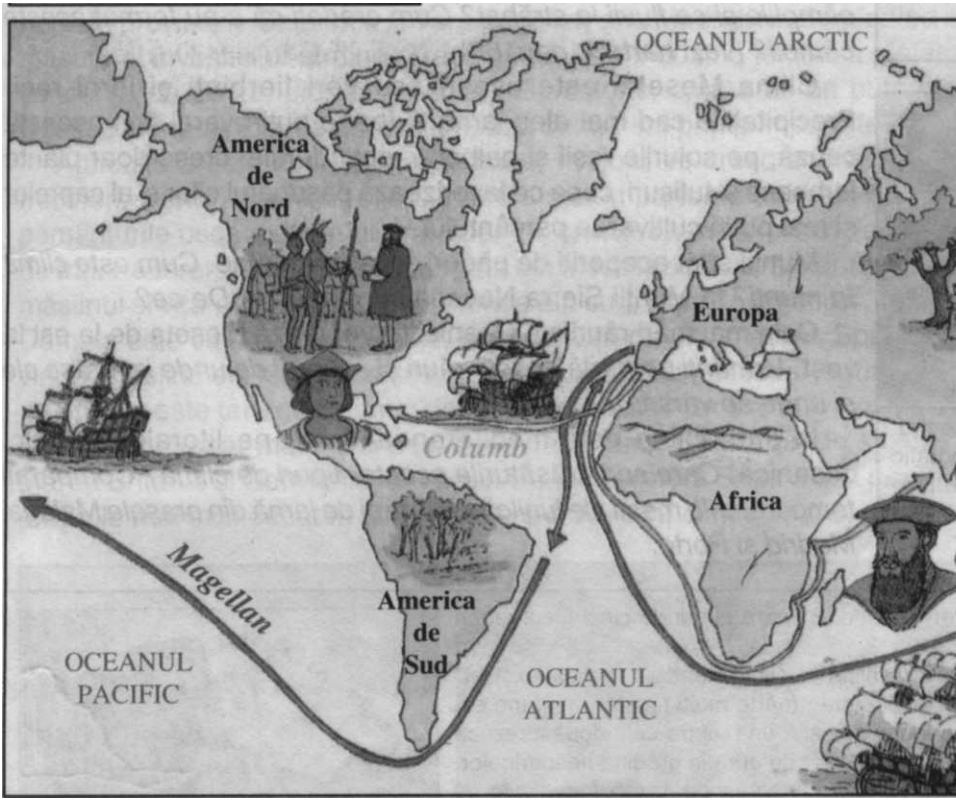

Fig. 7: Marile descoperiri geografice

Datorită poziţiei lor geografice, în evul mediu, Spania şi Portugalia au devenit mari puteri maritime. Dorinţa de cunoaştere şi nevoia de îmbogăţire a regilor lor au dus la descoperirea de noi teritorii, la descoperirea Lumii Noi. Rivalitatea dintre cele două ţări a stimulat şi mai mult acest lucru.

Epoca marilor descoperiri geografice a fost deschisă de portughezul Bartolomeo Díaz, care în anul 1487, a atins Capul Bunei Speranţe. Au urmat apoi Cristofor Columb, Vasco da Gama, Fernando Magellan şi alţii. Teritoriile descoperite erau transformate în colonii, astfel că fiecare ţară şi-a creat câte un mare imperiu colonial*, care-i aducea imense bogăţii.

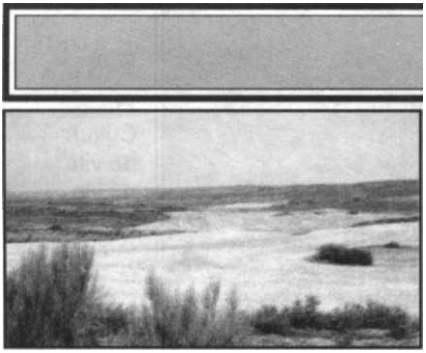

Fig. 1: Peisaj din Meseta extensive.

culturi

Fig. 2: Munţii Pirinei. Urmele eroziunii gheţarilor se văd astăzi sub forma unor largi văi glaciare care au profil transversal în forma literei „U”. În adânciturile de pe fundul văii s-au format lacuri.

Fig. 3: Madrid – vedere din centru. Oraşul Madrid este centrul geografic al Spaniei. În anul 1561, regele Filip al II-lea a hotărât ca oraşul să devină capitala Spaniei.

Spania

Regatul Spaniei

Suprafaţa: 504.750 km^2 Populaţia: 39, 6 mii. loc. Densitatea: 78 loc/km^2 Capitala: Madrid (3 mii. loc.) Limba: spaniolă Religia: catolică Moneda: peseta Membră a Uniunii Europene

Mediul natural

Spania ocupă cea mai mare parte a Peninsulei Iberice. În nord-est, Munţii Pirinei separă Spania de Franţa. *Urmăriţi pe hartă graniţele şi vecinii Spaniei*. *Stabiliţi coordonatele geografice*.

În componenţa teritorială a Spaniei intră Insulele Baleare şi Insulele Canare.

Cea mai mare parte a Spaniei este un podiş muntos, numit Meseta. El este înconjurat de Munţii Cantabrici, Iberici, Cordiliera Beţică şi Sierra Nevada.

Urmăriţi pe hartă formele de relief din Spania. *Care este efectul orientării lanţurilor muntoase asupra climei din Meseta*? *Care sunt câmpiile şi ce fluvii le străbat*? *Cum credeţi că s-au format aceste câmpii*? (*vezi harta 1*, pag. *69*)

Clima Mesetei este uscată, cu veri fierbinţi şi ierni reci. Precipitaţiile cad mai ales iarna şi foarte puţin vara. Din această cauză, pe solurile roşii şi galbene, puţin fertile, cresc doar plante ierboase şi tufişuri, ceea ce favorizează păşunatul oilor şi al caprelor şi mai puţin cultivarea pământului.

Munţii sunt acoperiţi de păduri şi păşuni alpine. *Cum este clima în munţi*? în Munţii Sierra Nevada sunt gheţari. *De ce*?

Cele mai mari râuri ale Spaniei traversează Meseta de la est la vest. *Urmăriţi pe hartă aceste râuri şi spuneţi de unde izvorăsc ele şi unde se varsă*.

În sud, clima este mediteraneană, iar pe litoralul atlantic, oceanică. *Care sunt trăsăturile acestor tipuri de climă*? *Comparaţi temperaturile medii ale lunilor de vară şi de iarnă din oraşele Málaga*, *Madrid şi Porto*.

Aflat în Marea Mediterană, Arhipelagul Baleare cuprinde cinci insule mari şi multe alte insule mici.

Relieful muntos, plajele întinse şi cu nisip fin, clima blândă, vegetaţia exotică* şi numeroasele legende despre insule atrag foarte mulţi turişti. Se spune că, în Baleare, Hercule a trebuit să îndeplinească una dintre cele douăsprezece munci pentru regele Euristiu: răpirea merelor de aur din grădina hesperidelor.

Aduceţi-vă aminte care au fost celelalte unsprezece munci îndeplinite de Hercule.

Insulele Canare se află în partea de nord-vest a coastei africane, în Oceanul Atlantic. De origine vulcanică, ele sunt, de fapt, vârfurile unor munţi submarini care s-au ridicat deasupra nivelului mării.

Insulele au fost descoperite mai întâi de greci şi apoi de romani, cei care le-au şi botezat. Întâlnind mulţi câini fioroşi, romanii le-au numit Canaria, adică Insulele Câinilor.

Din anul 1495, insulele sunt stăpânite de spanioli, iar oraşul Palma a devenit punct de oprire pentru cuceritorii, negustorii şi misionarir spanioli care plecau spre Lumea Nouă.

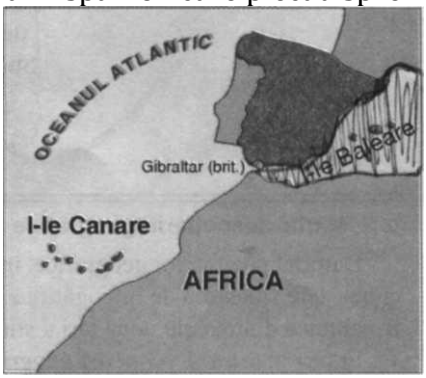

Populaţia şi oraşele în Spania, populaţia este inegal răspândită. *Care credeţi că sunt cauzele*? Regiunile litorale concentrează majoritatea locuitorilor, în timp ce în Meseta populaţia este rară şi trăieşte în sate mici, aflate la distanţe mari unele de altele. Madridul şi zonele imediat apropiate, suprapopulate (5 mii. locuitori), contrastează puternic cu restul podişului (vezi harta 1).

Barcelona şi Bilbao sunt următoarele oraşe ca mărime şi

importanţă economică în Spania. *Găsiţi pe hartă şi alte oraşe*! *Care este poziţia lor geografică în cadrul tării*?

OCEANUL ATLANTIC

La Ce

FRANŢA

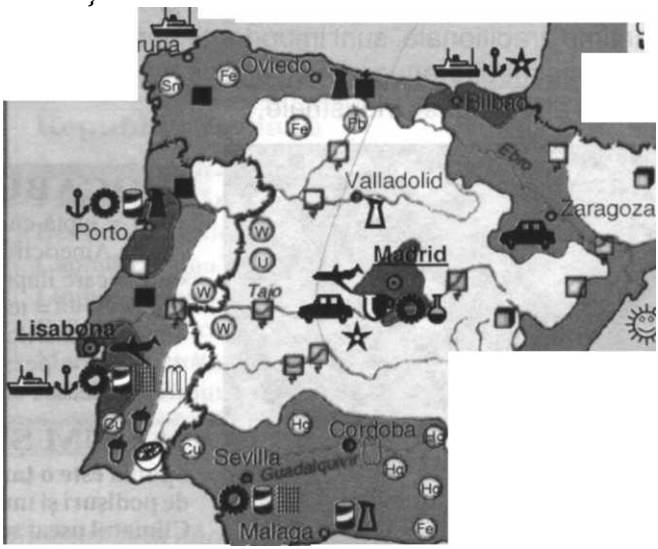

100 200 km

ANDORRA

Barcelona fii

Gibralt & pe J.

(posesiune britanică)

Legendă

Densitatea populaţiei (loc/km^2)

200 peste 200

Harta 1: Spania şi Portugalia – harta economică

Resursele naturale şi economia

Spania are o economie dezvoltată. Ea este a zecea putere economică din lume. Industria grea (siderurgică, construcţii de automobile, chimică, energetică, construcţii navale) este concentrată în nord, în provinciile Catalonia şi Ţara Bascilor, şi la Madrid. Modernizarea industriei s-a datorat în mare măsură şi investiţiilor străine. Tradiţională este industria textilă, a pielăriei şi alimentară

(brânzeturi, conserve de fructe, ulei de măsline). Barcelona, care este un puternic centru al industriei textile, chimice şi mecanice, se aprovizionează cu materii prime importate.

Agricultura este diferenţiată pe zone. În nord se cresc animale, dar se cultivă şi cereale, pomi fructiferi. Pentru spanioli, oile sunt cele mai importante animale domestice, urmate de bovine. Pe pământurile uscate din interiorul Spaniei, creşterea ovinelor este pentru mulţi spanioli singura sursă de trai. Pe terenurile agricole neirigate din Meseta se cultivă plante rezistente la secetă, ca: migdalul, măslinul şi viţa-de-vie. În câmpia litorală din sud, datorită irigaţiilor, agricultura este foarte productivă. Câmpia este cultivată cu cereale, legume, viţă-de-vie, măslini. Spania este o mare producătoare de vinuri, măsline şi ulei de măsline, de lămâi, portocale, plută şi legume (locul II în Europa).

Spania este ţara cu cea mai dezvoltată industrie turistică. Anual intră în ţară peste 40 milioane de turişti – un număr mai mare decât populaţia ţării. Aceştia vin în special din Franţa, Belgia, Olanda, Marea Britanie şi Germania, dar şi din SUA. Ei preferă Spania atât pentru peisaj şi climă, dar şi pentru preţurile mai mici decât în alte ţări. *Care credeţi că sunt cele mai vizitate zone ale Spaniei*? *De ce*!

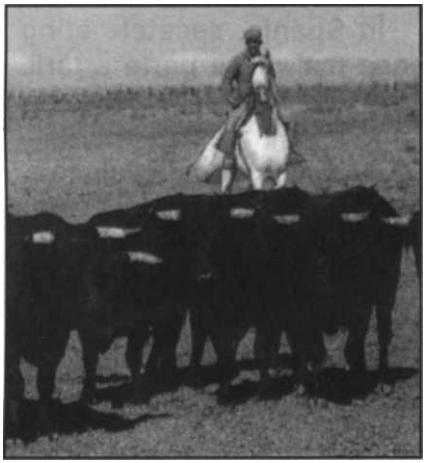

Fig. 4: Andaluzia. Taurii pentru coridă* se cresc în ferme speciale.

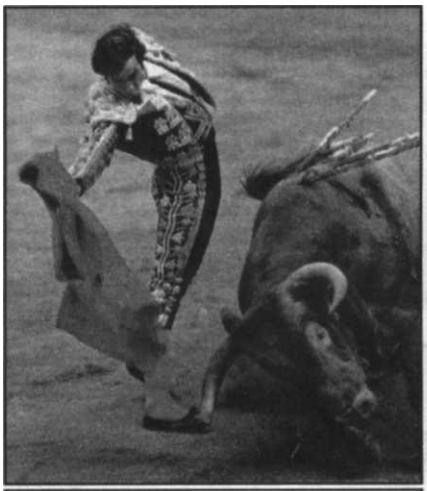

Fig. 5: Toreador în arenă.

Fig. 6: Livadă de măslini în Andaluzia.

Activitatea turistică a impulsionat dezvoltarea şi modernizarea şoselelor şi a căilor ferate. Transporturile maritime, tradiţionale, sunt importante pentru comerţ.

Spania exportă fructe mediteraneene, vin, ulei de măsline, maşini, produse textile şi de pielărie şi importă combustibili şi alte produse industriale.

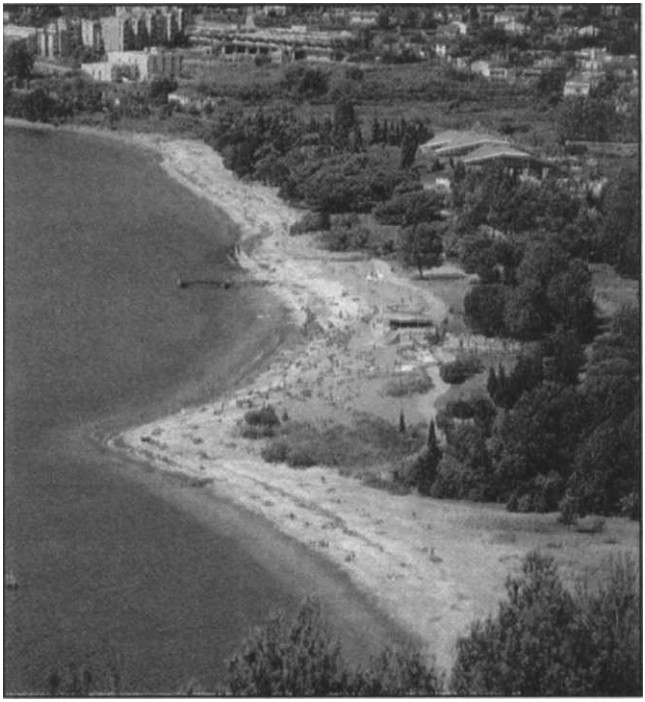

VOCABULAR

coridă = luptă cu tauri, obişnuită, mai ales, în Spania, în ţările Americii Latine şi în sudul Franţei; exotic = care impresionează prin aspectele neobişnuite; Lumea Nouă = teritoriile descoperite de călătorii europeni în epoca marilor descoperiri geografice; misionar = persoană, călugăr sau preot, trimisă să răspândească creştinismul întări cu altă religie.

Fig. 7: Coasta „Del Sole" (Soarelui), cu cele mai luxoase staţiuni turistice mediteraneene.

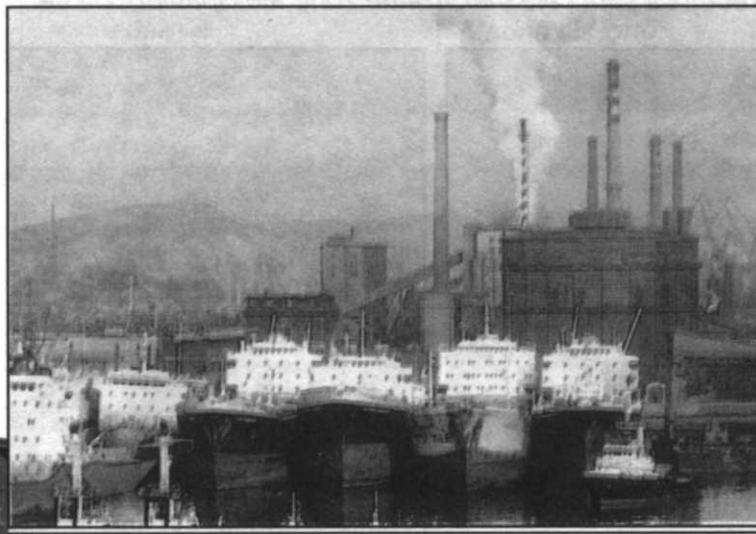

Fig. 9: Bilbao – Peisaj industrial.

ACUM ŞTIU CA...

Spania este o ţară iberică, al cărei relief este o asociere de podişuri şi munţi.

Climatul uscat se reflectă în sărăcia vegetaţiei şi a reţelei hidrografice.

Condiţiile naturale şi resursele au impus o repartiţie inegală a populaţiei în teritoriu şi o dezvoltare economică diferită a regiunilor ţării. Spania este ţara europeană cu cel mai dezvoltat turism.

trebări. EXERER

1 Arătaţi care sunt asemănările şi deosebirile dintre cele două state iberice. 2. Care sunt factorii care au contribuit la dezvoltarea industriei spaniole?

3. Spuneţi care sunt avantajele aşezării geografice pentru Spania.

4. Cum explicaţi prezenţa coridelor în America Latină?

Fig. 8: Palatul El Escorial se află în partea de nord-vest a oraşului Madrid. El a fost construit ca palat şi mănăstire în timpul regelui Filip al II-lea. Azi, palatul este reşedinţă regală şi muzeu. Aici se găseşte una dintre cele mai mari colecţii de picturi aparţinând artiştilor Tizian, El Greco, Ribera, Velásquez, Goya.

În Spania, secetele ating cea mai mare parte a ţării. De aceea, apa este foarte importantă pentru spanioli. Astfel, în provincia Valencia, la începutul secolului nostru au luat fiinţă „tribunalele apei" formate din bătrâni ţărani. În fiecare săptămână, adunaţi în faţa bisericii, ei hotărăsc în mod egal partea de apă ce îi revine fiecăruia pentru irigaţii şi urmăresc cu strictețe respectarea legilor.

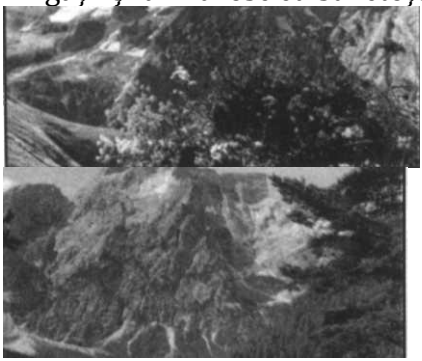

Italia

Fig. 1: Alpii Dolomitici.

Republica Italiană

Suprafaţa: 301.268 km^2 Populaţia: 57, 4 mii. loc. Densitatea medie: 190 loc/km^2 Capitala: Roma (2, 8 mii. loc.) Limba: italiană

Religia: catolică Moneda: lira italiană Membră a Uniunii Europene

Mediul natural

Urmăriți harta 1 (*de la pagina 76*) *și spuneți care este așezarea geografică a Italiei și cu cine se învecinează*. *Care sunt mările ce înconjoară Peninsula Italică*?

Teritorial, Italia este împărțită în trei regiuni:

Italia continentală (Munții Alpi și Câmpia Pactului);

Italia peninsulară (Munții Apenini și câmpiile litorale);

Italia insulară-Sardinia, Sicilia, Elba și alte mici insule (vezi harta 1).

Măsurați lungimea Italiei între Muntele Rosa și strâmtoarea Messina. *Comparați suprafața Siciliei* (*25.700 krrf*), *a Sardiniei* (*24*.000 *km²*) *și a Corsicii* (*8.700 km²*) *cu cea a Belgiei* (*30.500 krrf*).

Munții și dealurile sunt formele de relief dominante. Între cele două lanțuri muntoase se află câmpia fertilă a Padului. Italia este singura țară continentală din Europa pe teritoriul căreia se găsesc vulcani activi. *Căutați pe hartă acești vulcani*!

În interiorul Italiei sunt două mici state independente – *San Marino* și *Vatican*.

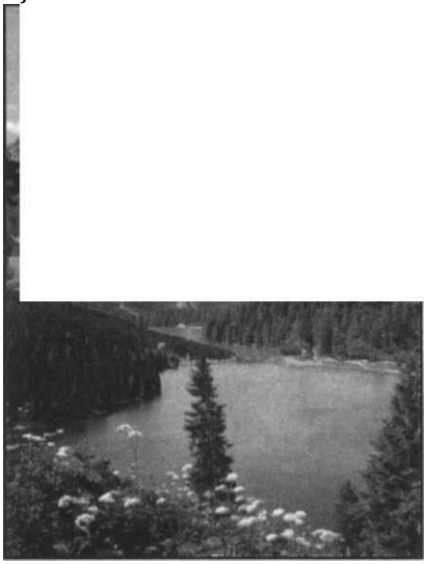

Republica San Marino este situată la poalele Muntelui Titano,

din lanţul Apeninilor. Are o suprafaţă de 61 km^2 şi 23.000 de locuitori. Potrivit legendei, acest stat a fost înfiinţat de către un tăietor de piatră creştin, cu numele de Marinus, pe la anul 300. Pentru a scăpa de persecuţiile religioase ale romanilor, acesta s-a refugiat pe Muntele Titano. Capitala ţării, San Marino, se află pe unul dintre cele trei vârfuri ale muntelui. Anual, ţara este vizitată de 2 milioane de turişti.

Vatican este cel mai mic stat din lume. El este situat în interiorul Romei, în partea de nord-vest, pe colina Vatican, de pe dreapta Tibrului. Teritoriul său (O, 44 km^2) este ocupat de Piaţa San Pietro, cu basilica San Pietro şi Capela Sixtină, de Palatul Vatican, cu peste 1.000 de camere, de muzee şi parcuri.

Vaticanul, care reprezintă capitala bisericii catolice, este condus de către papă. El are calitatea de şef al statului. Papa este ales de către cardinalii din toată lumea. Actualul papă – Ioan Paul al II-lea – ales în anul 1978, este de origine poloneză.

Statul papal Vatican a luat fiinţă în secolul al VIII-lea, dar independenţa i-a fost recunoscută abia în anul 1929. Locuitorii săi sunt numai bărbaţi – preoţi, călugări şi soldaţii care asigură paza statului.

Fig. 2: Lac glaciar la poalele Alpilor. Cele mai mari lacuri glaciare din Italia sunt Como, Garda și Maggiore.

Fig. 3: Muntele Etna.

Fig. 4: Portul Positodin Golful Napoli. Fig. 5: Pui de căprioară din Alpi

Fig. 6: Vatican Pietro.

Basilica şi Piaţa San

1. Munţii Alpi. Aceşti munţi înalţi sunt fragmentaţi de văi adânci şi largi. Partea lor de est, alcătuită din roci calcaroase, poartă numele de Alpii Dolomitici. Părţile joase ale Alpilor sunt acoperite cu păduri, iar pe vârfurile înalte sunt gheţari. *Căutaţi pe hartă cele mai înalte vârfuri din Alpi*! *Care este cauza formării gheţarilor*?

La poalele munţilor sunt lacuri glaciare, iar râurile care izvorăsc din ele şi din gheţari se varsă în Pad. *Urmăriţi pe hartă cursul fluviului Pad*. *Spuneţi de unde izvorăşte şi ce direcţie are*.

HARTA 1: ITALIA – HARTA FIZICĂ

2. În Câmpia Padului, clima este temperată. *De ce*? *Caracterizaţi climatul temperat*. *Ce tip de climă are Italia peninsulară şi insulară*? Peisajul natural, de câmpie mlăştinoasă, a fost puternic modificat prin lucrări de desecare. Între Alpi şi câmpie se află o zonă de dealuri numită Piemont.

3. Munţii Apenini, numiţi şi coloana vertebrală a Italiei, au un peisaj foarte variat. În nord sunt împăduriţi, pe când, în sud, platourile şi vârfurile or sunt acoperite de o vegetaţie sărăcăcioasă, de tip mediteranean. *Cum se numeşte acest tip de vegetaţie*? *Urmăriţi pe hartă*

râurile care străbat Apeninii. *Ce orientare au ele*? în timpul iernii, râurile ies din albie, producând inundaţii.

4. Sardinia este formată din podişuri vulcanice şi munţi cristalini. Locuitorii sunt concentraţi în Câmpia Cagliari, acoperită cu livezi de migdali, viţă-de-vie, portocali, lămâi, măslini şi cultivată cu grâu. Singurele păduri care n-au fost defrişate sunt cele de stejar şi stejar de plută, aflate în partea de nord-est a insulei.

5. Vulcanul Vezuviu (1267 m) a devenit celebru în urma erupţiei din anul 79 d.Hr., când oraşele Pompei şi Herculanum au fost complet acoperite cu lavă şi cenuşă vulcanică.

6. Vulcanul Etna (3323 m) este cel mai înalt vulcan din Europa. Datorită altitudinii mari, vârful frumosului munte este acoperit cu zăpadă. Pe cenuşa vulcanică de la poalele Etnei s-au format soluri fertile, foarte potrivite pentru cultivarea măslinilor, a citricelor şi a cerealelor.

7. Sicilia are un peisaj de coline şi munţi orientaţi spre sud, în calea vânturilor fierbinţi care vin din Africa. *Care credeţi că sunt efectele acestor vânturi asupra peisajului insulei*? Regiunea din jurul vulcanului Etna este cea mai populată zonă a Siciliei. Capitala insulei este oraşul Palermo, important centru industrial, comercial şi port maritim.

Marile oraşe italiene
Roma — 3 mii. locuitori
Milano — 2 mii. locuitori
Napoli — 1, 3 mii. locuitori
Torino — 1, 2 mii. locuitori
Genova — 0, 8 mii. locuitori
Palermo — 0, 8 mii.

ermo	locuitori	
Flo	—	0, 5 mii.
renţa	locuitori	

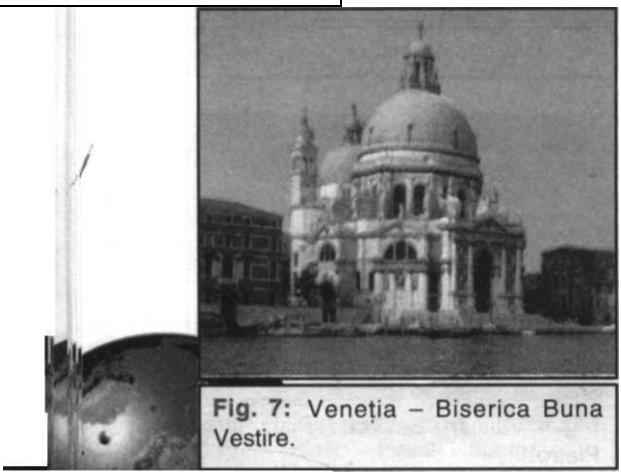

Fig. 7: Veneția – Biserica Buna Vestire.

Populaţia, oraşele şi economia

Italia, cel mai dezvoltat stat mediteranean, este a cincea mare putere economică a lumii. Din punct de vedere economic, există diferenţe mari între nordul şi sudul Italiei.

Nordul Italiei este inima economică a ţării. Aici sunt cele mai mari oraşe industriale şi aglomerări umane: Milano, Torino, Genova. Alte centre industriale sunt Bologna (citiţi Bologna) şi Florenţa, aflate la poalele Apeninilor. Industria italiană se bazează pe materiile prime din import.

Ramurile dezvoltate sunt: construcţiile de maşini (autovehicule, nave maritime, produse electronice şi electrotehnice), petrochimia, siderurgia şi cele tradiţionale – textilă (produse din lână) şi alimentară.

Regiunea Mezzogiorno (regiunea de la sud de Roma) este slab dezvoltată în raport cu restul Italiei şi Europa. Deşi este o regiune agricolă (un sfert din populaţie munceşte în agricultură), Mezzogiorno produce de două ori mai puţin decât Câmpia Padului, deoarece în această regiune se practică o agricultură extensivă, neirigată. Culturile de bază sunt măslinul şi viţa-de-vie.

Slaba dezvoltare a regiunii Mezzogiorno se datorează cauzelor

naturale (uscăciunea climatului mediteranean, solurile degradate şi cu fertilitate scăzută, activitatea seismică şi vulcanică) şi cauzelor istorice. Centrele industriale din sud sunt Napoli, Palermo şi Cagliari.

ELVEŢIA

În prezent, între nordul şi sudul Italiei există următoarele relaţii: forţa de muncă tânără din sud merge în Italia de nord, iar marile societăţi din nord construiesc în sud rafinării, uzine chimice şi constructoare de maşini.

Agricultura rămâne o ramură importantă a economiei. Italia este pe locul întâi în lume la producţia de măsline şi struguri de vin, pe locul al doilea la producţia de fructe şi este un mare cultivator de legume şi cereale al Europei.

Reţeaua de transporturi este dezvoltată, dar reflectă şi ea diferenţele economice dintre nord şi sud. „Autostrada del Sole" (Autostrada Soarelui) face legătura între Milano, Roma şi Napoli. Aeroporturi mari sunt la Roma, Milano şi Torino.

Partenerii de comerţ ai Italiei sunt mai ales ţările membre ale Uniunii Europene, dar şi alte state. Italia exportă autoturisme, produse industriale, produse specific italieneşti – brânzeturi, paste făinoase, vinuri, dulciuri, confecţii, încălţăminte – şi importă minereuri, petrol, gaze, cărbuni, bumbac.

Italia obţine venituri foarte mari din turism. Turiştii sunt atraşi de climă, de frumuseţea peisajelor şi a operelor de artă, de mulţimea vestigiilor istorice. Despre această ţară se spune că este un muzeu în aer liber. *Motivaţi de ce*! *Amintiţi-vă de la istorie care a fost importanţa istorică a Imperiului roman*.

desecare = îndepărtarea surplusului de apă de pe suprafaţa terenurilor joase; gondolă = barcă lungă, puţin adâncă, cu fundul plat, manevrată cu o singură vâslă; munţi cristalini = munţi alcătuiţi din roci metamorfice (de exemplu: şisturi cristaline); piemont (*lb. italiană*) = dealuri formate la baza muntelui (pied = picior; mont = munte).

ACUM ŞTIU CĂ... Italia este o ţară peninsulară şi insulară, cu relief muntos şi vulcani activi, cu climă şi vegetaţie mediteraneene. Deşi este dezvoltată din punct de vedere economic. Italia prezintă mari diferenţe economice şi de populare între nordul foarte dezvoltat şi

sudul în curs de dezvoltare. Turismul aduce Italiei venituri mari.

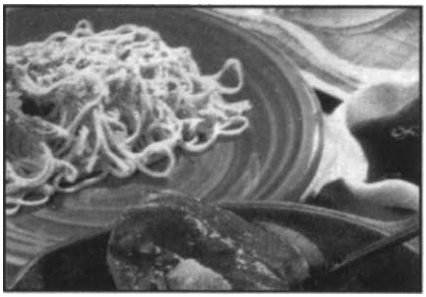

Fig. 8: Pastele făinoase (spaghetti) şi produsele de panificaţie sunt alimente tradiţionale în Italia.

MAREA IONICĂ

Harta 2: Ital
e\o. iica

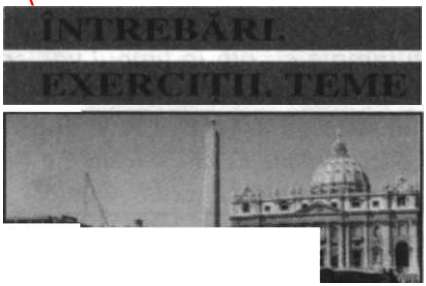

1. Explicaţi de ce Italia, ţară cu puţine resurse de fier şi cărbuni, are o industrie metalurgică dezvoltată.

2. Spuneţi de ce în Italia industria petrochimică este localizată în oraşele porturi.

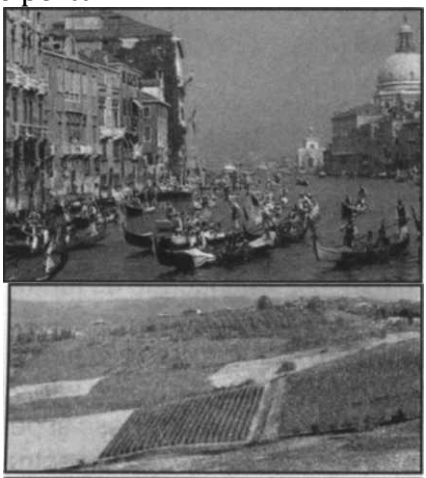

Fig. 9: Culturi extensive în sudul Italiei.

Fig. 10: Roma este unul dintre cele mai vechi şi frumoase oraşe din lume. Înfiinţată acum 3.000 de ani de către un mic grup de păstori, ea a fost capitala Imperiului roman. Oraşul este construit pe şapte coline. La Roma, orice turist doreşte să ajungă în două faimoase locuri-Fântâna Trevi şi Treptele Spaniole. Se spune că, cine aruncă o monedă în fântână, negreşit se va întoarce la Roma.

Fig. 11: Veneţia – Circulaţia pe canale se face cu gondola* şi „vaporete". Veneţia numit şi oraşul de pe apă este construită pe 120 de

mici insule din Laguna Veneţiei, legate între ele prin canale ce înlocuiesc străzile. La maree mari, micile străduţe pietonale sunt acoperite cu apă. Din cauza greutăţii construcţiilor, Veneţia se scufundă cu 5 mm pe an, astfel e parterul multor clădiri este inundat.

Grecia

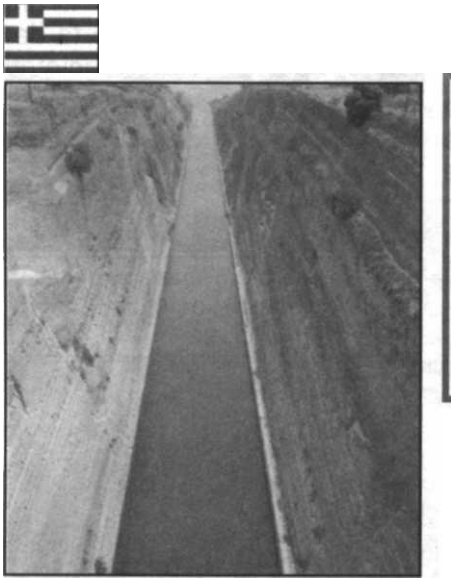

Fig. 1: *De ce vapoarele traversează Canalul Corint unul după altul*? în antichitate, pentru a traversa istmul, corăbiile erau aşezate pe care trase de boi.

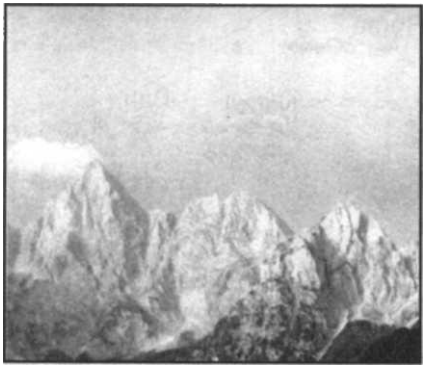

Fig. 2: Vechii greci credeau că pe Muntele Olimp se găsea lăcaşul zeilor.

Fig. 3: Râurile şi-au construit calcar văi înguste, chei.

În

Fig. 4: Vegetație mediteraneană.

Grecia (Republica Elenă)

Suprafaţa: 131.990 km^2 Populaţia: 10, 2 mii. loc. Densitatea medie: 78 loc/km^2 Capitala: Atena (3 mii. loc.) Limba: greacă Religia: ortodoxă Moneda: drahma Membră a Uniunii Europene

Mediul natural

Grecia este o ţară peninsulară şi insulară. Ea ocupă sudul Peninsulei Balcanice. *Ce peninsulă se află în sudul Greciei*? Istmul* Corint, tăiat de canalul cu acelaşi nume, lega Peninsula Balcanică de Peninsula Pelopones.

Grecia are 2000 de insule. Ele reprezintă o cincime din suprafaţa ţări i. *Citiţi-le de pe hartă pe cele mai mari*, *specificând mările în care se află*!

Întrepătrunderea uscatului cu marea a uşurat schimburile comerciale cu celelalte ţări din bazinul Mării Mediterane şi a creat o tradiţie foarte veche, încă din antichitate, în ceea ce priveşte navigaţia.

Corăbierii greci au ajuns în secolele VII-VI î.Hr. pe ţărmul Mării Negre şi au întemeiat colonii prospere*: Tomis (actuala Constanţa), (al

la tis (Mangalia) şi Histria.

Grecia este o ţară muntoasă (4/5 din suprafaţă). În nord, Munţii Rodopi formează o graniţă naturală cu Bulgaria. De la nord la sud, ca o coloană vertebrală, se întind Munţii Pindului. *Găsiţi pe hartă cel mai înalt vârf al Greciei*!

Câmpiile au suprafeţe mici, cea mai mare dintre ele fiind Câmpia Salonicului, în jurul golfului cu acelaşi nume. *Cum afectează acest lucru agricultura*?

Insulele au şi ele un relief muntos.

În Marea Egee, vulcanul Santorin este cunoscut din antichitate datorită erupţiilor sale violente. Acum 3500 de ani, cenuşa provenită din erupţie a ajuns până în Insula Creta, distrugând recoltele şi provocând foamete. *Daţi exemple de alţi vulcani din bazinul mediteranean*. *Din ce cauză se formează vulcanii şi cutremurele*?

Cum este clima Greciei? *Credeţi că pe munţii înalţi este la fel de cald*? Râurile sunt scurte. *Ce se întâmplă cu ele în timpul verilor aride*? *Dar în timpul iernii*, *când plouă torenţial*? *Cum este afectat relieful din această cauză*? Vegetaţia mediteraneană, verde tot anul, este formată din lauri, smochini, stejari verzi, cedri, maquis. Grecia are puţine păduri. Ele au fost tăiate pentru construirea corăbiilor şi pentru mărirea terenurilor agricole.

Terenurile agricole sunt împărţite în mici ferme lucrate de ţărani şi familiile lor, care, în perioada recoltei, angajează muncitori sezonieri. Se cultivă: grâu, bumbac (locul I în Europa), tutun, legume. *Ce fac fermierii greci pentru ca aceste culturi să nu se usuce vara*? Aveţi dreptate, culturile sunt bine irigate. Irigaţiile se folosesc şi pe pante, pentru cultura viţei-de-vie, a măslinilor (locul III pe Glob pentru ulei), a portocalilor, a lămâilor.

Măslinul este mai mult decât un simplu arbore, el este simbolul civilizaţiei mediteraneene. Fructele se recoltează începând din septembrie şi până în martie. Măslinele sunt culese cu mâna, un muncitor priceput putând strânge până la 10 kg pe oră. Prin stoarcere, din 5 kg de măsline se obţine 1 kg de ulei. Aşa se explică preţul mare al uleiului de măsline.

Populaţia şi oraşele

O treime din populaţie trăieşte în Atena. Oraşul este aşezat pe mai multe coline, la mică distanţă de ţărm. *Care este portul care deserveşte capitala*? Prin mărirea lor, oraşele Atena şi Pireu formează astăzi un singur mare oraş, o aglomerare urbană de 3 milioane de locuitori.

În jurul Acropolei există străduţe foarte circulate, cu multe magazine în care se vând produse pentru turişti. Dincolo de acest cartier se întinde un oraş modern, cu parcuri şi hoteluri pentru numeroşii vizitatori.

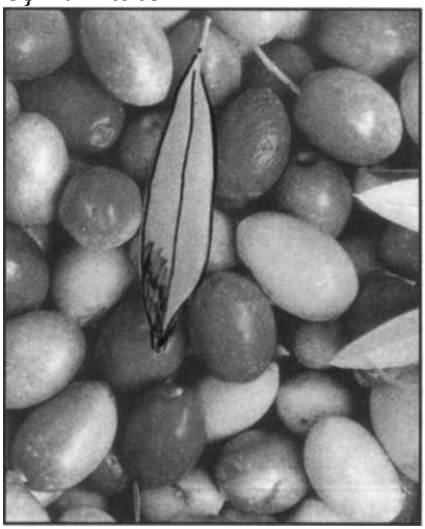

Fig. 5: Aşa arată măslinele când sunt recoltate.

Resursele naturale şi economia

Industria este concentrată în oraşele mai mari: Atena-Pireu, Salonic, Voios, Patras, Iraklion (Creta). Sunt dezvoltate mai ales: petrochimia (prelucrează petrolul importat), industria alimentară

(ulei de măsline, vin, stafide, conserve), industria textilă, a construcţiilor navale şi metalurgia, care s-a dezvoltat pe baza resurselor minerale limitate: bauxită, crom, nichel.

ID-O-*Vi*-80 120 km

sub; >00 200 O 200 1.000 peste l I

Harta 1: Grecia – harta fizica şi economică

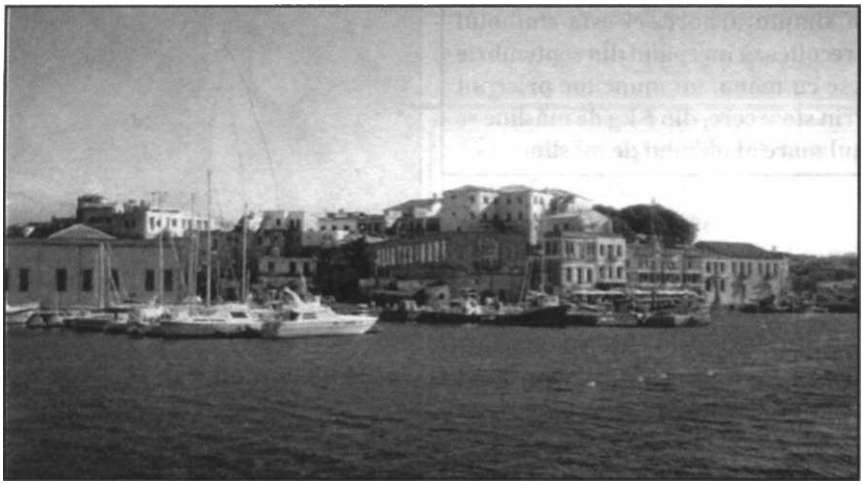

Fig. 6: Imagine din Insula Creta – portul Hania.

Specificul agricol este reprezentat de culturile mediteraneene. *Care sunt acestea*? Pe munţi se cresc mai ales oi şi capre.

O parte importantă a veniturilor ţării provine din transporturile maritime (a III-a flotă ca mărime pe Glob) şi din turism. *Care sunt principalele obiective turistice*?

Grecia exportă produse mediteraneene, textile şi importă produse industriale, alimentare, petrol ş.a.

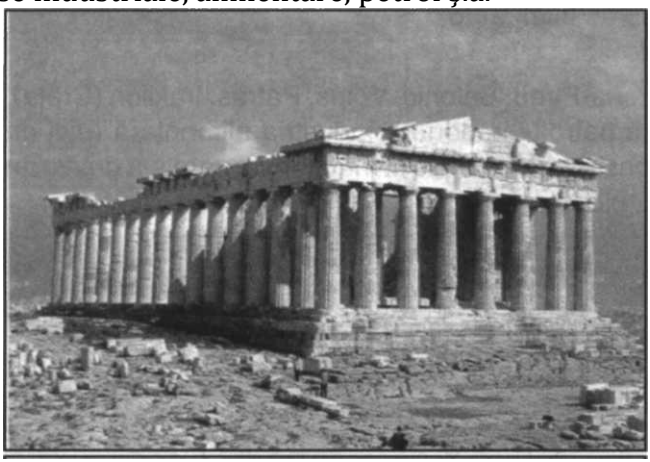

Fig. 7: Deasupra Atenei, pe colina Acropole, veghează ruinele

civilizaţiei antice greceşti. Cel mai mare templu, Parthenonul, a fost construit în onoarea zeiţei-patroane a oraşului, Atena.

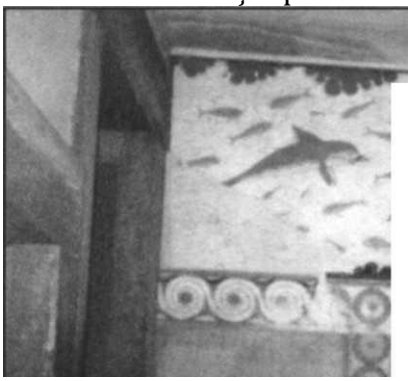

VOCABULA]

Istm = porţiune îngustă de uscat care leagă două continente sau o peninsulă de continent; labirint = construcţie cu un număr mare de camere şi galerii, din care este greu de găsit o ieşire; prosper = înfloritor.

ACUM ŞTIU CĂ…

Grecia este o ţară muntoasă, cu numeroase insule. Grecia antică a fost punctul de plecare al civilizaţiei europene, ea stabilind idealurile democraţiei, justiţiei şi libertăţii individuale.

Specificul economiei greceşti se bazează pe culturile agricole mediteraneene, transporturile maritime şi turism.

1. Ce rol au porturile în economia Greciei?

2. Scrieţi o scurtă compunere despre Grecia, folosi lui u-vă şi de cunoştinţele voastre de istorie.

Fig. 8: Pe pereţii palatului din Knossos s-a găsit pictura din imagine, care dovedeşte valoarea artistică a culturii minoice. Aceasta s-a dezvoltat în Insula Creta, cea mai mare insulă grecească.

Vreau să ştiu mai mult!

Muntele Athos este o republică autonomă (cu administraţie proprie) a călugărilor ortodocşi. Pe acest munte, aflat în nord-estul Greciei, în 20 de mănăstiri trăiesc 2000 de călugări. La Muntele Athos, considerat inima creştinismului ortodox, se duc să înveţe călugări din ţările balcanice şi din România.

Doar bărbaţii au dreptul să viziteze aceste mănăstiri, accesul femeilor şi al copiilor fiind interzis.

Conform legendelor, regele Minos ţinea într-un labirint* un minotaur (monstru care avea cap de taur şi corp omenesc) căruia îi sacrifica în fiecare an şapte băieţi şi şapte fete. Minotaurul a fost învins de Tezeu, ajutat de fiica regelui, Ariadna.

Albania

Fig. 1: Lacul Scutari, lac tectonic, cel mai mare din cele 150 de lacuri ale Albaniei.

a ti îi

Fig. 2: Capitala Tirana este cel mai mare oraş, centru industrial şi cultural al Albaniei.

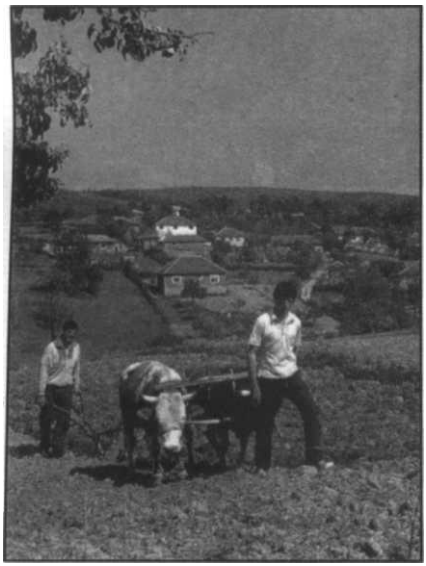

Fig. 3: De multe ori, în lipsa tractoarelor se folosesc animale la muncile agricole.

Republica Albania

Suprafaţa: 28.749 km^2 Populaţia: 3, 3 mii. loc. Densitatea medie: 115 loc/km^2 Capitala: Tirana (243.000 loc.) Religia: musulmană, ortodoxă Limba: albaneză Moneda: leka

Mediul natural *în ce parte a Peninsulei Balcanice se află Albania*? *Care sunt celelalte ţări balcanice*? *Ce strâmtoare desparte Albania de Italia*?

Albania este o ţară mică şi muntoasă, 85% din suprafaţa ei fiind formate din munţi. Acesta este motivul pentru care Albaniei i se mai spune şi „Cuibul de vulturi". Munţii Alpii Albanezi şi Munţii Albaniei

Centrale coboară în trepte, ca un amfiteatru*, de la est spre vest, sfârşind într-o câmpie paralelă cu ţărmul.

„În depărtare se zăreau vag munţii, dar negurile erau atât de lunecoase, încât aveai mai degrabă impresia că în spatele lor zăreşti reflectată imaginea palidă, multiplicată ca într-un miraj, a unui singur munte, decât un şir de culmi adevărate, una mai înaltă ca alta. Prin negură, munţii păreau ireali, dar, în chip ciudat, aşa cum erau acum te dominau mai amarnic ca pe vreme bună, când le desluşeai clar stâncile şi povârnişurile".

Această descriere este un fragment din nuvela „Aprilie spulberat" de Ismail Kadaré, un mare scriitor albanez.

Clima este mediteraneană în regiunile joase şi temperată, cu precipitaţii bogate, mai ales iarna, în regiunile înalte.

Râurile, cu văi adânci şi înguste, au un potenţial hidroenergetic foarte mare (90% din curentul electric se produce în hidrocentrale).

Aproape jumătate din suprafaţa Albaniei este acoperită cu păduri de foioase şi conifere. *Care este importanţa acestei resurse naturale*? împotriva eroziunii solului şi a alunecărilor de teren, frecvente în Europa Mediteraneană, albanezii au plantat întinse păduri de pini.

Populaţia şi oraşele

Cea mai mare parte a populaţiei trăieşte în sate, mai numeroase în regiunile de câmpie şi de dealuri, mai rare pe platourile muntoase. *Găsiţi pe hartă capitala şi principalele oraşe*! *Care sunt porturile*?

Albania a fost timp de patru secole o provincie a Imperiului otoman. Aşa se explică preponderenţa religiei musulmană (70% din populaţie).

După al II-lea război mondial şi până în anul 1991, Albania a fost o ţară socialistă. Acest regim a izolat ţara de restul Europei şi a dus la mari întârzieri economice şi la un nivel de trai foarte coborât. Albanezilor le era interzis prin lege să aibă automobile; chiar şi televizoarele erau o raritate.

Prin alegerile democratice din 1991, în istoria Albaniei a început o nouă perioadă.

Resursele naturale şi economia

Principala ocupaţie a locuitorilor este agricultura. Ei cresc oi, capre şi cultivă, în câmpii şi depresiuni, grâu, viţă-de-vie, măslini, tutun, bumbac şi citrice.

Mineritul este o altă ocupaţie importantă a albanezilor. Albania are resurse bogate de petrol, crom, gaze naturale, cupru. Acestea sunt destul de puţin prelucrate. Minereurile reprezintă jumătate din volumul exporturilor.

Cele mai importante produse industriale sunt: cimentul, îngrăşămintele, alimentele, textilele, ţigările. Albania exportă minereuri, petrol (transportat prin conductă spre portul Vlorë), produse agricole şi importă utilaj minier, diverse maşini. Principalul său partener de comerţ este Italia.

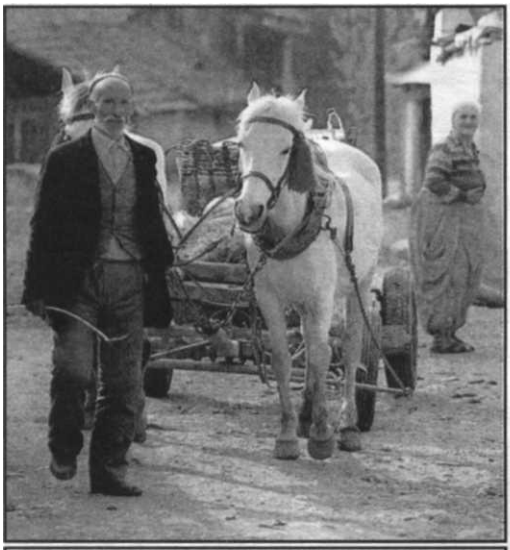

Fig. 4: Albania este singura țară a Europei, în care majoritatea populației lucrează în agricultură.

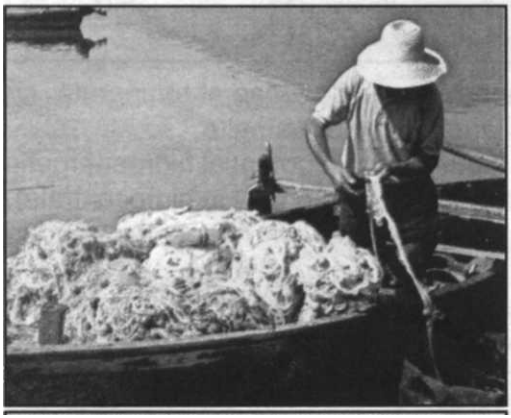

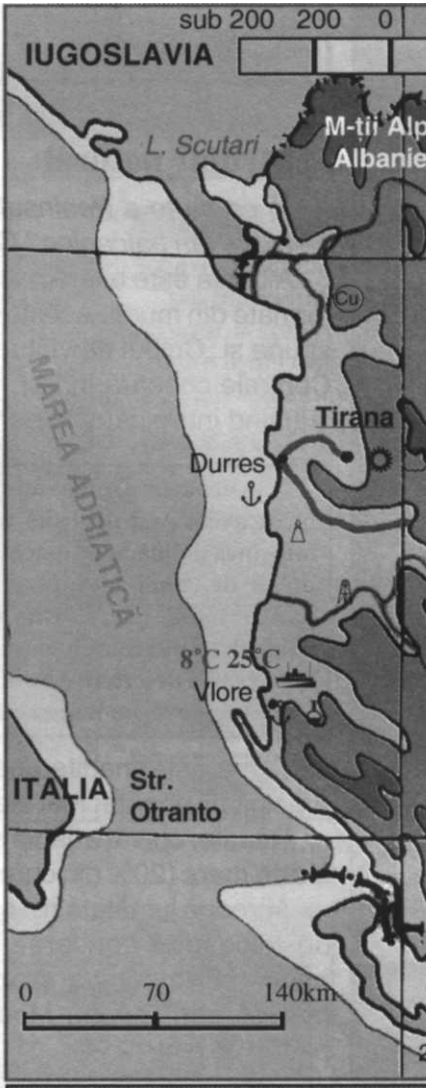

Fig. 5: Pescar pe lacul Prespa.

Harta 1: Albania – harta fizica şi economică

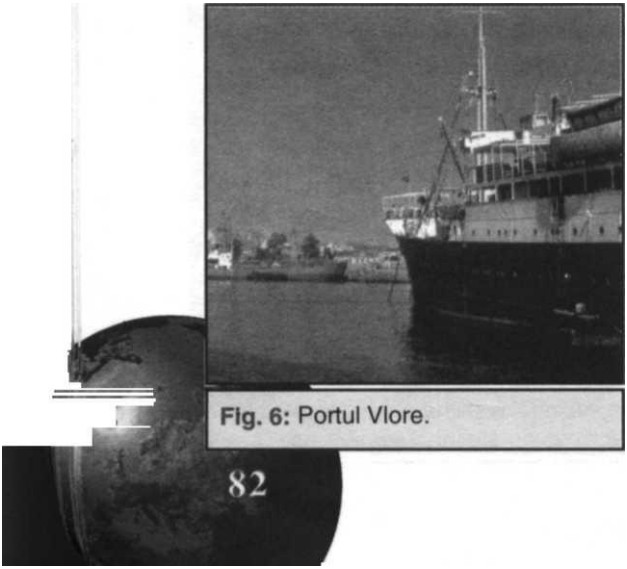

VOCABULAR

Iinfiteatru = teatru antic de formă rotundă sau ovală, având la mijloc o arenă înconjurată de trepte cu locuri pentru spectatori.

ACUM ŞTIU CĂ. Albania este o ţară balcanică, muntoasă, bine împădurită. Albanezii se ocupă cu agricultura şi mineritul. Albania este, deocamdată, puţin dezvoltată economic.

Ce industrii ar putea lua o dezvoltare mai mare în Albania, ştiind care sunt resursele naturale de care dispune aceasta?

Fig. 1: *Descrieţi peisajul*! *Cărei zone de climă îi corespunde această vegetaţie*? *Ce puteţi spune despre acest râu*?

Fig. 2: Mănăstirea Ftila, loc sfânt, venerat de toţi bulgarii, astăzi muzeu naţional.

Fig. 3: Sofia, cel mai „înţelept" oraş al Bulgariei, este aşezat chiar în centrul Peninsulei Balcanice (*Sofia* = *înţelepciune* în limba greacă).

Fig. 4: Oraşul Dimitrovo este „cetatea" oţelului bulgăresc. *Ce iese pe coşurile fabricilor*? *Cum afectează aceste emisii calitatea aerului*?

Bulgaria

Republica Bulgaria

Suprafaţa: 110.912 km^2 Populaţia: 8, 96 mii. loc. Densitatea medie: 81 loc/km^2 Capitala: Sofia (1.221.000 loc.) Religia: ortodoxă Limba: bulgară Moneda: leva

Mediul natural

La ce mare are ieşire Bulgaria? *Care dintre ţările vecine sunt ţări balcanice*? *Descrieţi graniţa cu România*!

Observaţi pe hartă alternanţa munţilor şi a câmp/ / /or/Munţii Balcani („balkan" în turceşte înseamnă „munte") sunt cei care au dat numele întregii Peninsule Balcanice.

Având o orientare vest-est, aceşti munţi împart Bulgaria în două părţi. În nord se află Câmpia înaltă a Dunării. Având un climat temperat-continental şi fiind acoperită cu soluri fertile, este o importantă zonă agricolă a Bulgariei.

Ce câmpie se află la nord de Dunăre, *pe teritoriul ţării noastre*? La sud de Balcani se află depresiuni şi câmpii cu un climat mai blând, cu influenţe mediteraneene. Cea mai mare dintre ele este Câmpia Tracică Superioară. *De-a lungul cărui râu se află*? *De ce credeţi că influenţa mediteraneană se opreşte la sud de Munţii Balcani*? *h* sud şi sud-vest se înalţă culmile muntoase Rila, Pirin şi Rodopi. *Care este cel mai înalt vârf al Bulgariei*?

Din Munţii Rila izvorăsc numeroase râuri, cel mai mare fiind Mariţa. De fapt „rila" se traduce prin „apă abundentă". Printre lacurile

glaciare din aceşti munţi se numără şi Lacul îngheţat, numit astfel datorită faptului că este acoperit de gheaţă aproape tot anul. *Cum se explică acest fenomen*?

Populaţia resursele şi economia

Bulgarii sunt un popor slav. *Daţi exemple de alte popoare de limbă slavă din Europa*! *Care credeţi că sunt regiunile cele mai populate şi mai dezvoltate din punct de vedere economic ale Bulgariei*? *De ce*? Cele mai mari oraşe ale Bulgariei sunt: Sofia, capitala ţării, Plovdiv, Varna, Burgas, Ruse. *Arătaţi-le pe hartă şi specificaţi porturile*!

Ca şi alte ţări foste socialiste, Bulgaria are o economie de tranziţie spre economia de piaţă. Industria participă cu jumătate la veniturile ţării. Ea s-a dezvoltat pe baza resurselor de subsol: lignit, cupru, plumb, sare şi a materiilor prime importate din ţările Comunităţii Statelor Independente: petrol, gaze naturale, huilă şi fier.

În Bulgaria s-au dezvoltat: industria siderurgică (oţel, fontă), industria constructoare de maşini (vagoane, maşini agricole, electrocare*), industria chimică (petrochimie, îngrăşăminte), industria alimentară, industria textilă, industria energetică (la care atomocentrala Kozlodui contribuie cu 40% din necesarul energetic).

Agricultura Bulgariei este destul de dezvoltată şi diversificată. f Cele mai importante plante de cultură sunt: grâul, porumbul, tutunul, viţa-de-vie, pepenii, legumele şi trandafirii. Se cresc oi, vaci, porci, păsări, viermi de mătase.

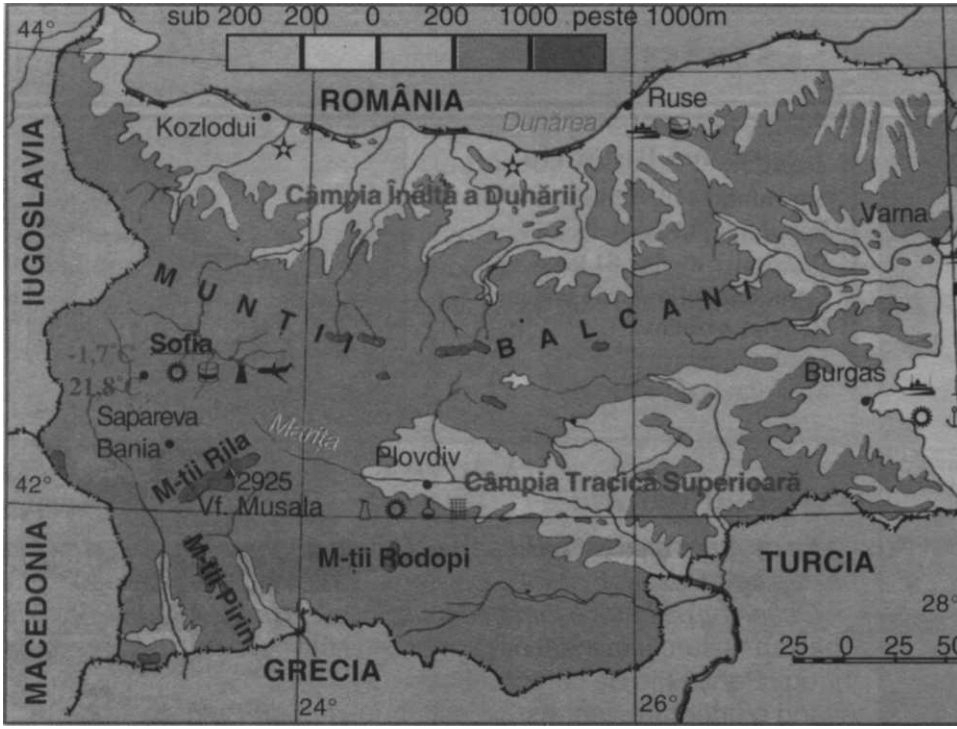

Harta 1: Bulgaria – harta fizica şi economică

Bulgaria este cunoscută în toată lumea pentru cultura trandafirilor. 80% din producţia mondială de ulei de trandafiri provin din această ţară. Pentru obţinerea unui kg de ulei se folosesc 3 tone de petale roşii sau 5 tone de petale albe. Uleiul şi esenţa de trandafiri sunt folosite în industria cosmetică.

Transporturile sunt fluviale (cel mai mare port este Ruse, legat de Giurgiu printr-un pod peste Dunăre), maritime (porturile Vama şi Burgas), feroviare (cea mai importantă cale ferată este Ruse-Sofia-Plovdiv-Turcia), rutiere şi aeriene (Sofia, cel mare aeroport). *Indicaţi-le pe hartă*!

Bulgaria exportă produse industriale, vin, esenţă de trandafiri, legume, tutun şi importă: combustibili, materii prime, maşini şi utilaje.

VOCABULAR

electrocar = cărucior cu motor electric pentru transportul mărfurilor.

Bulgaria este vecina de la sud a României.

Bulgaria are un relief de munţi şi câmpii, o climă şi o vegetaţie asemănătoare cu ale ţării noastre, mai puţin în sud.

Condiţiile naturale favorizează dezvoltarea economiei.

Fig. 5: Grâul şi tutunul recoltate sunt puse la uscat.

Fig. 6: Atomocentralele se construiesc lângă o sursă de apă.

Vreau să ştiu mai mult!

La sud de Sofia, la Sapareva Bănia, există cele mai fierbinţi izvoare din Europa: 103, 8°C. Tot aici există şi un gheizer care îşi aruncă apele până la 6 – 7 m înălţime. (Gheizerul este un izvor fierbinte care ţâşneşte la anumite intervale de timp.)

La Capul Kaliacra, pe ţărmul Mării Negre, există o rezervaţie de foci.

Atomocentralele utilizează în mod paşnic energia nucleară. Uraniul degajă o cantitate uriaşă de căldură, care transformă apa în vapori sub presiune. Vaporii învârtesc turbinele care produc curentul electric. O centrală nucleară este aşezată întotdeauna pe malul unui fluviu sau al unui râu pentru că are nevoie de multă apă pentru răcire. Atomocentrala Kozlodui este aşezată pe malul Dunării. La noi în ţară, atomocentrala de la Cernavodă este construită tot pe malul Dunării. Dezavantajele folosirii energiei nucleare sunt legate de depozitarea deşeurilor radioactive şi de posibilitatea accidentelor nucleare.

Iugoslavia

Scurt istoric: După primul război mondial, Iugoslavia s-a format ca stat federal* compus din: Serbia, Slovenia, Croaţia, Bosnia-Herţegovina, Macedonia şi Muntenegru. Astfel, în Iugoslavia trăiau 6 popoare diferite, vorbind 3 limbi oficiale, având 2 tipuri de

scriere (alfabetul latin şi cel slav) şi 3 religii (ortodoxism, mahomedanism şi catolicism).

Aceste diferenţe importante au dus în 1991 la destrămarea fostei Republici Socialiste Federative Iugoslavia, destrămare urmată de un sângeros război civil. Astăzi există 5 republici independente, şi anume: Slovenia, Croaţia, Bosnia-Herţegovina, Macedonia şi Republica Federativă Iugoslavia.

R. F. Iugoslavia este formată, începând cu anul 1992, din două republici: Serbia şi Muntenegru, plus două regiuni autonome*, aflate pe teritoriul Serbiei: Voivodina şi Kosovo. Serbia, mai mare, mai populată, cu resurse naturale mai bogate, este mai dezvoltată decât Muntenegru.

Fig. 1: Belgrad, „Oraşul Alb", a fost distrus şi refăcut de 30 de ori de-a lungul istoriei sale. Este cel mai mare oraş industrial şi port fluvial al Iugoslaviei. *Ce alte capitale europene sunt traversate de Dunăre*?

Fig. 2: *Ce activitate agricolă se practică în această regiune*? *Cum sunt munţii din imagine*?

Republica Federativă Iugoslavia
Suprafaţa: 102.173 km^2
Populaţia: 10, 3 mii. loc.
Densitatea medie: 101 loc/km^2
Capitala: Belgrad (1.553.000 loc.)
Limba: sârbă
Religia: ortodoxă
Moneda: dinar iugoslav

Mediul natujal
— T" C3

Ce puteţi spune despre aşezarea Iugoslaviei? *În ce peninsulă se află*? *La ce mare are ieşire*? *Care sunt vecinii ei*? (*vezi harta 1*)

Dispunerea (aşezarea) formelor de relief împarte Iugoslavia în trei regiuni diferite: o regiune de câmpie în nord (a), o regiune muntoasă în centru şi sud (b) şi regiunea de coastă a Mării Adriatice în sud-vest (c). *Arătaţi-le pe harta Iugoslaviei*!

a) Câmpia Voivodinei, din nordul ţării, este o parte a Câmpiei Panonice, care se află şi în Ungaria, şi în România. Această câmpie s-a format prin depunerea aluviunilor aduse de Dunăre şi de afluenţii săi: Tisa, Drava, Sava. Fiind foarte netedă, râurile ieşeau deseori din albii, provocând inundaţii şi înmlăştiniri. Astăzi sunt îndiguite şi canalizate, folosite pentru irigaţii şi transporturi navale.

Câmpia este principala zonă agricolă a Iugoslaviei. Ea este cultivată cu cereale, sfeclă-de-zahăr, plante furajere. Este, de asemenea, o zonă cu tradiţie în creşterea animalelor, mai ales a porcilor şi a păsărilor. Principalele resurse ale subsolului sunt petrolul şi gazele naturale. Industria prelucrătoare s-a concentrat în cele mai mari oraşe: capitala, Belgrad, Novi Sad (industrie constructoare de maşini: autovehicule, vapoare, tractoare; industrie chimică, textilă, alimentară).

b) Munţii Alpii Dinarici, Munţii Balcani şi Munţii Serbiei formează regiunea înaltă din centru şi sud. Climatul temperat este mai rece şi mai umed decât al câmpiei din nord. Bine împăduriţi, aceşti munţi furnizează materie primă industriei lemnului. Văile râurilor sunt bine populate şi cultivate cu pruni, sfeclă-de-zahăr şi cartofi.

Munţii sunt bogaţi în lignit, fier, cupru, zinc, bauxită, prelucrate de industria siderurgică şi de metalurgia neferoasă. Cele mai mari oraşe sunt Podgorica (citeşte Podgoriţa) şi Nis (Niş).

c) Litoralul iugoslav este îngust, cuprins între Munţii Alpii Dinarici şi Marea Adriatică. Are un climat mediteranean cu ierni foarte ploioase. În Golful Kotor se află „polul" ploilor din Europa: 5.000 l/m^2 anual. Vegetaţia veşnic verde este luxuriantă (foarte bogată) datorită climei umede. Culturile sunt specifice climei: măslini, citrice, viţă-de-vie. Cel mai mare oraş al regiunii, Bar, este şi cel mai mare port maritim al Iugoslaviei.

Iugoslavia este traversată de căi ferate şi şosele care fac legătura între Europa Centrală şi Sudică. Autoputul, autostradă lungă de 1300 km, trece prin Slovenia, Croaţia, Serbia şi Macedonia. Dunărea şi afluenţii ei mari sunt navigabili.

Ca şi restul economiei, comerţul a avut de suferit, micşorându-şi volumul datorită războiului.

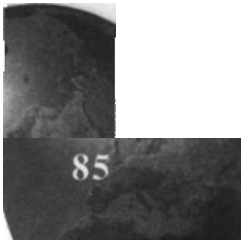

14

austria-". / „a

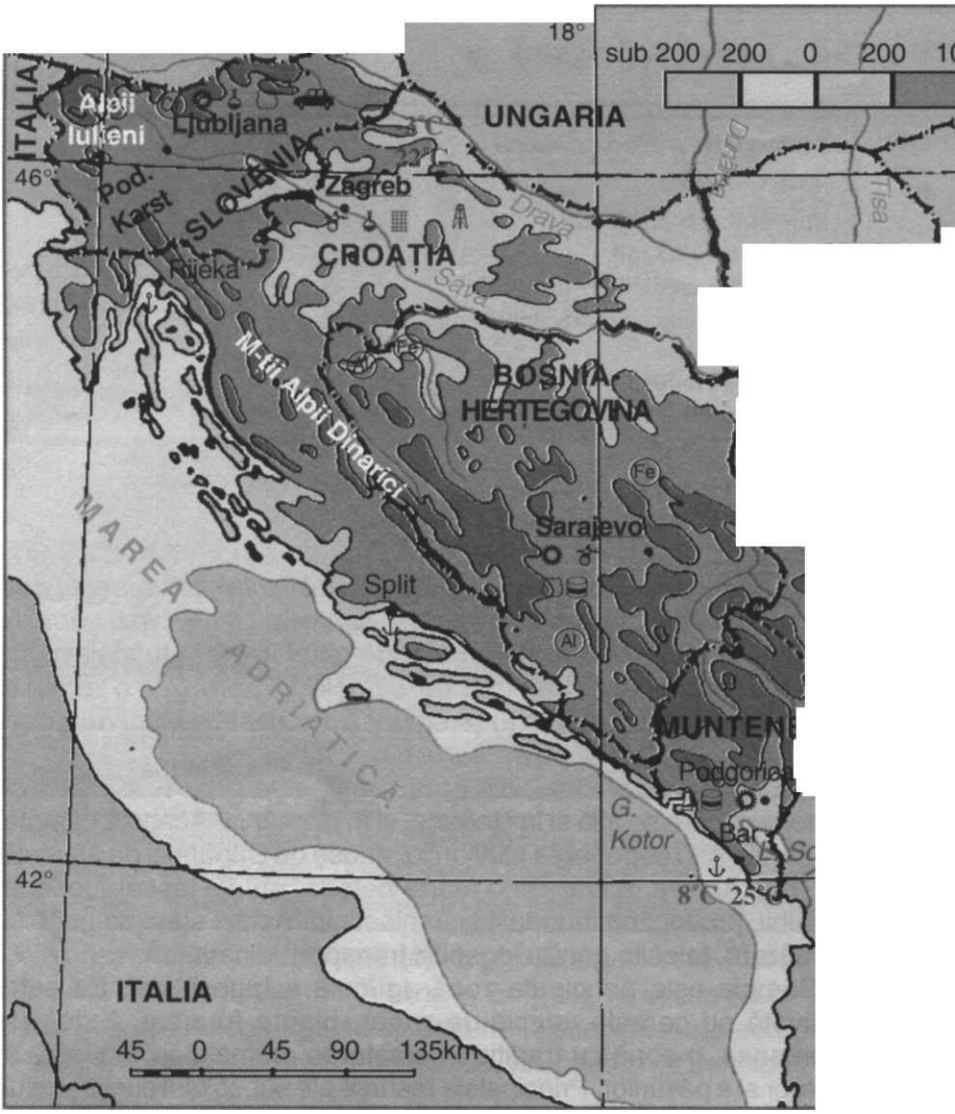

Câmpia *y*\ Novi-Saèl (% România
Voivoai Kei *n*, *J*! *m*
Vi/ Serbia

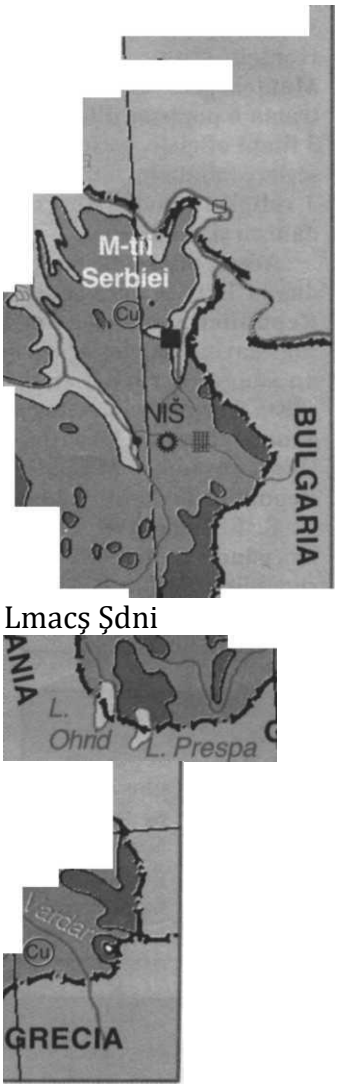

Lmacş Şdni

Harta 1: Iugoslavia, Slovenia, Croaţia, Bosnia-Hertegovina, Macedonia – harta fizică şi economică regiune autonomă = regiune cu guvernare şi administraţie proprii; stat federal = stat format prin asocierea mai multor state care îşi păstrează organizarea lor proprie.

Iugoslavia este un stat federal, cu un relief variat, cu o reţea hidrografică bogată, colectată de Dunăre, în Iugoslavia există diferenţe

între regiuni din punct de vedere al peisajelor şi al dezvoltării economice.

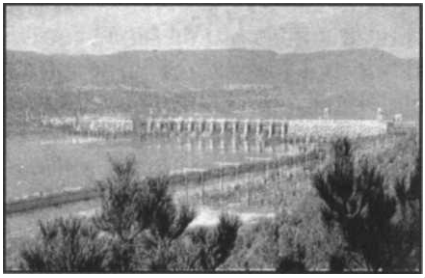

Fig. 3: Barajul Porţile de Fier. Între Carpaţii României şi Munţii Serbiei, Dunărea a construit cel mai lung defileu din Europa (134 km). Hidrocentralele Porţile de Fier I şi II sunt construite în colaborare de către România şi Iugoslavia.

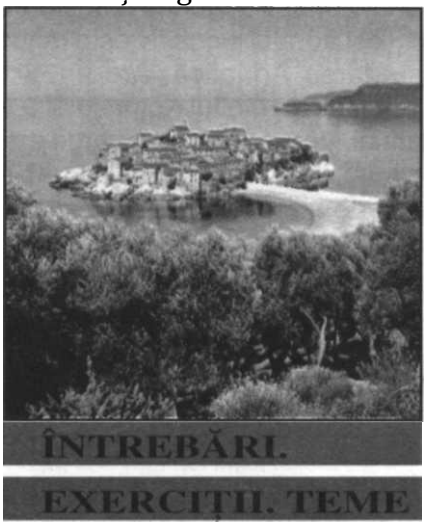

ÎNTREBĂRI.

EXERCIŢII. TEME

1. Imaginaţi-vă o călătorie cu vaporul pe Dunăre de la Belgrad până la Porţile de Fier. Descrieţi peisajele pe care le-aţi vedea. Referiţi-vă şi la importanţa pe care o are Dunărea pentru ţările pe care le traversează!

Fig. 4: Insula Sveti Ştefan, de pe litoralul Mării Adriatice

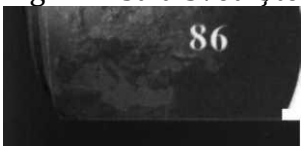

Republicile Slovenia, Croaţia, Bosnia-Herţegovina şi Macedonia

Republica Slovenia

Suprafaţa: 20.251 km^2 Populaţia: 1, 97 mii. loc. Densitatea medie: 99 loc/km^2 Capitala: Ljubljana (citeşte Ljubljana): 330.000 loc. Limba: slovenă Religia: catolică Moneda: tolar

Republica Macedonia

Suprafaţa: 25.713 km^2 Populaţia: 2 mii. loc. Densitatea medie: 79 loc/km^2 Capitala: Skopje (citeşte Scopie): 506.000 loc. Limba: macedoneană Religia: ortodoxă Moneda: dinarul macedonean

Mediul natural

Din ce ţară au făcut parte aceste patru republici? *în ce an au devenit independente*? Slovenia, Croaţia, Bosnia-Herţegovina şi Macedonia ocupă vestul şi centrul Peninsulei Balcanice. *Care dintre aceste ţări au ieşire la Marea Adriatică*? *Observaţi numeroasele insule de-a lungul coastei dalmate*! Ele sunt, de fapt, spinările unor munţi submarini paraleli cu ţărmul.

Relieful acestor ţări este predominant muntos: în nord sunt Alpii lulieni, care se continuă spre sud cu Alpii Dinarici. Aceşti munţi calcaroşi sunt străbătuţi de numeroase râuri. Unele au văi înguste, cu chei, altele au format adevărate câmpii bine populate şi cultivate. Câmpiile ocupă suprafeţe mai mari în estul Croaţiei şi în nordul Bosniei-Herţegovina. *Găsiţi pe harta 1 de la* pag. *86 aceste forme de relief şi ţările în care se află*!

Clima variază de la mediteraneană, pe ţărmuri şi în depresiunile din sud, la temperat-continentală şi montană pentru cea mai mare parte a acestor ţări. *Ce vegetaţie corespunde acestor zone de climă*?

Populaţia şi oraşele

Aceste popoare au origini comune şi vorbesc limbi slave: limba slovenă, limba sârbo-croată (se vorbeşte în Croaţia şi Bosnia-Herţegovina), limba macedoneană. Slovenia şi Croaţia au fost timp de secole sub stăpânirea austro-ungarilor, iar Bosnia-Herţegovina şi Macedonia sub dominaţie turcească.

Influenţele diferite au creat deosebiri mai ales religioase: în Slovenia şi Croaţia, populaţia este majoritar catolică, în Bosnia-Herţegovina, musulmană, în Macedonia, ortodoxă. Aceste ţări

sunt mici şi ca suprafaţă şi ca număr de locuitori. *Scrieţi în caiete capitalele şi cele mai mari oraşe*.

Resursele naturale şi economia

Resursele de cărbuni, fier, bauxită, cupru, plumb sunt inegal repartizate, aflându-se în cantităţi mai mari în Macedonia şi Bosnia-Herţegovina. Dar industria este mai dezvoltată şi mai diversificată în celelalte două ţări: Croaţia şi, mai ales, Slovenia. Alături de industriitradition ale, ca industria textilă, alimentară, s-au dezvoltat şi siderurgia, metalurgia neferoasă, industria constructoare de maşini, industria chimică.

Agricultura ocupă un loc important în economia acestor ţări. Se cultivă grâu, cartofi, sfeclă-de-zahăr, pomi fructiferi, viţă-de-vie. Se cresc vaci, oi, porci.

Căi ferate şi şosele de importanţă europeană urmează văile râurilor importante. Ele leagă aceste ţări de vecinii lor din nord: Italia, Austria, Ungaria şi de restul ţărilor Peninsulei Balcanice.

Republica Croaţia

Suprafaţa: 56.538 km^2 Populaţia: 4, 76 mii. loc. Densitatea medie: 84 loc/km^2 Capitala: Zagreb (1, 17 mii. loc.) Limba: sârbo-croată Religia: catolică Moneda: dinarul croat

Republica Bosnia-Herţegovina

Suprafaţa: 51.129 km^2 Populaţia: 4, 48 mii. loc. Densitatea medie: 86 loc/km^2 Capitala: Sarajevo (citeşte Sarajevo): 526.000 loc. Limba: sârbo-croată Religia: musulmană, ortodoxă Moneda: dinarul de Bosnia-Herţegovina

Fig. 1: Relieful carstic:
l-dolină; 2-peşteră; 3-stalagmită; 4 – coloană; 5 – râu subteran.

Fig. 2: în Slovenia se află una dintre cele mai frumoase şi mai vizitate peşteri din Europa: Postojna (citeşte Postoina). Are galerii în lungime de 23 km, râuri şi lacuri subterane. În apele acestora trăieşte o curiozitate a naturii: peştele-om. Este orb, respiră şi în apă şi în aer, depune icre la temperaturi mai mari de 16°C sau naşte pui vii dacă temperatura este mai mică.

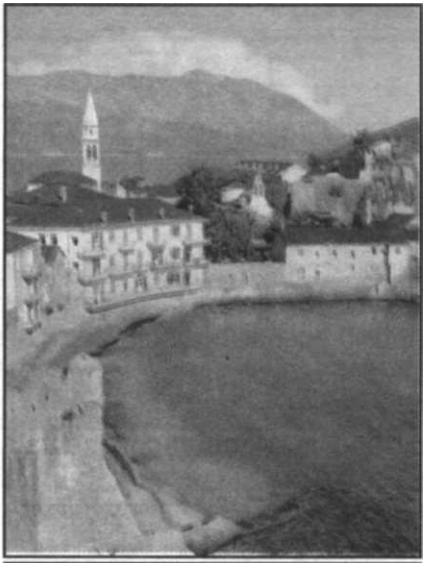

Fig. 3: Stațiune turistică din Croația.

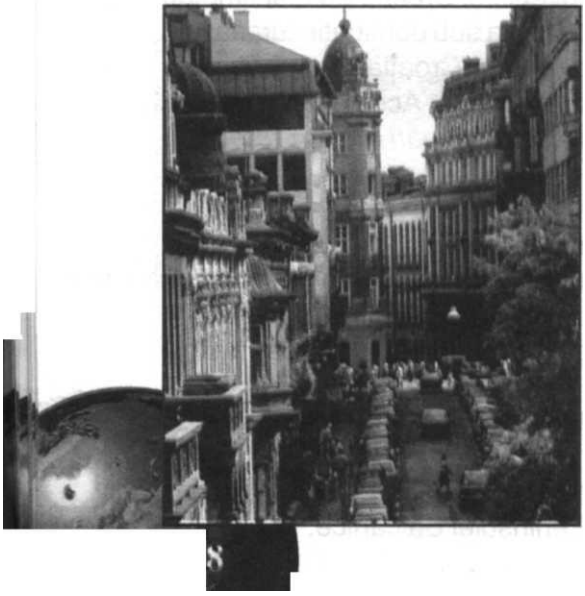

Republica Slovenia

Relieful carstic se formează pretutindeni pe rocile calcaroase,

dar numele său a fost dat de Podişul Karst din Slovenia, unde este deosebit de bine reprezentat.

Apa din precipitaţii, încărcată cu bioxidul de carbon luat din atmosferă, dizolvă calcarul, în care intră prin numeroasele fisuri (crăpături) ale acestuia. La suprafaţă se formează mici depresiuni rotunde, numite doline, sau mai mari, polii.

În polii se află numeroase aşezări. Dar cele mai spectaculoase forme ale reliefului carstic sunt cele subterane – peşterile.

Republica Croaţia

La sud de Peninsula Istria se întinde un ţărm lung, însoţit de 1.000 de insulițe, din care doar 60 sunt destul de mari pentru a fi locuite. Frumuseţea peisajelor, clima mediteraneană, vegetaţia mereu verde au făcut din ţărmul croat o atracţie deosebită pentru turişti. De altfel, aici există peste un milion de locuri de cazare care fac din turism o industrie bine dezvoltată, ce aduce mari venituri economiei.

Fig. 4: Zagreb, capitala Croaţiei, cel mai mare oraş, centru industrial şi cultural, este cunoscut pentru târgurile internaţionale organizate aici. Alte oraşe importante sunt porturile Split şi Rijeka (citeşte Riieka).

Republica Bosnia-Herţegovina

Această ţară este formată din două regiuni istorice: Bosnia în nord şi Herţegovina în sud. Munţii, despărţiţi de văi şi dealuri, se termină la nord în câmpia râului Sava, Posavina.

Pădurile, care ocupă jumătate din suprafaţa ţării, furnizează materia primă pentru industria lemnului. Aceasta contribuie cu un sfert la producţia industrială a ţării. Deşi are resurse bogate de subsol, economia nu este la fel de dezvoltată cum este cea a vecinelor de la nord. Bosnia-Herţegovina a fost afectată în mod deosebit de războiul civil din fosta Iugoslavie: zeci de mii de morţi, milioane de oameni rămaşi fără adăpost şi pagube materiale uriaşe.

Republica Macedonia

Munţii Macedoniei, partea sudică a Alpilor Dinarici, sunt traversaţi de râul Vardar şi afluenţii săi. Câmpia Vardarului, zonă mai secetoasă, este bine irigată pentru cultura orezului, tutunului, cartofului şi a viţei-de-vie. Resursele de subsol, bogate şi variate (crom,

fier, plumb, zinc), sunt deocamdată slab exploatate şi prelucrate.

Fiind situată într-o regiune puternic seismică, Macedonia a suferit urmările multor cutremure. În 1963, când un cutremur puternic a distrus aproape în întregime capitala Skopje, printre ţările care au ajutat la reconstrucţie a fost şi România. Atunci a fost construită, la Skopje, Policlinica Bucureşti.

Macedonia împarte cu vecinele ei, Albania şi Grecia, două lacuri tectonice: Prespa şi Ohrid. *Cum s-au format lacurile tectonice*?

Fig. 5: Bosnia-Herţegovina este una dintre cele mai împădurite ţări ale Europei.

Fig. 6: Moscheea din Tuzla (ce *religie se practică în acest tip de lăcaş de cult*?).

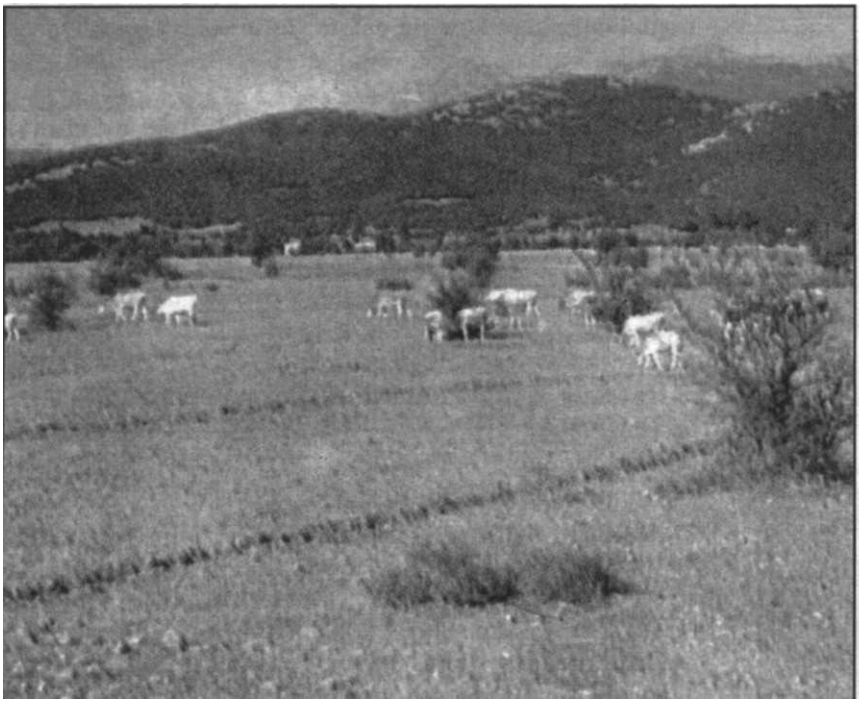

Fig. 8: Multe dintre tradiţiile culturale macedonene (muzică, dansuri, costume) s-au păstrat neschimbate de-a lungul timpului.

Fig. 7: Câmpia Vardarului.

ÎNTREBĂRI. EXERCIŢII. TEME

Folosind harta, găsiţi pentru fiecare ţară în parte: principalele forme de relief, râurile importante, capitala şi marile oraşe, resursele de subsol şi ramurile mai dezvoltate ale industriei.

REGIUNEA EUROPA DE EST

Specificul geografie al Europei de Est

Dintre toate regiunile Europei, Europa de Est are cea mai mare suprafaţă. *Folosind harta 1 de la* pag. *91*, *stabiliţi coordonatele ei geografice*. *Ce meridian străbate Munţii Ural*? *Ce paralelă importantă trece prin nordul regiunii*?

Fig. 1: Peisaj tipic pentru Europa de Est.

Fig. 2: Vegetaţie de stepă.

Fig. 3: Cernoziomul – cel mai fertil sol.

Ce este Europa de Est?

O regiune a Europei despărţită de Asia prin intermediul Munţilor Ural, la est, şi a Munţilor Caucaz, la sud.

Observaţi pe hartă orientarea acestor lanţuri muntoase şi altitudinea lor diferită!

O regiune cu deschidere în nord la Oceanul Arctic.

Arătaţi pe hartă mările la care Europa de Est are ieşire în sud şi vest. *Ce fel de mări sunt ele*? o regiune de întinse câmpii (Câmpia Europei de Est) şi de podişuri (Rusiei Centrale, Volâno-Podolic). O regiune ce păstrează în partea de nord urme ale modelării gheţarilor de calotă: lacuri (Ladoga şi Onega – cele mai mari din Europa) şi morene. *Amintiţi-vă ce sunt gheţarii de calotă*. *Care a fost cauza topirii lor*? o regiune situată în cadrul a două zone de climă: temperată şi rece. În estul regiunii clima are caracter excesiv: ierni geroase şi veri călduroase, precipitaţii puţine.

O regiune cu fluvii mari, ale căror debite sunt influenţate de climă. Spre sud curg: *Volga*, *Ural*, *Nipru* şi *Don*. *În ce mări se varsă ele*? *Arătaţi pe hartă fluviile care se varsă în Oceanul Arctic*! Datorită direcţiei lor de curgere, de la sud la nord, primăvara, dezgheţul începe de la izvor spre vărsare. Astfel, din cauza sloiurilor care se adună în albie, sub forma unor baraje, se produc mari inundaţii.

O regiune cu vegetaţie variată, dispusă în benzi latitudinale, corespunzătoare tipurilor de climă. Ele se continuă spre est în Asia, până la Oceanul Pacific. De la sud spre nord se succed următoarele tipuri de vegetaţie: mediteraneană, stepă, silvostepă, păduri de foioase, păduri de amestec (foioase şi conifere), taiga (conifere), silvotundră şi tundră. *Descrieţi fiecare tip de vegetaţie*. *Ce nume poartă pădurea de conifere din Europa şi Asia*? *Spuneţi care sunt animalele specifice fiecărui tip de vegetaţie*!

O regiune în sudul căreia sunt cele mai fertile soluri din lume. *Ce tip de vegetaţie naturală creşte pe aceste soluri*? *Cum a afectat activitatea omului peisajul natural*?

O regiune în care condiţiile naturale au influenţat răspândirea inegală a populaţiei şi dezvoltarea economică.

Majoritatea popoarelor din Europa de Est este vorbitoare de

limbi slave.

O regiune foarte bogată în minereuri de fier, cărbune superior (huilă), petrol, gaze naturale.

O regiune bine cultivată cu cereale şi plante tehnice, o regiune a Europei în care, după anul 1990, s-au produs profunde transformări politice:

— Destrămarea Uniunii Sovietice prin proclamarea independenţei de către fostele republici ale U.R.S.S.

— Crearea Comunităţii Statelor Independente. Cu excepţia statelor baltice (Lituania, Letonia, Estonia), celelalte republici din Europa de Est au aderat la C.S.I.

— Abolirea* regimului comunist în statele Europei Estice şi trecerea lor de la economia socialistă la economia de piaţă. *Căutaţi pe hartă statele Europei Estice*! *Care este cel mai mare stat*?

Harta 1: Europa de Est – harta fizică și politica.

Legenda

Clima rece Tundra

Clima mediteraneană Vegetaţie mediteraneană Clima temperat-continentală

Taiga Pădure de foioase u Stepă

Fig. 4: Peisaj industrial la Marea Caspică.

Estuar». Deltă abolire = desfiinţare.

1. Explicaţi cauzele lărgirii zonei de tundră în Europa, de la vest la est.

2. Faceţi o comparaţie între Europa de Est şi Europa Sudică.

— 10CC – temperatura medie a lunii ianuarie

+ 24°C – temperatura medie a

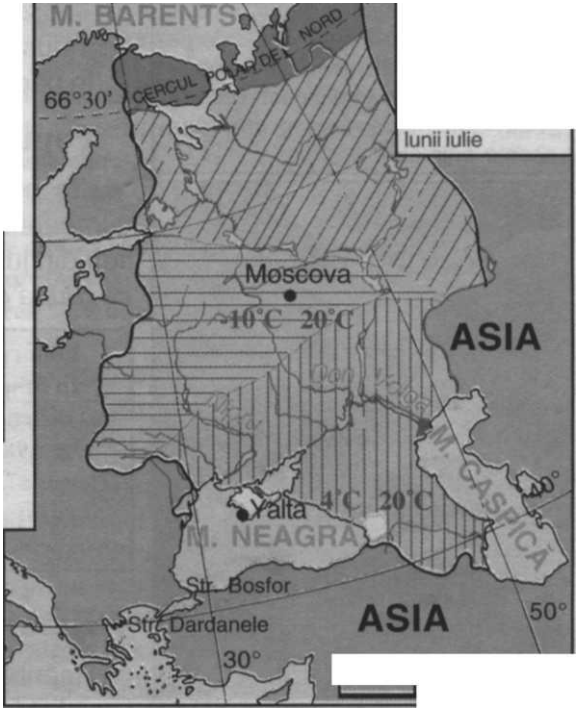

O 440 880 kn\ i!

Harta 2: Europa de Est – harta mediului natural.

Belarus

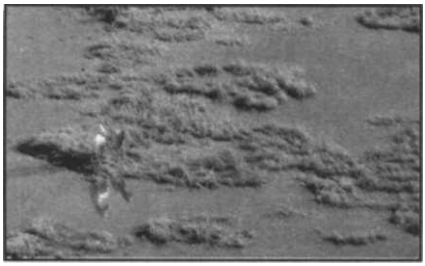

Fig. 1: *Ce reprezintă acest peisaj*? *Descrieţi-l*! *Ce plante şi animale trăiesc în mlaştini*?

Fig. 2: Râul Berezina. *Ce activităţi omeneşti pune în evidenţă această fotografie*?

Fig. 3: în rezervaţiile naturale sunt protejaţi zimbrii, animale pe cale de dispariţie datorită vânatului excesiv din trecut. Şi în ţara noastră există rezervaţii în care se protejează aceste animale.

Republica Belarus

Suprafaţa: 207.600 km^2 Populaţia: 10.297.000 loc. Densitatea medie: 50 loc/km^2 Capitala: Minsk (1.613.000 loc.) Limba: belarusă Religia: ortodoxă, catolică Moneda: rubla Membră a C.S.I.

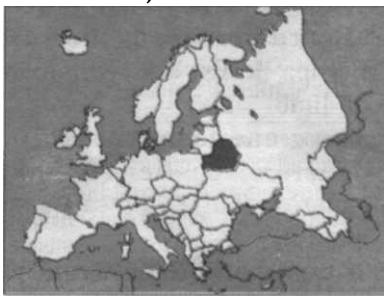

Mediul natural

Republica Belarus sau Bielorusia (Rusia Albă) este o fostă republică sovietică a U.R.S.S. Ea şi-a declarat independenţa în anul 1990, iar în 1991, împreună cu Rusia şi Ucraina, a pus bazele Comunităţii Statelor Independente (C.S.I.).

Priviţi harta Republicii Belarus. Care dintre ţările vecine sunt foste republici sovietice? Care dintre ele sunt membre ale C.S.I?

Ce reliefare Belarus? Din ce mare câmpie face parte?

Câmpia Belarusă a fost acoperită şi erodată de calota glaciară, în urma topirii acesteia au rămas numeroase bazine lacustre (4.000 de lacuri) şi morene care apar sub formă de mici dealuri. Polesia, partea sudică a Câmpiei Belaruse, este acoperită de mlaştini întinse, printre cele mai mari din Europa.

Cum influenţează clima temperat-continentală, cu veri răcoroase şi ierni reci, reţeaua hidrografică? Care este cel mai important fluviu al ţării? Niprul adună numeroşi afluenţi, ale căror văi sunt meandrate* datorită netezimii câmpiei pe care o străbat.

Pădurile de foioase şi amestec, care ocupă mai mult de un sfert din suprafaţa Belarusului, reprezintă o bogăţie importantă, valorificată de industria mobilei şi de industria celulozei şi hârtiei.

În păduri trăieşte o faună bogată, formată din urşi, elani, vidre.

Populaţia şi oraşele

Ce populaţie are Belarus? Cum este densitatea medie în comparaţie cu cea a Europei? Regiunea cea mai bine populată este cea din jurul capitalei Minsk. *Citiţi de pe hartă celelalte oraşe! Din ce grupă de popoare fac parte belaruşii?*

Poporul belarus a avut o istorie frământată.

În timpul celui de-al II-lea război mondial, trei sferturi dintre oraşe au fost distruse.

În 1986, în urma accidentului de la centrala nucleară Cernobîl (Ucraina), vânturile au adus nori radioactivi care au afectat o treime din suprafaţa Belarusului. Radiaţiile au contaminat alimentele şi apa, provocând multe îmbolnăviri în rândul populaţiei.

Ai»

4: Capitala Minsk, veche de o mie de ani, a fost refăcută după distrugerile din cel de-al II-lea război mondial.

Resursele naturale şi economia

Republica Belarus cunoaşte o perioadă de tranziţie de la regimul socialist la specificul economiei de piaţă. Belarus are rezerve mari de turbă*, pe care lefoloseşte în termocentrale pentru obţinerea

energiei electrice.

Fig. 5: Vacile se cresc în ferme mari, situate în apropierea oraşelor.

Alte resurse sunt: sarea, petrolul, gazele naturale, sărurile de potasiu.

Industria este diversificată: industria constructoare de maşini (tractoare, biciclete, automobile), industria chimică (celuloză şi hârtie), a cimentului, a sticlei, a lemnului, textilă şi alimentară.

Climatul răcoros şi umed, precum şi solurile nisipoase sunt foarte potrivite pentru culturile de cartofi, secară, grâu, în cânepă, sfeclă-de-zahăr. Se cresc bovine şi porcine.

Dezvoltarea transporturilor a fost favorizată de aşezarea Belarusului între Rusia, la est, şi ţările Europei Centrale, la vest. Cele mai importante căi ferate şi şosele sunt cele care leagă Moscova de Varşovia şi Kiev de Sankt Petersburg. *Găsiţi-le pe harta Europei*! *Cana\e\e* şi râurile navigabile însumează în total 3500 km.

Comerţul este practicat mai ales cu ţările C.S.I. Belarus exportă produse agricole, chimice, maşini şi importă produse petroliere, echipament industrial, bunuri de consum şi altele.

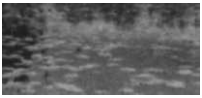

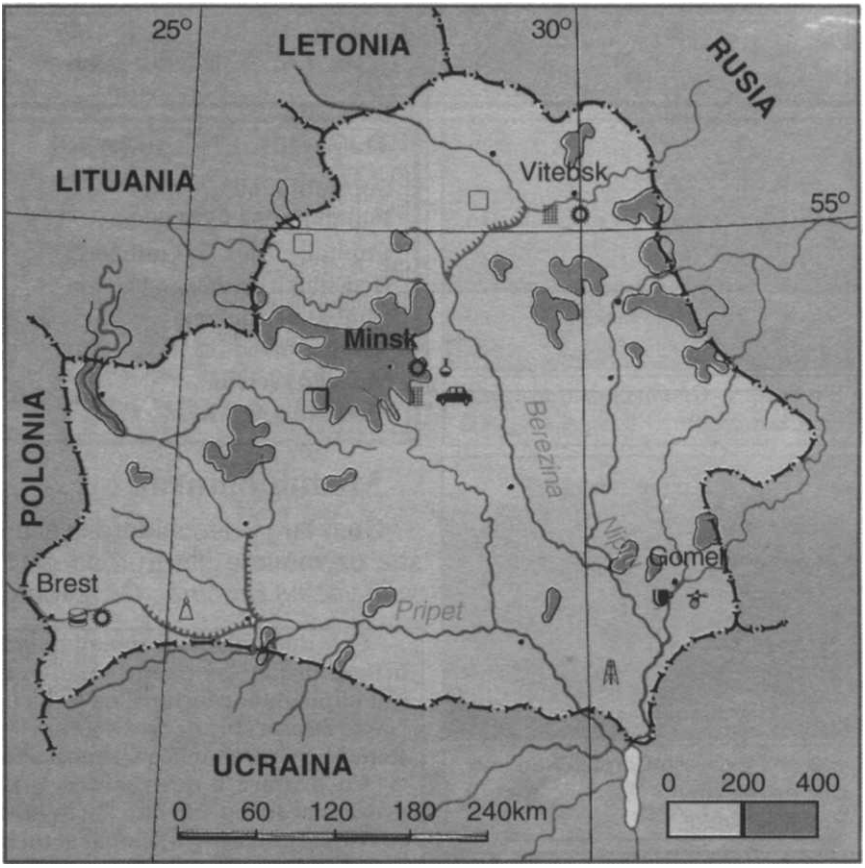

Harta 1: Belarus – harta fizica şi economică vocabular a asana = a transforma o mlaştină într-un loc uscat prin îndepărtarea apei; meandre = bucle formate de un râu care străbate o câmpie netedă; turbă = cărbune inferior, cu o putere calorică mică (dezvoltă puţină căldură la ardere). Turba se formează în mlaştini, din resturi vegetale.

acum ştiu că…

Belarus este o ţară membră a C.S.I.

Singura formă de relief este câmpia, presărată cu morene şi lacuri glaciare. Industria este diversificată. Specificul agricol este cultura cartofului, a cerealelor şi creşterea animalelor.

1. Ce alte ţări deja studiate au fost afectate de calota glaciară?
2. De ce râurile formează meandre şi nu curg în linie dreaptă?

3. Cum explicaţi dezvoltarea agriculturii în Belarus?

Fig. 6: Mlaştina Pripetului.

Vreau să ştiu mai mult! Mlaştina râului Pripet (afluent al Niprului) se întinde pe teritoriile Belarusului şi Ucrainei, pe o suprafaţă de 47.000 km^2. Cauzele formării mlaştinii sunt: relieful foarte neted al câmpiei, climatul umed şi răcoros, solurile puţin permeabile, debitele mari ale apelor curgătoare. Debitul râului Pripet poate ajunge primăvara la 5600 mvs, adică aceeaşi cantitate de apă transportată de Dunăre la intrarea în Deltă.

Mlaştina râului Pripet este un adevărat păienjeniş de smârcuri, bălţi, lacuri. Zonele nisipoase mai înalte sunt acoperite cu păduri sau culturi de cartofi, legume şi secară. *Ce s-ar întâmpla dacă oamenii ar asana* în întregime mlaştina Pripetului*? *Ce urmări ar avea aceste intervenţii ale omului asupra mediului natural*?

Fig 1: Kiev. Ce *fluviu este traversat de acest pod*?

Ucraina

Republica Ucraina

Suprafaţa: 603.700 km^2 Populaţia: 52.057.000 loc. Capitala: Kiev (2, 7 mii. loc.) Densitatea medie: 86 loc/km^2 Limba: ucraineană Religia: ortodoxă Moneda: grivna Membră a C.S.I.

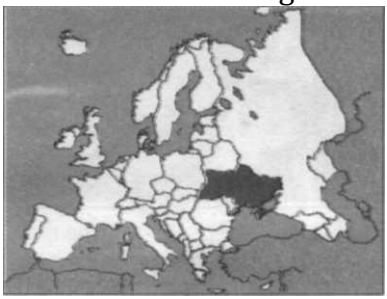

Mediul natural

Cu o largă deschidere la Marea Neagră, Ucraina este al doilea stat ca mărime din Europa de Est. *Priviţi harta 1 şi spuneţi care sunt vecinii Ucrainei*. *Ce fel de graniţe are cu România*?

Fig. 2: Peisaj din Carpaţii Păduroşi. Din aceşti munţi izvorăsc. Nistrul, Prutul şi Şiretul.

Cele două războaie mondiale şi regimul comunist sovietic au făcut ca, în timp, graniţele Ucrainei să sufere importante modificări, în urma cedării sau alipirii unor teritorii de la ţările vecine. Din anul 1945, Bucovina de Nord şi Basarabia de Sud – teritorii româneşti – aparţin Ucrainei. În 1954, Republica Autonomă a Crimeei a fost anexată, de asemenea, acestei ţări.

Ca urmare a destrămării U.R.S.S., în august 1991, Ucraina şi-a proclamat independenţa, iar în luna decembrie a aceluiaşi an, împreună cu Rusia şi Belarus, a semnat actul de constituire* a C.S.I.

Fig. 3: Castelul „Cuibul Rândunicii", construit pe una din stâncile Peninsulei Crimeea.

Deşi sunt prezente toate cele trei mari unităţi de relief, câmpiile

şi podişurile ocupă cea mai mare parte a Ucrainei. Vechiul Podiş Volâno – Podolic, aflat în vestul ţării, are altitudini mici, rar depăşind 400 m. Un podiş mult mai mic – Podişul Doneţului – se află în est. Între ele sunt câmpiile traversate de fluviile Nipru şi Doneţ. *Arătaţi pe hartă aceste câmpii şi spuneţi care este importanţa lor pentru Ucraina*! în sud, câmpia costieră a Mării Negre se termină cu un litoral jos, cu limane şi lagune, peninsule şi capuri. La gura braţului Chilia s-a format o deltă secundară. În Peninsula Crimeea, legată de continent printr-un istm foarte îngust, relieful este de munte şi câmpie. *Priviţi harta şi spuneţi cum se numesc munţii*!

Munţii Carpaţi sunt acoperiţi cu păduri de conifere şi foioase până aproape de vârf. De aceea, în Ucraina, sectorul lanţului carpatic poartă numele de Carpaţii Păduroşi. În restul teritoriului este o vegetaţie de silvostepă (în Podişul Podolic) şi stepă.

În Ucraina sunt două tipuri de climă: temperat-continentală, care devine excesivă odată cu creşterea longitudinii, şi subtropicală, în Crimeea. În Peninsula Crimeea, temperatura medie anuală a lunii ianuarie este pozitivă (2 – 4°C). *Priviţi harta şi spuneţi ce paralelă* trece *prin sudul Crimeei*! *Cum este iarna la aceeaşi latitudine în România*? *De ce în Peninsula Crimeea cresc plante mediteraneene* (*dafin*, *lămâi*), *iar în ţara noastră*, *la aceeaşi latitudine*, *nu cresc*?

Populaţia, resursele şi economia

Populaţia Ucrainei este formată din 73% ucraineni şi 20% ruşi. Se adaugă români (în Bucovina şi Basarabia de sud) şi evrei. Mai mult de jumătate din populaţia ţării trăieşte la oraş. Cinci oraşe au peste un milion de locuitori: Kiev (2, 7), Harkov (1, 6), Ekaterinoslav (1, 2), Odessa (1, 1), Doneţk (1, 1). *Arătaţi-le pe hartă*! în regiunea Kievului şi în bazinul Doneţului, care este zona cea mai dezvoltată economic, densitatea populaţiei ajunge la 200 loc/km^2, faţă de 86 loc/km^2, cât este media pe ţară. Dezvoltarea economică a Ucrainei a fost favorizată de condiţiile naturale şi bogatele resurse minerale, principalele resurse minerale ale Ucrainei sunt huila (în Doneţk) şi fierul (Krivoi-Rog). Ele sunt materiile rime pentru cea mai dezvoltată ramură a industriei Ucrainei – siderurgia. Se mai exploatează petrol, aze naturale şi săruri de potasiu. Jumătate din producţia de uraniu a C.S.I.

este dată de Ucraina.

Fig. 4: Ucraina este una dintre cele zece mari producătoare mondiale de grâu.

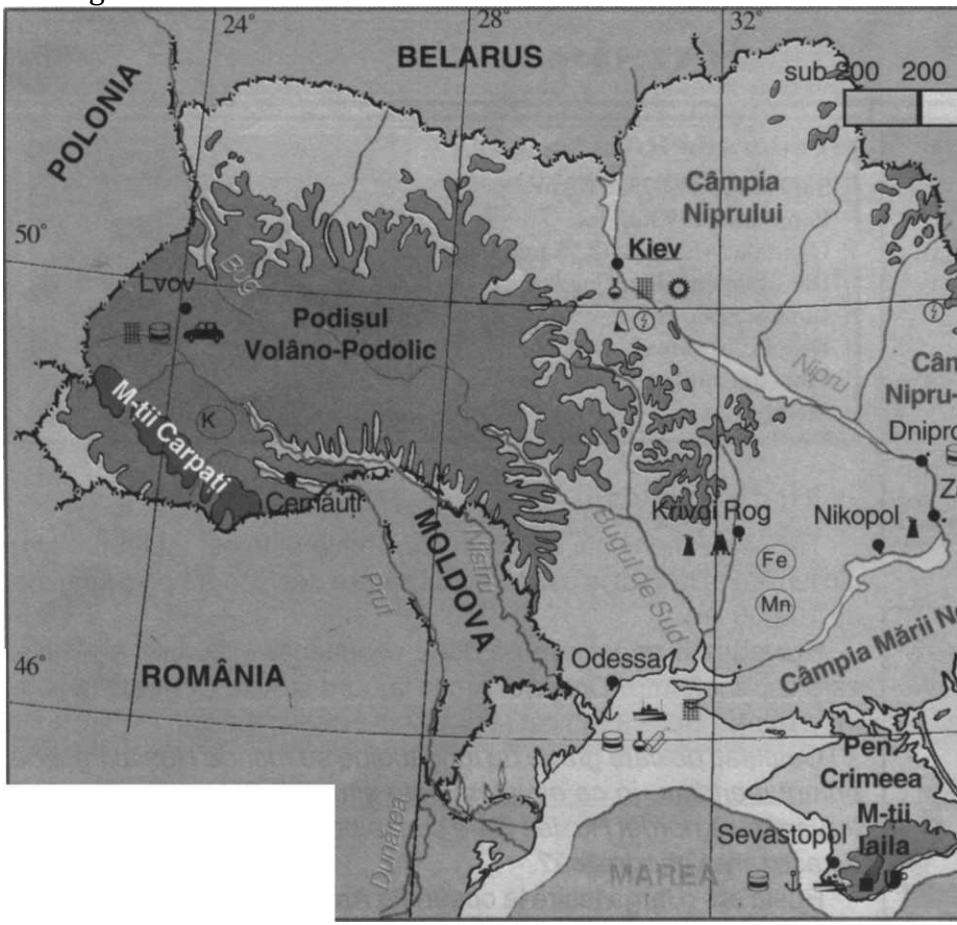

Harta 1: Ucraina – harta fizica şi economică

Alături de siderurgie s-au dezvoltat industria constructoare de maşini, industria chimică şi industria uşoară, concentrate în partea de est a ţării.

Datorită reliefului de câmpie, climei, dar mai ales solurilor foarte fertile – cernoziomuri, Ucraina are o agricultură intensivă, foarte productivă. Ea este o mare producătoare de cereale, cartofi, legume şi tutun. Agricultura Ucrainei contribuie cu jumătate la producţia de sfeclă-de-zahăr şi floarea-soarelui a C.S.I. în Crimeea se cultivă viţă-de-vie, iar la poalele Carpaţilor, pomi fructiferi.

Reţeaua de transporturi este bine dezvoltată. Căile ferate şi rutiere fac parte din marile magistrale feroviare şi rutiere ale fostei U.R.S.S., ca, de exemplu, calea ferată Moscova-Kiev-Chişinăulaşi-Bucureşti-Sofia. Niprul, care este o importantă cale navigabilă, face legătura interiorului ţării cu portul maritim Odessa, de unde mărfurile pentru export pleacă spre ţările de destinaţie. La Kiev se află principalul aeroport al ţării.

Litoralul Peninsulei Crimeea este zona turistică cea mai vizitată.

Ucraina are schimburi comerciale cu ţările C.S.I. Dar ea exportă minereu de fier şi cărbuni şi în alte ţări din Europa. Gazele naturale sunt exportate cu ajutorul gazoductelor.

acum ştiu ca… *Wmmmmmmmmmm*

Ucraina este o ţară cu vegetaţie de stepă şi soluri fertile, mare producătoare de cereale.

Ucraina are mari rezerve de huilă şi fier, prelucrate în cadrul unei industrii siderurgice foarte dezvoltate.

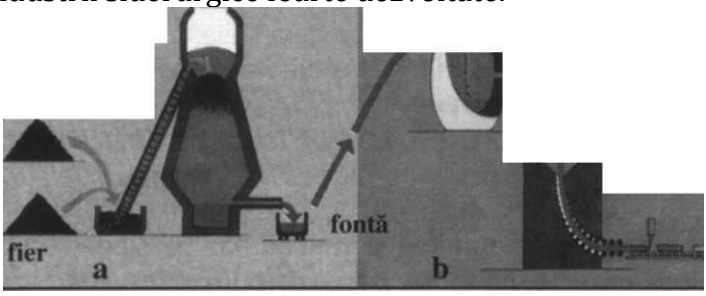

convertizor

M oţel laminate

Fig. 5: Obţinerea fontei (a) şi a oţelului (b). Metalul topit care se

obţine în furnal se numeşte fontă. Aceasta, tratată cu oxigen, se transformă în oţel.

1. Spuneţi care sunt factorii naturali favorabili dezvoltării agriculturii în Ucraina!

Siderurgia este o ramură a industriei metalurgice care produce fontă şi oţel.

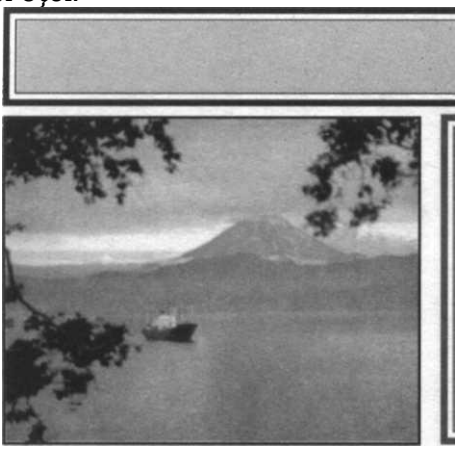

Fig 1: Vulcanul Kliucev (4750 m) din Peninsula Kamceatka este cel mai înalt munte din Rusia.

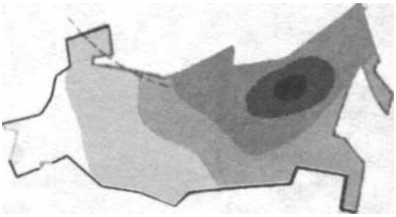

0 – 10 – 20 – 30 – 40 – 50 °C

Fig. 2: Temperatura aerului în luna ianuarie.

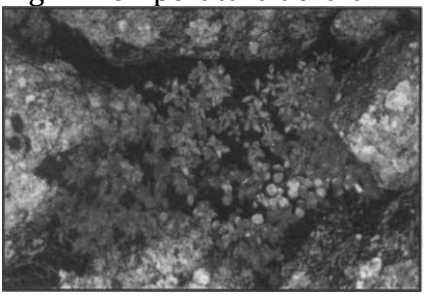

Fig. 3: Tundra – toamna.

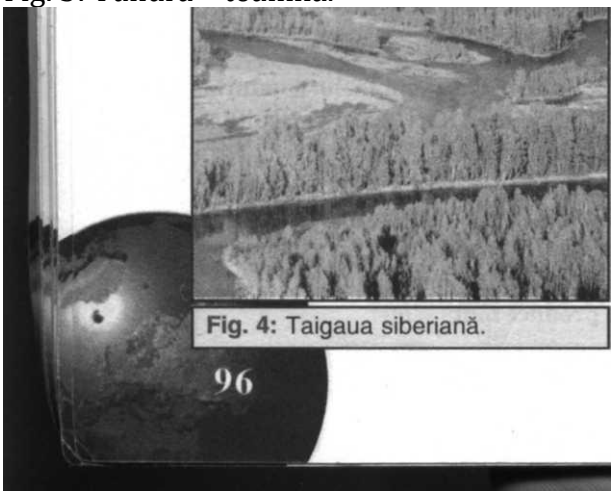

Rusia

Federaţia Rusă

Suprafaţa: 17.075.400 km^2 Populaţia: 149 mii. loc. Capitala: Moscova (8, 96 mii. loc.) Densitatea medie: 9 loc/km^2 Limba: rusă Religia: ortodoxă Moneda: rubla Membră a C.S.I.

Mediul natural

Ţară cu dimensiuni continentale, Rusia este cel mai mare stat din lume. De la vest la est, teritoriul său se desfăşoară pe o lungime de 10.000 km.

Rusia, care se întinde pe două continente – Europa şi Asia – este cuprinsă între Oceanul Arctic la nord şi Asia Centrală la sud, între Marea Baltică la vest şi Oceanul Pacific la est.

Calculaţi pe câte grade de longitudine se întinde Rusia! *Faţă de primul meridian*, *în ce emisferă este situată*? *Spuneţi ce paralelă*

traversează nordul Rusiei! *Care sunt elementele naturii influenţate de aşezarea geografică*?

Rusia are o largă ieşire la oceanele Arctic şi Pacific, iar ţărmurile sunt crestate.

Arătaţi articulaţiile ţărmurilor şi mările mărginaşe!

Relieful Rusiei este format din mari câmpii şi podişuri joase (vezi harta 1). Lanţul Munţilor Ural (2000 km lungime), orientat pe direcţia nord-sud, separă Câmpia Rusă de Siberia. Munţii vulcanici din Peninsula Kamceatka şi Insula Sahalin fac parte din „Cercul de foc" al Pacificului. *Amintiţi-vă ce este „Cercul de foc"*!

Clima Rusiei este preponderent continentală, cu diferenţe mari de temperatură de la vară la iarnă. Caracterul ei excesiv creşte de la vest la est. Deoarece cea mai mare parte a Rusiei se află la nord de paralela de 50°, iar formele de relief sunt dispuse în amfiteatre cu deschidere spre nord, clima este puternic influenţată de masele de aer polar, foarte rece. Iarna, acest aer, neîntâlnind niciun obstacol în calea lui, invadează teritoriul ţării, aducând geruri puternice şi de lungă durată. Verile sunt calde şi mai umede decât iernile. Dincolo de Cercul Polar, unde este o climă rece, iarna durează 8 – 10 luni din an. La est de fluviul Amur şi la Marea Baltică, clima este oceanică.

Peisajele vegetale sunt dispuse în mari benzi, orientate în funcţie de latitudine (vezi harta 2). La nord de Cercul Polar creşte o vegetaţie de tundră, formată, mai ales, din muşchi şi licheni. Fauna cuprinde păsări, reni, urşi polari. În apele mărilor trăiesc foci şi morse.

Mai mult de jumătate din suprafaţa Rusiei este acoperită de taiga. Această pădure, formată mai ales din brazi, creşte în lăţime de la vest la est. Dincolo de fluviul Obi, ea ocupă întreg teritoriul aflat la sud de tundră. Peste şase luni din an, solurile Siberiei sunt îngheţate, iar în restul timpului, datorită dezgheţului, devin mlăştinoase. Urmează, la sud, pădurile de foioase şi vegetaţia de stepă, care creşte pe soluri negre, foarte fertile (cernoziomuri).

Munţii se abat de la această repartiţie zonală. În cadrul lor, vegetaţia este etajată pe altitudine.

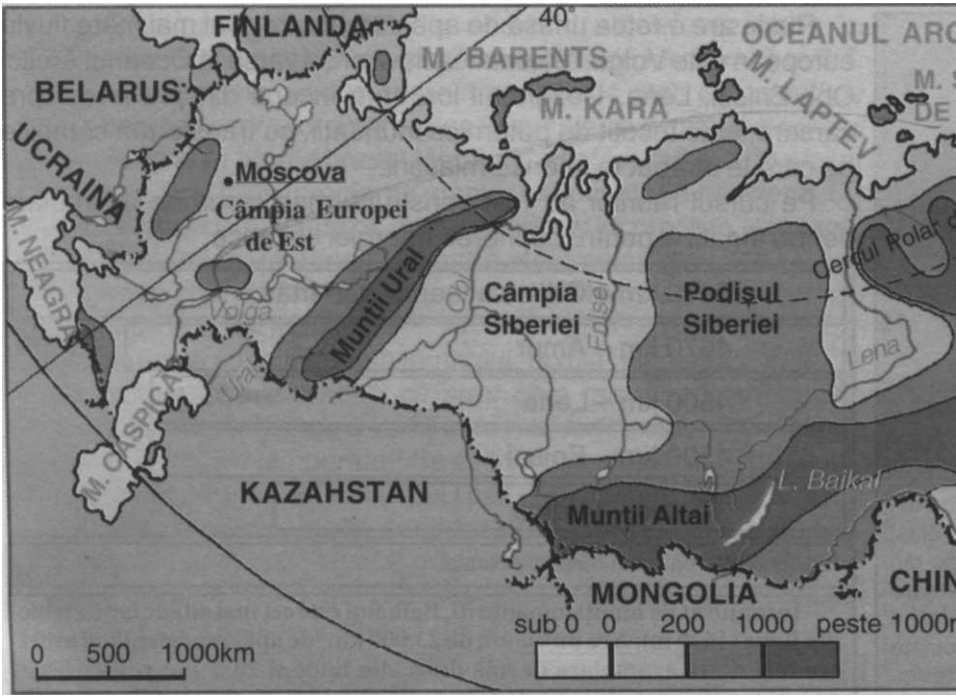

Harta 1: Rusia – harta fizică.
Vest C. Europei de Est Munţii C.
2000

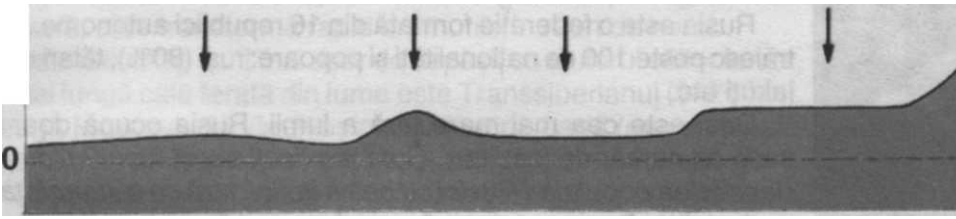

Fig 5: Profil morfologic de la vest la est. Altitudinea reliefului creşte uşor de la vest la est.

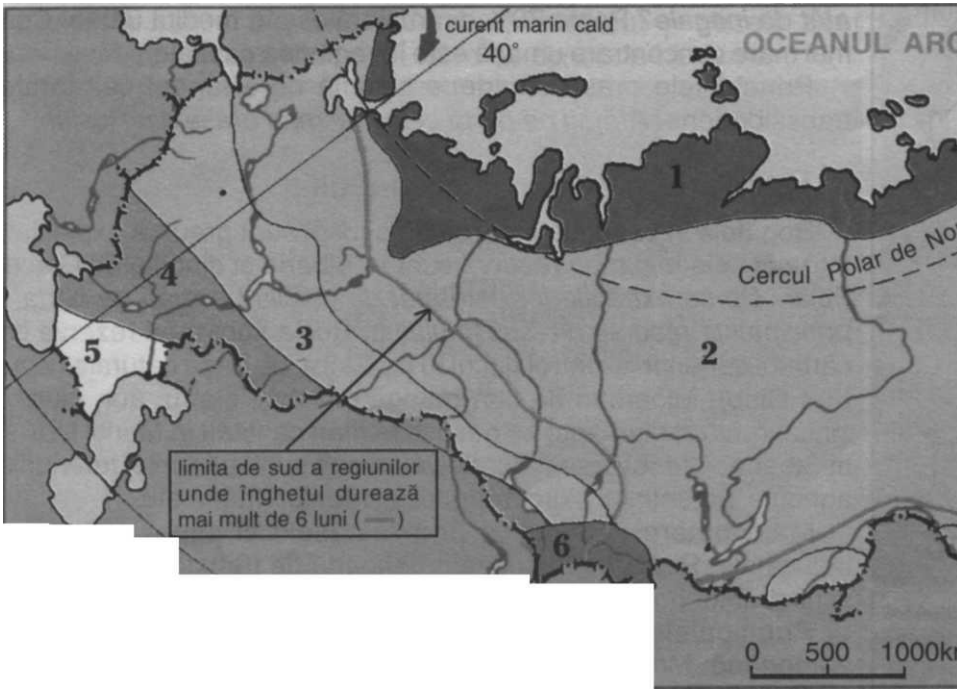

1 – tundra
2 – taiga
3 – pădure de amestecioase + conifere) și pădurevde foioase

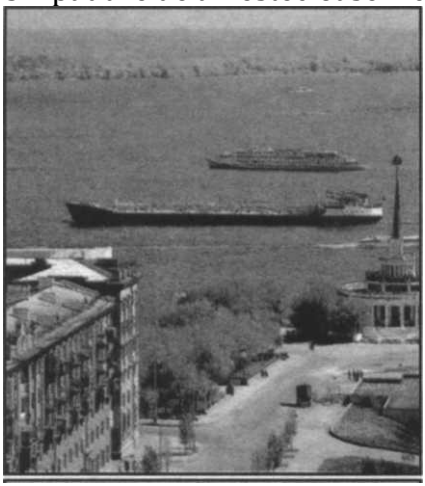

Rusia are o rețea uriașă de ape curgătoare. Cel mai mare fluviu

european este Volga. Majoritatea fluviilor se varsă în Oceanul Arctic: Obi, Enisei, Lena. Dezgheţul lor, care începe dinspre izvor spre vărsare, este însoţit de puternice inundaţii, ce transformă câmpiile pe care le străbat în imense mlaştini.

Pe cursul râurilor au fost construite mari lacuri de acumulare pentru irigaţii şi pentru obţinerea energiei electrice.

Fig. 6: Volga, cel mai mare fluviu din Europa, izvorăşte din Podişul Valdai şi se varsă în cel mai întins lac din lume, Marea Caspică. La vărsare formează o uriaşă deltă. Volga traversează cea mai bine populată şi mai dezvoltată regiune a Rusiei. Pe cursul său s-au construit nouă mari hidrocentrale.

Fig. 8: Lacul Baikal.

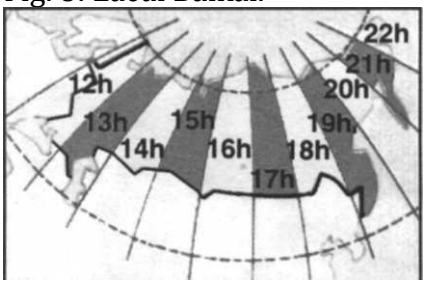

Fig 9: Rusia este străbătută de 11 fuse orare. Când în vest este ora 1200, în est este ora 2200.

Fig. 10: Moscova este principalul centru industrial şi nod de comunicaţii, are numeroase instituţii de cultură şi învăţământ, palate, muzee, biserici.

5410 km – Obi cu afluentul său Irtâs
4670 km – Amur
4500 km – Lena
4500 km – Enisei
3700 km – Volga

Fig. 7: Cele mai mari fluvii ale Rusiei.

Înconjurat de munţi împăduriţi, Baikalul este cel mai adânc lac tectonic din lume (1620 m). Are un volum de 23.000 km de apă, reprezentând astfel cea mai mare acumulare de apă dulce din lume şi 20% din rezervele de apă dulce ale Globului. Apele sale, foarte limpezi, permit ochilor să vadă până la 40 m adâncime. În Baikal se varsă 336 de râuri şi din el izvorăşte fluviul Angara.

În apele lacului trăiesc 800 de specii de animale şi 245 de specii de plante endemice. Din ianuarie până în mai, lacul îngheaţă.

Populaţia şi oraşele

Rusia este o federaţie formată din 16 republici autonome, în care trăiesc peste 100 de naţionalităţi şi popoare: ruşi (80%), tătari, osetini, iakuţi etc.

Deşi este cea mai mare ţară a lumii, Rusia ocupă doar locul şase ca număr de locuitori. *Cum explicaţi acest lucru*? *Comparaţi densitatea populaţiei Rusiei cu cea a Italiei*, *ţară cu o suprafaţă mult maimicălh* Rusia europeană, care înseamnă un sfert din suprafaţa totală a Rusiei, trăiesc trei pătrimi din populaţie, în timp ce în Rusia asiatică, care reprezintă trei pătrimi din teritoriu, trăieşte doar un sfert din populaţia ţării. *Care credeţi că sunt cauzele acestei repartiţii atât de*

inegale? Peste 70% din ruşi trăiesc în mediul urban. Cea mai mare concentrare umană este în regiunea capitalei – Moscova.

Principalele oraşe siberiene se află de-a lungul căii ferate transsiberiene. *Arătaţi pe hartă cele mai mari oraşe din Rusia*!

Resursele naturale şi economia

T

Bogatele şi variatele resurse de subsol sunt greu de exploatat, întrucât cele mai mari rezerve sunt în Siberia şi dincolo de Cercul Polar. *De ce extracţia lor este atât de dificilă*? *Arătaţi pe harta 3 principalele resurse ale subsolului*! în Rusia sunt mari rezerve de cărbuni superiori şi petrol (locul III pe Glob), de gaze naturale (locul I pe Glob). Minereuri de fier, mangan, nichel, cupru, aur, plumb, zinc, uraniu şi diamante se găsesc în mari cantităţi în Munţii Ural şi în Siberia. Alte resurse naturale valoroase sunt: pădurile, terenurile agricole, potenţialul hidroenergetic al râurilor, fauna etc.

Mare putere economică prin resursele şi capacităţile sale industriale, Rusia traversează o perioadă de transformări datorită schimbărilor politice din ultimii ani.

Principalele regiuni industriale ale Rusiei sunt în partea europeană: Moscova şi Sankt-Petersburg, „capitalele industriale" ale Rusiei, zona Uralului şi regiunea Volgăi. În Rusia asiatică, industria este localizată de-a lungul căilor ferate şi în bazinele miniere.

Industria energetică: 4/5 din curentul electric se obţin în termocentrale. Hidrocentralele şi atomocentralele furnizează restul.

Rusia este prima producătoare mondială de oţel. *Observaţi pe hartă aşezarea centrelor siderurgice în zonele de extracţie a fierului şi cărbunilor şi în marile oraşe*! Metalurgia neferoasă s-a dezvoltat în regiunea Ural şi în apropierea marilor hidrocentrale siberiene. *De* ce? Industria constructoare de maşini produce: locomotive, vagoane, tractoare, avioane, rachete, aparatură electronică etc.

Industria chimică este foarte diversificată. *Daţi exemple de produse ale acestei industrii*!

Alte industrii sunt: industria lemnului, textilă, alimentară ş.a.

Agricultura. *Care credeţi că sunt cele mai importante zone agricole din Rusia*? *Unde se află cele mai fertile soluri*? *Ce plante se*

cultivă în zonele temperate? Se cultivă cereale (locul IV pe Glob): grâu, secară, porumb; cartofi (locul I pe Glob), floarea-soarelui (locul II pe Glob), sfeclă-de-zahăr, pomi fructiferi, viţă-de-vie etc.

Creşterea animalelor (vaci, oi, porci, păsări) se face în special în ferme mari, de tip industrial, situate lângă marile oraşe. Pescuitul se practică mai ales în Oceanul Pacific.

Rusia este cunoscută în toată lumea pentru producţia de caviar (icrele negre ale sturionilor*). Cel mai mare centru pentru prelucrarea acestuia este Astrahan, oraş în Delta Volgăi.

Rusia are o reţea uriaşă de transporturi (feroviare, rutiere, fluviale, aeriene), mai densă în partea europeană. Într-o ţară atât de mare, transporturile au un rol foarte important, dar au de învins mari obstacole: distanţe enorme, ierni foarte geroase, dezgheţul de primăvară, care transformă rapid drumurile în râuri de noroi.

Aceste dificultăţi sunt mai uşor de depăşit cu ajutorul căilor ferate. Cea mai lungă cale ferată din lume este Transsiberianul (9476 km). Ea leagă Moscova de Vladivostok. *Arătaţi pe hartă traseul acestei magistrale feroviare*! Modernele şosele din Rusia europeană au ca punct de plecare Moscova. Tot Moscova este legată prin canale şi fluvii de mările: Albă, Baltică, Neagră şi Caspică. Volga şi marile fluvii siberiene sunt amenajate pentru navigaţie. *Căutaţi pe hartă porturile Rusiei*. Transporturile aeriene sunt preferate mai ales pentru distanţele lungi şi în regiuni unde alte mijloace de transport nu au acces (în nordul Rusiei, în Siberia). Petrolul şi gazele sunt transportate prin cea mai lungă reţea de conducte din lume.

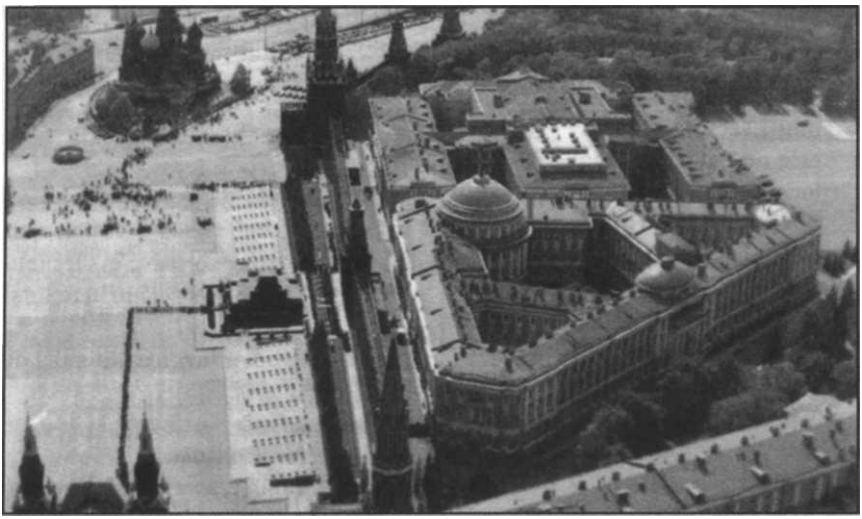

Fig. 13: Kremlinul este o fortăreaţă situată pe o colină din centrul Moscovei. Dincolo de zidurile sale lungi de 2, 5 km se află palate şi catedrale construite acum cinci secole. Ele sunt o mărturie vie a influenţei civilizaţiei bizantine, de la care Rusia a primit religia ortodoxă şi alfabetul chirilic. În Kremlin se află sediul parlamentului şi al guvernului rus.

Fig. 11: în nordul Rusiei trăiesc circa 1500 de eschimoşi, care se

ocupă cu creşterea renilor şi vânătoarea animalelor cu blănuri scumpe.

Fig. 12: Moscova – Biserica Vasili Blajenîi (Vasile Preafericitul).

Fig. 14: Sankt-Petersburg, cel mai mare port şi fostă capitală a Rusiei (al doilea oraş ca mărime), a fost construit de ţarul Petru cel Mare la vărsarea Nevei în Marea Baltică. Palatele şi muzeele aşezate de-a lungul canalelor fac din Sankt-Petersburg unul dintre cele frumoase oraşe ale Europei

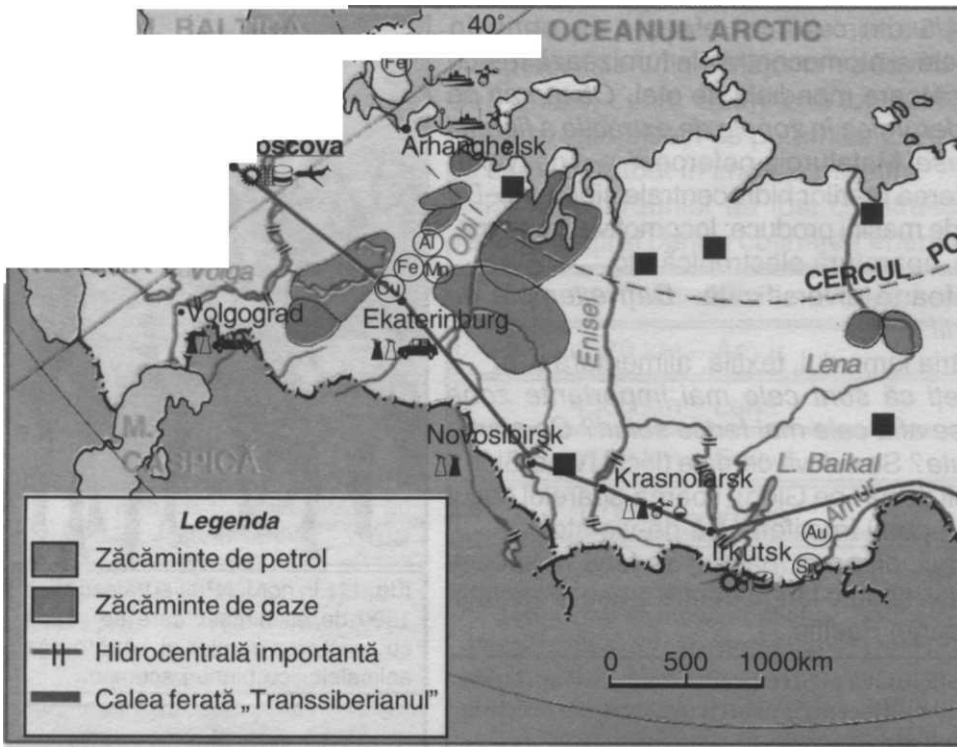

Harta 3: Rusia – harta economică.

Volumul comerţului exterior a scăzut în ultimii ani. Partenerii de comerţ sunt ţările C.S.I., dar şi alte state din restul lumii. Rusia exportă cărbuni, petrol, gaze naturale, minereuri, maşini, utilaje şi importă echipamente industriale, produse agricole, bunuri de consum.

Turismul este mai ales cultural, favorizat de numeroasele muzee, palate, biserici din vechile oraşe ale Rusiei europene.

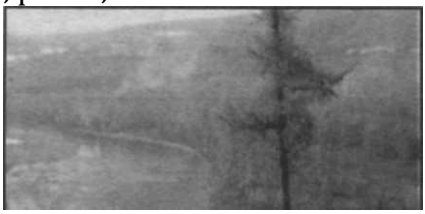

Fig. 15: Transsiberianul. Construcţia căii ferate s-a desfăşurat între 1891 şi 1916, în condiţii deosebit de grele (mlaştini, păduri întinse, geruri aspre). Din această magistrală feroviară se desprind alte

căi ferate: spre Kazahstan, spre China, spre Oceanul Pacific, dar pe la nord de Lacul Baikal. În fiecare dimineaţă, la ora 1.000, trenul pleacă din Moscova şi parcurge întregul traseu în şapte zile, traversând 7 fuse orare.

Vreau să ştiu mai mult! Rusia – ţara superlativelor geografice.

* cea mai mare ţară din lume (17 mii. km^2). În Rusia, soarele nu apune niciodată: în timp ce la Oceanul Pacific se pregăteşte să apună, la Marea Baltică este dimineaţă
* cele mai lungi graniţe şi cei mai mulţi vecini
* cele mai geroase ierni: – 71° C în localitatea Oimeakon
* fluviul cu cel mai lung estuar: Obi
* cel mai mare lac: Marea Caspică
* cel mai adânc lac: Lacul Baikal
* cea mai întinsă pădure: taigaua eurasiatică
* cel mai mare oraş european: Moscova
* cel mai mare oraş nordic: Sankt-Petersburg
* cea mai lungă cale ferată: Transsiberianul încercaţi să completaţi această listă!

VOCABULAR

endemic = care trăieşte numai pe un anumit teritoriu;

= peşti cu schelet cartilaginos, care depun icre de culoare neagră (morunul, cega, nisetrul, păstruga).

ACUM ŞTIU CĂ…

Rusia este o ţară de mărime continentală, cu mari unităţi de relief traversate de fluvii uriaşe.

Clima, temperată şi rece, are cel mai pronunţat caracter continental. Rusia este o ţară foarte bogată, dar cu diferenţe regionale din punct de vedere al populării şi dezvoltării economice.

1. De ce credeţi că majoritatea râurilor siberiene se varsă în Oceanul Arctic? Care se varsă prin delte şi care prin estuare?
2. Cum explicaţi lărgirea taigalei de la vest la est?
3. Faceţi o listă a oraşelor europene şi asiatice din Rusia!
4. Alegeţi două trasee diferite pentru o călătorie cu vaporul de la Moscova la Vladivostok.
5. Imaginaţi-vă o călătorie cu Transsiberianul şi descrieţi

peisajele pe care le „vedeţi”.

EUROPA VESTICA (ATLANTICA)

Specificul geografie al Europei Vestice

Ce este Europa Apuseană?

O regiune a Europei cuprinsă între paralelele de 43° şi 61° latitudine nordică;

O regiune a Europei situată atât în emisfera vestică, cât şi în cea estică. *De ce*? *Calculaţi între câte grade de longitudine estică şi vestică se desfăşoară*! *Ce observaţi*? *După ce fus orar îşi potrivesc ora oficială ţările acestei regiuni*?

O regiune a Europei cu largă deschidere la Oceanul Atlantic. *Arătaţi pe hartă mările riverane*!

O regiune continentală şi insulară. *Căutaţi pe hartă principalele insule*! *Spuneţi cărei regiuni aparţin de fapt sudul Franţei şi Insula Corsica*!

O regiune în care se întâlnesc toate formele de relief: de la cele mai tinere la cele mai vechi, de la cele mai înalte la cele mai joase (fig. 1 şi 2). *Arătaţi pe hartă formele de relief*! *Care sunt cei mai înalţi munţi*? *În ce parte a regiunii sunt situaţi*? Partea nordică a regiunii a fost modelată de o calotă glaciară. *Care sunt urmele acestei modelări*? *Aduceţi-vă aminte care era limita sudică a calotei glaciare*! *De ce s-a topit calota glaciară*?

O regiune aflată sub influenţa climatului oceanic. Vânturile de vest, vânturi permanente şi încărcate cu umezeală, determină o repartizare a precipitaţiilor pe tot parcursul anului. Ceaţa şi cerul noros sunt caracteristicile predominante ale vremii în această regiune. În partea continentală a regiunii, influenţa maselor de aer oceanic scade de la vest la est. Munţii înalţi impun abateri de la climatul oceanic. *Cum*? *Ce fel de climă este în munţi*?

O regiune cu o reţea hidrografică densă. *De ce*? Râurile au debite mari şi constante tot timpul anului. *Cum explicaţi acest lucru*?

marile fluvii sunt navigabile şi amenajate pentru navigaţie. Ele formează la vărsare estuare adânci (fig. 3). *De ce*? *Căutaţi pe hartă principalele fluvii*! *Ce diferenţe există între râurile din insule şi cele de pe continent*?

O regiune cu păduri de fag şi vegetaţie de landă (tufişuri şi ierburi);

O regiune foarte bine populată, cu popoare vorbitoare de limbi latine şi germanice. *Care sunt aceste popoare*?

O regiune cu un ridicat grad de urbanizare, cu oraşe mari şi moderne;

cea mai dezvoltată regiune a Europei din punct de vedere economic;

O regiune cu agricultură modernă şi productivă, în care lucrează o foarte mică parte din forţa de muncă a ţărilor componente;

Fig. 1: Munții Pirinei.

Fig. 2: Munții Scoției.

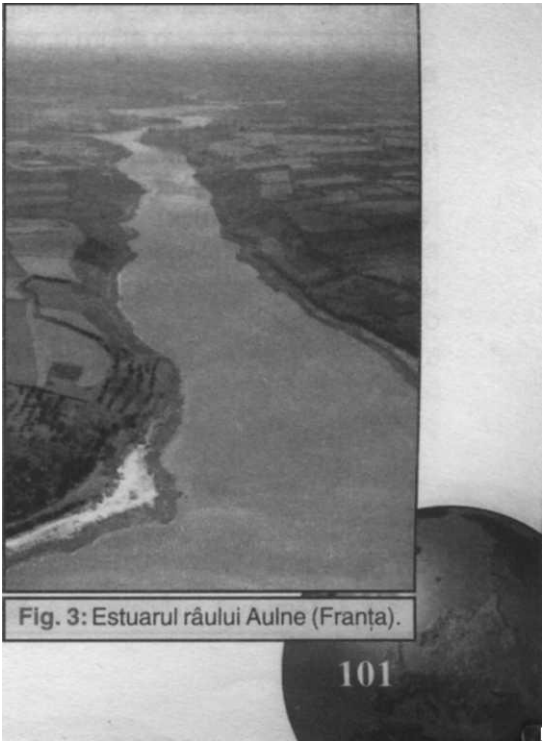

Fig. 3: Estuarul râului Aulne (Franța).

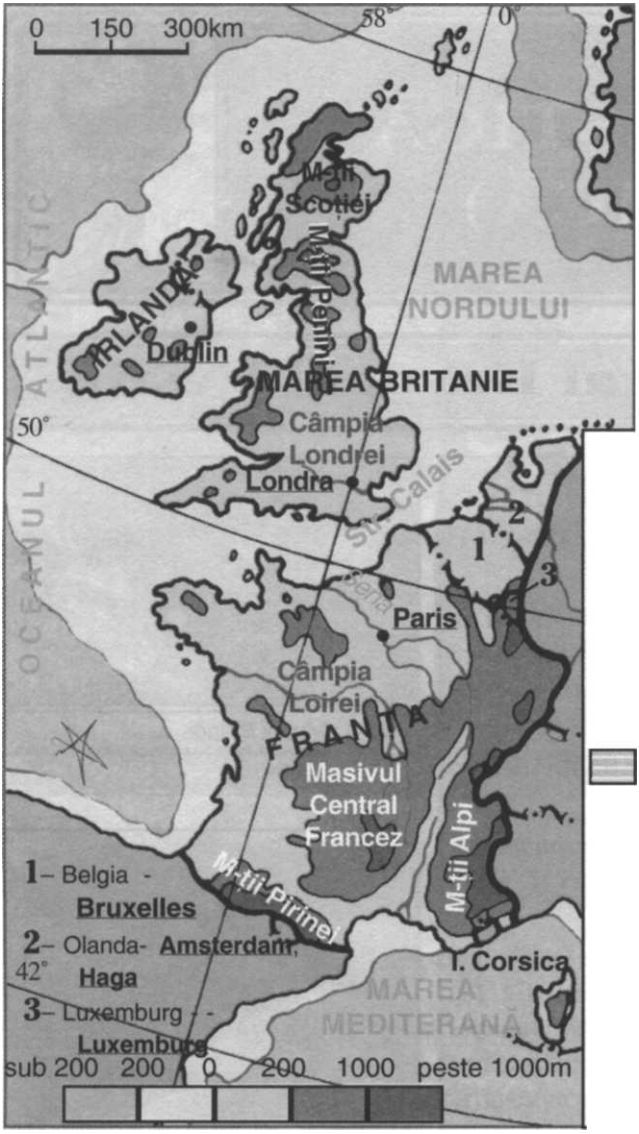
0 150 300km
58°
0°
50°
42°
OCEANUL ATLANTIC
IRLANDA
Dublin
Munții Scoției
Munții Pennini
MAREA NORDULUI
MAREA BRITANIE
Câmpia Londrei
Londra
Str. Calais
1
2
3
Paris
Câmpia Loirei
FRANȚA
Masivul Central Francez
M-ții Alpi
M-ții Pirinei
1– Belgia - Bruxelles
2– Olanda- Amsterdam, Haga
3– Luxemburg - Luxemburg
I. Corsica
MAREA MEDITERANĂ
sub 200 200 0 200 1000 peste 1000m

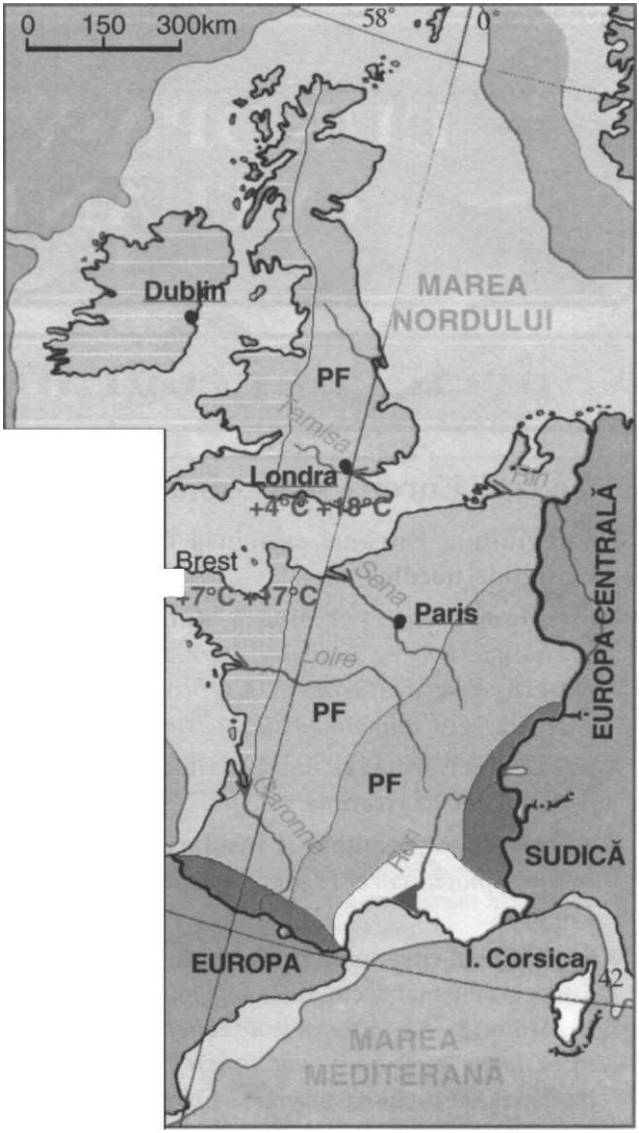

Legenda

I I Clima mediteraneană

] Clima temperat continentală de p tranziţie

I I Clima temperat-oceanică

]] Clima alpină

Vegetaţie de landă

PF Pădure de foioase

+ 4°C – temperatura medie a lunii ianuarie

+ 18°Cremperatura medie a lunii iulie Deltă Estuar

Harta 1: Europa Vestică – harta fizică şi politică.

Harta 2: Europa Vestică – harta mediului natural.

O regiune a Europei din care a pornit revoluţia industrială;

regiunea unde a luat fiinţă Uniunea Europeană. Toate ţările acestei regiuni sunt membre ale Uniunii Europene. *Numiţi-le*!

1. Faceţi o comparaţie între mediul natural al regiunii atlantice şi cel al regiunii mediteraneene.

2. Care credeţi că sunt factorii care au contribuit la dezvoltarea economică a statelor atlantice?

3. Care sunt statele atlantice şi capitalele lor?

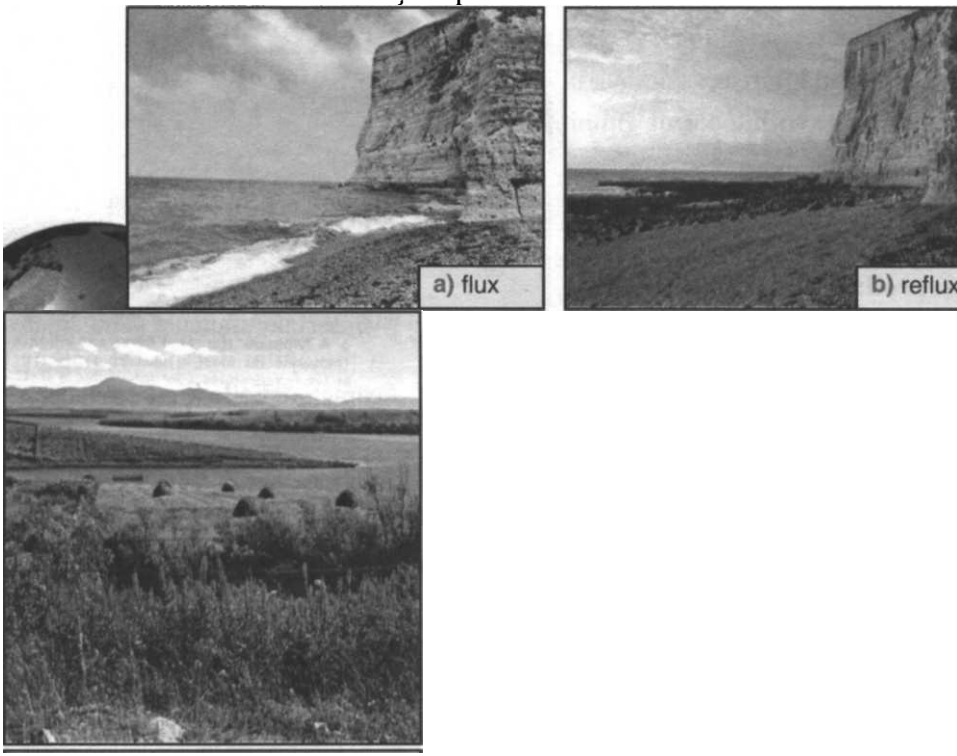

Fig. 4: Ţărm înalt, cu faleză, pe coasta atlantică a Marii Britanii.

Fig. 5: În locul pădurilor din Arhipelagul Britanic, distruse prin defrişări, incendii sau păstorit, a crescut o vegetaţie secundară de ierburi şi tufişuri. Această vegetaţie derivată poartă numele de landă oceanică. Pe litoralul stâncos, din cauza vânturilor puternice şi a climei reci nu cresc arbori, ci doar tufişuri şi ierburi. Fertilitatea solurilor este scăzută.

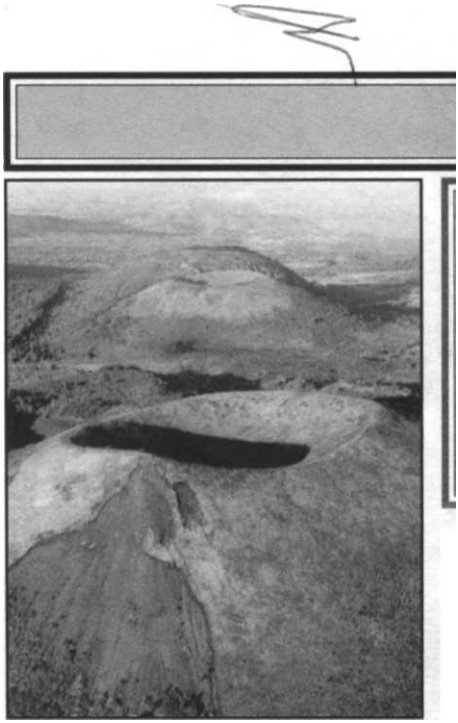

Fig. 1: *Observaţi conul şi craterul acestui vulcan din* Masivul Central.

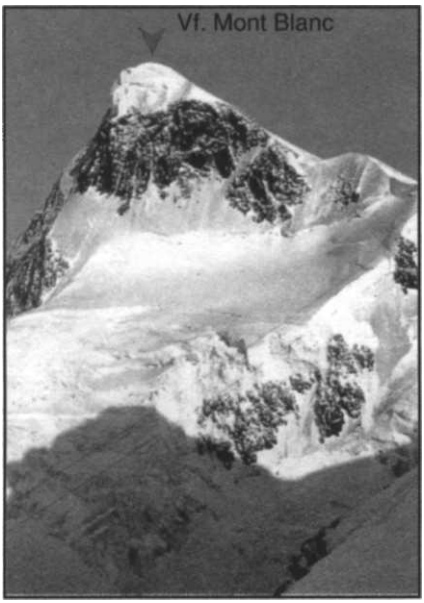

Fig. 2: Cel mai înalt vârf al Europei, Mont Blanc (4807 m), din Munţii Alpi, este o deosebită atracţie pentru turişti şi alpinişti. Datorită altitudinii, culmile Munţilor Alpi şi Pirinei sunt acoperite cu zăpezi permanente şi gheţari montani.

Fig. 3: Cel mai bine amenajat fluviu al Franţei este Ronul. Apele sale sunt folosite pentru navigaţie, irigaţii, alimentarea cu apă a industriei etc.

Franţa

9

Franţa

Suprafaţa: 551.500 km^2 Populaţia: 57, 8 mii. loc. Densitatea medie: 105 loc. /km^2 Capitala: Paris (9.319.000 loc.) Limba: franceză

Religia: catolică Moneda: franc Membră a Uniunii Europene

Mediul natural

Aşezarea favorabilă a Franţei a avut o importanţă deosebită în dezvoltarea sa istorică. Fiind traversată de paralela de 45° lat N, Franţa se află la jumătatea distanţei dintre ecuator şi pol, în plină zonă temperată, cea mai propice (favorabilă) activităţilor omeneşti. *Ce alte ţări europene sunt traversate de această paralelă*? Un alt avantaj este ieşirea la Oceanul Atlantic şi la Marea Mediterană. *La ce mări atlantice are ieşire*? *Arătaţi cele mai importante peninsule şi golfuri*!

De Franţa aparţin Insula Corsica din Marea Mediterană şi unele teritorii, resturi ale marelui său imperiu colonial, cum este Guyana franceză, din America de Sud. *Căutaţi-o pe planiglob*! *Citiţi de pe hartă vecinii Franţei*! *Observaţi lungimea mare a graniţelor şi a ţărmurilor sale*!

Franţa seamănă cu un amfiteatru uriaş, prin dispunerea formelor de relief: acestea scad treptat spre nord şi vest. *Ce formă de relief ocupă cele mai mari suprafeţe*?

În vestul Franţei se întind, de la nord spre sud, câmpiile: Bazinul Parisului, Câmpia Loirei, Bazinul Aquítanian (citeşte Achitanian). Aceste câmpii fertile reprezintă principalele regiuni agricole ale Franţei.

Masivul Central, foarte vechi, constituie o treaptă mai înaltă în centrul ţării (fig. 1).

În sud şi est, relieful este înalt, format din munţi tineri, de încreţire, adevărate graniţe naturale cu ţările vecine. Sunt Munţii Pirinei, Alpi (fig. 2) şi Jura. În Munţii Alpi există mai multe păsuri, care, alături de tunelurile construite în acest scop uşurează circulaţia între

Franţa şi Italia.

În estul şi nord-estul Franţei se află un relief vechi, erodat, format din Munţii Vosgi şi Podişul Ardeni. *Arătaţi-i pe hartă*!

În ce zonă de climă se încadrează Franţa? Datorită influenţei oceanice şi aşezări Hormelor de relief, în Franţa există mai multe tipuri de climă. *Oa/e sunt acestea*? (fig. 4) Precipitaţiile bogate au determinat existe/aţa linei reţele hidrografice dense. Cinci fluvii au o importanţă natranală: Loire, Sena, Garonne, Ronul şi Rinul. *Care dintre acesuyfJ/uvii se varsă în Oceanul Atlantic*? *De ce se varsă prin estuaie*? *O* altă bogăţie importantă a Franţei o reprezintă apele minerale (locul I pe glob).

Pădurile de foioase şi conifere acoperă un sfert din suprafaţ ţării. Pădurile sunt considerate o resursă naturală valoroasă şi sun bine protejate. Sudul mediteranean are o vegetaţie specifică. *Dii ce plante este formată aceasta*?

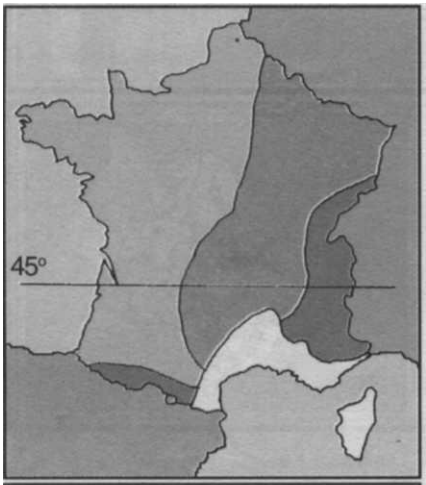

Fig. 4: Harta climatică a Franței
– climă temperat-oceanică
– climă temperat-continentală de tranziție
– climă mediteraneană
– climă alpină (montană)

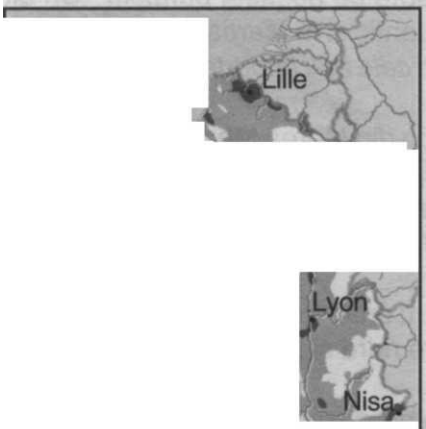

Locuitori/km^2 ¡peste 100
50 – 100 O 1 – 50
Le Havre.
— Paris i
? >» Aotrasboutg

Nantes
— Bordeaux
Toulouse;
Marsilia

Fig. 5: Harta densităţii populaţiei. Regiunile cele mai bine populate sunt: zona Parisului, văile fluviilor, nordul ţării, ţărmurile.

Harta 1: Franţa – harta fizica.

Populaţia şi oraşele

Ce populaţie are Franţa? *De ce densitatea medie a populaţiei este mai mică decât cea a Germaniei sau a Italiei*? Populaţia Franţei nu este uniform repartizată: două treimi din suprafaţă sunt populate de doar 10% dintre locuitori (fig. 5). Acest lucru se explică şi prin migraţia populaţiei rurale spre oraşe. Populaţia urbană reprezintă 75% din populaţia Franţei.

Capitala Paris, împreună cu multe alte orăşele din jur formează o mare aglomerare urbană, de 9 milioane de locuitori.

Între oraşele lumii, Parisul ocupă un loc aparte. Mai mult decât o simplă capitală, Parisul a fost şi este un focar de cultură şi civilizaţie care a influenţat nu numai Franţa, ci şi restul lumii. Istoria oraşului a început acum 2000 de ani, când, sub numele de Luteţia, ocupa o insulă a fluviului Sena: Île de la Cité. Aceasta este astăzi o parte a vechiului Paris, cu monumente impunătoare, între care se află catedrala Notre Dame de Paris, o bijuterie a artei gotice, foarte vizitată de turişti (fig. 6).

Parisul, cel mai important oraş turistic al lumii, are nenumărate atracţii. De aceea, ne vom referi doar la acele monumente care au devenit simboluri şi a căror imagine se confundă cu cea a oraşului:

— Muzeul Louvre (fig. 8), unul dintre cele mai mari muzee ale lumii, adăpostește peste un milion de opere de artă expuse în galerii a căror lungime însumează 13 km;

— Arcul de Triumf (fig. 9), construit în secolul trecut, în onoarea victoriilor împăratului Napoleon;

— Turnul Eiffel (fig. 7), ridicat de inginerul Gustave Eiffel cu ocazia Expoziţiei Universale din anul 1889. Pentru francezi, oraşul Paris este mai francez decât Franţa. Ei spun: „Să fii parizian înseamnă

să fii francez de două ori”.

Alte mari oraşe sunt: Lyon – al doilea centru industrial al Franţei, Marsilia – cel mai mare port, Lille – centrul industriei textile, Bordeaux – cunoscut pentru comerţul cu vinuri, Nisa – important oraş turistic din sud ş.a. *Arătaţi-le pe hartă şi observaţi importanţa aşezării geografice pentru dezvoltarea lor economică*!

Resursele naturale şi economia

Franţa are o economie foarte dezvoltată, situându-se pe locul II în Europa, după vecina sa, Germania. O economie dezvoltată are nevoie de cantităţi uriaşe de energie electrică şi de materii prime. Resursele de subsol ale Franţei, deşi importante, nu acoperă acest necesar. *Arătaţi pe harta economică cele mai importante resurse de subsol*!

Fig. 7: În vârful turnului Eiffel, care are o înălţime de 320 m, se poate ajunge pe scări sau cu liftul. De sus, turiştii au posibilitatea să admire panorama întregului Paris.

Harta 2: Franţa – harta economică.

NN

Fig. 8: În muzeul Louvre se află sculptura antică „Venus din Milo" şi celebra pictură a lui Leonardo da Vinci „Mona Lisa".

Fig. 9: Pe Bulevardul Champs-Élysées, cel mai cunoscut bulevard al Parisului, se află Arcul de Triumf (50 m înălţime şi 45 m lărgime).

Fig. 10: Uzinele Citroën. Alte firme producătoare de automobile sunt: Renault, Peugeot. Franţa se află pe locul II în Europa, după Germania.

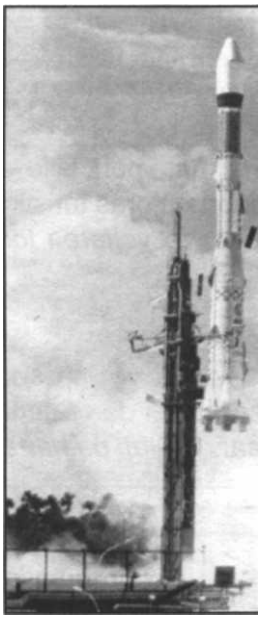

Fig. 11: Racheta Ariane este produsă de industria aeronautică franceză. Aceasta produce şi avioane (Concorde, Airbus), elicoptere, avioane de luptă.

Fig. 14: Franţa este celebră pentru brânzeturile (400 de feluri diferite) şi vinurile sale (locul I în lume).

Fig. 15: Valea Loirei constituie o atracţie deosebită datorită numeroaselor castele construite pe malurile sale. Castelul Chambord din imagine este cel mai mare dintre ele.

Fig. 12: Franţa este binecunoscută pentru produsele de lux: parfumuri, cosmetice, confecţii de calitate.

Fig. 13: Centrala nucleară Paluel. Franţa se află pe primul loc în Europa la producţia de energie nucleară. În Franţa există şi centrale solare, eoliene şi, la La Rance, o centrală mareemotrică. *Ce tipuri de energie folosesc aceste centrale electrice*?

Jumătate din cantitatea de energie electrică este asigurată de centralele nucleare (fig.13), restul provenind din termocentrale şi hidrocentrale.

Franţa este o mare producătoare de oţel, prelucrând minereurile de fier exploatate în Lorena (nord-estul Franţei). Minereurile de bauxită din sudul Franţei sunt transformate în aluminiu în uzine aflate în apropierea hidrocentralelor din Munţii Alpi şi Pirinei (industria aluminiului consumă foarte multă energie electrică). Industria constructoare de maşini produce: automobile

(fig.10), avioane (fig.11), armament, vapoare, locomotive etc. Alte industrii dezvoltate sunt: industria chimică, textilă, alimentară.

Franţa este cea mai importantă ţară agricolă a Europei, reuşind să exporte mari cantităţi de produse (a doua ţară exportatoare a lumii după Statele Unite ale Americii).

În Franţa se cultivă grâu, orz, porumb, sfeclă-de-zahăr, floarea-soarelui, legume, pomi fructiferi, viţă-de-vie. Creşterea animalelor este, de asemenea, importantă. Se cresc vaci, oi, porci.

Căile de transport cele mai utilizate sunt căile ferate (35.000 km) şi şoselele (800.000 km). *Arătaţi pe hartă cele mai mari porturi şi aeroporturi*!

Franţa exportă avioane, automobile, produse chimice, arme, produse agricole şi importă mai ales combustibili şi materii prime.

Franţa este a treia ţară turistică a lumii, după Spania şi Italia, fiind vizitată anual de 36 milioane de turişti.

ACUM ŞTIU CĂ… Franţa este o ţară mare a Europei, favorizată din punct de vedere natural: ieşirea la mări şi la ocean, relieful variat, clima temperată, densitatea mare a reţelei hidrografice, vegetaţia bogată, resursele de subsol variate. Franţa este o ţară cu o bogată cultură şi civilizaţie.

Dezvoltarea armonioasă a industriei şi agriculturii asigură un nivel de trai ridicat pentru locuitori şi unul dintre primele locuri în lume pentru Franţa.

1. De ce majoritatea fluviilor franceze se varsă în Oceanul Atlantic?

2. De ce Franţa are mai multe tipuri de climă?

3. Cum explicaţi faptul că Franţa, deşi are păduri, importă lemn?

4. Cunoscând că Franţa are 58 milioane de locuitori şi Parisul are 9 milioane de locuitori, calculaţi cât la sută din locuitorii ţării trăiesc în capitală.

5. Comparaţi economia Franţei cu cea a Germaniei!

6. Daţi exemple de obiective turistice din Franţa!

Belgia şi Luxemburg	
Belgia Luxemburg Suprafaţa: 30.519 km^2 Suprafaţa: 2.586 km^2 Populaţia: 10, 1 mii. loc. Populaţia: 410.000 loc. Densitatea: 333 loc/km^2 Densitatea: 159 loc/km^2 Capitala: Bruxelles Capitala: Luxemburg Religia: catolică, protestantă Religia: catolică Limba: franceză şi germană Limba: franceză, germană, luxemburgheză Moneda: franc belgian Moneda: franc luxemburghez Membră a Uniunii Europene Membră a Uniunii Europene	

Belgia

Mediul natural

Regatul Belgiei este unul dintre statele mici ale Europei vestice, cu ieşire la Marea Nordului. *Cum sunt ţărmurile*? *Căutaţi pe hartă vecinii Belgiei*! împreună cu Olanda şi Luxemburg, Belgia formează o uniune numită „Ţările de Jos" sau Benelux.

Din punctul de vedere al peisajului, în Belgia se disting trei regiuni: Flandra, Brabant şi Belgia înaltă.

Flandra sau Belgia joasă este o câmpie costieră joasă şi nisipoasă, cu altitudini mai mici de 20 m. În lungul ţărmului Mării Nordului sunt dune, poldere şi canale mărginite de arbori. Unele din poldere au fost construite între secolele XIII şi XV.

Brabantul sau Belgia de mijloc are aspectul unui platou (podiş) înclinat spre mare. Câmpurile largi sunt străbătute de canale de irigaţii, iar luncile mari ale râurilor au cele mai fertile soluri din ţară. Brabantul este şi regiunea cu cele mai multe şi mai mari oraşe. *Căutaţi-le pe hartă şi spuneţi care sunt*!

Belgia înaltă se suprapune vechiului Podiş Ardeni. Format în urma tocirii unor munţi vechi, acest podiş, cu altitudini de 400 – 500 m, este acoperit pe suprafeţe mari cu păduri de stejar, fag, ulm. Dar în Belgia numai o cincime din suprafaţă este ocupată de pădure. Aceasta este folosită mai mult pentru recreere.

Belgia are un climat oceanic blând şi umed, cu ceţuri şi burniţe

frecvente. Uneori, iarna, când bat vânturile reci din est, râurile îngheaţă. Lunile aprilie şi noiembrie sunt cele mai ploioase.

Râurile Schelde şi Meuse, care izvorăsc din Franţa, sunt navigabile pe aproape toată lungimea lor. *Căutaţi pe hartă izvoarele acestor râuri*! *Ce fel de gură de vărsare au*? Belgia are puţine lacuri naturale. În schimb, în Podişul Ardeni, pe cursul râurilor s-au construit multe lacuri artificiale.

Fig. 1: Bruxelles. Din punct de vedere al limbii vorbite şi al originii populaţiei, Belgia este împărţită în două regiuni: Flandra şi Wallonia. În Flandra, care este locuită de o populaţie de origine teutonică, se vorbeşte flamanda, o limbă germanică. Wallonii vorbesc franceza. La Bruxelles, populaţia este mixtă: 57% vorbesc flamanda şi 32% franceza, iar ceilalţi ambele limbi.

II

Fig. 2: Anvers este cel mai mare port maritim al Belgiei şi important centru economic. Alături de comerţ sunt prezente industria zahărului, a dantelăriei, a berii, a construcţiilor navale. Totodată, Anvers este oraşul diamantelor. Aici se vând, se cumpără, se taie şi se şlefuiesc cele mai frumoase pietre preţioase din lume.

Fig. 3: Bruxelles – case cu ornamente tradiționale.

Fig. 4: Bruxelles – Piața primăriei.

Fig. 5

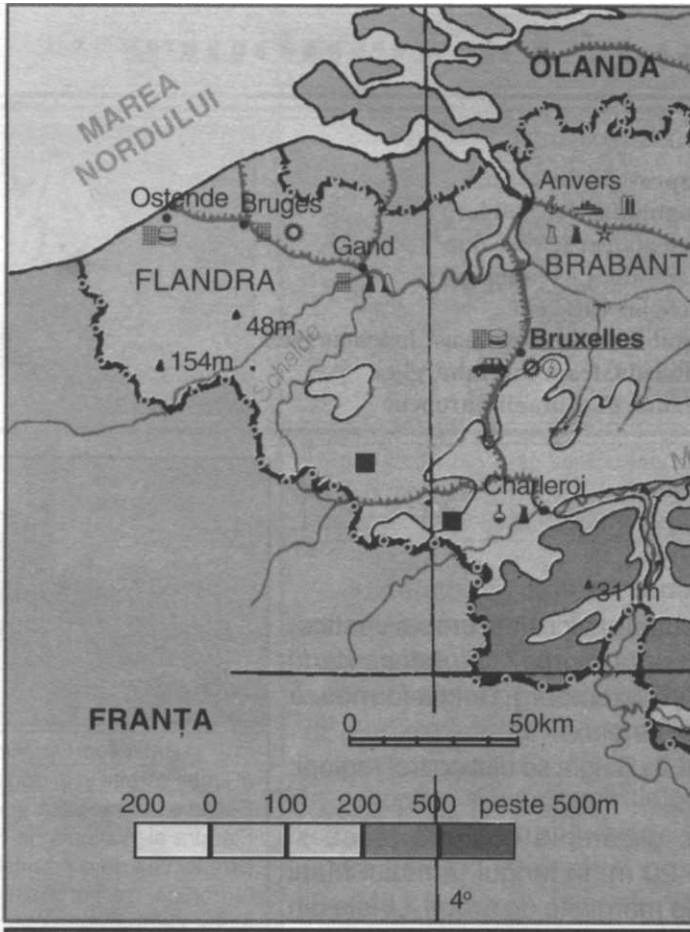

HARTA 1: BELGIA ȘI LUXEMBURG – HARTA FIZICĂ ȘI E

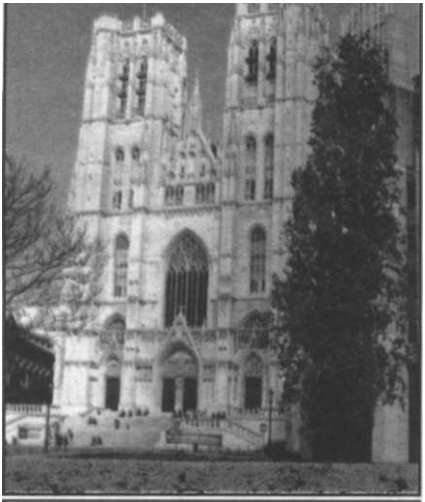

Fig. 6: Catedrala St. Michel (Bruxelles).

Populaţia, oraşele şi economia

Exceptând statele foarte mici ale Europei, Belgia este una dintre ţările europene cu o mai mare densitate a populaţiei şi una dintre cele mai populate ţări ale lumii. *Cum se calculează densitatea populației*?

Doar 5% din belgieni sunt ţărani, ceilalţi trăiesc la oraş. În patrulaterul format de oraşele Mons, Liège, Anvers şi Gand, în care se află şi capitala Bruxelles, densitatea populaţiei este de peste 500 loc/km^2. Acest patrulater delimitează cea mai dezvoltată regiune economică a Belgiei.

Belgia are o economie foarte dezvoltată, cu o industrie modernă, bazată pe importul de materii prime şi o agricultură intensivă. În Belgia se fabrică: oţel, fontă, maşini şi utilaje, îngrăşăminte, mase plastice, medicamente, mobilă etc. *Căutaţi pe hartă centrele producătoare*! Industria textilă, care are tradiţii din evul mediu, prelucrează toate tipurile de fire: lână, bumbac, în mătase, cânepă, fire sintetice. Belgia este cunoscută şi pentru bere şi ciocolată. Din cele peste 100 de fabrici de bere, majoritatea se află în mănăstiri.

Cele 2% din locuitori care lucrează în agricultură produc 80% din necesarul de hrană al ţării. Belgia îşi asigură în totalitate necesarul de carne, lapte, ouă, brânză şi unt. În marile sere se produc legume pentru consumul zilnic. Dintre plantele cultivate trebuie menţionate

sfecla-de-zahăr, cartoful, grâul, orzul şi pomii fructiferi.

Belgia este ţara cu cea mai densă reţea de căi ferate, şosele şi canale de navigaţie. *Urmăriţi pe hartă canalele care fac legătura între fluvii*! *Care sunt oraşele-porturi*? Ostende este cel mai mare port pescăresc al ţării (fig. 8).

Principalii parteneri de afaceri ai Belgiei sunt ţările membre ale Uniunii Europene, dar şi S.U.A., Japonia, Suedia, Elveţia ş.a. Belgia importă combustibili, diverse minereuri, maşini şi exportă produse textile, dulciuri, diamante prelucrate, oţel, produse chimice.

Luxemburg

Adesea, datorită pădurilor întinse şi peisajelor foarte frumoase, locuitorii Luxemburgului spun despre ţara lor că este inima verde a Europei. *Arătaţi pe hartă vecinii Luxemburgului*! *Comparaţi mărimea lui cu a statelor vecine*! *Ce forme de relief sunt în Luxemburg*?

O treime din teritoriu, nordul ţării, este acoperită de pădure. Restul, regiunea Bon Pays (Pământ Bun), este utilizat pentru agricultură. Climatul temperat, umed, dar răcoros permite cultivarea cartofului, ovăzului, grâului şi orzului.

Pe baza rezervelor mari de fier şi a cocsului importat din Germania s-a dezvoltat o puternică industrie siderurgică, astfel că Luxemburgul se află printre primele producătoare de oţel. De altfel, 90% din mărfurile de export sunt reprezentate de oţel şi produse din oţel. Dar, pentru că după 1970 multe mine de fier au fost închise, siderurgia a intrat în declin. De aceea, industria acestei ţări s-a reorientat spre producerea de aparatură electronică, îngrăşăminte chimice, mase plastice şi anvelope. Luxemburgul este un paradis financiar. În capitală îşi au sediul sute de bănci şi mii de societăţi economice.

Franceza, germana şi luxemburgheza sunt limbile oficiale, însă folosite sunt franceza şi germana. În şcolile primare se învaţă în limba germană, dar în licee şi facultăţi se foloseşte franceza, ca de altfel şi în judecătorii şi parlament. Ziarele de limbă germană se tipăresc în Germania.

CUM ŞTIU CA BELGIA…

…are un peisaj variat pentru un teritoriu atât de mic… este cel

mai populat stat al Europei… are cea mai densă reţea de transporturi… are o economie dezvoltată… este tara diamantelor.

1. Cum explicaţi nivelul economic ridicat al Belgiei? Cum credeţi că este nivelul de trai al populaţiei?

2. Care este importanţa Belgiei în cadrul Europei? Ce reprezintă oraşul Bruxelles pentru o parte din ţările europene?

Fig. 8: Fructe de mare. În afară de peşte, marea oferă oamenilor pentru hrană şi alte vieţuitoare marine: scoici, crabi, languste, caracatiţe etc. Ele se numesc, în mod obişnuit, fructe de mare.

Fig. 9:

Bruxelles – Palatul Regal.

Fig. 10: „Oraşul Luxemburg este capitala ţării din anul 963, an în care Siegfried, conte de Ardeni, a înfiinţat statul independent Luxemburg. În oraş se găsesc deopotrivă construcţii vechi – castele, palate, catedrale gotice – şi clădiri moderne.

Vreau să ştiu mai mult!

În Belgia există un muzeu al cartografului, întemeiat de englezul T. Hughees.

La Bruxelles există un muzeu al atomului.

Belgienii sunt specialişti în columbofilie – arta dresării porumbeilor voiajori (călători).

Belgienilor le place să mănânce cartofi prăjiţi cu scoici.

Popicele constituie jocul naţional al Luxemburgului.

Luxemburgul importă 98, 6% din energia necesară.

100

Olanda

Fig. 1: Morile de vânt nu sunt destinate măcinării grânelor. Ele pun în funcţiune pompele care scot apa din canale şi drenează polderele. Pe terenurile pe care marea le descoperă la maree joasă (reflux), olandezii au delimitat parcele, construind în jurul lor şanţuri şi diguri. Acestea sunt polderele. Dar, în această bătălie dusă cu marea, începută în urmă cu 1.000 de ani, olandezii nu ar fi câştigat deloc sau ar fi câştigat mai puţin dacă nu ar fi fost ajutaţi de natură. Vânturile de vest, vânturi permanente, asigură funcţionarea necontenită a morilor de vânt.

Olanda

Suprafaţa: 34.000 km^2 Populaţia: 15, 6 mii. loc. Densitatea: 459 loc/km^2 Capitala: Amsterdam, Haga Limba: olandeză Religia: catolică Moneda: gulden Membră a Uniunii Europene

Mediul natural

Olanda este ţara polderelor, a lalelelor şi a morilor de vânt. *Priviţi harta şi spuneţi care este aşezarea geografică a acestei ţări*! *Ce vecini are*? *Cum sunt ţărmurile ei*? Din fostele colonii, Olanda mai păstrează controlul asupra Insulei Aruba şi a Antilelor Olandeze, aflate în Marea Caraibelor. *Căutaţi pe harta lumii Marea Caraibelor*!

Relieful Olandei este constituit în întregime dintr-o câmpie foarte joasă, a cărei altitudine rar atinge 50 m. De altfel, numele oficial

al ţării este Nederland, adică Ţara de Jos. Foarte interesant pentru această ţară este faptul că peste o treime din teritoriu a fost „furată" mării, ceea ce înseamnă că se află sub o în altitudine (nivelul mării). Adesea, olandezii obişnuiesc să spună: „Dacă Dumnezeu a creat lumea, olandezii au creat Olanda". Cum? Prin construirea de poldere (fig. 1). Cea mai mare altitudine din Olanda este de 321 m. Polderul Prinţul Alexandru este situat la 7 m sub nivelul mării.

Climatul temperat-oceanic, cu precipitaţii bogate, asigură alimentarea permanentă a apelor curgătoare. Râurile Rin, Maas şi celelalte râuri care se varsă în Marea Nordului au format estuare. La gurile lor de vărsare au fost construite mari porturi. *Ce ştiţi* despre *portul Rotterdam*? *Care este importanţa lui pentru Europa de vest*? *Ce avantaje are Olanda de pe urma traficului de mărfuri care se face prin* acest port? Olandezii au mare grijă de mediul natural, în special de ţărmuri, care sunt foarte fragile în faţa mării. În acest scop au fost create parcuri şi rezervaţii naturale.

În Olanda sunt puţine păduri naturale, însă olandezii au plantat păduri în unele poldere.

Populaţia, resursele şi economia

Olanda este o ţară foarte populată. *Care este densitatea medie*? Dezvoltarea oraşelor olandeze a început în secolul XII ca urmare a înfloririi comerţului cu ţările vecine şi s-a amplificat odată cu revoluţia industrială. Poziţia ţării, la gura de vărsare a Rinului, a făcut ca oraşele să fie mari centre comerciale (oraşe-târguri), pescăreşti şi de construcţii navale, porturi şi centre ale industriei textile. *Căutaţi pe hartă principalele oraşe olandeze*.

Oraşele Amsterdam, Rotterdam şi Haga, împreună cu centrele urbane din regiunea încadrată de ele formează marea regiune urbană Randstad Holland. Haga este reşedinţa regală a Olandei.

Petrolul, gazele naturale şi sarea sunt resursele minerale proprii pe care se poate baza economia olandeză. Gazele naturale (locul IV în lume) şi petrolul se extrag din platforma continentală a Mării Nordului. Celelalte materii prime se importă.

Economia olandeză este puternic industrializată. Unele ramuri industriale sunt tradiţionale: industria textilă, prelucrarea

diamantelor, industria alimentară şi construcţiile navale. Celelalte industrii fabrică produse electrice, electronice şi chimice, maşini-unelte.

Fig. 2: Amsterdam, aflat la gura de vărsare a râului Amstel, este capitala constituţională a Olandei. Este construit pe un teren mlăştinos, aflat cu puţin peste nivelul mării. Din această cauză, aproape 100 de canale străbat oraşul, drenând surplusul de apă, iar multe case au fost construite pe piloni de lemn ori stâlpi adânc înfipţi în pământ.

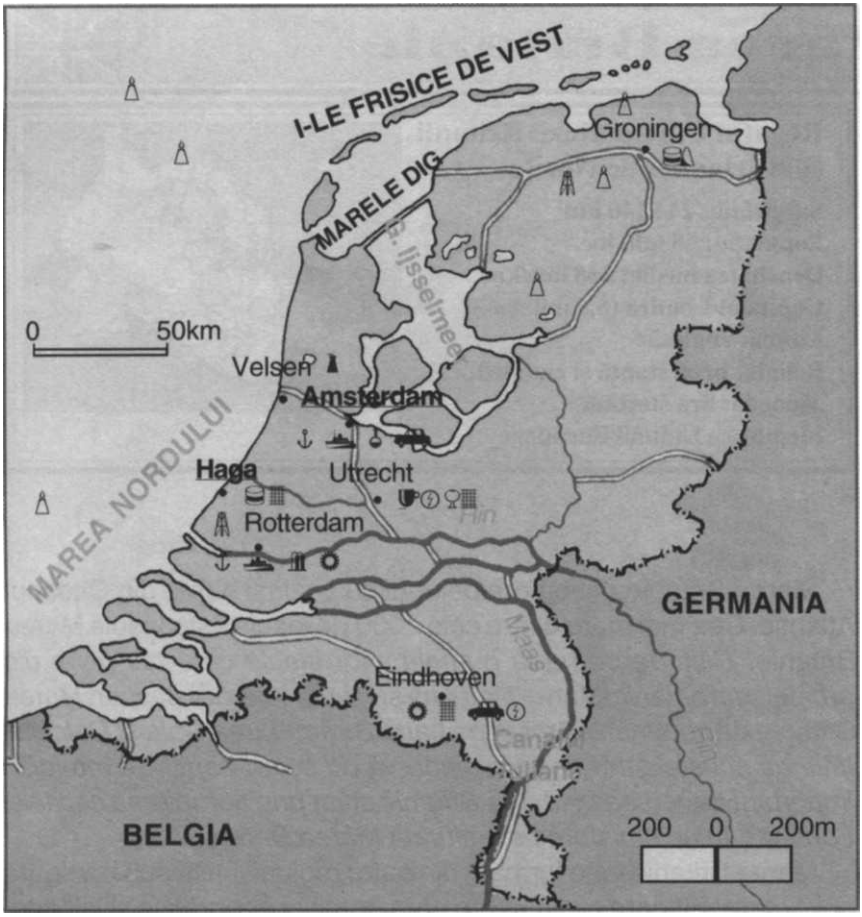
I-LE FRISICE DE VEST
MARELE DIG
Groningen
0
50km
Velsen
Amsterdam
Haga
Utrecht
Rotterdam
MAREA NORDULUI
GERMANIA
Eindhoven
BELGIA
200
0
200m

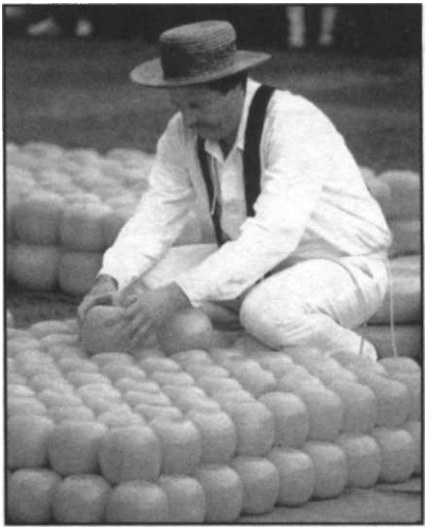

Harta 1: Olanda – harta fizică şi economică.

La Eindhoven se află Uzinele „Philips", renumite pentru aparatura electronică. Firma „Philips" a inventat CD-ROM-ul (compact disc).

Agricultura are ca specific creşterea bovinelor pentru carne şi lapte, cultivarea legumelor şi a florilor.

Toate tipurile de transport sunt moderne. Flota fluvială şi maritimă asigură schimburile comerciale cu diverse colţuri ale lumii. Pentru că pământul Olandei este foarte neted, se merge foarte mult cu bicicleta. Cetăţenii oraşelor preferă bicicleta pentru a se deplasa rapid, strecurându-se cu multă uşurinţă printre mijloacele de transport în comun.

Olanda obţine importante venituri şi din activitatea turistică. Turiştii sunt atraşi primăvara de câmpurile de lalele, iar vara preferă staţiunile litorale.

Oraşele cu clădiri vechi şi muzee care adăpostesc colecţii de tablouri ale şcolii de pictură olandeze sunt vizitate de numeroşi turişti.

Partenerii de afaceri ai Olandei sunt, în primul rând, membrii Uniunii Europene, a cărei membră fondatoare este. Olanda exportă produse chimice, alimentare, flori, maşini, produse petroliere, gaz natural şi importă variate materii prime, alimente, automobile.

— Olanda este ţara cu cea mai joasă altitudine, o mare parte a teritoriului său fiind obţinută prin construirea de poldere.

— Olanda are o economie dezvoltată, cu o industrie modernă. Olanda este o mare producătoare de flori şi legume.

1. Comparaţi economiile celor trei ţări ale Beneluxului.

2. Spuneţi care sunt trăsăturile specifice ale mediului natural din Olanda.

Fig. 3: În fiecare an, într-o frumoasă zi de primăvară, în piaţa Alkmaar se organizează o expoziţie cu sute de sortimente de brânză.

Fig. 4: Între olandezi şi lalele există o veche poveste de dragoste. În secolul VI, un navigator s-a întors de la Constantinopol şi a adus primele lalele. Olandezii le-au îndrăgit atât de mult încât la un moment dat, în secolul XVII, pentru obţinerea unui bulb rar de lalea se dădea în schimb o navă de comerţ cu toate armele. În zilele noastre, câmpuri întregi de lalele sunt plantate în poldere şi alte multe mii de flori sunt cultivate în sere. Florile şi bulbii a peste 2000 de varietăţi de lalele sunt vândute în toată lumea.

Fig. 5: Iarna, când canalele îngheaţă ele sunt folosite ca patinoare. Uneori, o zi pe an, şcolile se închid şi toţi copiii patinează.

Marea Britanie

Fig. 2: Ţărmurile Marii Britanii sunt foarte crestate: fiorduri, estuare, peninsule.

Regatul Unit al Marii Britanii şi al Irlandei de Nord

Suprafaţa: 244.130 km^2 Populaţia: 58 mii. loc. Densitatea medie:

238 loc/km^2 Capitala: Londra (6, 8 mii. loc.) Limba: engleză Religia: protestantă şi catolică Moneda: lira sterlină Membră a Uniunii Europene

Marea Britanie ocupă arhipelagul cu acelaşi nume din Oceanul Atlantic. Cea mai mare dintre cele 2000 de insule este Insula Marea Britanie. *Citiţi de pe hartă numele altor insule care fac parte din arhipelagul britanicl Marea* Nordului şi Marea Manecii despart Marea Britanie de continent. *Arătaţi pe hartă Strâmtoarea Calaisi Calculaţi lăţimea acestei strâmtori folosindu-vă de scara hărţii*! *Ce meridian important traversează Marea Britanie chiar prin apropierea capitalei Londra*? *în ce emisfere este situată Marea Britanie*?

Marea Britanie este formată din patru regiuni, unite sub o singură guvernare. Fiecare regiune are caracteristici geografice şi istorice, limbă şi tradiţii proprii care o deosebeşte de celelalte. *Citiţi*, *din figura 1*, *numele celor patru regiuni*!

Relieful este format din munţi vechi şi câmpii*. În ce regiuni predomină relieful muntos*? Munţii au înălţimi mici datorită eroziunii. *Găsiţi pe hartă cel mai înalt vârf din Marea Britanie*! *Arătaţi pe hartă Munţii Grampiani din Scoţia*, *Munţii Pentru din Anglia*, *Munţii Cambrieni din Ţara Galilor*! Cea mai întinsă câmpie este Câmpia Londrei*. În ce regiune se află*?

Între ce paralele se încadrează Marea Britanie? *în ce zonă de climă se află*? Marea Britanie este expusă vânturilor de vest, care aduc precipitaţii bogate tot anul, mai ales în timpul iernii. Verile sunt răcoroase (18°C la Londra) şi iernile blânde (+ 4°C). *Calculaţi amplitudinea termică*! *De ce*, *aflată la aceeaşi latitudine*, *Polonia are o amplitudine termică mai mare*? *Ce curent oceanic scaldă ţărmurile*

Marii Britanii, *influenţând clima acestei ţări*? Un fenomen obişnuit pentru clima Marii Britanii este ceaţa. Ceţurile frecvente îngreunează circulaţia şi activităţile omeneşti.

„Era o vreme nespus de urâtă, ceaţă şi ploaie că nu zăreai decât apă şi iar apă. [...] Vântul nu sufla din faţă şi nici din spate, măcar că şi aşa ar fi fost destul de neplăcut, ci venea pieziş, abătând ploaia asemenea liniilor trase în caietele de caligrafie care-i învaţă pe copii să scrie oblic. [...] Dar vjjj! se auzea din nou urletul şi şuieratul în depărtare; şi iarăşi se năpustea peste coline, măturând câmpia în lung şi-n lat".

Această descriere este un fragment din romanul „Documentele postume ale Clubului Pickwick" de Charles Dickens, un mare scriitor englez.

Fig. 3: Vârful Snowdon (1085 m) este I mai înalt din Ţara Galilor.

Râurile Marii Britanii sunt numeroase, dar scurte. În schimb, au debite bogate (*de ce*?) şi sunt navigabile. *Arătaţi pe hartă fluviile Marii Britanii*! *De ce se varsă prin estuare*?

Harta 1: Marea britanie şi Irlanda – harta fizică.

Cele mai numeroase lacuri se găsesc în Scoţia. Ele sunt o atracţie pentru turişti, mai ales Loch Ness (citeşte Loc Nes), în care se bănuieşte că ar trăi un animal uriaş, asemănător unui dinozaur. Acest monstru a fost botezat Nessie, după numele lacului.

Pădurile de foioase, odinioară întinse, au fost tăiate pentru foc şi pentru mărirea terenurilor agricole. Astăzi, Marea Britanie are puţine

păduri, predominând pășunile, verzi tot timpul anului. Fauna este săracă, unele specii de animale dispărând datorită restrângerii masive a pădurilor și datorită vânătorii.

Populația și orașele

Marea Britanie este o țară bine populată (58 milioane de locuitori). Ținând seama de suprafața ei, nu trebuie să ne mire densitatea foarte ridicată a populației: aproximativ 240 loc/km^2. *Calculați de câte ori densitatea medie a populației din Marea Britanie depășește media europeană*! Populația nu este repartizată uniform, 80% dintre locuitori trăind în cea mai mare regiune a țării, Anglia. Alături de englezi trăiesc scoțienii, galezii și irlandezii.

Marea Britanie are unul dintre cele mai ridicate procente de urbanizare din lume: peste 90% dintre britanici trăiesc în orașe. Cel mai mare oraș este capitala Londra. împreună cu orașele-satelit*, ea formează o mare aglomerare urbană, de 7 milioane de locuitori.

Fig. 5: Westminster, sediul Parlamentului Marii Britanii.

Fig. 6: Turnul Londrei a fost construit pentru a servi drept închisoare pentru nobili. Astăzi este muzeu și adăpostește bijuteriile Coroanei britanice (vezi figura 7).

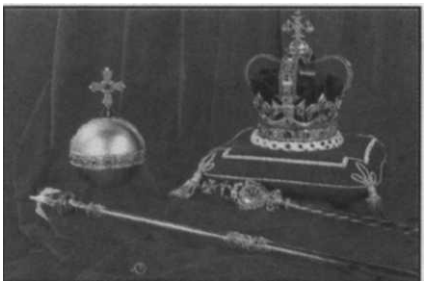

Fig. 7: Printre bijuteriile Coroanei britanice se află diamante şi alte pietre preţioase de o valoare inestimabilă.

Fig. 8: Londra. Alături de clădirile vechi se înalţă sediile băncilor şi firmelor care fac prosperitatea Londrei.

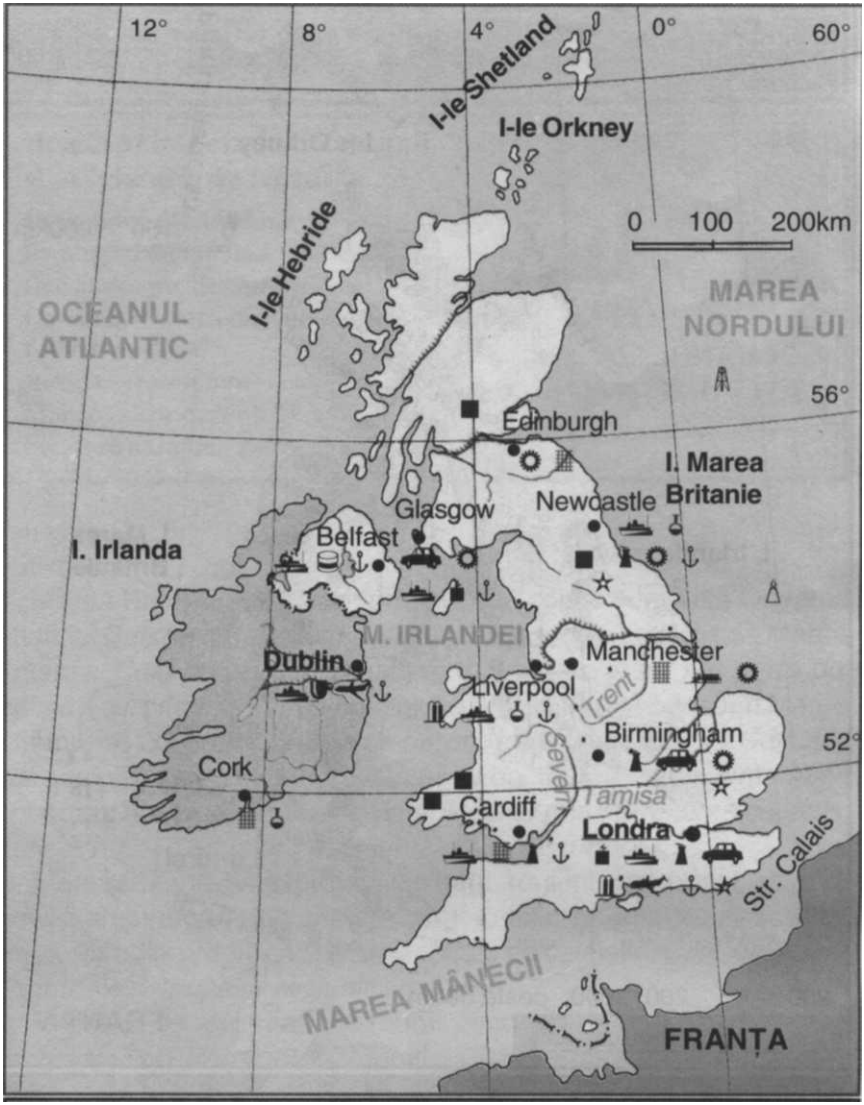

Harta 2: Marea britanie şi Irlanda – harta economică.

Istoria oraşului Londra a început acum 2000 de ani, când a fost înfiinţat de romani ca port comercial, sub numele de Londinium. În evul mediu, oraşul a prosperat datorită comerţului. De atunci s-au păstrat clădiri cu o arhitectură impunătoare, adevărate atracţii pentru turişti. Londra este un important centru al industriei (termocentrale,

rafinării de petrol, oţelării, construcţii de maşini etc.) şi cel mai mare port şi nod de comunicaţii al Marii Britanii.

Al doilea oraş este Birmingham, unul dintre cele mai industrializate oraşe ale lumii. Alte oraşe importante sunt: Manchester (primul în lume în ceea ce priveşte prelucrarea bumbacului), Liverpool (al doilea port al Marii Britanii), Glasgow (cel mai mare oraş al Scoţiei), Cardiff (mare port din Ţara Galilor, specializat în exportul cărbunilor). *Arătaţi aceste oraşe pe hartă*!

Resursele naturale şi economia

Marea Britanie este a şasea putere economică a lumii.

Dezvoltarea sa este o moştenire istorică: Marea Britanie a fostţ ara în care a început revoluţia industrială* şi astfel a dispus de un avans considerabil asupra ţărilor rivale. Fiind o mare putere navală, Marea Britanie a stăpânit mările timp de secole. Astfel şi-a creat cel mai mare imperiu colonial din istorie. Teritorii întinse: India, Australia, Canada, Africa de Sud ş.a. îi furnizau cantităţi uriaşe de materii prime, pe care Marea Britanie le prelucra şi apoi le vindea cu preţuri mult mai mari. Supremaţia Marii Britanii s-a încheiat odată cu pierderea coloniilor, care au devenit independente.

Din trecutul său glorios, Marea Britanie a păstrat un lucru foarte preţios, şi anume răspândirea limbii engleze, prima limbă internaţională din lume, vorbită, ca limbă maternă, de peste 500 de milioane de oameni.

Marea Britanie are resurse energetice foarte variate. Cărbunii, exploataţi încă din evul mediu, sunt cei care au permis industrializarea ţării. Petrolul (locul III în Europa, după Rusia şi Norvegia) şi gazele naturale exploatate în Marea Nordului sunt resurse mai noi.

Industrii cu vechi tradiţii în Marea Britanie sunt: industria siderurgică, industria textilă, industria navală. *Arătaţi pe hartă oraşele în care sunt prezente aceste industrii*!

Industria constructoare de maşini produce autovehicule, avioane, utilaj petrolier, maşini textile etc.

Petrolul şi gazele naturale sunt transportate prin conducte în porturi, unde sunt rafinate în întreprinderi ale petrochimiei. Industria chimică produce, pe baza acestor combustibili, îngrăşăminte, mase

plastice, medicamente, detergenţi etc.

Agricultura, puternic mecanizată*, concentrează doar 2% din populaţia activă (cea care munceşte). În ferme mari, în apropierea marilor oraşe, se cresc oi (locul I în Europa), vaci, porci şi cai pentru curse. Pescuitul este o activitate tradiţională în Marea Britanie. În Câmpia Londrei se cultivă orz, grâu, sfeclă-de-zahăr, cartofi etc. Agricultura nu reuşeşte să satisfacă nevoile populaţiei, astfel încât Marea Britanie importă şi produse alimentare.

Transporturile sunt foarte dezvoltate, Marea Britanie fiind printre primele ţări ale Europei în ceea ce priveşte densitatea reţelei de căi ferate, şosele şi căi fluviale. Transporturile aeriene şi maritime leagă Marea Britanie de restul lumii. Pe sub Marea Manecii a fost construit Eurotunelul, făcându-se legătura cu Franţa.

Marea Britanie exportă petrol (două treimi din producţie), produse chimice, maşini şi importă mari cantităţi de materii prime pentru industrie: minereuri, bumbac, lână şi produse agricole. *Care credeţi că este cel mai important obiectiv turistic al Marii Britanii*?

mecanizare = utilizarea maşinilor care înlocuiesc munca umană; oraş-satelit = oraş mai mic, care a fost construit cu scop de „dormitor" pentru cei care lucrează într-un oraş mai mare din apropiere; revoluţia industrială = înlocuirea muncii oamenilor cu cea a maşinilor. Acestea foloseau forţa aburului, pentru obţinerea căruia se ardeau mari cantităţi de cărbuni şi lemne. Munca manuală, mai lentă şi mai scumpă, a fost înlocuită

Fig. 9: Locuințe tipic englezești.

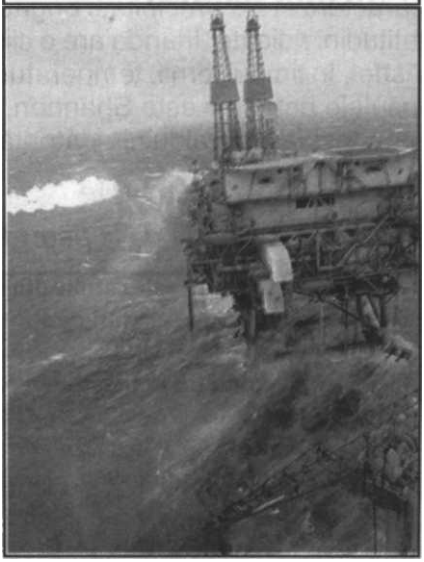

cu cea a maşinilor.

Marea Britanie are un specific aparte datorită poziţiei sale insulare. Relieful este vechi şi erodat, clima – moderată şi umedă, fluviile sunt scurte, dar navigabile.

Populaţia, foarte numeroasă, este în cea mai mare parte urbană. Economia, foarte dezvoltată, se bazează pe industrie. Marea Britanie importă mari cantităţi de minereuri şi alte materii prime.

1. Cum explicaţi prezenţa lacurilor glaciare în Marea Britanie?

2. De ce în Marea Britanie ceţurile sunt foarte frecvente?

3. Comentaţi importanţa aşezării geografice pentru dezvoltarea istorică a Marii Britanii.

4. Ce importanţă au porturile pentru economia Marii Britanii?

5. De ce limba engleză este vorbită de peste 500 de milioane de oameni?

Fig. 10: Extracţia petrolului şi a gazelor naturale se face în condiţii deosebit de dificile datorită deselor furtuni din Marea Nordului.

Fig. 11: Baloturi de ţesături dintr-o fabrică din Manchester. Marea Britanie importă bumbac din Sudan şi India şi lână din Australia şi Africa de Sud.

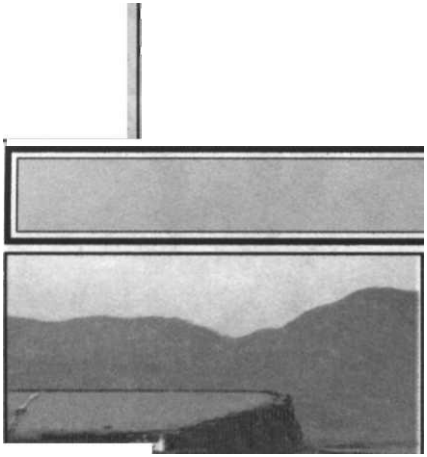

Fig. 1: Ţărmurile Irlandei sunt înalte şi foarte crestate.

Irlanda

Republica Irlanda

Suprafaţa: 70.283 km^2 Populaţia: 3, 5 mii. loc. Densitatea medie: 50 loc/km^2 Capitala: Dublin (502.000 loc.) Limbi: irlandeză şi engleză Religia: catolică Moneda: lira irlandeză Membră a Uniunii Europene

Mediul natural

Republica Irlanda ocupă cea mai mare parte a insulei cu acelaşi nume. *Din ce ţară face parte restul insulei*? Relieful Irlandei este format dintr-o câmpie joasă, presărată cu numeroase lacuri şi mlaştini. Câmpia centrală este înconjurată de dealuri şi munţi vechi, tociţi. Climatul – temperat-oceanic – este caracterizat de precipitaţii bogate, aduse de vânturile de vest, şi de ceţuri frecvente. Deşi situată la latitudini ridicate, Irlanda are o climă blândă, datorată apelor calde ale Curentului Atlanticului de Nord. Astfel, în timpul iernii, temperatura medie în vestul ţării este de 7°C. Cel mai lung râu din Irlanda şi din insulele britanice este Shannon, care adună numeroşi afluenţi. Irlanda este numită şi „Insula verde" sau „Insula smaraldului", datorită păşunilor care o acoperă aproape în întregime.

Populaţia şi oraşele

Citiţi de pe harta de la pag. *113 numele capitalei*!

Poporul irlandez este catolic din secolul al IV-lea, când a fost creştinat de Sfântul Patrick. Sute de ani, catolicii irlandezi au fost persecutaţi de Biserica Protestantă a Marii Britanii. Acesta a fost unul dintre motivele pentru care, în anul 1921, Irlanda s-a separat de restul regatului şi mai târziu şi-a proclamat independenţa. Nordul insulei, cu populaţie majoritar protestantă, a preferat să rămână parte a Regatului Unit. Destinul poporului irlandez a fost adesea nemilos. În

1845, o boală a distrus recolta de cartofi – principala cultură agricolă a Irlandei, în următorul an, 750.000 de irlandezi au murit de foame şi alte câteva sute de mii au emigrat. Astfel, populaţia s-a redus la jumătate. După 1960, prin dezvoltarea industriei şi crearea unor locuri de muncă, numărul emigranţilor a scăzut mult.

Irlandezii sunt oameni calzi, ospitalieri şi vorbăreţi. Irlanda este patria unor scriitori de valoare universală: Oscar Wilde, George Bernard Shaw, James Joyce ş.a. Muzica este, de asemenea, o parte importantă din viaţa irlandezilor, mai ales muzica populară cântată la harpă şi acordeon.

Irlanda are două limbi oficiale: engleza şi irlandeza. Foarte puţini locuitori folosesc în mod obişnuit limba irlandeză. Guvernul încurajează învăţarea acestei limbi, pe care a introdus-o în şcoli şi pe care o foloseşte, alături de limba engleză, la redactarea actelor oficiale.

Resursele naturale şi economia

Irlanda este o ţară cu o economie dezvoltată, având resurse importante de plumb, zinc, cărbuni. Industria este concentrată în oraşele mai importante, Dublin şi Cork, unde sunt prezente industria textilă (în lână), alimentară (lactate, bere, carne), industria chimică, construcţiile de maşini (autoturisme, computere, vapoare), industria sticlăriei. Agricultura are ca principală ramură creşterea animalelor: oi şi vaci. Clima umedă şi moderată este favorabilă culturii cartofilor, cerealelor, plantelor de nutreţ, inului, cânepei, pomilor fructiferi.

Principalul partener de comerţ al Irlandei este Marea Britanie. Irlanda exportă produse chimice, computere, textile, alimente şi importă petrol, cereale, maşini.

Irlanda este o ţară insulară cu relief predominant de câmpie. Industria este concentrată în câteva oraşe, restul ţării fiind regiune agricolă.

Fig. 2: Dublin, capitala Irlandei.

Aflaţi, de pe harta 2, pag. 114, ce industrii s-au dezvoltat în Dublin şi Cork.

EUROPA NORDICA

Specificul geografie al Europei Nordice

Arătaţi pe harta Europei regiunea ei nordică. Ce paralelă

importantă o traversează? *Care este cel mai nordic cap continental al Europei*?

Ce este Europa Nordică?

O regiune aflată la nord de paralela de 54°, care cuprinde ţări cu largă ieşire la Marea Baltică, Oceanul Atlantic şi Oceanul Arctic.

O regiune peninsulară (Scandinavia, Iutlanda) şi insulară. *Citiţi de pe hartă numele celei mai mari insule*! *Observaţi ţărmurile foarte crestate*, *cu golfuri întortocheate şi adânci*! Acestea sunt fiordurile, vechi văi glaciare care, după topirea gheţarilor, au fost invadate de apele mărilor (fig. 1 şi 5).

O regiune cu un relief vechi, format din munţi, podişuri şi câmpii. *Arătaţi pe hartă principalele forme de relief*! Acum zeci de mii de ani, Europa Nordică a fost acoperită în întregime de calota glaciară, care a tocit relieful, a săpat circuri şi văi glaciare (fig. 2). Topindu-se, gheţarii au lăsat în urma lor rocile sfărâmate pe care le transportau: morenele (fig. 3).

O regiune caracterizată de două zone climatice: zona temperată, în sud, şi zona rece, în nord (vezi harta mediului natural al Europei Nordice). În sud, clima temperată este rece, cu precipitaţii care scad de la vest la est. *De ce*? în nord, clima este subpolară, cu ierni aspre şi veri scurte şi răcoroase. Totuşi, ţărmurile vestice ale Peninsulei Scandinave nu îngheaţă nici măcar în timpul iernii. *De ce*? (vezi harta mediului natural)

O regiune traversată de râuri scurte, cu mare potenţial hidroenergetic şi presărată cu numeroase lacuri. *Care este originea acestora*?

O regiune acoperită în sud de taiga (brazi, molizi, mesteceni) şi în nord de tundră (muşchi, licheni, arbuşti pitici). *Ce faună este specifică acestor zone de vegetaţie*? Solurile, îngheţate în timpul iernii, se dezgheaţă primăvara, transformând suprafeţe întinse în mlaştini şi turbării. Solurile, puţin fertile, nu sunt favorabile unor recolte mari. (fig. 4).

O regiune slab populată. *De ce*? *Căutaţi pe hartă ţările Europei Nordice*! *Din ce grupe de popoare fac parte nordicii*? în nordul Peninsulei Scandinave trăiesc laponii. Principala lor activitate este

creşterea renilor.

O regiune cu bogate resurse naturale: păduri, hidroenergie, fier, petrol, peşte. Resursele sunt valorificate în cadrul unor industrii bine dezvoltate. *Din ce cauze agricultura nu este dezvoltată la acelaşi nivel*?

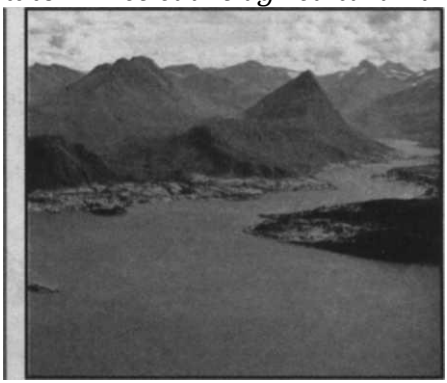

Fig. 1: Fiordul Trondheim din Norvegia

Fig. 2: Vale glaciară din Alpii Scandinavi. Valea glaciară are forma literei „U". Valea unui râu are forma literei „V" pentru că apa erodează mai mult în adâncime.

Fig. 3: Câmp cu morene din Finlanda. *De ce morenele au aspect rotunjit*?

Harta 1: Europa Nordica – harta fizica şi politica.

70°

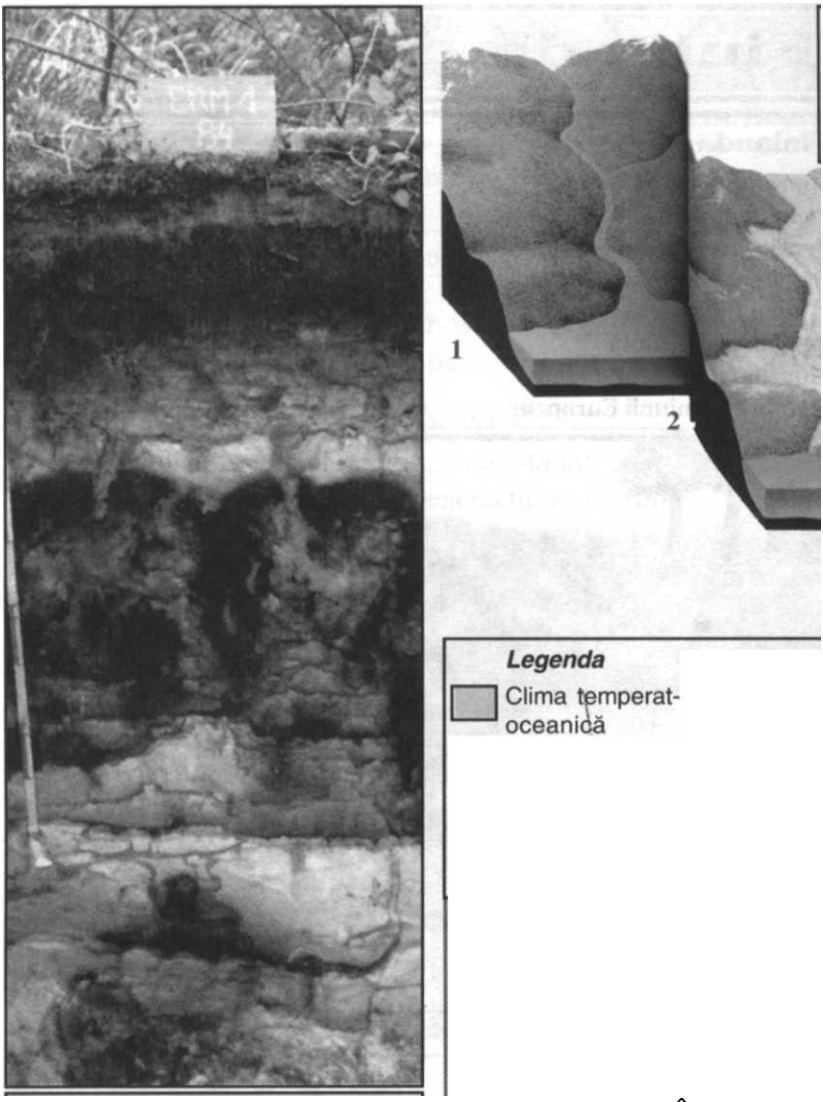

Fig. 5: Formarea unui fiord. 1. Valea unui râu. 2. În această vale s-a instalat un gheţar. 3. După topirea gheţarului, valea, lărgită, cu pereţii drepţi, a fost invadată de apa mării.

Fig. 4: Podzolul este un sol puţin fertil, care se formează sub pădurile de conifere. Numele lui provine din limba rusă şi înseamnă „cenuşă”. Podzolul are o culoare gri-cenuşie.

VOCABULA]

turbărie = mlaştină în care se formează turba (vezi Belarus). Pentru citirea corectă a numelor proprii care apar în acest capitol, ţineţi seama că: a = o; a = e; o = eu; u = în

1. Ce regiuni ale altor continente sunt situate la aceeaşi latitudine cu Europa Nordică?

2. Comparaţi ţărmurile Norvegiei cu cele ale Mării Baltice! Ce observaţi?

3. La Bergen (61° lat N, Norvegia), temperatura lunii iulie este de 14.2” C, iar a lunii ianuarie de 1, 2° C. Calculaţi amplitudinea termică! Cum explicaţi temperaturile pozitive din timpul iernii?

] Clima temperat-continentală

I Clima montană

Clima rece

— 7°C – temperatura medie a lunii ianuarie + 18°C – temperatura medie a lunii iulie

Vulcan

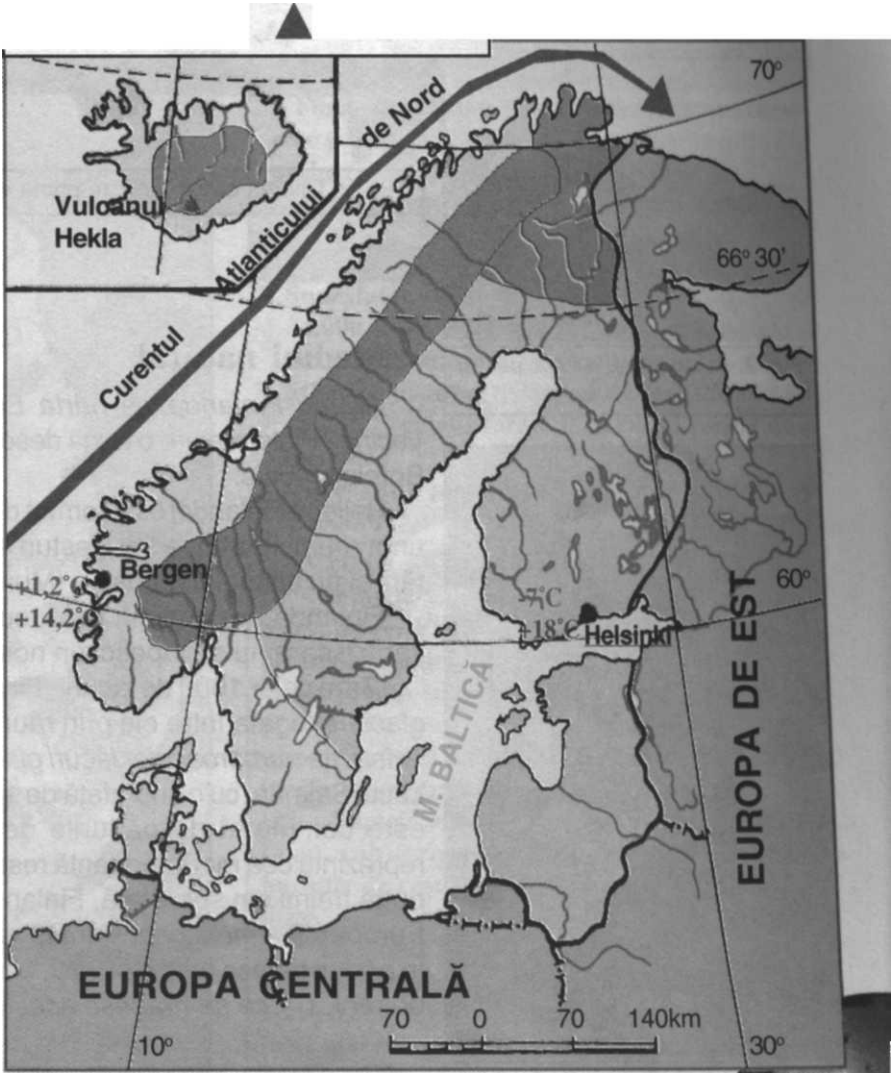

Harta 2: Europa Nordică – harta mediului natural.

Finlanda

Finlanda

Suprafaţa: 338.127 km^2 Populaţia: 5.029.000 locuitori Densitatea medie: 15 loc/km^2 Capitala: Helsinki (990.000 loc.) Limba: finlandeză şi suedeză Religia: protestantă Moneda: marca finlandeză Membră a Uniunii Europene

CÂT

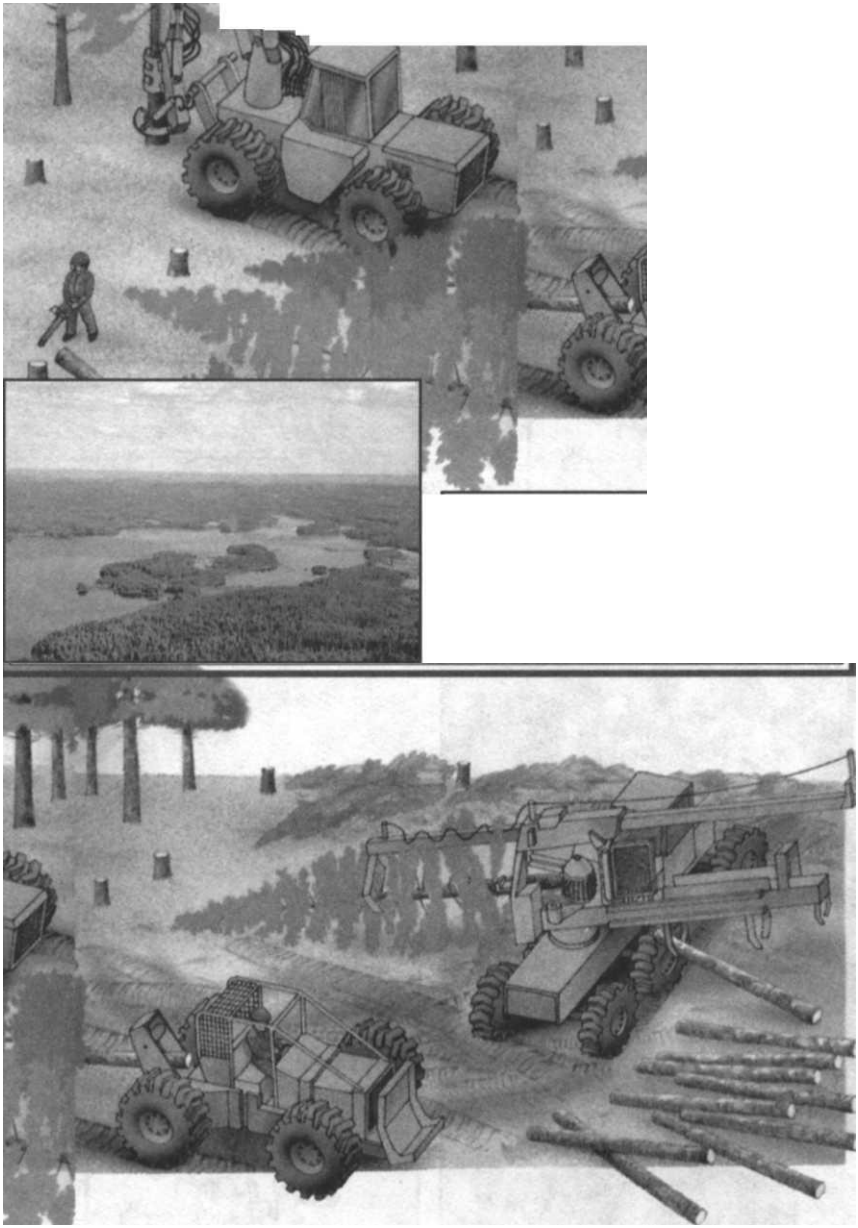

Fig. 1: Tăierea copacilor este prima etapă în prelucrarea lemnului.

Fig. 2: Peisaj tipic finlandez: păduri şi lacuri.

I

Mediul natural

Arătaţi Finlanda pe harta Europei Nordice! *Care sunt ţările vecine*? Finlanda are o largă deschidere la Marea Baltică, la golfurile Botnic şi Finic.

Relieful Finlandei este format dintr-un podiş provenit din eroziunea unor munţi foarte vechi. Resturi ale acestora se întâlnesc în nordul ţării şi au altitudini reduse – (Muntele Haltia – 1324 m).

Finlanda are o climă rece, cu veri răcoroase şi ierni aspre, cu zăpezi care nu se topesc din noiembrie până în aprilie.

„Ţara celor 1.000 de lacuri", Finlanda are, de fapt, 60.000 de lacuri glaciare legate între ele prin râuri scurte şi cascade. *Cum explicaţi existenţa numeroaselor lacuri glaciare*? Cel mai mare dintre ele este Lacul Saimaa, cu o suprafaţă de 1760 km^2. Peisajul specific finlandez este completat de pădurile de pini, molizi şi mesteceni, care reprezintă cea mai importantă resursă naturală a ţării. Pădurile ocupă două treimi din suprafaţă, Finlanda fiind cea mai împădurită ţară a Europei. S-*a menţionat şi o altă resursă importantă*? *Citiţi cu atenţie*! în păduri trăiesc urşi, lupi, râşi, elani, iar în tundră, numeroase turme de reni. *Cu ce se hrănesc aceştia*?

Fig. 3: Helsinki, „Oraşul alb al nordului", este renumit pentru curăţenie.

2

Populaţia şi oraşele

Finlandezii se deosebesc de vecinii lor scandinavi şi slavi prin limbă şi cultură. O importantă contribuţie la cultura universală este epopeea naţională „Kalevala", o uriaşă culegere de poeme şi cântece vechi. Din acestea s-a inspirat marele muzician finlandez Jan Sibelius pentru compunerea simfoniei „Finlandia".

Populaţia, puţin numeroasă, s-a concentrat în oraşe aşezate în părţile sudice şi vestice ale ţării. În nord trăiesc laponii, care sunt răspândiţi şi în celelalte ţări scandinave. O cincime din finlandezi trăieşte în capitala Helsinki, o capodoperă a arhitecturii moderne.

Resursele naturale şi economia

Specificul economiei finlandeze constă în:

exploatarea potenţialului hidroenergetic al râurilor;

Industrializarea lemnului, cele mai importante produse fiine1 placaj (locul I pe Glob), hârtie, mobilă de mesteacăn;

construcţiile de maşini: utilaje pentru industria lemnului, vapoare – spărgătoare de gheaţă (locul I în lume);

creşterea animalelor pentru lapte şi carne.

Fig. 4: Tipuri reprezentative pentru populaţiile nordice.

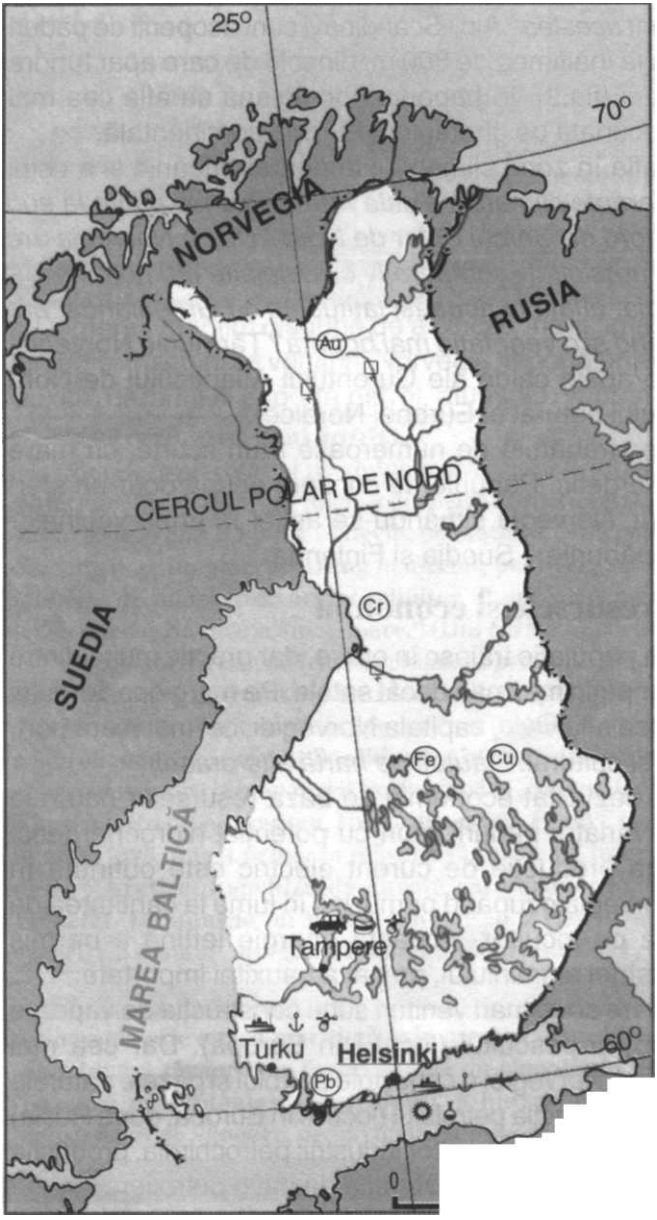
25°
70°
NORVEGIA
RUSIA
Au
CERCUL POLAR DE NORD
Cr
SUEDIA
Fe
Cu
MAREA BALTICĂ
Tampere
Turku
Helsinki
Pb
60°
0

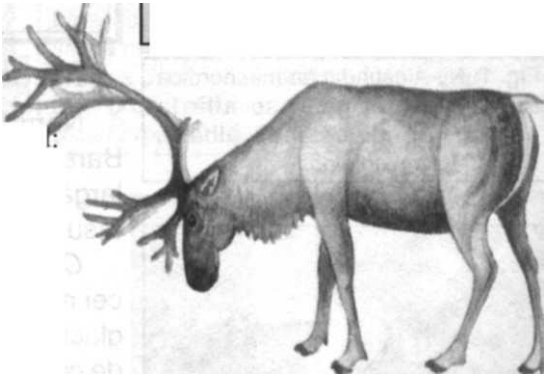

Fig. 5: Renul nu este un animal pretenţios. Pentru a se hrăni, el scormoneşte sub zăpadă, în căutarea ierburilor sărăcăcioase din tundră.

ACUM ŞTIU CA… Finlanda, ţara lacurilor şi a pădurilor, are un climat rece şi este slab populată. Veniturile ţării provin din prelucrarea lemnului şi creşterea animalelor.

1. Suprafaţa celor 60.000 de lacuri finlandeze este de 34.000 km^2. Calculaţi câte procente reprezintă lacurile din suprafaţa Finlandei.

2. Ştiind că pădurea Finlandeză acoperă 220.000 km^2, calculaţi ce suprafaţă împădurită revine unui locuitor.

3. Care sunt principalele bogăţii naturale ale Finlandei?

70 140 210 km i i i – i

Harta 1: Finlanda – harta economică.

Vreau să ştiu mai mult!

— Laponia este regiunea nordică a Peninsulei Scandinave. Viaţa laponilor este strâns legată de creşterea renilor (fig. 5). Unii laponi duc o viaţă seminomadă (nu trăiesc în aşezări permanente) pentru că urmează turmele de reni în deplasarea sezonieră după hrană. Renii sunt crescuţi pentru tracţiune, pentru blana călduroasă, pentru carne şi lapte. Laptele se păstrează îngheţat perioade foarte lungi, sub formă de calupuri (asemănătoare cu bucăţile de caşcaval) care se lasă afară, sub cerul liber.

La Polul Nord, noaptea durează de la 23 septembrie până la 21 martie, dar, pe măsură ce ne apropiem de Cercul Polar de Nord, ea

devine din ce în ce mai scurtă. În nordul Peninsulei Scandinave, noaptea polară începe la 12 noiembrie şi se încheie la 23 ianuarie.

Norvegia

Fig. 1: Ny-Alesund, cea mai nordică aşezare de pe glob, se află în arhipelagul norvegian Svalbard. *Căutaţi-l pe planiglob*!

Fig. 2: Alpii Scandinavi. *De ce vegetaţia nu urcă până pe culme*?

Fig. 3: O mică aşezare norvegiană aflată la nord de Cercul Polar. Chiar şi în timpul verii, munţii sunt acoperiţi de zăpadă şi gheţari, dar

pe marginile fiordurilor oamenii cultivă cartofi şi usucă fânul. Pescuitul se practică şi iarna, pentru că marea nu îngheaţă niciodată datorită apelor calde ale Curentului Atlanticului de Nord.

Regatul Norvegiei

Suprafaţa: 324.219 km^2 Populaţia: 4.262.000 locuitori Densitatea medie: 13 loc/km^2 Capitala: Oslo (458.000 loc.) Limba: norvegiană Religia: protestantă Moneda: coroana norvegiană

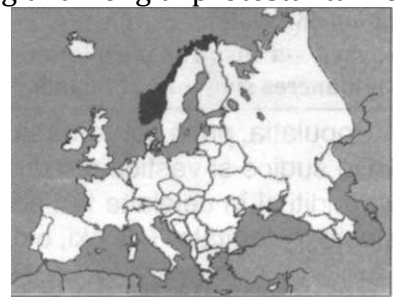

Mediul natural

Norvegia ocupă vestul Peninsulei Scandinave, între Marea Barents la nord şi Strâmtoarea Skagerrak la sud. Norvegia are o largă ieşire la marea cu acelaşi nume, iar ţărmurile ei foarte crestate însumează 30.000 km. *Cum s-au format ţărmurile Norvegiei*?

Ce fel de reliefare Norvegia? Munţii Alpii Scandinavi sunt printre cei mai vechi din Europa. Ei poartă numeroase urme ale eroziunii glaciare. *Care sunt acestea*? Alpii Scandinavi sunt acoperiţi de păduri de conifere până la înălţimea de 800 m, dincolo de care apar tundra şi gheţarii montani (fig.2). În Laponia norvegiană se află cea mai mare suprafaţă ocupată de gheţari din Europa continentală.

Norvegia se află în zona climatului temperat-oceanic şi a celui subpolar. *Ce diferenţe climatice există între regiunile aflate la sud şi, respectiv, la nord de Cercul Polar de Nord*? *De ce Norvegia are cele mai bogate precipitaţii comparativ cu celelalte ţări nordice*?

De ce Norvegia, aflată la aceeaşi latitudine cu Groenlanda, are un climat mai blând şi o vegetaţie mai bogată? *Ţărmurile* Norvegiei sunt scăldate de apele calde ale Curentului Atlanticului de Nord (vezi harta mediului natural al Europei Nordice).

Norvegia este străbătută de numeroase râuri scurte, cu mare

potenţial hidroenergetic. Pădurile de conifere ocupă doar un sfert din suprafaţa ţării, Norvegia situându-se astfel în urma vecinelor sale mai bine împădurite – Suedia şi Finlanda.

Populaţia, resursele şi economia

Peste 80% din populaţie trăiesc în oraşe, dar practic multe dintre acestea sunt doar puţin mai mari decât satele. Pe marginea fiordului cu acelaşi nume se află Oslo, capitala Norvegiei, cel mai mare port, centru industrial şi cultural. *Căutaţi pe hartă alte oraşe*!

Norvegia şi-a dezvoltat economia pe baza resurselor naturale foarte bogate şi variate: păduri, râuri cu potenţial hidroenergetic. Aproape întreaga producţie de curent electric este obţinută în hidrocentrale, Norvegia ocupând primul loc în lume la cantitatea de energie electrică pe locuitor. Această energie ieftină a permis dezvoltarea industriei aluminiului, pe baza bauxitei importate.

Alte activităţi care aduc mari venituri sunt: construcţia de vapoare (locul IV pe Glob) şi pescuitul (locul I în Europa). Dar cea mai importantă bogăţie a Norvegiei o constituie petrolul şi gazele naturale din Marea Nordului. Extracţia petrolului (locul II în Europa, după Rusia) şi a gazelor a dus la dezvoltarea altor industrii: petrochimia, producţia de utilaje de foraj şi extracţie, construcţia de nave petroliere.

Agricultura se bazează pe creşterea animalelor (oi, vaci, porci) şi pe cultura ovăzului, a cartofilor şi a plantelor de nutreţ.

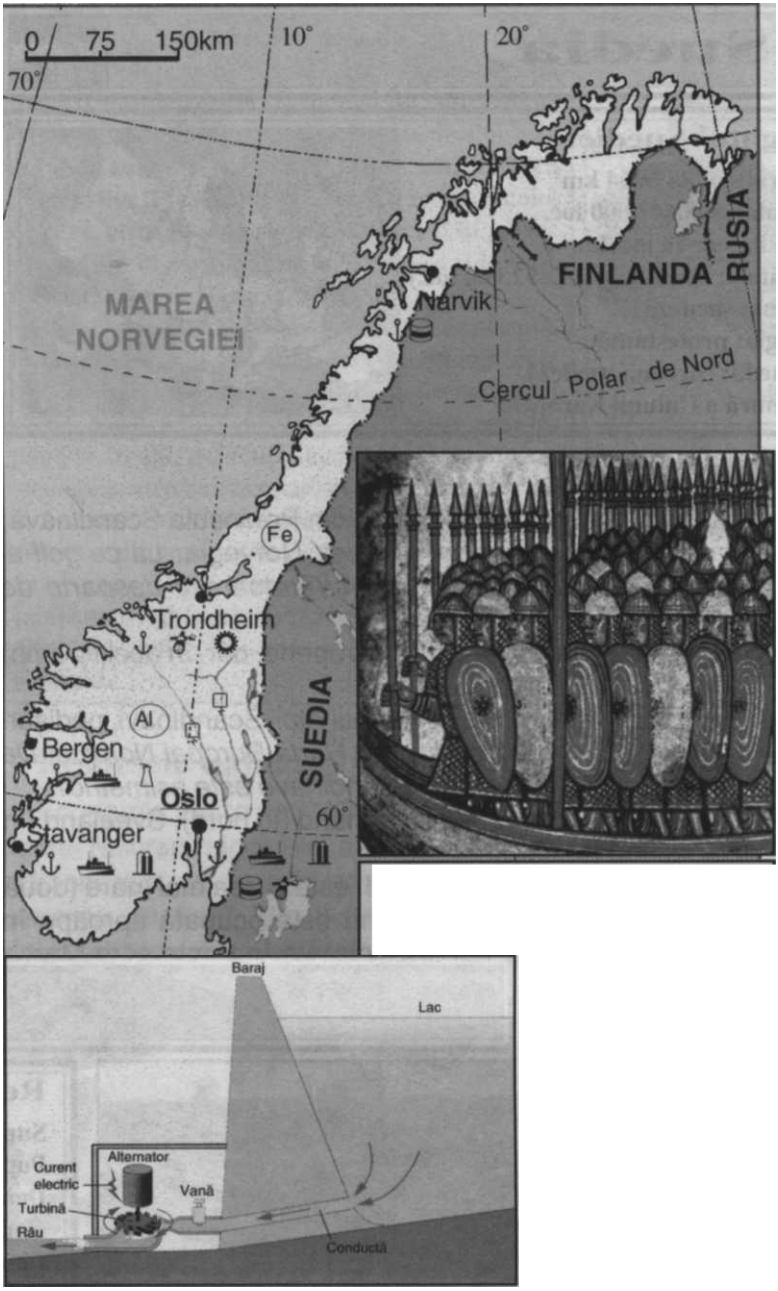

Fig. 5: Funcţionarea unei hidrocentrale. Apa lacului de

acumulare, reţinută în spatele barajului, curge printr-o conductă şi ajunge cu viteză mare la o turbină pe care o învârteşte. Turbina antrenează, la rândul ei, alternatorul, care produce curent electric. *De ce energia astfel produsă este cea mai ieftină*?

Fig. 4: Vikingii, strămoşi ai popoarelor nordice, erau cunoscuţi ca marinari pricepuţi şi războinici neînfricaţi.

Harta 1: Norvegia – harta economică.

Comerţul maritim dispune de a cincea mare flotă a lumii şi aduce Norvegiei însemnate venituri. Norvegia importă produse alimentare, bauxită, cărbuni şi exportă petrol, aluminiu, vapoare, peşte, lemn.

Vreau să ştiu mai mult!

Marele explorator al nordului, norvegianul Fridtjof Nansen, descria astfel aurora boreală: „O imensă draperie acoperă cerul, desfăşurându-şi vălurile de argint sclipitor ce devin, pe neştiute, când galbene, când verzi, când roşii, se lungesc, se strâng neîncetat, pentru ca apoi să se desfacă în mulţime de panglici de argint sclipitor, fluturânde, pe deasupra cărora ţâşnesc jerbe de raze scânteietoare". (Din cartea „Prin noapte şi gheaţă")

Aurora polară este un fenomen luminos provocat de particule desprinse din Soare, care pătrund în atmosferă prin dreptul polilor.

Reputaţia de mari călători pe care norvegienii şi-au căpătat-o pe drept a început odată cu expediţiile vikingilor în nordul Oceanului Atlantic. Dar cei mai cunoscuţi rămân marii exploratori ai „gheţurilor veşnice" Fridtjof Nansen şi Roald Amundsen. Expediţia navei „Fram", condusă de Nansen, în anul 1895, a fost prima în măsură să furnizeze informaţii mai bogate despre Arctica, banchiza de gheaţă care acoperă centrul Oceanului îngheţat. De numele lui Roald Amundsen a rămas legată o altă mare cucerire a omului: atingerea Polului Sud, în anul 1911.

Fig. 6: Oslo. Observaţi portul şi clădirea Primăriei (de culoare roşie). *Ştiaţi că*, *până în anul 1925*, *Oslo s-a numit Christiania*?

acum ştiu ca… SHHHIIHHHHI

„Norvegia este o ţară maritimă prin aşezare şi tradiţie. Locuitorii trăiesc de-a lungul ţărmurilor, favorizate de un climat mai blând. Economia se bazează pe exploatarea petrolului, a hidroenergiei şi a lemnului, pe construcţia de vapoare, pe navigaţie şi pescuit.

1. De ce Norvegia are mai puţine păduri decât Finlanda?

2. Ce resurse naturale stau la baza dezvoltării economice a Norvegiei?

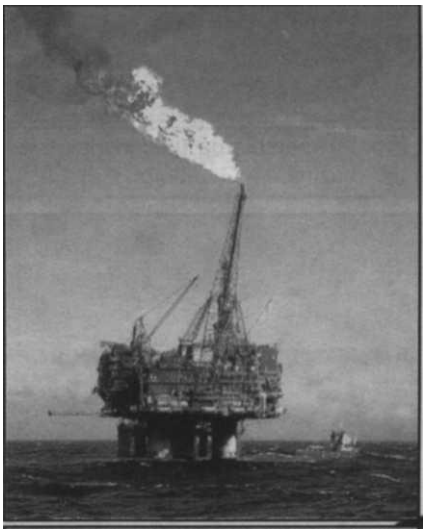

Fig. 7: Platformă petrolieră în Marea Nordului. Cel mai mare zăcământ de petrol se află la Ecofisk, iar cel de gaze naturale la Frigg.

Suedia

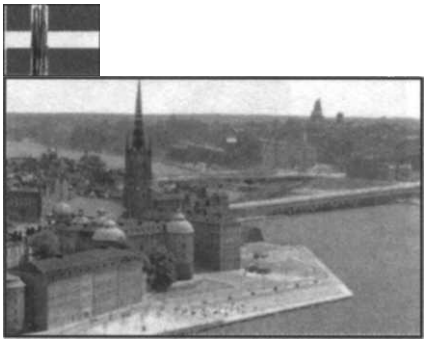

Fig. 1: Insula Cavalerilor, ce adăpostește biserica în care sunt îngropaţi regii Suediei, face parte din cartierul vechi al Stockholmului, Gamia Stan.

Fig. 2: În localitatea cu cea mai mare suprafaţă din lume, Kiruna, se află şi cea mai mare mină de fier.

Fig. 3: Asamblarea unei locomotive într-o uzină din Göteborg.

M I El

Fig. 4: Imagine dintr-o fabrică de hârtie. Suedia este cea mai mare producătoare europeană de hârtie.

Regatul Suediei

Suprafaţa: 449.964 km^2 Populaţia: 8.642.000 loc. Densitatea: 19 loc/km^2 Capitala: Stockholm (1.492.000 loc.) Limba: suedeză Religia: protestantă Moneda: coroana suedeză Membră a Uniunii Europene

Mediul natural

Suedia ocupă mai mult de jumătate din Peninsula Scandinavă, pe care o împarte cu vecina sa din vest, Norvegia. *La ce golf al Mării Baltice are o largă ieşire*? *Ce strâmtoare o desparte de Danemarca*?

Suedia este una dintre marile ţări europene, dar, în acelaşi timp, şi una dintre cele mai slab populate.

Relieful Suediei este format din Munţii Alpii Scandinavi, podişuri vechi şi câmpii joase. *Priviţi cu atenţie Harta Europei Nordice*! *De ce se spune că relieful Peninsulei Scandinave este asimetric*?

În Suedia sunt trei mari regiuni: Norrland (în nord), Svealand (în centru) şi Gotaland (în sud).

Cea mai nordică regiune, Norrland, este şi cea mai mare (două treimi din suprafaţa Suediei). Norrland este ocupată aproape în întregime de Alpii Scandinavi, care coboară în trepte spre Marea Baltică. *Ce direcţie de curgere au râurile*, *din această cauză*? Datorită climatului aspru, este cea mai slab populată regiune suedeză. *De ce climatul nu este îmblânzit de vânturile mai calde care vin dinspre Oceanul Atlantic*? Pădurile de conifere cedează în faţa tundrei pe munţi şi în nord, în Laponia suedeză. În Norrland se găseşte cea mai importantă resursă de subsol a Suediei: minereul de fier.

Svealand, partea centrală a Suediei, este formată din câmpii întinse şi dealuri joase (acumulări de morene). Climatul, ceva mai blând decât în Norrland, permite existenţa pădurilor de amestec, populareа mai densă şi practicarea agriculturii. *Arătaţi pe hartă cele mai mari oraşe din Svealand*!

Gotaland cuprinde podişuri acoperite cu păduri de foioase, mlaştini şi câmpii fertile, cum este Scania. Clima temperat-oceanică, cu

ierni mai blânde şi precipitaţii aduse de vânturile de vest, favorizează cultura cerealelor, a cartofilor şi a pomilor fructiferi.

Populaţia şi oraşele

Ce populaţie are Suedia? *Unde trăieşte cea mai mare parte a locuitorilor*? Suedezii vorbesc o limbă foarte asemănătoare cu cea a danezilor şi a norvegienilor, datorită originii lor comune. *Cine au fost strămoşii lor*? *Arătaţi pe hartă cele mai mari oraşe*, *specificând regiunea în care se* află/Capitala Suediei este Stockholm, „Veneţia nordului", numită aşa pentru că se întinde pe 14 insule ale lacului Mălaren, insule legate între ele prin 50 de poduri. Stockholm este cel mai important oraş cultural, comercial şi nod de comunicaţii al Suediei (fig.1). Göteborg, cel mai mare port suedez, este aşezat la Strâmtoarea Kattegat şi este legat de capitală prin canale. Oraşul este cunoscut în toată lumea pentru automobilele şi camioanele „Volvo", care se construiesc aici (fig.3).

Naţiunea suedeză este una dintre cele mai prospere de pe glob, beneficiind de un nivel de trai extrem de ridicat. Numărul de automobile, telefoane, televizoare care revine suedezilor este cel mai mare din Europa. Deşi majoritatea locuitorilor trăieşte în apartamente mici, de două camere, ei au case de vacanţă la ţară şi îşi petrec concediile în străinătate, în ţările „calde" ale Europei: Spania, Grecia, Italia.

Pentru că sistemul de asigurări sociale permite fiecărui cetăţean un trai decent, Suedia este considerată un model al societăţii moderne. Statul suedez asigură fiecărui cetăţean educaţie gratuită până la 16 ani, asistenţă medicală şi spitalizare, locuinţe pentru handicapaţi, pensii pentru bătrâni şi bolnavi etc. Costul ridicat al acestora este suportat din impozitele percepute de către stat, care reprezintă cam 30% din veniturile salariaţilor. „Modelul suedez" este urmat şi de alte state nordice: Danemarca, Norvegia, Finlanda şi Islanda.

Poliţie Educaţie

Resursele naturale şi economia

Economia foarte dezvoltată a Suediei se bazează pe trei resurse principale: minereul de fier, lemnul şi hidroenergia*. În ce regiune se află zăcămintele de minereu de fier*? Fierul este folosit în industria

siderurgică pentru producerea oţelurilor necesare în industria constructoare de maşini pentru automobile, vapoare, maşini agricole. Mari cantităţi de fier sunt exportate prin portul Lulea în timpul verii şi prin portul norvegian Narvik, iarna. *De ce*?

Suedia este lipsită de petrol şi cărbuni. Are, în schimb, alte resurse energetice: hidroenergia şi minereul de uraniu. *Ce tip de centrală electrică foloseşte ca materie primă uraniul*?

Lemnul obţinut din pădurile care ocupă jumătate din Suedia este transformat în placaje, mobilă, celuloză şi hârtie (fig. 4). Agricultura foloseşte doar 10% din terenurile ţării. *Care credeţi că este activitatea agricolă cea mai dezvoltată*? *în ce regiuni ale Suediei transporturile au o mai mare densitate*? *Care sunt cele mai importante porturi*?

Suedia exportă automobile şi maşini (40% din exporturi), produse din lemn (20%), fier, oţel şi importă cărbuni, petrol, alimente.

ACUM ŞTIU CA… Relieful Suediei coboară în trepte spre est şi sud, clima „îngheaţă nord, pădurile de conifere se învecinează cu tundra… Suedia este cea mai bogată şi mai industrializată ţară nordică, dezvoltându-şi economia pe baza minereurilor de fier, a pădurilor şi a energiei apelor.

1. De ce cad mai puţine precipitaţii în Suedia decât în Norvegia?
2. Ce porturi asigură exportul de fier suedez?
3. Cum explicaţi nivelul de trai ridicat al nordicilor şi, mai ales, al suedezilor?

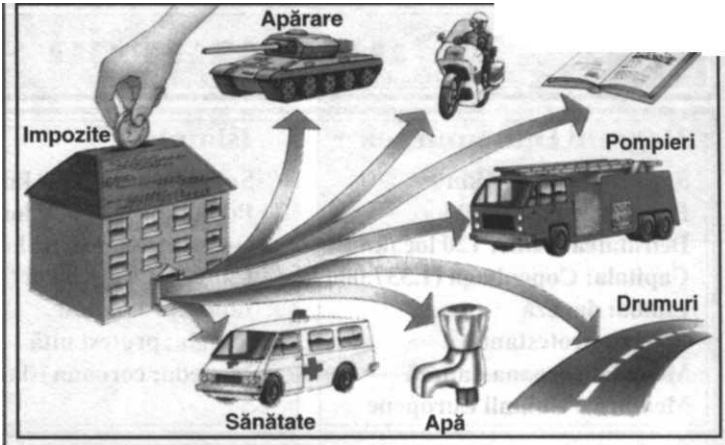
Apărare
Impozite
Pompieri
Drumuri
Sănătate
Apă

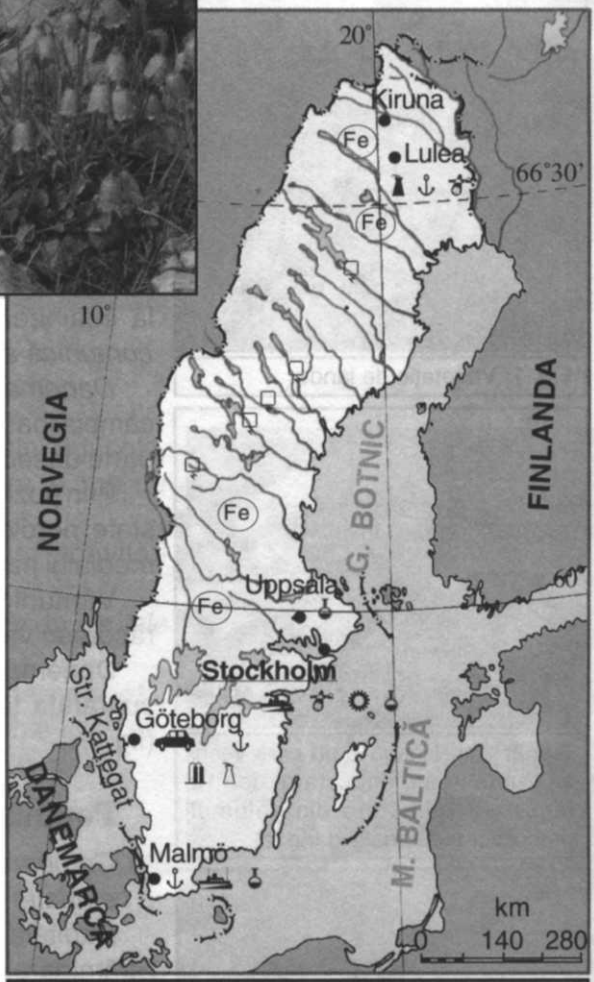
20°
Kiruna
Fe
Luleå
66°30'
Fe
10°
NORVEGIA
G. BOTNIC
FINLANDA
Fe
Uppsala
60°
Fe
Stockholm
Str. Kattegat
Göteborg
M. BALTICĂ
DANEMARCA
Malmö
km
0 140 280

Fig. 5: În ţările scandinave se practică îndeosebi turismul de iarnă. *Care sunt atracţiile oferite turiştilor*?

J 1	Danemarca şi Islanda	
Regatul Danemarcei Islanda Suprafaţa: 43.077 km^2 Suprafaţa: 103.100 km^2 Populaţia: 5.162.000 loc. Populaţia: 258.000 locuitori Densitatea medie: 120 loc/km^2 Densitatea medie: 3 loc/km^2 Capitala: Copenhaga (1.337.000 loc) Capitala: Reykjavík (142.000 loc.) Limba: daneză Limba: islandeză Religia: protestantă Religia: protestantă Moneda: coroana daneză Moneda: coroana islandeză Membră a Uniunii Europene		

Fig. 1: Vegetaţie de lande.

Fig. 2: Copenhaga – un oraş vechi şi frumos, un important centru industrial (jumătate din volumul producţiei industriale daneze).

3: Jucăriile „Lego", produse în Danemarca, sunt cunoscute de copiii de pe toate meridianele Pământului.

DANEMARCA

Mediul natural

Mic regat în nordul Europei, Danemarca ocupă Peninsula lutlanda (70% din suprafaţa ţării) şi numeroase insule din Marea Baltică, ce formează o adevărată punte spre Suedia. Cele mai mari insule sunt: Şiaelland (citeşte Zealand), Fionia, Lolland. Danemarca este situată la întâlnirea Mării Nordului cu Marea Baltică. *Prin ce strâmtori comunică acestea*?

Danemarca are un relief variat? Singura formă de relief este

câmpia joasă, presărată cu morene, lacuri şi mlaştini, astăzi în mare parte desecate. *Ce utilizare au terenurile astfel obţinute*?

Prin poziţia sa, Danemarca are un climat mai blând decât celelalte state nordice*. În ce zonă de climă se încadrează*? (vezi Harta mediului natural al Europei Nordice)

Vânturile de vest încălzesc Danemarca în timpul iernii şi o răcoresc vara. *De ce*?

Danemarca are puţine păduri. Acestea ocupă doar 10% din suprafaţa tării, vegetaţia cea mai răspândită fiind cea a landelor (fig.1).

Populaţia şi oraşele

Comparaţi densitatea medie a populaţiei din Danemarca cu cea a celorlalte ţări nordice! *Cum explicaţi această mare diferenţă*?

Capitala, Copenhaga, este aşezată în Insula Şiaelland, la Strâmtoarea Sund. *Arătaţi-ope hartă/Copenhaga*, numită şi „Parisul Nordului", este a doua mare capitală insulară a Europei. *Care este prima*? Alte oraşe importante sunt: Arhus, Alborg, Odense.

Resursele naturale şi economia

Lipsită de resurse naturale importante, Danemarca s-a bazat în dezvoltarea economiei sale pe agricultură şi pe prelucrarea materiilor prime importate. Creşterea animalelor (vaci, porci, oi) este ocupaţia principală a fermierilor danezi. Produsele zootehniei (carne, brânzeturi, unt) se exportă în 140 de ţări, constituind principala sursă de venituri a ţării. Câmpiile fertile sunt cultivate cu orz, cartofi, sfeclă-de-zahăr, legume, plante furajere (pentru hrana animalelor).

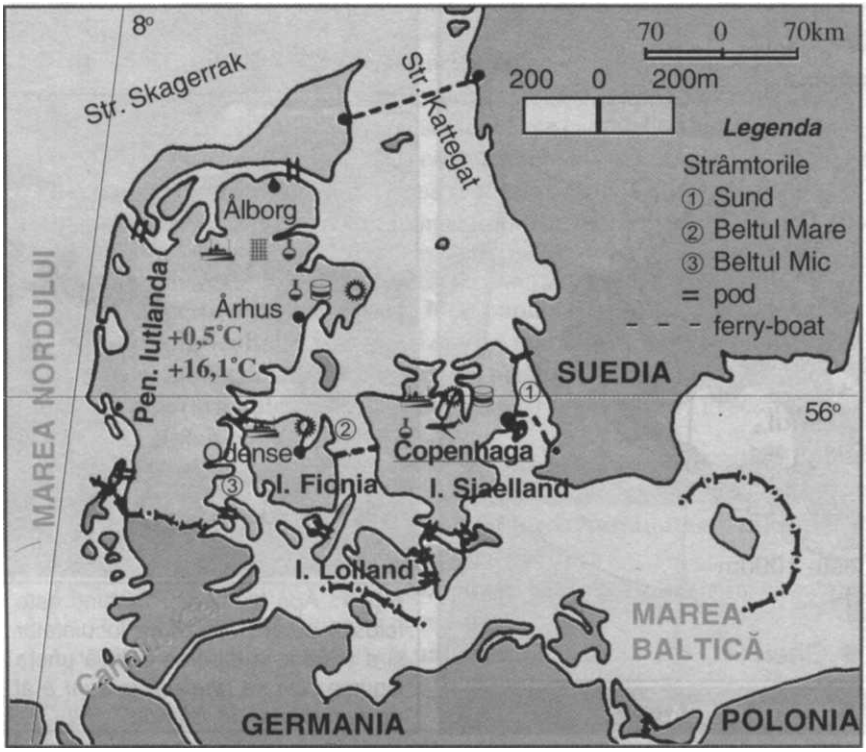

Harta 1: Danemarca – harta fizică şi economică.

Fig. 4: Godthab, reşedinţa Groenlandei (sus). *Cum se numesc gheţarii plutitori din fotografie*? (jos)

Industria, foarte dezvoltată, produce vapoare, maşini agricole, automobile, telefoane, frigidere, instalaţii de desalinizare* a apei de mare, mase plastice, îngrăşăminte etc.

Pescuitul, navigaţia şi comerţul maritim sunt alte activităţi profitabile.

Arătaţi pe hartă podurile care leagă Peninsula Iutlanda de insulele cele mai apropiatei

Distanţele mai mari sunt acoperite de linii de ferry-boat. Aeroportul Kastrup din Copenhaga este printre cele mai mari din Europa.

ISLANDA

Mediul natural

Arătaţi Islanda pe harta Europei! *Ştiaţi că este cea mai mare insulă vulcanică de pe glob*? *Ce paralelă importantă atinge ţărmurile de nord ale Islandei*?

Islanda este numită şi „Ţara focului şi a gheţii" datorită peisajului neobişnuit: alături de gheţari se află vulcani, gheizere* şi izvoare termale" (fig. 6, 7 şi 8).

Relieful este format dintr-un podiş rezultat prin întărirea lavei, pe care se află 200 de vulcani, cel mai cunoscut fiind Hekla (1491 m). Gheţarii acoperă o optime din suprafaţa Islandei, cel mai mare dintre ei fiind Vatnajokull (citeşte Vatnaieucul). Acesta are o suprafaţă egală cu cea a tuturor gheţarilor Europei la un loc. Erupţiile de lavă fierbinte duc la topirea gheţii din jur şi provoacă inundaţii care pun în pericol aşezările umane învecinate. Islanda este o insulă lipsită de păduri, vegetaţia fiind alcătuită din păşuni şi tundră.

Fig. 5: Eschimoşii trăiesc din pescuit şi vânat.

Fig. 6: Erupţiile vulcanilor islandezi sunt însoţite de cantităţi uriaşe de cenuşă.

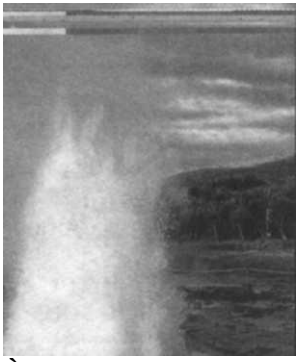

Ò 100 km
6-°J/rercu\ P¿iar de NOZ

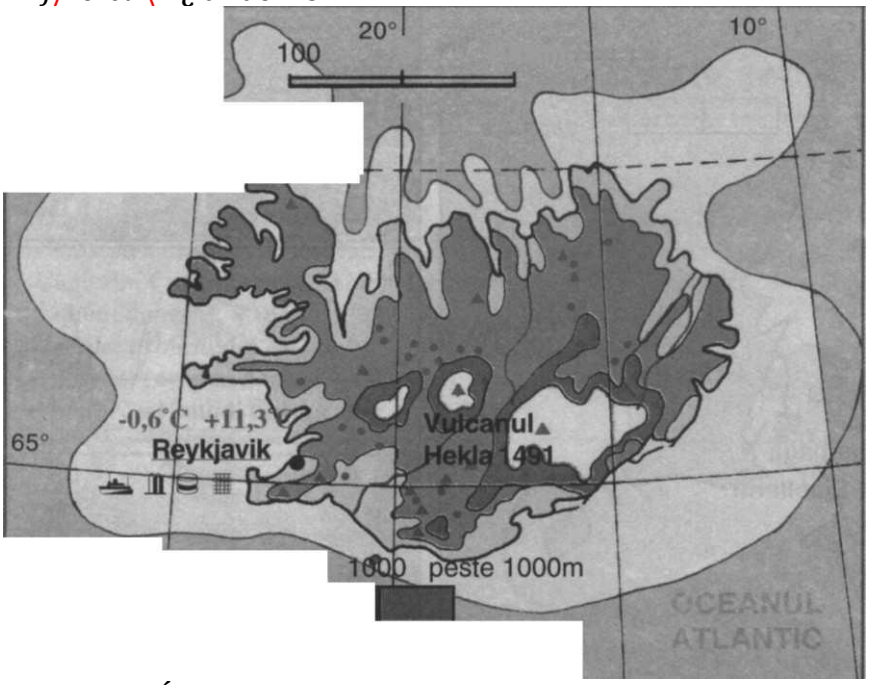

sub 200 20Ó O 200
l i I
I Igheţar Avule-n Gheizer

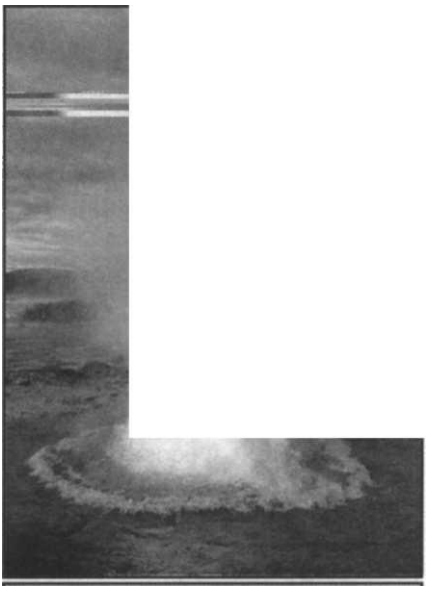

Harta 2: Islanda – harta fizica şi economică.

Fig. 7: Apa izvoarelor fierbinţi este folosită pentru încălzirea locuinţelor şi a serelor în care se cultivă unele legume. *De ce gheizerele sunt atât de numeroase în Islanda*?

Populaţia şi oraşele

Islanda şi Danemarca au format o uniune care a durat aproape şase secole. Islanda a devenit republică independentă după cel de-al doilea război mondial.

Vă surprinde numărul mic al islandezilor? *De ce* nu? Densitatea medie, de 3 locuitori/km^2, situează Islanda pe ultimul loc în Europa. Cel mai mare oraş este Reykjavík (citeşte Reichiavic).

Islandezii se bucură de un înalt nivel de viaţă. Ei îşi petrec mult timp în casele dotate cu tot confortul modern. Dat fiind că tot ceea ce cumpără provine din import, viaţa este scumpă şi mulţi islandezi au câte două locuri de muncă.

Resursele naturale şi economia

Principala activitate a islandezilor o constituie pescuitul şi prelucrarea peştelui. Acesta reprezintă 75% din exportul Islandei. Fermierii cultivă pe suprafeţe restrânse (1% din suprafaţa totală) cartofi şi furaje pentru hrana vacilor şi a oilor.

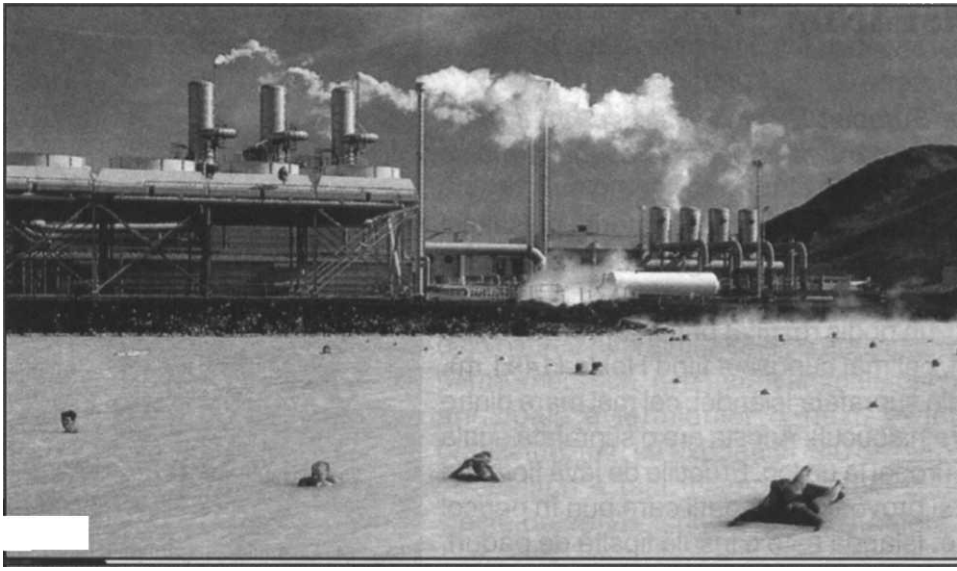

Fig. 8: Centrala geotermică din imagine produce curent electric folosind apa subterană fierbinte. Deşi afară este frig, oamenii se scaldă în lac. *Cum este posibil*?

derivă – deplasare sub influenţa vânturilor şi a curenţilor oceanici; desalinizare = operaţiune prin care apa sărată a mării devine dulce prin eliminarea sărurilor; ferry-boat = vapor dotat cu şine de cale ferată, pe care se transportă trenuri; gheizere = izvoare fierbinţi care ţâşnesc cu putere la anumite intervale de timp. Numele lor vine de la Geysir, un izvor fierbinte din Islanda care aruncă apă şi aburi până la înălţimea de 59 metri, izvoare termale = izvoare a căror temperatură este mai mare de 20" C.

ACUM ŞTIU CĂ…

Danemarca este o ţară mică, dar bine populată. Fertilitatea câmpiei şi climatul temperat-oceanic au favorizat dezvoltarea agriculturii, care furnizează o mare parte din exporturile ţării. În ciuda absenţei materiilor prime, s-a dezvoltat o industrie modernă, axată pe produse de înaltă tehnicitate.

Islanda este ţara vulcanilor, a gheizerelor şi a gheţarilor. Pescuitul reprezintă principala activitate din această ţară mică şi slab

populată a Europei.

ÎNTREBĂRI. EXERCIȚII. TEME

1. Care sunt cele cinci strâmtori prin care Marea Nordului comunică cu Marea Baltică? Ce canal aflat pe teritoriul

Germaniei permite evitarea traversării acestora?

2. Folosindu-vă de harta economică, spuneţi care sunt industriile prezente în Copenhaga.

3. De ce gheizerele nu ţâşnesc în permanenţă?

4. Cum sunt valorificate resursele naturale în Islanda?

Vreau să ştiu mai mult!

În oraşul Odense, din insula Fionia, s-a născut marele povestitor Hans Christian Andersen. Aţi citit „Mica sirenă”?

Groenlanda, cea mai mare insulă a globului, este o provincie autonomă a Danemarcei. Insula este situată în Arhipelagul Arctic, din nordul Americii de Nord, fund despărţită de Canada prin doar 16 km. Vikingii (vechii locuitori ai Scandinaviei) au făcut mai multe călătorii în nordul Oceanului Atlantic, în secolele IX şi X. în urma acestor călătorii, ei au descoperit Groenlanda, Islanda şi au ajuns până pe ţărmurile Americii de Nord.

Groenlanda este acoperită de o calotă glaciară groasă, în medie, de 1, 5 km. De pe margini se desprind bucăţi mari de gheaţă, aisbergurile, care apoi plutesc în derivă. Pe suprafeţele lipsite de gheaţă s-a adaptat o vegetaţie sărăcăcioasă de tundră: muşchi, licheni, sălcii şi mesteceni pitici. Fauna este formată din urşi albi, foci, vulpi polare, gâşte sălbatice şi alte păsări care migrează în Groenlanda doar în scurta vară polară. Cea mai mare parte a celor 50.000 de locuitori este formată din eschimoşi, care se ocupă cu pescuitul şi prelucrarea peştelui.

În 1963, erupţia unui vulcan submarin a creat în sudul Islamici o nouă insulă: Sursey.

În Islanda nu există căi ferate, ci doar şosele.

Aeroportul Keflavik din capitala Islandei este o escală (oprire) importantă în rutele aeriene transatlantice.

Vikingii au numit Islanda „Ţara Gheţii”. Limba islandeză seamănă atât de mult cu cea a vikingilor, încât islandezii pot citi

poveşti şi poezii scrise în urmă cu 800 de ani. Acestea sunt cunoscute astăzi sub numele de „Saga islandeze”. Ele povestesc despre vechii eroi care au luptat pentru libertate şi dreptate. Păstrând tradiţia vikingă, islandezii nu au nume de familie. Pentru acest nume, ei adaugă la prenumele tatălui terminaţia „son” (pentru fiu) şi „dottir” (pentru fiică).

Fig. 9: Numele capitalei celei mai nordice a lumii, Reykjavík, se traduce prin „Golful Aburului”.

Fig. 10: Islandezii erau cei mai pricepuţi vânători de balene. Astăzi, vânătoarea de balene este limitată prin

acorduri internaţionale, dar încă se mai practică…

Ţările Baltice

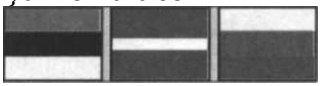

Estonia Suprafaţa: 45.215 km^2
Limba: Religia:
Letonia
64.500 km^2
Populaţia: 1.576.000 loc. 2.648.000 loc.
Densitatea: 35 loc/km^2 41 loc/km^2
Capitala: Tallinn (484.000 loc.) Riga (916.000 loc.) estonă letonă protestantă, protestantă, ortodoxă ortodoxă coroana estoniană lat
Moneda:
Lituania
65.200 km^2
3.741.000 loc.
57 loc/km^2
Vilnius (591.000 loc.)
lituaniană catolică, protestantă lit

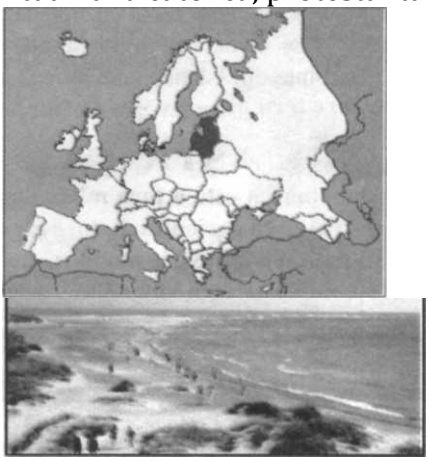

Fig. 1: Ţărmurile Mării Baltice sunt joase şi nisipoase.

Mediul natural

Foste republici sovietice, Estonia, Letonia şi Lituania şi-au recăpătat independenţa în anul 1991. *Ce alte ţări deja studiate au avut un destin asemănător*?

De ce Estonia, *Letonia şi Lituania se mai numesc şi Ţările Baltice*? *Ce alte ţări europene au ieşire la Marea Baltică*?

Marea Baltică este o mare intracontinentală*, legată de Oceanul

Atlantic prin mai multe strâmtori: Sund, Beltul Mare, Beltul Mic, Kattegat şi Skagerrak. *Arătaţi-le pe hartă*!

Marea Baltică formează trei mari golfuri: Botnic, Finic şi Riga, la ultimele două având ieşire şi Ţările Baltice. Printre caracteristicile acestei mări se numără: adâncimea mică, numărul mare de insule, cea mai redusă salinitate de pe glob. Salinitatea mică în comparaţie cu cea a Oceanului Planetar se datorează aportului de apă dulce al afluenţilor şi comunicării limitate cu Oceanul Atlantic. Apele puţin sărate ale Balticei îngheaţă la suprafaţă şi fac dificilă circulaţia navelor în timpul iernii. Ţărmurile sunt joase, cu lagune şi limanuri, cu plaje acoperite cu dune de nisip (fig. 1). Marea Baltică are o mare importanţă pentru transporturile ţărilor riverane.

Fig. 2: Observaţi alura (aspectul) germanică a oraşului Tallinn. Capitala Estoniei a fost mult timp proprietate a cavalerilor teutoni.

Estonia, Letonia şi Lituania împart o singură formă de relief: o parte a Câmpiei Europei de Est. Câmpia a fost modelată de calota glaciară, care a lăsat în urma ei cuvete lacustre* şi acumulări de morene. *În ce alte ţări am întâlnit un relief asemănător*?

Clima este temperată; temperatura şi precipitaţiile scad de la vest spre est. *De ce*? Reţeaua hidrografică este densă. Râurile, în general scurte, se alimentează din precipitaţii şi din topirea zăpezilor,

atingând un debit ridicat în timpul primăverii. Cele mai mari râuri sunt Dvina de Vest, în Letonia, şi Neman, în Lituania. *Arătaţi-le pe* hartă/Peisajul natural al Ţărilor Baltice este caracterizat de existenţa pădurilor, mlaştinilor şi turbăriilor. *De ce se formează mlaştinile*?

Fig. 3: Capitala Letoniei, Riga, este cel mai mare port şi centru industrial al ţării (concentrează jumătate din producţia acesteia).

Populaţia şi oraşele

Din ce grupe de popoare fac parte lituanienii, *letonii şi estonii*? Ţările Baltice sunt ţări mici şi ca suprafaţă, şi ca număr de locuitori. Densităţile medii ale populaţiei sunt inferioare mediei europene.

Oraşele baltice sunt vechi, cu biserici şi clădiri medievale. Capitalele sunt şi cele mai mari oraşe şi centre industriale ale acestorţări: Vilnius-Lituania, Riga – Letonia şi Tallinn – Estonia. *Indicaţi-le pe hartă*!

Resursele naturale şi economia

Ţările Baltice nu au resurse de subsol foarte bogate. *Arătaţi pe hartă principalele resurse*! Aceste ţări sunt cunoscute pentru creşterea animalelor (vaci pentru lapte şi porci) şi pentru cultura cartofilor, a inului, a cerealelor, a sfeclei-de-zahăr. Dintre industrii, mai importante

VOCABULAR

cuvetă lacustră = adâncitură a scoarţei terestre în care se adună apa unui lac; mare intracontinentală = mare înconjurată de porţiuni ale unui continent.

sunt: construcţiile de maşini (locomotive, vagoane, maşini-unelte, vapoare), industria textilă şi alimentară, industria lemnului. Ţările Baltice exportă mai ales produse alimentare, utilaje, produse chimice şi importă petrol şi materii prime, produse ale industriei constructoare de maşini. Partenerii de comerţ sunt Rusia şi alte foste republici sovietice.

ACUM ŞTIU CA... Ţările baltice îşi împart o singură formă de relief, câmpia, pe care o cultivă cu secară, ovăz, în cartofi şi furaje pentru hrana vacilor şi a porcilor. Lituania, Letonia şi Estonia nu se numără deocamdată printre ţările bine industrializate ale Europei.

1. Surprindeţi trăsăturile caracteristice şi asemănările dintre cele trei state baltice.

Fig. 4: Vilnius, capitala Lituaniei, binecunoscută pentru construcțiile datând din secolul al XIV-lea.

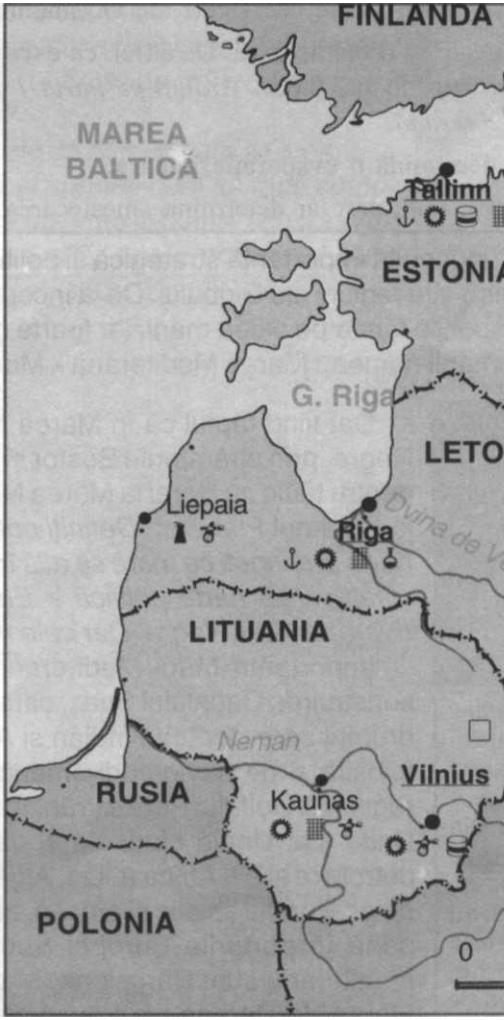

Fig. 5: Observaţi pădurile bogate care încadrează această autostradă din Letonia.

Harta 1: Estonia, Letonia şi Lituania – harta fizică şi economică.

Marea Mediterană şi Oceanul îngheţat

Marea Mediterană acoperă o suprafaţă de 2, 5 mii. km^2, ceea ce înseamnă că este de 10 ori mai mare decât România. Înconjurată de continentele Europa, Asia şi Africa, ea comunică cu Oceanul Atlantic prin mica strâmtoare Gibraltar. Marea Mediterană este un rest dintr-o

mare veche şi mult mai întinsă, care s-a micşorat datorită subducţiei plăcii tectonice africane sub placa europeană. Cutremurele de pământ, vulcanii şi lanţurile de munţi tineri din sudul Europei sunt o mărturie a acestui fapt. *Care sunt vulcanii activi din Europa de Sud*? *în ce ţară se află*?

Frecventele cutremure de pământ au devastat părţi din Italia, Grecia şi Turcia. Un prag submarin, care pleacă din Tunisia (Africa) şi ţine până în Sicilia, împarte Marea Mediterană în două compartimente: bazinul mediteran de est şi bazinul mediteran de vest. *Urmăriţi conturul Mării Mediterane*. *Ce observaţi*?

Braţele Mării Mediterane (porţiuni de mare alungite, aflate între două peninsule sau între insule şi peninsule) sunt: Marea Ionică, Marea Egee, Marea Adriatică, Marea Tireniană.

Marea Mediterană are ape mai calde decât cele ale Oceanului Atlantic, cu care comunică, deoarece:

este situată în zona de tranziţie de la climatul cald, tropical-uscat al Africii, la climatul temperat al Europei;

Îngusta porţiune prin care comunică cu oceanul şi adâncimea de numai 300 m a Strâmtorii Gibraltar împiedică amestecul apelor atlantice, mai reci, cu cele mai calde, ale mării;

mareele sunt mici şi lipsesc vânturile puternice, capabile să determine formarea de valuri foarte mari, care să amestece apele de la suprafaţă (mai calde) cu cele de adâncime (mai reci).

Apele Mării Mediterane sunt mai sărate decât cele ale Oceanului Atlantic deoarece:

În ea se varsă puţine fluvii care să o îndulcească. De altfel, cu excepţia fluviului african Nil, continentul Europa este principalul furnizor de apă dulce. *Arătaţi pe harta 1* pag. *13*, *care sunt fluviile europene ce se varsă în Marea Mediterană*.

căldura uscatului din jur determină o evaporaţie intensă;

lipsa unei comunicări cu oceanul, care ar determina amestecarea apelor şi uniformizarea salinităţii.

Marea Mediterană are o deosebită importanţă strategică şi politică pentru toate cele trei continente care o înconjoară, dar şi pentru alte regiuni ale Globului. De la începuturile istoriei, legătura

între Orient, Africa de Nord şi sudul Europei se făcea pe calea mării, iar foarte multă vreme aceasta a fost singura posibilitate de transport. Romanii numeau Marea Mediterană – " Mare Nostrum", adică *marea noastră*.

Dat fiind faptul că în Marea Mediterană se varsă şi apele Mării Negre, prin strâmtorile Bosfor şi Dardanele, importanţa sa creşte şi pentru ţările cu litoral la Marea Neagră, deoarece le permite accesul la Oceanul Planetar. *Definiţi noţiunea de Ocean Planetar*. *Urmăriţi harta şi spuneţi ce mare se află între strâmtorile Bosfor şi Dardanele*. *Uitaţi-vă pe harta politică a Europei şi spuneţi care sunt statele riverane Mării Negre*. *Dar cele riverane Mării Mediterane*?

Importanţa Mării Mediterane a crescut şi mai mult odată cu construirea Canalului Suez, care a scurtat cu câteva mii de kilometri drumul spre Oceanul Indian şi Asia. De aceea, această mare este folosită şi de navigatorii americani care aduc petrol din ţările din regiunea Golfului Persic: Iran, Irak, Arabia Saudită, Emiratele Arabe Unite ş.a. Unele oleducte şi gazoducte care vin din ţările arabe petroliere şi din Africa (Libia, Algeria) se opresc în porturile petroliere de pe litoralul asiatic şi african, altele se continuă pe sub apele mării până în porturile Europei Sudice. Cele mai importante porturi mediterane sunt Barcelona, Marsilia, Trieste, Harta şi Alexandria. Marea Mediterană are o puzderie de insule, unele mari, ca Sardinia, Sicilia, Creta, Corsica, Cipru, altele mici, grupate în arhipelaguri: Ciclade, Ionice, Sporade, Baleare.

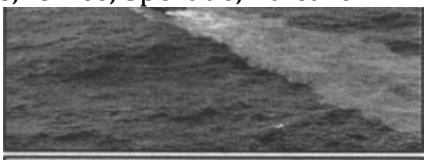

Fig. 1: Frumuseţea Mării Mediterane şi vieţuitoarele ei sunt ameninţate. Marea e bolnavă, iar vinovat de acest lucru este omul, care n-a ştiut să o preţuiască şi să o protejeze. Din cauza poluării, în unele zone, apa mării este murdară, iar multe specii de animale şi plante marine au dispărut, în timp ce altele sunt pe cale de dispariţie. Conştienţi sau nu, europenii au transformat marea în loc de depozitare a gunoiului, neţinând seama de simbolurile ei – cele ale naşterii vieţii.

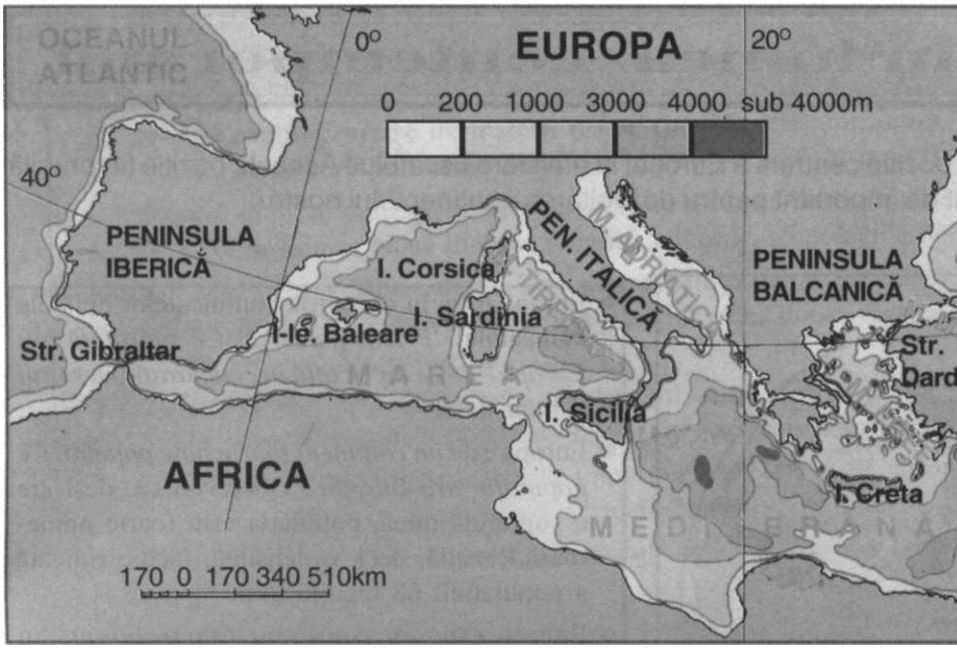

Harta 1: Marea Mediterană.

Malta şi Cipru sunt mici state insulare mediteraneene.

Oceanul îngheţat sau Oceanul Arctic este situat în emisfera boreală, dincolo de Cercul Polar între continentele Europa, Asia, America de Nord şi Insula Groenlanda. Pentru că este înconjurat de mai multe continente şi are o suprafaţă mică în comparaţie cu celelalte oceane, Oceanul Arctic este considerat ca fiind o mare mediterană – Mediterană Arctică. *Câte tipuri de mări cunoaşteţi*? *Care sunt celelalte mări mediterane*?

Strâmtoarea Bering este singura cale de comunicare a Oceanului Artic cu Oceanul Pacific. *Priviţi harta şi spuneţi cum se face comunicarea cu Oceanul Atlantici Credeţi că are vreo influenţă acest lucru*?

Datorită zonei climatice în care se află, apele oceanului sunt îngheţate pe aproape întreaga suprafaţă. Curentul cald al Atlanticului de Nord, care se strecoară printre Islanda şi Scandinavia împiedică formarea unei banchize permanente până în apropierea ţărmurilor Europei spre deosebire de zonele din dreptul celorlalte continente.

Dorinţa de a ajunge la Polul Nord a făcut din Oceanul Arctic una din cele mai studiate regiuni geografice. La 6 aprilie 1909, exploratorul american Robert Peary a ajuns la 89°55” latitudine nordică, adică în regiunea Polului Nord. A fost primul care a atins această performanţă.

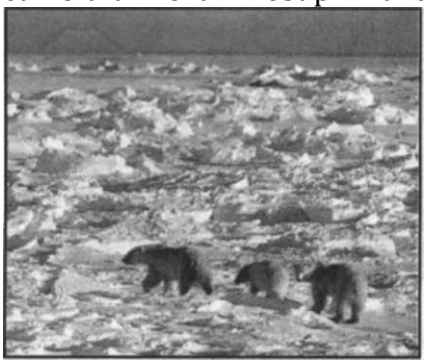

Fig. 2: Urşii polari, temerarii gheţurilor veşnice.

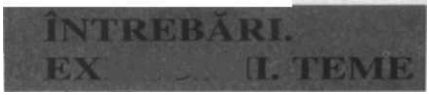

ERCIŢ]

Folosindu-vă cunoştinţele de istorie şi geografie, scrieţi o scurtă compunere în care să arătaţi importanţa Mării Mediterane.

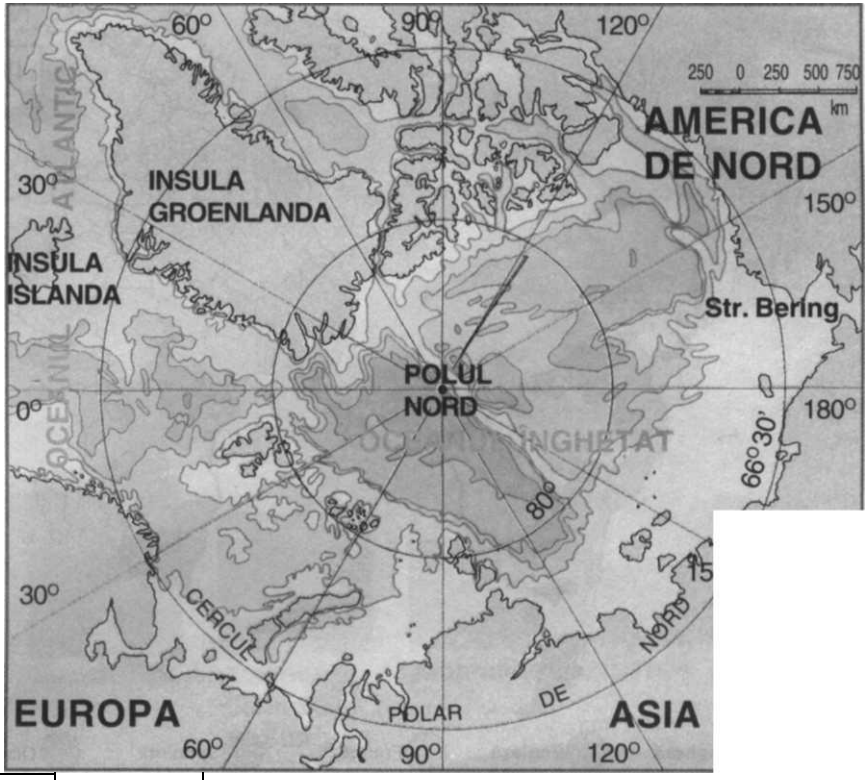

		O
e°		20
	0	
		1.0
	00	
		20
	00 X	
		4.0
	00	
		su
	b	
		4.0
	00 m	

Harta 2: Oceanul îngheţat.

Europa în lumea contemporană

Priviţi figura 1! Observaţi poziţia centrală a Europei în emisfera uscatului! Această poziţie favorabilă a avut şi are un rol deosebit de important pentru dezvoltarea continentului nostru.

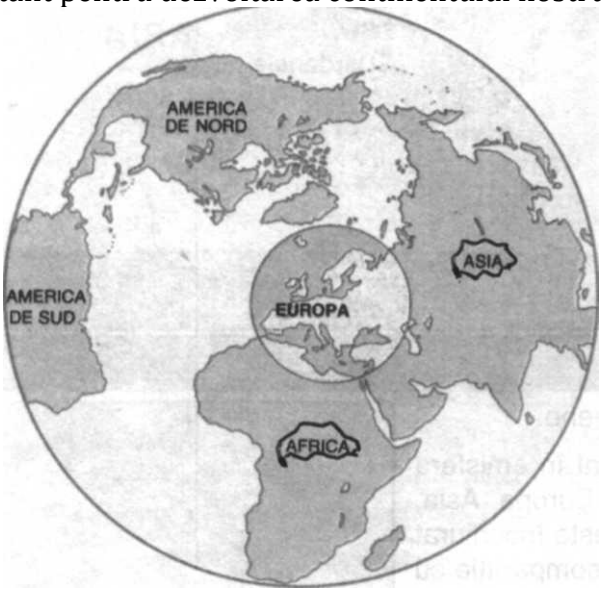

Fig. 1: Poziţia centrală a continentului european.

Europa intră în categoria continentelor mici ale Pământului. *Priviţi figura* 2! *Ce suprafaţă are Europa*? *Pe ce loc se află în comparaţie cu restul continentelor*?

Europa este *un continent foarte bine populat*. *Ce populaţie are Europa*? Observaţi că, deşi are o suprafaţă mică, populaţia este foarte numeroasă. Rezultă, deci, o densitate medie ridicată a populaţiei: 68 locuitori/km^2.

Europa este *un continent foarte bogat*, cu resurse naturale variate, agricultură productivă, industrie diversificată, reţea de transporturi densă şi modernizată. Europenii au cel mai ridicat nivel de trai şi cea mai mare speranţă de viaţă dintre locuitorii celorlalte continente. Această bogăţie a Europei este rezultatul muncii

cetăţenilor săi, dar şi o moştenire a perioadei coloniale.

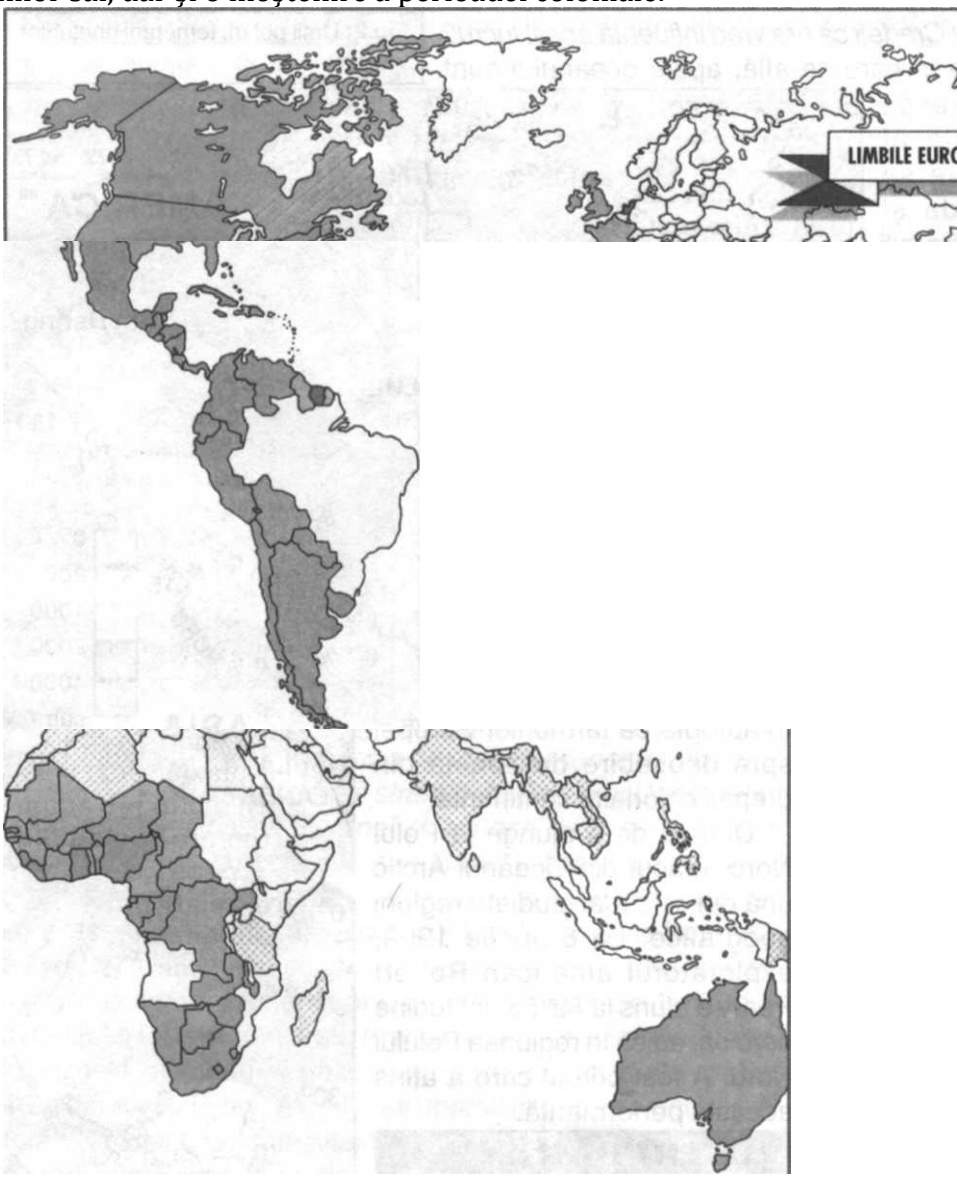

Portugheză Engleză () Franceză () Spaniolă
Engleză Franceză} Olandeză Limbă neoficială
Harta 1: Limbile europene în lume.

În trecut, Europa reprezenta centrul lumii, stăpânind suprafeţe întinse, răspândite pe toate celelalte continente. Dominaţia europeană a început în secolul al XVI-lea, odată cu marile descoperiri geografice. Lumea Nouă (America, Australia, Insulele Oceaniei) a fost cucerită şi colonizată. Ţările europene obţineau din colonii cantităţi uriaşe de materii prime (metale, cărbuni, lemn, lână, bumbac etc.) şi produse agricole. Acestea erau prelucrate industrial şi vândute apoi la preţuri mult mai mari.

Din Europa au plecat milioane de emigranţi, care s-au stabilit în continentele nou descoperite. Europenii au dus cu ei în Lumea Nouă limbile, religiile, culturile, tehnologiile bătrânului continent (vezi harta 1). Supremaţia Europei a luat sfârşit în acest secol din cauza destrămării imperiilor coloniale (fostele colonii au devenit state independente) şi datorită celor două războaie mondiale care au avut loc pe teritoriul continentului nostru.

Astăzi, Europa este în continuare o mare putere economică şi politică, dar a fost ajunsă din urmă de ţări foarte dezvoltate cum sunt Statele Unite ale Americii şi Japonia.

Comerţul exterior este o parte foarte importantă a economiei europene. Europa se află în centrul schimburilor comerciale, fiind legată de toate continentele lumii.

Ţările Europei importă mai ales combustibili şi materii prime şi exportă produse finite (prelucrate industrial).

Metropolele europene au relaţii strânse cu fostele lor colonii, astăzi ţări independente. Un exemplu este Commonwealth, o organizaţie care cuprinde Marea Britanie împreună cu fostele şi actualele sale colonii, în total 75 de membri.

Ţările bogate ale Europei alocă anual sume de bani pentru ajutorarea ţărilor sărace ale lumii. Peste 60 de ţări ale Africii şi Oceaniei beneficiază de ajutor financiar, de cooperare economică, de taxe vamale mai mici pentru produsele exportate. Marile firme europene au înfiinţat filiale în toată lumea, profitând de forţa de muncă mai ieftină şi căutând noi pieţe de desfacere (de vânzare) a produselor lor.

Astfel, influenţa europeană se face simţită în toată lumea şi Europa rămâne în continuare o mare putere mondială.

Populaţie
3800 mii. loc
702 mii. loc.
382 mii. loc.
373 mii. loc.
O mii. loc.
30, 2 mi-l km^2
12, 5 mi-l km^2
Asia
Africa
America de America Antarctida Europa Nord Centrală şi de Sud
29, 7 mii. loc
Suprafaţă
8, 9 mi-l km^2
Australia să oceania
Fig. 2: Populaţia şi suprafaţa continentelor.

Cuprins

1. Introducere: Reprezentarea suprafeţei terestre…3
Partea I. Europa – caracterizare geografică generală
2. Ce se înţelege prin Europa?…5
3. Relieful Europei…7
4. Clima Europei…10
5. Râurile, fluviile şi lacurile Europei…12
6. Vegetaţia, animalele şi solurile Europei…14
7. Peisajele naturale din Europa…17
8. Populaţia Europei…19
9. Aşezările rurale din Europa…22
10. Oraşele Europei…24
11. Europa – harta politică…26
12. Resursele naturale şi repartiţia lor…29
13. Îndeletnicirile tradiţionale şi activităţile industriale…32
14. Agricultura Europei…34
15. Căile de comunicaţie şi transporturile…36

16. Comerţul şi turismul…38.
17. Regiunile geografice ale Europei…40
18. Ţările Europei în organizaţii internaţionale…42
Partea II. Europa – regiuni şi ţări
19. Specificul geografic al Europei Centrale…44
20. Germania…46
21. Elveţia…50
22. Austria… S…53
23. Polonia…55
24. Cehia şi Slovacia…57
25. Ungaria…59
26. România…61
27. Moldova…" …64
28. Specificul geografic al Europei Sudice…66
29. Peninsula Iberică…69
30. Portugalia…70
31. Spania…72
32. Italia…75
33. Grecia…78
34. Albania…81
35. Bulgaria…83
36. Iugoslavia… 85
37. Republicile Slovenia, Croaţia, Bosnia-Herţegovina şi Macedonia…87
38. Specificul geografic al Europei de Est…90
39. Belarus…92
40. Ucraina…94
41. Rusia…96
42. Specificul geografic al Europei Vestice…101
43. Franţa…!…103
44. Belgia şi Luxemburg…107
45. Olanda…110
46. Marea Britanie…112
47. Irlanda… 116
48. Specificul geografic al Europei Nordice…117

49. Finlanda…120
50. Norvegia…122
51. Suedia…124
52. Danemarca şi Islanda…126
53. Ţările Baltice…130
4. Marea Mediterană şi Oceanul îngheţat…132
5. Europa în lumea contemporană…134